

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

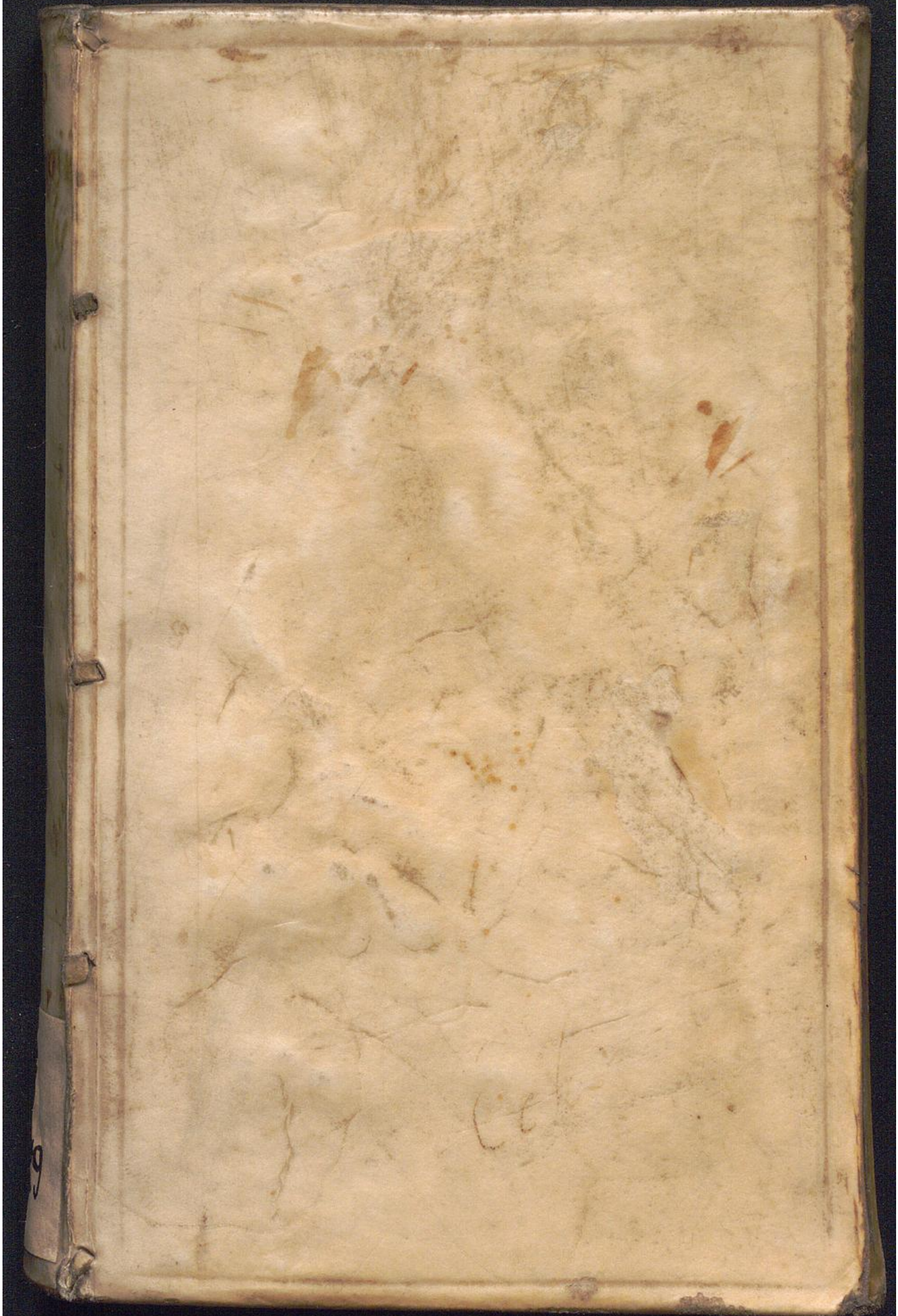
Universitätsbibliothek Paderborn

Talio, Sev Metiens Et Remetiens Mensvra

Stengel, Georg

Ingolstadij, 1650

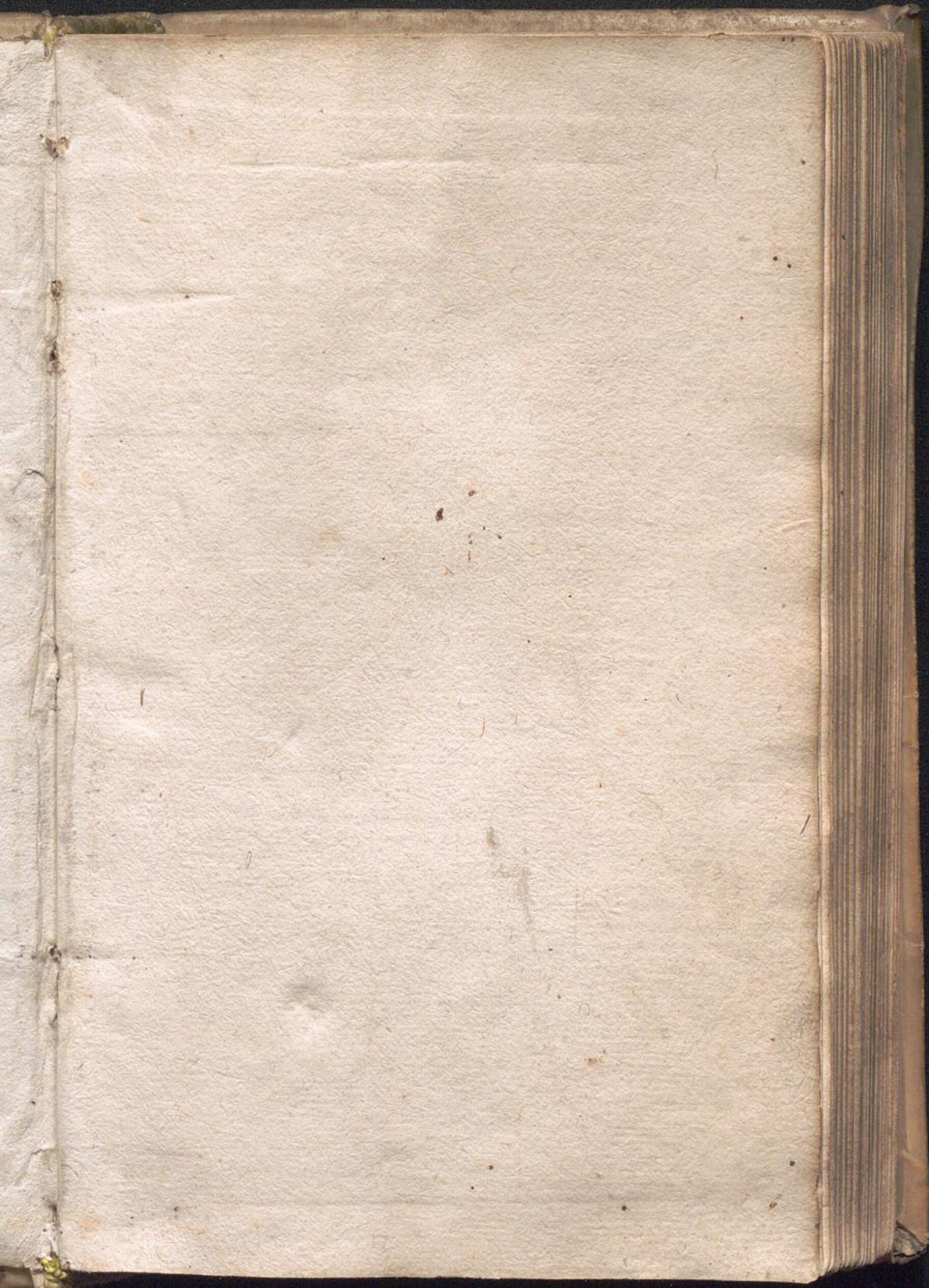
[urn:nbn:de:hbz:466:1-52346](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-52346)

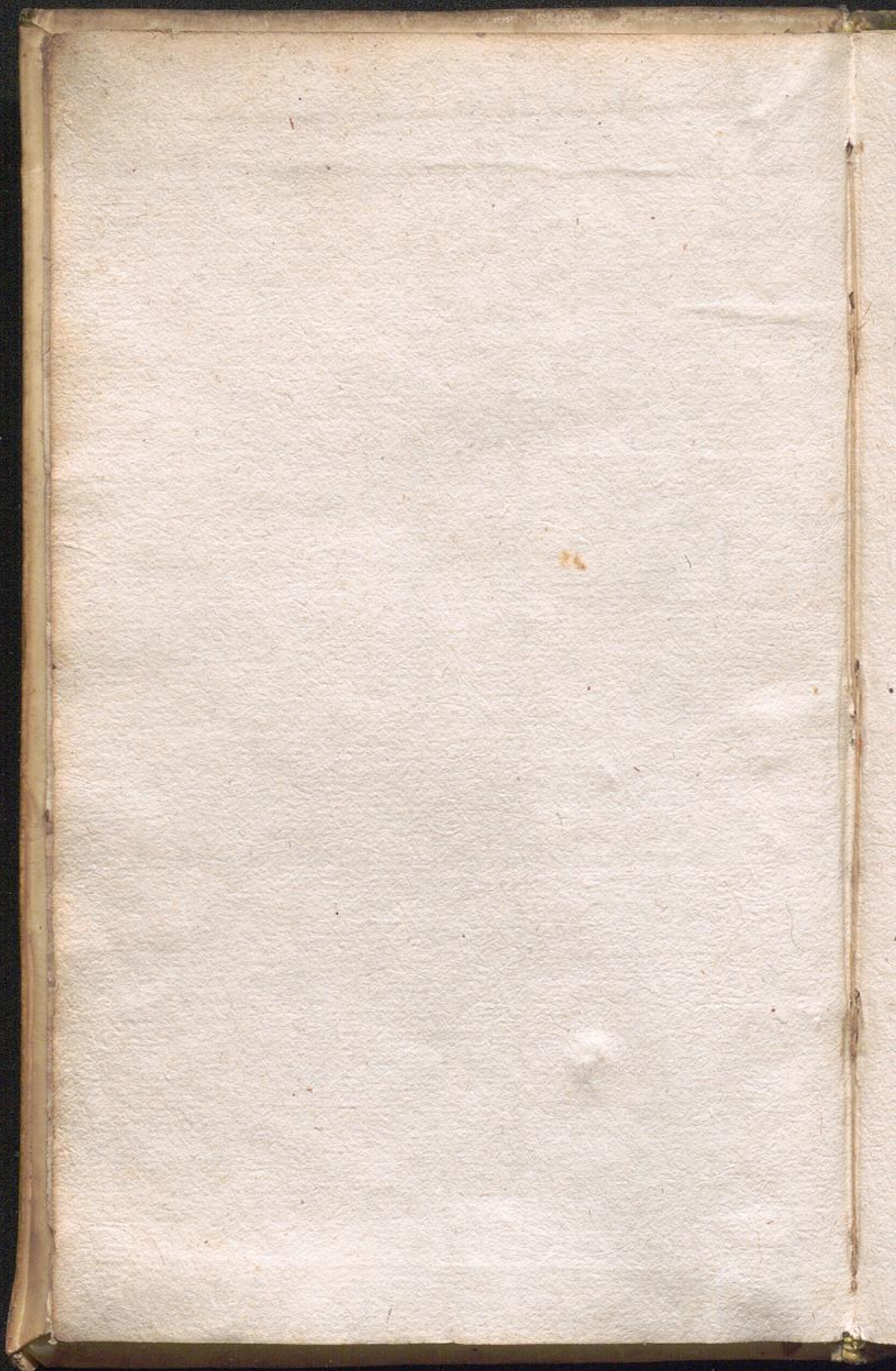

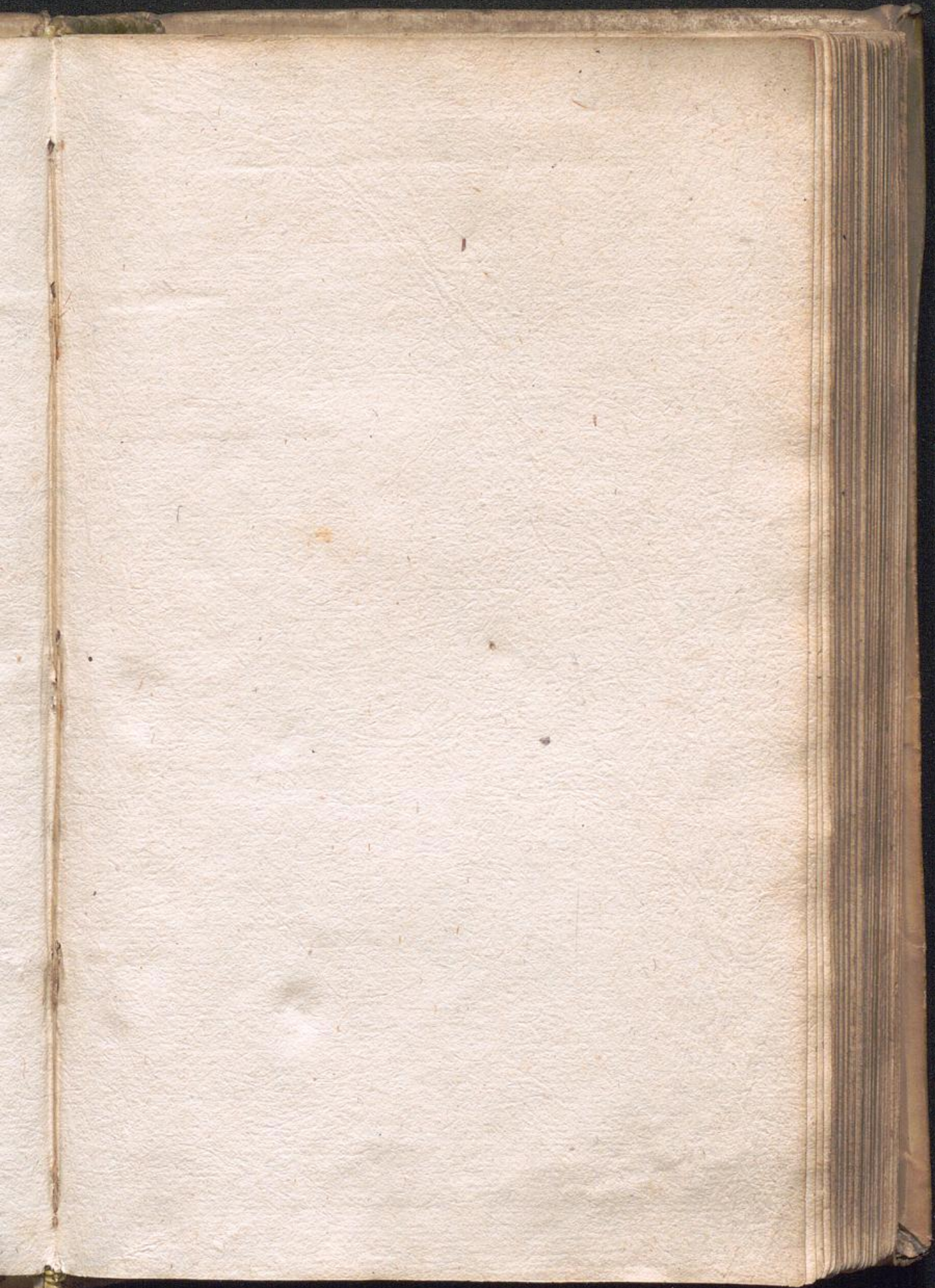
Th. 3089.

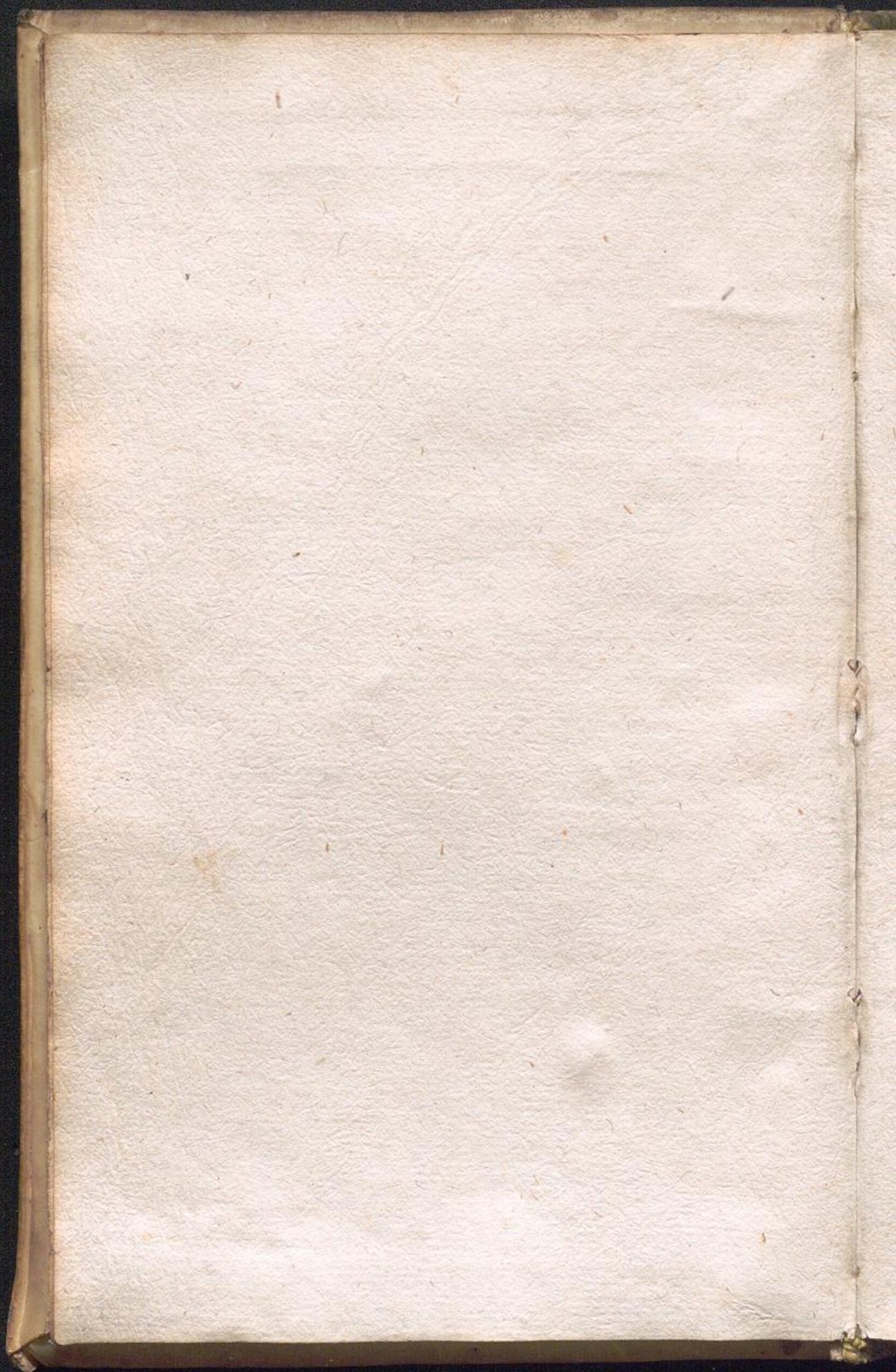
J. V.
ag.

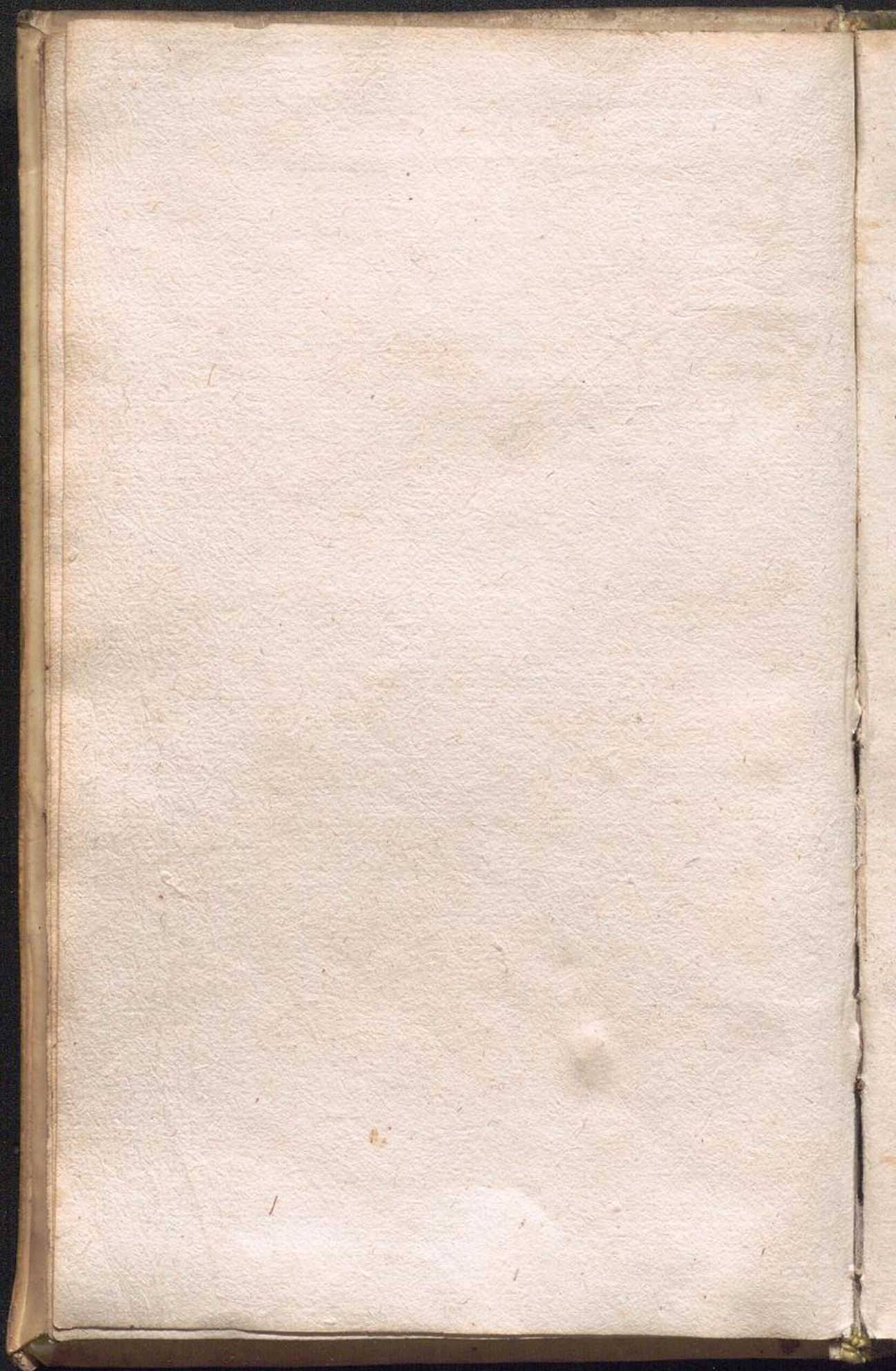
71

TALIO,
SEV
METIENS ET REMETIENS
MENSURA,
QVA OSTENDITVR, HO-
MINIBVS, TAM BENEFICIS, QVAM
MALEFICIS, PLERVMQVE PARI
CALCVLO SVA OPERA COM-
pensari.

AVTHORE
GEORGIO STENGELIO SOC.
IESV THEOLOGO.

Societatis IESV ~~Prætorii~~ Collegii Paderborn
1657.

Cum Privileg. Cæs. Maiest. & Permissu Superiorum.
Ingolstadij, Apud GEORGIVM HENLIN.
ANNO M. DC. L.

TALIO.

MENTES ET REMITTENS

MENSUR

OVAS OSTENDITUR. HO-

MIUS. TALIUS. OVAM

TALE. TALIUS. TALIUS.

OVAS. TALIUS. TALIUS.

OVAS. TALIUS. TALIUS.

OVAS. TALIUS. TALIUS.

REVERENDISSIMO ET IL-
LVSTRISSIMO S. R. I. PRIN-
CIPi, AC DOMINO,
DOMINO

VITO ADAMO
FRISINGENSIS EC-
CLESIAE EPISCOPO, PRIN-
CIPi AC DOMINO MEo ELE-
MENTISSIMO.

NON leui culpâ pecca-
rem, REVERENDISSIME
PRÆSVL, PRINCEPS
ILLVSTRISIME, si, dum
de TALIONE scribo, ob-
liuiscerer TALIONIS. Tantis beneuo-
lentijs gratijsque jam sæpius à CELSI-
TVDINE VESTRA obligatus sum, vt
meritò tamquam immemor Patro-
norum accusarer, nisi tandem ali-
quando tot benefacta in luce collo-
carem. Neque ego tantùm, sed cete-
ri quoque omnes id fateri debent, è

)(2

Socie-

E P I S T O L A

Societate nostra Patres, quotquot Frisingam viderunt, aut munificentiam experti sunt à **C E L S I T V D I N E** **VESTR**A dimanantem. Nimirum exsurgunt suos in ortus bona germina; & rami felices radicis virtutem trahunt; dignaque erat familia, ut generis heroici linea nobilis in hanc stirpem exiret. Ita patria & auita virtus agit se in succidaneos filios & nepotes: & quæ laudes in Maioribus germinarunt, ut crescant, & magis magisque efflorescant, à posteris superantur. Itaque, ut ad reliqua prosapiæ decora etiam hoc adderetur ornamentum, per **C E L S I T V D I N E M** **VESTRAM** mitra accessit. Par enim erat, ut qui eminebat virtute, emeretur etiam dignitate. Grande est testimonium vitæ ac morum, eligi in Principem, & quiddam longè maius, quàm nasci Principem. In hoc progenitorum, in illo propria virtus honoratur. Nescitur adhuc, in quem euasurus

rus

DEDICATORIA.

rus sit, qui Princeps nascitur; qui eligitur, non eligitur, nisi bonus. Qualis autem in familiam suam fuit CELSITVDO VESTRA, talis semper extitit etiam in nostram; à qua proinde merito vicissim laude, prædicatione, litteris, monumentisq; decoranda est, cum eam ipsa prior, iudicio, æstimatione, voluntate beneuola, beneficiâque decorârit.

Sed, ut hæc priuata omittam, populus ipse ouesque Pastorem suum, sub quo ouant, laudant. Aiunt siquidem, quosdam alios Rerumpublicarum vertices, semper esse alios, & mutari cum tempestate; CELSITVDINEM VESTRAM autem semper inueniri eandem, semper mitem, semper suauem, semper candidam ac sinceram, semper hilariter feriam, siue in mensâ cum amicis, siue in curiâ cum officijs, siue in Ecclesiâ cum Superis agat; nec vsquam tam nominis, quàm Numinis esse studiosam. Aiunt,

E P I S T O L A

multa esse, quæ faciant **CELSITVDI-**
NEM VESTRAM venerandam, sed
 maximè amorem ac reuerentiam se
 debere ætati, & sinceritati; vt adeò
 ipsa canities sit pro mitrâ. Albet ca-
 pillus, sed pectus ipso capite est can-
 didius. Quæ virtus, vt verè Germana,
 ita veris Germanis solet esse charissi-
 ma. Eant noui Politici, & sibi de ar-
 tibus suis placeant, quibus cum sin-
 ceritate veritatē excludunt; &, dum
 alios decipiunt, se ipsos maximè fal-
 lunt: solidiore fundamento nititur
CELSITVDINIS VESTRÆ fama, **IDEM**
DICERE, AC SENTIRE. Grauius animos offendunt, qui alia auribus,
 alia oculis ingerunt: nec pauci è
 schola Machiaulli suis artibus perie-
 runt: constanter adiuuat **DEVS** in
 veritate constantes. Quin & illud
 tabulis dignum est, quòd non solum
CELSITVDO VESTRA semper feli-
 cem se iudicârit, si alios facere pos-
 set felices; sed etiam inter hos bello-
rum

DEDICATORIA.

rum turbines æquè erecto fuerit animo, atque cum prosperitatis Fauonij spirarent; & adeò quòd mutata etiam cæli facie, semper tamen vultum seruârit eundem. Cicerone autem teste,

Fortis animi & constantis est, non perturbari in rebus asperis. Cic. lib. 1.^a
de offic.

in re CELSITVDO VESTRA. Athanasios, Chrysostomos, Nazianzenos, aliosque Sanctissimos Episcopos, non minùs gloriosè, quàm generosè exulantes est imitata: ad eò didicit agere & Pastorem inter oues, & ouem inter Pastores: domi vigil, foris patiens, in vtraque Fortuna lætissimè constans, quasi cum inuictissimo illo athleta diceret:

Dominus dedit, Dominus abstulit: sicut Iob. 1. 21.

Domino placuit, ita factum est: sit nomen Domini benedictum. Quis igitur miretur, si & nos CELSITVDINEM VESTRAM, & in illa Dominum benedicamus; vt benedictionem eò remittamus, vnde accepimus benedi-

)(4 ctionem?

EPIST. DEDICATORIA.

tionem? Quippe & hoc esse quod-
dam genus TALIONIS, hic liber
ostendet, quo REVERENDISSIMAM &
ILLVSTRISSIMAM CELSITVDINEM
VESTRAM valere diu, saluere æter-
nūm jubeo. Ingolstadij, Anno salutis
1650. Kal. Iunij.

Reu.^m & Ill.^m Cels.^{nis} V.^{ra}

Infirmus in Christo servus

GEORGIVS STENGELIVS
Soc. IESV.

PRÆFATIO.

*I*udiciorum Dei iustitia clarissime elucet etiam in retributione, & vel præmij, vel supplicij paritate. Quam & in re, & in imagine frequenter intuemur.

Puerorum ludus est, ut trabi transversam trabem asseremus imponant, equato pondere ita libratum, ut neque hinc, neque illinc pragrauetur. Insident deinde in extremo utrimque lusing, atque alternis vicibus jam hac, jam illa parte emergunt, & in altum leuantur; ita ut vicissim quoque premantur, & ad terram usque descendant. Ad hunc modum, dum se se mutuo jactant, & qui alterum ascensurus pressit, & qui descensurus alterum in altum extulit, paria faciunt, & paria patiuntur. Ludus iste imago est diuina non solum sapientia, sed etiam equitatis & iustitiae, quæ de se ipsa loquitur: Cum eo ^{Prou. 8.}
(Mundi Creatore) eam cuncta com-^{30.}

ponens;

PRÆFATIO.

ponens: & delectabar per singulos dies, ludens corā eo omni tempore; ludens in orbe terrarum. *Quid enim memorato puerorum ludo similis est, depressos efferentium, & elatos deprimentium, quàm illud, quod Seruator effatus est; Qui se exaltauerit, humiliabitur, & qui se humiliauerit exaltabitur? Nominatim*

Matth. 23. 12. *autem: Et tu Capharnaum, numquid vsq; in cælum exaltaberis? vsque in infernum descendes. Nimirum superbia, qua vsq; ad Dei contemptum ascendit, & deprimere vult ipsam diuinitatem, meritò digna iudicatur, qua sit vicissim deiicienda. Quo pacto Lucifer summa affectans, ad ima est precipitatus; solio suo excussus, qui ambiuit alienum.*

Hanc talionem etiam Ethnici agnouerunt, apud quos non nemo interrogatus, quid Iuppiter in calo rerum actitaret? respondit: ALIOS ATTOLLIT, ALIOS DEPRIMIT, nulla utique iniuria; & saepe non alia de causa, quàm ut par pari reddat. Quo iudicio sapientissimi quique alios

&

PRÆFATIO.

& deterruerunt à maleficijs, & ad beneficiendum impulerunt. Apud Comicum fictus Tyndarus Hegioni sic loquitur.

Tam ego fui antè liber, quàm gnatus tuus.

Plaut. in
Captiu.
Act. 2.
scen. 2.

Tam mihi, quàm illi libertatem hostilis eripuit manus,

Tam ille apud nos seruit, quàm ego nunc hîc apud te serui.

Est profectò Deus, qui, quæ nos gerimus, auditque, & videt.

Is, vti me hîc habueris, proinde illum illic curauerit.

Bene merenti bene profuerit, malè merenti par erit.

Quod plerumq; viuis à Deo euenire, compluribus exemplis docebim', hoc tractatu.

Quin & mortuis contingere, sacra Machabæorum historia ostendit in Iasone, qui insepultos multos abiecerat, ipse igitur, & illamētatus, & insepultus abijcitur, sepultura neq; peregrina v'sus, neque patrio sepulchro participans.

2. Mach.
5. 10.

Quia autem apud multos, mores leges

PRÆFATIO.

ges perduxerunt jam in potestatem suam, ipsi mores pro legibus habentur. Unde alios jubere facere videmur, quæ ipsi à nobis facienda judicamus. Igitur & alij vicissim cupiunt nos pati, quæ ipsi à nobis patiuntur. Ac, teste Ausonio, Pittaci est dictum:

Lactant.
lib. 4. diu.
instit.

Pareto legi, quisquis legem sanxeris. Et Lactantius, Quicumque, ait, dat præcepta hominibus, ad vitam moresq; fingit: aliorum siquidem bona sunt, quæ præcepit: at ipsi eodē modo viuendum est, quo docet esse viuendum: ne, si aliter ille vixerit, præceptis suis fidē detrahat, leuioremq; doctrinam suam faciat, si re ipsa resoluat, quod verbis nitatur astringere. Cum igitur quis non faciat, quæ præcepit, quæ insolentia est, ut homini libero imponere velit leges, quibus ipse non pareat? Homines enim malunt exempla, quàm verba. Quia loqui facile est, præstare difficile. Si igitur eadem exemplo docenda sunt, quæ docemus

PRÆFATIO.

cemus verbo, quis non videt talionem? de qua Christus ait: Omnia, quæcumque Matth 7.
vultis, ut faciant vobis homines, & 12.
vos facite illis. Hæc est enim lex & Prophetæ. E diuerso autē, quæ non vultis ut faciant vobis homines, nec vos facite illis. Non graue est docere, non difficile mandare, non arduum leges condere; sed opere facere, quod docetur sermone; & exequi mandata, ac parere legibus, hoc opus, hic labor est. Et tamen æquum est. Hinc Seruator ait: Qui soluerit vnū de Matth 5.
mandatis istis minimis, & docuerit sic 19.
homines, minimus vocabitur in regno cælorū: qui autem fecerit, & docuerit, hic magnus vocabitur in regno cælorum. Nimirum ob seruatam sermonis & operis talionem.

Tales doctores ac Legislatores fuere etiā ex Ethnicis multi, immò & Reges. De Alcamene Telecri filio scribit Plutarchus, eum interrogatū, cur munera à Messenijs oblata recusasset? respondisse: Quoniam si recepissem, cum legibus pacem habere

PRÆFATIO.

berē non poteram. Hoc responso relato, subiungit Plutarchus: O mentem rege dignā, quæ magno obuiōq; lucro legum authoritatem anteposuit! Et ubi sunt interim, qui clamant: Quod Principi placuit, legis vigorē habet? Et, Principem dare quidem leges, at non teneri legibus? Putarunt autem multi, eum teneri. Hinc in filijs, immò in seipsis, quod in alios statuerunt, seruari voluerunt. Tennes Tenediorum rex, ex maris periculo seruatus, in quod ob falsam adulterij suspicionem proiectus erat à patre, legē tulit, ut quisquis adulterū deprehendisset, eum securi trucidaret. Deprehenso verò filio ipsius, rogatus rex, quid faciendū esset? respondit, Lege vteretur. Ob hanc causam in altera parte numismatum suorum securim insculpsit, in altera viri atq; mulieris faciem ex vno collo dependentem. Quam pauci nunc tales parentes inuenirentur? Enimverò inuenti sunt olim, qui legibus ut satisfacerent, neque filijs, neq; sibi ipsis pepercerunt. Nihil illis

PRÆFATIO.

illis justitia exemplis fortius. Zaleucus
 vrbe Locrensiū à se saluberrimis atq;
 vtilissimis legibus munita, ait Valerius,
 cū filius eius adulterij crimine dā-
 natus, secundū jus ab ipso custodi-
 tum, vtroq; oculo carere deberet, ac
 tota ciuitas in honorem patris, poenæ
 necessitatem adolescentulo remitte-
 ret, aliquamdiu repugnauit: Ad vlti-
 mum precibus populi euictus, suo
 prius, deinde filij oculo eruto, vsum
 videndi vtrique reliquit. Ita debitum
 supplicij modum legi reddidit, æqui-
 tatis admirabili temperamento, se in-
 ter misericordem patrem, & justum
 legislatorem partitus. Sed aliquanto
 Charundæ Thurijs præfractior atque
 abscissior justitia. Ad vim & cruorem
 vsque seditiosas conciones ciuium
 pacauerat; lege cauendo, vt si quis
 eas cum ferro intrasset, continuo in-
 terficeretur. Interiecto deinde tem-
 pore, ex longinquo rure gladio cin-
 ctus domum repetens, subito indicta
 con-

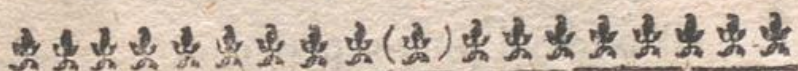
Valerius
 Max. l. 6.
 c. 5. n. 3.
 & 4.

PRÆFATIO.

concione, sicut erat, in eam processit; ab eoq; qui proximè constiterat, solutæ à se legis suæ monitus; Idem ego illam, inquit, sanciam, ac protinus ferro, quod habebat, districto incubuit. Cumque liceret culpam vel dissimulare, vel errore defendere; poenam tamen repræsentare maluit, ne qua fraus justitiæ fieret. *Simile quiddam de Diocle memorat Diodorus. Et quamvis meritò præfractior hæc atque abscisior vocetur justitia, immò insania se se ipsos occidentium; ostendit tamen vel imprudentium error, quàm non debeamus à nostris legibus recedere; & quia facta, seu mores etiam sunt, quodammodo leges, idem, quod alijs facimus, ab alijs expectare. Divina igitur sapientia passim nos hanc docet æquitatem. Quam qui discit, neq; agrè fert, si mala pro malis recipiat; neque bene alijs facere omittit, ut bona vicissim, saltem à Deo reportet. Sic pro freno pariter, & stimulo est, Legem Talionis meminisse.*

TALIO

Diodor.
lib. 13.

TALIO,

SEU

METIENS ET REMETIENS

MENSURA.

QVA OSTENDITVR, HOMI-
NIBVS TAM BENEFICIS, QVAM
MALEFICIS PLERVMQVE PARI
calculo sua opera compen-
sari.

CAPVT I.

*Cur inimicis sit ignoscendum? & tamen
ob hoc eorum peccata non manere im-
punita.*

§. I.

*Veri honoris lucem, umbra honoris longè esse
preferendam.*

Vàm iustis de caussis Mundi Con-
ditor & Gubernator honores alijs
tribuat, alijs auferat, si cetera om-
nia deessent argumenta, satis superq; osten-
derent illi sapientes, qui honores, tamquàm

A

rem

rem vilem, & ad pueros pertinentia crepundia, à se abdicauerunt, abiecerunt, conculcauerunt. Neque in sapientum habendus est numero, qui magnum nomen tenet potius, quàm implet. Illius in iudicando prudentia laudatur, qui, quando ita res fert, laudes ipsas humanas potest contemnere. Sæpe enim vanæ sunt; sæpe etiam perniciosæ; mutabiles semper. Quamobrem appositè viri nobiles Athenis, fibulæ *cicadam* è terra natâ, canentem, & citò morientem; Romani autem *lunulam*, mutabilitatis atque inconstantia notam, calceis suis addiderunt. Splendet quidem Luna, sed non semper lumine pleno; immò nec semipleno semper: sæpe enim etiam sereno cælo non cernitur. Ita gloria humana aliquando multum, aliquando parum effulget, aliquando tota obscuratur. Non ita gloria cælestis, quæ constans est & sempiterna, atque idcirco Soli comparata. Neque enim sola Dei maiestas

Psal. 18. 6. in sole posuit tabernaculum suum, sed etiam

Cant. 6. 9. sponsa Dei est electa ut sol, sanctique omnes instar solis exsplendescunt. Quam gloriam

Matth. 17. 2. Christus expressit, quando in monte Thabor resplenduit facies eius sicut sol. Quis scintillam, aut exiguum nitedule lumē luci me-

ridianæ,

ridianæ anteferet? aut muscam monte,
guttam aquæ Oceano maiorem esse iudica-
ret? Hoc ne faciant à Deo meliora docti,
non modò contenti sunt, si defituros hono-
res non adipiscantur, aut amittant; verùm
etiam spe maioris gloriæ in cælo adeundæ
gaudent: neq; de vindicta cogitant eorum,
à quibus ignominia iniuriaque afficiuntur;
sed insuper eos ponunt in numero benefa-
ctorum.

§. II.

*Iniuriarum patientia in heroico exemplo
tradita.*

Dicebat Abbas Ioannes quibusdam fratribus:
Quia fuerunt tres philosophi amici, quorū unus
moriens alteri reliquit filium suum commenda-
tum; qui in ætate iuuenili prouectus, nutritoris
sui adulteravit uxorem. Quo scelere cognito
missus est foras. Deinde cū plurimūm pœni-
teret, non ei concessit regressum sed ait illi: Va-
de, & esto tribus annis inter damnatos, qui me-
talla in flumine deponunt, & sic indulgeo tibi
culpam tuam. Quo post triennium rediit
rursus ait: Vade alios tres annos da mercedes,
ut iniurias patiaris. Ille verò fecit sic alios tres
annos. Qui dixit ei: Veni ergo nunc ad civitatē
Atheniensem, ut philosophiam discas. Erat au-

Heriberg.
Rosveid:
l. 6. de
Vit. PP.
libell. 4.
n. 12.

4 Cap. I. Iniurias non manere inultas,

sem ad portam ciuitatis quidam senex philosophus sedens, atque intrantes contumelijs afficiebat; iniuriauit ergo & iuuenem illum. At ille iniuriatus risit. Cui senior ait: Quid est hoc, quod tibi ego iniurias facio, & tu rides? Dicit ei iuuenis: Non vis ut rideam, qui tribus annis, ut iniurias paterer, dedi mercedes, & hodie gratis eas patior. Prorsus ob hoc ego risi. Dixitq; ei senex: Ascende & ingredi cuitatem. Cumq; hoc retulisset Abbas Ioannes, dixit: Hec porta Domini, & patres nostri per multas iniurias in eam gratulantes ingressi sunt. Multis hoc videtur paradoxum, & inter ea, quæ fieri non possunt, cum tamen sit vnum inter ea quæ fieri debent. Audistis quia dictum est: Diliges proximum tuum, & odio habebis inimicum tuum. Ego autem dico vobis: Diligite inimicos vestros, bene facite his, qui oderunt vos: & orate pro persequentibus, & calumniantibus vos: ut sitis filij Patris vestri, qui in calis est: qui solem suum oriri facit super bonos & malos: & pluit super iustos & iniustos. Si enim diligitis eos, qui vos diligunt, quam mercedem habebitis? nonne & publicani hoc faciunt? Et si salutareritis fratres vestros tantum, quid amplius facitis? nonne & Ethnici hoc faciunt? Estote ergo vos perfecti, sicut & Pater vester celestis perfectus est.

§. III.

Matth. 5.
45.

ut si nos non ulciscamur.

§. III.

*Deum esse longè meliorem vindicem nostrarum
iniuriarum, quàm nos ipsos.*

Ob hanc causam multi, qui clarum jus
haberent honoris sui defendendi, tamen
non tam jus suum, quàm meritum suum,
perfectionemq; spectant, & abstinēt à ju-
stissima accusatione inimicorum. Quid er-
go? estne iustitia in mundo? aut manent
tot calumniatores & iniuriarum fabri im-
puniti? Nequaquam. *Ne dederis os tuum, Eccl. 5. 2.*
ut peccare facias carnem tuam: neque dicas co-
ram Angelo, non est providentia: ne forte iratus
Deus contra sermones tuos, dissipet cuncta opera
manuum tuarum. Si videris calumnias ege-
norum, & violenta judicia, & subverti iustitiā
in provincia, non mireris super hoc negotio: quia
excelfo excelsior est alius, & super hos quoque
eminentiores sunt alij, & insuper uniuersa ter-
ra rex imperat seruienti. Hic rex sceptrum,
non frustra gerit, sicut neque magistratus Heb. 1. 8.
gladium: virgam regni sui non finit sibi eripi.
Nos in nostra causa non sumus boni judi-
ces, cum maximè efferuescimus, cæcutimus.
Quod indicauit, qui dixit: *Turbatus est a fu. Psal. 6. 6.*
rere oculus meus. Hinc Apostoli monitio est,
Si fieri potest, quod ex vobis est, cum omnibus ho. Rom. 12. 18.

Cap. I. Iniurias non manere inultas,
minibus pacem habentes: Non vosmetipsos de-
fendentes, charissimi, sed date locum ira, scrip-
tum est enim: *Mihi vindicta, & ego retribuam,*
dicit Dominus. Vbi duo docet Paulus, pri-
mum est, domandum esse ultionis appetitū;
alterum, Deo iudicium & vindictam iniu-
riæ esse relinquendam. Primum pertinet ad
nostram patientiam; alterum ad Numinis
providentiam.

§. IV.

Tertulliani decem rationes, ob quas nos ipsos vl-
cisci non debeamus.

Tertulli-
an. lib. de
patientia.
9. & 10.

Ne nos ipsos defendamus, hoc est, vlcif-
eamur, Tertullianus hæc decem præscripsit
documenta. 1. *Hæc vlciscendi libido negotiū*
curat aut gloria, aut malitia: sed gloria ubique
vana est, & malitia Domino odiosa, hoc quidem
loco maximè: quia malum duplicat, quod se-
mel factum est. Quid enim refert inter prouo-
cantem, & prouocatum, nisi quod ille prior in
maleficio deprehenditur, iste posterior? 2. *Vterq;*
lesi Domini reus est, qui omnem nequam prohibet
& damnat, quiq; precipit malum malo non re-
pendendum. 3. *Quem honorem litabimus Do-*
mino, si nobis arbitrium defensionis arrogaueri-
mus? 4. *Quid credimus iudicem illum, si non*
& vltorem? Hoc se nobis repromittit dicens:
Vindi-

Vindictam mihi, & ego vindicabo, id est, patientiam mihi, & ego patientiam remunerabo. 5. Qui vindicat se, honorem unici iudicis, id est Dei, abstulit. 6. Post vindictam sequitur poenitentia, fuga, & reatus, ut pari modo plectamur. 7. Nihil impatientia susceptum, sine impetu transigi novit: quidquid impetu actum est, aut offendit, aut corrumpit, aut preceptum abiit. 8. Si lenius defendaris, insanas: si uberius, oneraberis. 9. Quid mihi cum ultione, cuius modum regere non possum, per impatientiam doloris? 10. Si impatientia incubabo, non dolebo: si non dolebo, vlcisci non desiderabo.

§. V.

S. Gregorij Nazianzeni in remittendis iniurijs insignia duo exempla.

Hoc autem Apostoli philtum, atque ista Tertulliani malagmata obtulit S. Gregorius Nazianzenus suis Catholicis Constantinopolitanis. Illi enim, quia ab Arianis, sub Valente Ariano Imp. multum vexati, immo pene oppressi fuere, eo postea Imperatore defuncto, sub Theodosio orthodoxo Imp. par pari reddere, eosque similibus molestijs affligere voluerunt. Tum Nazianzenus, ut hanc ultionis voluntatem auerteret, eos in hunc modum est allocu-

Gregoria
Presby.
in vit. S.
Gregor.
Nazianz.

8 *Cap. I. Iniurias non manere inultas,*

tus: Non hac, mi greg, à vobis poscit Christus; neq, sic Euangelium nos docet. Hac mea sit ultio, ut qui nos affecerunt iniurijs, salutem consequantur. Prestate illis beneficia, qui vos odio persequuntur. Quod si animus vehementer exastuat, neque coerceri se ira patitur; quod ab hoc alterum est, prestate, ut hac Christo permittatis, ac futuro tribunali reseruetis. Mea enim est ultio, ego rependam aut Dominus. Talibus dictis tumultuantem populum sedauit, atq; in suam sententiam pertraxit. Neque ipse remissius præstitit reipsa, quod suos verbo docuit. Quando enim in Concilio Constantinopolitano nonnullorū Episcoporum simultates & dissidia exorta fuerunt, eò quòd Gregorius, ipsis inconsultis, ab alijs Episcopus Nazianzenus esset consecratus, loco suo & gradu sponte cessit, his eisdem verbis compellans: *Suppliciter vos, per Trinitatem ipsam, oro, ut inter vos omnia rectè pacificeq, constituatis. Quòd si ego dissensionis inter vos caussa sum, nequaquam lona vate venerabilior videri debeo. Abycite me in mare, ac turbariam tempestas hac inter vos sedabitur. Lubens equidem patiar, quidquid volueritis, quamquam innocens, vestra concordie caussa. Egcite me folio, ab urbe pellite, tantum veritatem*

et si nos non ulciscamur.

*tem & pacem diligite. Valetate pastores sacri, meo-
rumq; laborum perpetuò recordamini. Hæc ubi
dixit, abiit ad Theodosium Imp. talibus
verbis ab eo missionem petens: Supplex oro,
ut laboribus hisce liberer, esto finis invidia, pa-
cem colant Antistites, idq; tua opera. Hoc ego
munus à te flagito, hoc mihi postremum benefi-
cium largire. Theodosius tanti viri mode-
stiam patientiamque admiratus, vix tandem
consensit, ut Nectarium ei substitui pate-
retur. Sic docuit, sic fecit Nazianzenus,
quando iniurijs maximis fuit exagitatus. Ad
hoc illi contumeliæ seruierunt, ut posset ig-
noscere, & bonum pro malo redhibere. Quo
opere nulla maior, & ad Christi amorem
propiùs accedens charitas potest excogitari.
Nam, ut Ruffinus refert, interrogauit quidam
frater Abbatem Pœmenem dicens: Quid est,
quòd Dominus in Euangelio dicit: Maiorem
hac charitatem nemo habet, quam ut quis ani-
mam suam pro amico suo ponat: quo modo hoc
fiet? Respondit senex: Si quis audit verbum ma-
lum a proximo suo, & cum possit ipse similia illi
respondere, tolerat tamen in corde suo, & vim
laboremq; sibi facit, ne forte respondeat illi ma-
lum, & contristet illum: iste animam suam po-
nit pro amico suo.*

Ruffin. in
vitis PP.

l. 3. n. 204

§. VI.

*Deo iniuriarum certo Vindici ultionem esse re-
linquendam.*

Atqui hoc pacto atrocissimæ quæquæ in-
jurix viris sanctis & patientibus irrogatæ
manent impunitæ? inquires. *Ne dederis os
tuum, ut peccare facias carnem tuam; neque
dicas coram Angelo, non est providentia &c. Si
videris calumnias egenorū, & violenta judicia,
& subverti justitiam in provincia, non mireris
super hoc negotio; quia excelsus excelsior est alius.*
Non punit Princeps, non punit rex, parcit
Imperator, excelsus quidem est. Sed ex-
celsus excelsior est alius, qui ait, *mibi vindicta
(competit) ego retribuam, dicit Dominus.* Ego
Deus sum omnium justissimus prouisor, ju-
dex, & vindex, meum est vlcisci; meum of-
ficium est, debitas de calumniatoribus, &
omnibus præuaricatoribus poenas sumere.
Itaque vos graua passi, nolite solum me-
um, tribunal meum, sceptrum meum inua-
dere, *sed date locum iræ, diuinæ, ut suppleat*
D. Chrysostomus, Theodoretus, Oecume-
nius, & ipse Augustinus, relinquitte Deo
injurix vestræ ultionem. Si enim vos ipsi
vultis esse ultores, & mercedem patientiæ, &
virtutem charitatis perdetis; & efficietis, ut,
mali

Eccles. 5.
5.

Rom. 12.
19.
Deuter.
32. 35.

Rom. 12.
19.
Chrysost.
Theodo-
ret. Oe-
cum. in
cit. loc.
Pauli. Au-
gustin. in
Psalm. 78.

mali alienę potestatis vsurpatores, vestra
sententia in caput vestrum resiliat. Digni
sanè sunt supplicio suo, omnes injuriarum
authores & fabricatores, & quidam bono
zelo vindictam expetunt. Igitur *si animus
vehementer exastuat, neque coerceri se ira pati-
tur, prestate, ut hac Christo permittatis, ac fu-
turo tribunali reseruetis.* Et si enim multorū,
in hac vita, crimina non plectantur, non ta-
men illa manebunt inulta. Quia Deus vl-
ciscetur, & quidem gravissimè, saltem in vi-
ta altera. Gravissima autem erit illa ultio,
quia non erit judicis, qui falli potest, sed
Dei omnipotentis, atque omnia videntis;
cuius opera omnia magnifica & terrifica
sunt. Ob quam causam Apostolus alibi ea-
dem repetens, ac scribens, *Scimus qui dixit: Hebr. 10.
Mibi vindicta, & ego retribuam: Et iterum: 3°.
Quia judicabit Dominus populum suum: mox
subiungit: Horrendum est incidere in manus
Dei viventis. Quamobrem non debet homo
se ipsum vlcisci, hoc enim esset, & inuadere
officium Dei, & de eius justitia diffidere;
neq; credere eius ultionem: quę tanta erit,
vt potius commiseratione digni sint, qui
quando nobis leues injurias inferunt, in-
manus Dei viventis, & irati incident, in-
quas*

quas horrendum est incidere. Quamquam etiam partim ad iustitiæ suæ manifestationem, partim ad innocenter afflictorum consolationem, partim ad aliorum exemplum & cautionem, sapissimè Deus, etiam in hac vita, puniat calumniatores, & quidem illo ipso malo, quod alijs præparauerunt. Hoc autem, siue per se, siue per alios, facere eum consueuisse, paulò explicatiùs dicere operæ pretium est.

CAPVT II.

Quid sit lex, aut pœna talionis, & quàm iusta?

§. I.

Quid sit propriè TALIO? quid latè?

VIndictam, seu hostimentum, veteres *talionem* appellauerunt. Vnde si quis alteri manum amputauisset, apud Romanos, illi *lege talionis* manus vicissim debebat amputari. Festi verba sunt: *Talionis mentionem fieri in XII. Tabulis*, ait *Verrius hoc modo: SI MEMBRVM RVFIT, NIGVM EO PACIT, TALIO ESTO.* Neq, id, quid significet, indicat, puto, quia notum est. Permittere enim lex parem vindictam. Quam Sylla metuens

metuens in sua familia primus voluit cremari, ne, quod Mario fecerat, ipse quoque pateretur. Plinium audi: *Ipsam cremare, apud Romanos non fuit veteris instituti: terrâ condebantur. At postquam longinquis bellis obrutos erui cognouere, tunc institutum. Et tamen multa familia priscos seruare ritus: sicut in Cornelia nemo ante Syllam dictatorem traditur crematus. Idq; voluisse, veritum TALIONEM eruto C. Marij cadavere. Ita quidem talio propriè accipitur; extendi tamen etiam potest in bonam partem, vt talio vocetur, quando bonum simili bono compensatur, seu quæcumque retributio, siue boni, siue mali, tamen veteres stricte vindictam intellexerunt per talionem.*

Plin. lib.
7. c. 54.

§. II.

Rationes & lepida historia contra pœnam talionis.

Hanc talionis legem (vti & alias leges decemuirales, quas decemuii eius rei gratiâ à populo creati composuerunt in duodecim tabulas) philosophus Fauorinus, apud A. Gellium, his verbis & argumentis impugnat. *Nonnulla in istis legibus nec consistere quidem, sicut dixi, visa sunt, velut illa lex TALIONIS: cuius verba, nisi memoria me fallit, hæc sunt:*

Aul. Gell.
lib.
20. Noct.
cap. 1.

sunt: Si. MEMBRUM. RUPIT. NI. CVM. EO. PACIT. TALIO ESTO, prater enim ulciscendi acerbiter: ne procedere quoq; exsequutio iusta talionis potest. Nam cui membrum ab alio ruptum est: si ipsi itidem rumpere per talionem velit, quaso an efficere possit rumpendi pariter membri equilibrium. in qua re ea primū difficultas est inexplicabilis. Quid si quis membrum, inquit, alteri imprudens ruperit? quod enim per imprudentiam factum est, retaliari per imprudentiam debet: ictus quippe fortuitus & consuetus non cadunt sub eiusdem talionis similitudinem. Quoniam igitur modo imprudentem poterit imitari, qui in exsequenda talione non licentia jus habet, sed imprudentia? sed & si prudens ruperit, nequaquam patietur, aut alius se laedi, aut latius, quod cuiusmodi librā atq; mensurā cauere possit, non reperio. Quin & iam si quid plus erit, aliterne commissum: res fiet ridicule atrocitatis, ut contraria actio mutua talionis oriatur, & adolescat infinita quadā reciprocatio talionum. His Favorini argumentis addi potest historia, an fabula, quæ perspicue ostendit, damnum casu illatum, sæpe non nisi incertum, & maiore periculo reponi posse. Homo vnus aliquis de pago, in vrbe bono foro vsus, liberalius vino sese ingurgita-

gurgitavit. Baccho plenus conuivere cœpit; neq; sensu & ratione sopitis, locum, in quo biberat, mutauit. Itaque propter fenestram confidens vertigine & sopore perturbatus, dum nescio quid somniaret, ita exterritus est vehementer, vt exiliret, & per fenestrâ præceps in publicum, laberetur. Dixisses, Astyanactem de turri præcipitatum, tanto pondere cecidit, somno, vinoque & multo adipe obesus rusticus. Felicitas illius, aliter infortunium fuit. Eo enim ipso tempore alius in platea, juxta eandem domû, & parietem transiens, nec quidquam minus, quàm ruinam suspicans à ruente oppressus est pagano, adhuc ronchos ducente, & vix tandem excitato à confluente hominum turba, quæ casu, aut morientis clamore excitata, è vicinis vndique ædibus sese effuderat. Re intellectâ, cadauer sub tecta, rusticus in carcerem trahitur. Ibi postquam edormiuit crapulam, dies ei dicta est. Constituta die, apud iudicem se sistit reus, & actor. Narratur casus. non negat rusticus. Ibi ergo Causidicus patentem facundiæ suæ campum nactus; *Quid argumenta querimus?* (exclamat) *habemus fatentem reum, non negat facinus, homicida est, occidit; occidatur. lege talionis,*

lionis, quod fecit, ferat. Mors morte luenda est. Neq³ quisquam dicat, vini id flagitium fuisse. Non vini, sed vinolenti culpa occisus est miser. Ebrius fecit? quid tum? non excusat, sed duplicat crimen, qui crudelitatem pariter accusat, & ebrietatem. Crudeliter enim sitit, quisquis non bibit, sine exitio & interitu alterius. Bibat quantum volet, qui nemini nocet in ebrietate; soli Deo reddet rationem. Ast quisquis potando & se perdit, & alios potando iam facit, quod potius est patraturus. Luat ergo, quod patrauit temulentus homicida. Nam occisi uxor & liberi nihilo sunt feliciores, quod vel maritus, vel parens illorum interemptus sit ab ebrio, quam a sobrio. Quamquam tam immane est crimen, ut sobrius non fecisset. Crapula igitur in caussa est, crapula scelus est, per quod & uxor coniuge, & liberi spoliati sunt parente. Hi, o iudex, a te petunt, ut secundum jus & equum sententiam pronunties; hi postulant vindictam, hi poscunt, ut lege talionis, par pari referatur. Dixit. Auditâ hac accusatione, iudex iussit, & rusticum perorare causam. Is, nulla re excusata, in compendio retulit: Quando ego tam reus sum, o Domine iudex, non de fugio, neq³ de trecto subire, quod iste petit. Ut ergo par pari referatur; inebriet se etiam iste, atq³ ad meum modum, in

in eadem fenestra obdormiat, meq; inibi transeuntem desuper cadens obruat. Quam conditionem & talionem, cum acceptare nollet actor, potiusque occisum inultum censeret relinquendum, quam tantò vitam suam, proscribendam, totum iudicium desijt in cachinnos. Hæc talia cum ijs, quæ Favorinus disputavit, obijci possunt contra legem talionis.

§. III.

Sex. Cæcilius quid responderit ad ea, quæ Favorinus contra legem talionis obiecerat?

Ad quæ Sex. Cæcilius in disciplina juris atque legibus populi Romani noscendis interpretandisque, scientia, usu, auctoritateq; illustris, amplexus utraq; manu Favorinum, præter cætera, sic respondit: Maiores nostri quibusdam iniurijs talionem quoque apposuerunt, quam quidem tu talionem, vir optime, iniquius paulò insectatus es: ac ne consistere quidem dixisti, lepida quâdam solertia verborum: quoniam talioni par non sit talio: neque rumpi membrum facile possit ad alterius ratura (ut ais tu) æquilibrium. Verum est, mi Favorine, talionem ratissimam fieri difficillimè. Sed decem viri minuire atq; extinguere volentes huiusmodi violentiam pulsandi atque ladendi,

eo quoque metu coercendos esse homines putaverunt; neque eius, qui membrum alteri rupisset, & pacisci tamen de talione redimenda nollet, tantam esse habendam rationem arbitrati sunt: ut an prudens imprudensque rupisset, spectandum putarent, aut talionem in eo vel ad amissum equipararent, vel in librili perpendere: sed potius eundem animum eundemque impetum in eadem parte corporis rumpendi, non eundem quoque casum exigere voluerunt, quoniam modus voluntatis prestari posset: casus ictus non posset. Quod si ita est, ut dico, ut & ipse aequitatis habitus demonstrat: taliones illa tua reciproca argutiores profecto, quam veriores fuerunt. Sed quoniam acerbum quoque esse hoc genus poenae putas: qua, obsecro te, ista acerbitas, si idem fiat in te, quod tute in alio feceris: praesertim cum habeas facultatem paciscendi: & non necesse sit pati talionem, nisi eam tu elegeris? quod edictum autem praetorium de aestimandis iniurijs probabilius esse potest? nolo hoc ignores, hanc quoque ipsam talionem ad aestimationem iudicis redigi necessario solitam. Nam si reus, qui de pacisci noluerat, iudici talionem imperanti non parebat: aestimata lite Index hominem pecunia damnabat. Atque ita, si reo & poenatio gravis, & acerbata lio visafuerat, severitas legis ad pecuniam multam redibat. Ita Sex. Cæcilius,

§. IV.

§. IV.

*Lex talionis in diuinis litteris sæpius repetita,
sed eum limitatione.*

Legem talionis rectè intellectam iustitiæ
& æquitati conformem esse, docent etiam
diuinæ litteræ, in quibus Dei ipsius nomi-
ne atque authoritate Moyse ita statuit: Si *Exod. 21,*
vixati fuerint viri, & percusserit quis mulie- *22.*
rem pregnantem, & abortiuum quidem fece-
rit, sed ipsa vixerit: subiacebit damno, quantum
maritus mulieris expetierit, & arbitri iudica-
uerint. Sin autem mors eius fuerit subsecuta,
reddet animam pro anima, oculum pro oculo,
dentem pro dente, manum pro manu, pedem pro
pede, adustionem pro adustione, vulnus pro vul-
nere, liuorem pro liuore. Similes leges repe-
tuntur & in Leuitico, vt mors morte, & ali-
ud damnum simili damno compensetur.
Qui percusserit, & occiderit hominem, morte *Leuit. 24,*
moriatur. Qui percusserit animal, reddet vi- *17.*
carium, id est, animam pro anima. Qui irro-
gauerit maculam cuilibet ciuium suorum, sicut
fecit, sic fiet ei: fracturam pro fractura, oculum
pro oculo, dentem pro dente restituet: Qualem
influxerit maculam, talem sustinere cogetur. Ac
rursus in Deuteronomio: Si steterit testis *Deuter.*
mendax contra hominem, accusans eum pra- *19. 16,*

naricationis, ſtabunt ambo, quorum cauſſa eſt, ante Dominum, in conſpectu ſacerdotum & iudicum, qui fuerint in diebus illis. Cumq; diligentiffimè perſcrutantes inuenerint, falſum teſtem dixiſſe contra fratrem ſuum mendacium: reddent ei, ſicut fratri ſuo facere cogitauit, & auferes malum de medio tui: vt audientes ceteri timorem habeant, & nequaquam talia audeant facere. Non miſereberis eius, ſed animam pro anima, oculum pro oculo, dentem pro dente, manum pro manu, pedem pro pede exiges. Quæ lex, teſte S. Auguſtino, vindicta & furoris non fomes, ſed limes eſt juſtus. Quippe, vt Tertullianus ait, licentia retributionis prohibitio erat pronocationis. Et apud Ariſtotelem Rhadamantus juſtum pronuntiat, ſi, qua quis fecit iniuſte, eadem & patiatur. Habet tamen, etiam in diuinis libris, hæc lex talionis limitationem ſuam, & exceptionē. Tunc enim demum par pari eſt referendum, ſi perſona lædens & læſa, ſit eiufdem ſortis, & æqualis conditionis. Qua de cauſſa, in hac ipſa lege mox excipitur is, qui ſeruum percuffit. Sequitur enim in illa Exodi lege: Si percufferit quiſpiam oculum ſerui ſui, aut ancilla, & luſcos eos fecerit, dimittet eos liberos pro oculo, quem eruit. Dentem quoque ſi ex-
cuſſerit

S. Augu-
ſtino, lib.
12. contr.
Fauſtin.
cap. 25.
Tertull.
lib. 2.
contr.
Marcio-
nē c. 18.

cuſſerit ſeruo vel ancilla ſua, ſimiliter dimittet eos liberos. Quare non iubetur, vt oculum pro oculo, aut dentem pro dente reſtituat. Neque ſanè par eſt, vt, ſi Princeps ruſtico colaphum incutiat, ab eodem colaphum expectet. Maior enim eſt iniuria, ſi Princeps à ruſtico, aut dominus à ſeruo, quàm ſi ruſticus à Principe, aut ſeruus à domino percutiatur. Atq; vt videas legem duodecim tabularum cum diuina congruere, eamdemque vtrique eſſe expoſitionem, *Probabile eſt*, inquit Abulenſis, *quod nonnulli D. D. aſſerunt, ſcilicet pœnam talionis debuiſſe irrogari à iudice, ſi laſus illam peteret; quòd ſi non peteret eam, ſed mallet pecuniam, tunc index non tenebatur, immò non poterat infligere pœnam talionis.*

Abulenſis
in c. 24.
Leuit.

§. V.

An Chriſtus ſuſtulerit legem Talionis, quando percutienti inſit maxillam alteram præberi?

Hanc legem non improbavit, & (quia moralis eſt) nec abrogauit Chriſtus, quando dixit: *Audiſtis, quia dictum eſt: Oculum pro oculo, & dentem pro dente. Ego autem dico* Matth. 5. 38. *uobis, non reſiſtere malo: ſed ſi quis te percufferit in dexteram maxillam tuam, præbe illi & alteram, &c.* Clarum eſt enim, Seruatorem.

Rom. 13.

4.
Math.
26, 52.S. Augu-
stin lib. 1.
cap 31 de
serm
Christi in
monte,Idem ep.
ad Mar-
cell. S.
Aug lib.
contra
mendac.
6. 15,

eo loco non instruere iudicem, sed docere iniurias patientem, & ad perfectionem patientiæ ducere; ne vindictam petat, sed vltionem Deo relinquat. Iudex *non sine causa gladium portat*, sed ut eum stringat iustè in illos, qui strinxerunt in alios iniustè. *Omnes enim, qui acceperint gladium, gladio peribunt.* Et ad magistratum pertinet, mortem morte compensare. Is autem qui iniurijs est violatus, etsi ius suum possit repetere, rectius tamen sanctiusque se gerit, si non petit talionem. *Nempe Dominus potius misericorditer perferendam indicat infirmitatem alterius, quam alterius supplicio suam mitigandam.* Neque enim hinc ea vindicta prohibetur, qua ad correctionem valet. Ipsa enim quoque pertinet ad misericordiam. Nec impedit illud propositum, quo quisque paratus est, ab eo, quem correctum esse vult, plura perferre; requiritur enim, ut & ille vindicet, rerum ordine potestas data est, sed cum ea voluntate vindicet, qua pater in filium parvulum, quem odisse non potest. Hæc Augustinus, qui eadem alibi copiosius repetit. Et contra mendacium disputans ait: *Ea, que in nouo testamento à Sanctis facta sunt, valent ad intelligendas Scripturas.* Velut cum legimus in Evangelio: *Accepisti alapam*

alapam in dexteram maxillam, prabe & alteram. Exemplum sanè patientie nullum, quam ipsius Domini excellentius inuenimus, & ipse tamen, cum alapa percussus esset, non ait: Ecce Ioan. 18. alteram maxillam: sed: Si malè locutus sum, 22. exprobra de malo; si autem bene, quid me cadis? Ubi ostendit, preparationem tantum alterius maxille in corde faciendam. Itaque passus est Christus iniuriam, & alapam excepit animo non turbato, docere tamen voluit percutientem, quam iniquè egisset. Et quamquam tunc maxillam alteram non præbuerit, ut ostenderet, quod ius esset innocentè percussio; tamen paulò post, non vnam, sed vtramque maxillam præbuit sæpius diuerberandam, quando ei coronam de spinis imposuerunt; & veniebant ad eum, & dicebant: Ioan. 19. 3. Aue Rex Iudeorum: & dabant ei alapas: non vnam alapam, sed alapas, & plus quam alapas. Quamobrem ad illud Christi dictum: Si malè locutus sum, testimoniū perhibe de malo; si autem bene, cur me cadis? ait idem S. Antistes: Hic dicet aliquis, cur non fecit Christus, quod ipse præcepit, maxillam ut præberet alteram? Quid? Non solum maxillam alteram iterum percussuro, sed totum corpus figendum præparauit in ligno, & demonstrauit, sua

S. Augustin tract. 113. in Ioan.

illa præcepta non ostentatione corporis, sed cordis præparatione facienda.

S. VI.

An rectè S. Paulus percuti iussus, vicissim percussione sit imprecatus?

Quod etiam fecit Paulus, qui interim, **Act. 23. 2.** quando Princeps sacerdotum Ananias præcepit astantibus sibi percutere os eius, iustitiæ zelo abreptus dixit ad eum: Percutiet te Deus paries dealbate. Non utique tunc præbuit alteram maxillam; sed iniuste iubentem monuit officij sui, & criminis arguit. Ita enim loquitur S. Augustinus: Paulus Pontificis jussu palma percussus, contumeliose visus est dicere: Percutiet te Deus, paries dealbate; quod minus intelligentibus conuitium sonat, intelligentibus verò sanè prophetia est. Paries quippe dealbatus hypocrisis est, id est, simulatio, sacerdotalem præferens dignitatem, & sub hoc nomine, tamquam candido tegmine, interiorē, quasi luteam turpitudinem occultans. Ita ut nomine forinsecus niteret, intrinsecus luteis concupiscentijs sorderet. Quo pacto alibi loquitur idem Pater. Prohibuit quidem Christus, **Luc. 6. 28.** ne quis malefacientibus malefaciat, maledicat maledicentibus, & imprecetur; & ipsemet **Rom. 12. 14.** Apostolus idem præcipiens ait: Benedicite perse-

S. Augu-
stin. lib. 1
serm. Do-
mini in
monte
c. 19.

Idem lib.
de men-
dacio
cap. 15.

persequentibus vos: benedicite, & nolite maledicere: & ab se sic factum scribit: maledicimur, & benedicimus, tamen licet quandoque utrumlibet zelo iustitiæ & iudiciaria potestate, atque sine vindictæ linore, sine odio, ut D. Gregorius observat. Quo pacto idem Paulus scribit: Alexander ararius multa mala mihi ostendit: reddet illi Dominus secundum opera eius: quem & tu denota: valde enim restitit verbis nostris. Et alibi: Utinam abscondantur, qui vos conturbant. Quo zelo etiam correptus fuit Elias, quando duos quinquagenarios, cum subditis sibi militibus, iussit ab igne cœlesti deuorari: & Ieremias, quando prauaricatoribus iratus orauit: Congrega eos, quasi gregem ad victimam: quamuis eadem per modum prædicentis potius, quam optantis dicta videantur. Quo pacto etiam D. Paulus dixit: Percontiet te Deus, paries dealbante. De qua sententia loquens S. Chrysostomus ait: Nonimus quidem, quod de hoc loco aliqui satisfaciunt, loco prophetia velint esse, quod dictum est: nec culpo dicentes: etenim istud euenit, sicq; defunctus est. Siue autem meræ prædictiones fuerint istæ, siue imprecationes ex zelo prouenientes, rationi conueniebant, neque Christi præcepto aduersabantur:

B 5

bantur:

1 Cor. 4.
12.

S. Greg.
lib 4.
Mor. c. 6.
2 Tim. 4.
14.

Gal. 5. 12.

4 Reg. 1.
10
Iere. 12. 3.

S. Chrys.
hom. 6 de
laudib.
Pauli.

Lactant.
lib. de ira
Dei, c. 5.

bantur: ut enim qui nos docuit sagittare, non vetuit jaculari, sed vetuit, ne aberremus a scopo: ita non est interdicta punitio, sed in tempore, & aptè facienda. Ex quibus intelligimus, legem TALIONIS à Christo non fuisse sublatam, si iusta & illi ipsi, in quem vindicta stringitur, aut certè alijs, utilis causa subest; quamvis interea legem illam perficiens, nos ita voluerit animo esse ad omnes iniurias præparato, ut non solum non simus similes insanis, quorum cum in animum ira incidit, velut sæva tempestas, tantos excitat fluctus, ut statum mentis immutet, ardeant oculi, os tremat, lingua titubet, dentes concrepent, alternis vultum maculet nunc suffusus rubor, nunc pallor albescens: verum etiam, ut alteram atque tertiam, & quartam plagam Spartana, immò Christiana nobilitate, patientia, & constantia excipiamus.

§. VII.

Fructus Talionis.

Interim, quidquid sit de talione, quam vel jure nostro petere; vel cum merito remittere possumus; illud tamen duplicem parit in hominibus fructum, quòd DEVS plerumque soleat lege talionis plectere damnatos iniuriarum. Primum enim qui novit
justifi-

justissimum mundi judicem nihil mali impunitum relinquere, & verò etiam par pari referre, non solum non offenditur, quasi nulla sit iustitia mundum administrans; sed libenter quoque Deo relinquit ultionem, quam & certam scit esse, & culpæ sufficientem. Deinde accurata talionis expectandæ consideratio, facit magis, quàm vlla alia res, malos & ad offendendum pronos, iniurijs abstinere. *Quotusquisq; reperietur, ait Tullius, qui impunitate proposita, abstinere possit iniuria? Impunitas peccandi maxima est illecebra: pœna igitur medicina. At pœna talionis convenientissima; quia, ob æqualitatem, iustitiæ maximè conformis, ei-que cui infertur vel idcirco molestissima, quia per eam patitur, quod ipse alteri, tamquam maximè molestum intulit. Cantharides & scorpij in se circumferunt sui veneni remedium; ita & ipsi peccato inest sua pœna suppliciumque, si redeat in authorem; qui, si volet providere, eam ipsam pœnam vertere potest in medicinam; dum enim metuit iniurias pati, cauet eas facere, quas haud ambiguit cogitat in caput suum reuersuras. Interrogatus aliquando Solon, Quanam ratione nullum in urbe scelus perpetraretur? respondit:*

Cic. lib.
3. de officijs

Stobæus
ser. 41.

spondit: Si tam indignarentur illi, quibus non est facta iniuria, quam quibus facta est. Certè plerique grauissimè sentiunt ea, quæ contra se dicta, aut facta sunt, etiamsi leuissima sint reipsa; at ea, quæ etiam atrociter in alios geruntur, nihili æstimant, hinc neque impediunt, etsi ex officio obstricti punire deberent; impedituri vtique, & punituri, si eorum *cor vnum, & anima vna* esset cum illis, sentirent enim tamquã sibi illatum malum, quorum enim vna est anima, vnus est sensus: neque secus, quod peccaretur, vindicarent, atque sibi factum, si *proximum diligere*nt, sicut *semetipsos*. Quia igitur nostra magis sentimus, quàm aliena, si nos ipsa iniquitas non cohibet ab iniuria alijs offerenda, saltem frenum habebimus, si in malis timeamus; stimulum, si in bonis speremus *talionem*.

Ae. 4. 32.

Matth. 5.
43.

CAPVT III.

Etiã virtutibus, & bonis operibus suam esse talionem.

§. I.

Talio bonorum à Christo promissa.

Psal. 36.

27.

Matth. 7.

2.

Ita & virtutum Magister Christus, vt nos eodem verbo doceret, & *declinare à malo, & facere bonum*, velut

Int talionis legem denuo promulgans, dixit : *In qua mensura mensi fueritis, remetietur vobis.* Si bene feceritis, recipietis bene; si malum dabit, malum accipietis. Quamquam ea Numinis bonitas est, ut bonum præmijs ultra condignum, malum supplicijs citra condignum soleat remunerare. Quod etiam in veteri proverbio insinuatum Cicero & Lucianus docuerunt. *αὐτῷ τῷ μέτρῳ, καὶ λαίον, eadem mensura, & melius.* Certè non strictè eadem, sed maiore nobis mensurâ remetendum indicat Lucas inquit : *Mensuram bonam, & confertam, & coagitatam, & superfluentem dabunt in sinum vestrum.* Quod legi talionis nihil officit, diuinis laudibus multum addit. Talio enim qualitatis est, non quantitatis. Et ad diuinam pertinet liberalitatem, ultra meritum præmia refundere; ad diuinam clementiam, citra condignum statuere poenas. Itaque eadem mensurâ, non re, sed proportionè remetietur. Proportionè quidem, quia quò nos erga alios, vel seueriores, vel liberaliores fuerimus, hoc etiam erga nos seuerior, vel liberalior erit Deus; tametsi eius misericordia infinitis semper partibus maior sit nostrâ. Longè igitur maiora sunt præmia meritis nostris, quia non sunt condigna

Marc. 43.
24.

Luc. 6. 38.

Cic. lib.

13. ad Att.

tic. Lucian.

an. in ima-

ginib.

- Rom. 8. condigne passionēs huius temporis ad futuram
13. gloriam, quæ reuelabitur in nobis, & quod in
2. Cor. 4. præfenti est momentaneum, & leue tribulationis
17. nostræ, æternum gloriæ pondus operatur in nobis.
Vide S. Atque hoc quidem in altera fiet vita. Quo-
August. niam autem multi præfentibus magis mo-
lib. 21. de uentur, quàm futuris, etiam huius vitæ qua-
ciuit. dam paratione nos vult regi noster legilla-
tor. Hinc illa reliquit oracula: *Omnia quæ-
cumque vultis, vt faciant vobis homines, & vos
facite illis. Hæc est enim lex & Propheta.* Atque
alibi, cùm mandatum de Deo diligendo re-
citasset, subjunxit: *Secundum autem simile est
huic: Diliges proximum tuum, sicut teipsum.*
In his duobus mandatis vniuersa lex pendet,
& Propheta. Mensura diligendi proximi, est
amor quo nos volumus diligere: volumus au-
tem nos maximè diligere, necesse est igitur, vt
& proximum maximè diligamus. Neque
dilectionis tantum est hæc regula, sed om-
nium etiam nostrarum actionum. *Omnia,*
ait, *quæcumq; vultis, vt faciant vobis homines,*
& *vos facite illis.* Quibus verbis nos monet,
vt tales simus in alios, quales in nos illos ex-
perimur. Id ipsum exprimunt & leges ciui-
les, in quibus vulgare est illud: *Quod quisq;
iuris in alterum statuit, ipse eodem jure uti de-
bet.*

bet. Hoc edictum, inquit Vlpianus, summam quod
habet aequitatem, & sine cuiusquam indigna- quisque
tione iusta. Quis enim aspernabitur, idem jus iuris
sibi dici, quod ipse alys dixit, vel dici effecit? Ne-
cesse est ergo, ut quod ipse quis in alterius perso-
na equum esse credidisset, id in ipsius quoque per-
sona valere patiatur.

§. II.

Historia mirabilis de bonorum operum retalia-
tione.

Coniugum par erat, vitâ dispar. Vxor. Ex Gema-
pia, impius maritus. Vt ergo illa hunc Deo ma Fid.
lucraretur, in talem modum Dei Matrem Vngari
rogavit: O Dei & misericordiæ parens, Si Min. ser.
tu meo, & ego tuo loco essem, quid, & quo 70.
pacto velles à me, pro te, orari, fierique? Id Et Stém-
igitur nunc tu ora, & impetra pro me, pro mat. Ma-
que impio meo coniuge, Reduc illum, obse- riano 11,
cro, ab iniquitate & usuris suis in viam ju- Iunij.
stitiæ, ô misericors Virgo. Sic precata, ali-
quot religiosos ad prandium inuitavit; neq;
sanè inuito coniuge, qui eos comiter exce-
pit, sed illam legem, condicionemq; posuit,
ne quis inter conuiuandū, sermonem vllum
de Deo, deq; rebus ad animæ salutē pertinē-
tibus inferret. Neque enim tales offas in
suam esse mensam inferendas. Ibi lætitiæ &
lanti-

Matth. 7.
12.

lautitiæ locum esse. Illi ingenijs hominum se accommodare, & tempori seruire gnari, accepta condicione, inter dapes lætè agebant; neq; sacra homini profano obtrudere inuito voluerunt, opportunitatē expectandam rati. Epulo autem finito, vnus suo, & ceterorum nomine, cū liberalitatem eius laudasset, in vicem gratiæ referendæ, hoc inquebat, documentū à me cape: *Omnia, quæcumq; vis, vt faciant tibi homines. & tu facito illis, & quod tibi non vis fieri, alteri, ne feceris.* Si Deus esses, ab hominibus velles præcepta tua seruari; te & matrem tuam amari ex tota mente, Eucharistiam frequenter sumi, à nullo blasphemari, à nullo proximum decipi vel occidi, à nullo domum tuam spurcitijs & immunditijs inquinari. Hoc breue documentum, ita altè in præcordia illi descendit, vt vberes ei lacrymas excuteret. Itaq; die altera, toto in ea regula exequenda animo versans fortè ibi transibat, vbi conspexit, molitorem, in rota, quam nimbus & inundantes aquæ axi suo excusserant, restituenda vehementer laborantē. Subijt ergo animum illius hesterni documenti memoria. Et hem, inquit, si tu iste molitor esses, nonnè velles alios venire tibi auxiliatum? Mox igitur ex
equo

equo defiliens; idem facere jubet famulos
comitantes. Ita coniunctâ operâ rotam in
locum suum reponunt, cum tanta molitoris
admiratione, quanta lætitia. Addit deinde
aliud beneficio beneficium, nam & damnum
illi illatum sarcit. Mox prioris vitæ poeni-
tens, atque in virtutem pronior, vxoris
præsertim instinctu, quidquid alieni posside-
bat, ad dominos remisit. Cogitabat enim,
etiam se sua, si qua essent apud alios, libenter
recepturum. Exinde semper doctior, profici-
ebat ita, vt quemcumque obuium aspexis-
set, semper documenti sibi à Religioso dati
meminisset. Ea mente cum esset, incidit in
hominem mendicum, non inopia solùm, sed
& morbis oppressum, qui stipem perebat.
Ibi tacitè mens illi suggessit, quid, si tu men-
dicus ille esses, tibi fieri optares? nonnè sti-
pem dari? Dabo igitur. Enimuerò optares, te
domum duci. Ducam igitur domum. Quin
& ad mensam te admitti desiderares. Ad-
mittam igitur ad mensam, & tamquã Chri-
sto seruiam. Et quia crescebat semper in pe-
ctore illius diuinus ignis magis, ac magis, eò
se documentũ illi traditum extendit, vt fœ-
dum illud & vlceribus coopertum mendica-
bulum à cœna, in proprium cubile deduce-
ret,

ret, atq; in suo & lecto collocaret; cogitabat enim & sibi gratum futurum, si id fieret similiter ægotanti. Quin & illud dictabat eadem regula charitatis: Si tu tam exhaustis viribus cum morbo colluctareris, nonne velles tibi aliquem astare, & vigilem excubare? Velles utique. Excubabo igitur & ego isti. Altera iam transierat noctis vigilia, cum inter gemitus audijt miserandum in modum exclamantem ægrum, ac dicentem: Ah, ut sitio! heu siti enecor! moriendum est mihi, nisi quis me frigida refocillat. Quam vocem ubi intellexit excubitor, protinus ita se se ipsum est allocutus: Si tu ita constitutus siti arderes, nonne velles tibi ab alio gelidissimum haustum afferri? Velles utiq;. Itaque sine mora cucurrit, atque properè aquam è puteo haurire cœpit. Nimia properatio fecit inattentum; immò diuina prouidentia, quæ pro haustu aquæ frigidæ, cælum promissit, eum cælo maturum iudicauit. Nam dum ille festinanter situlam è puteo attrahit, attractus est ipse, urnâ aquis gravidâ præponderante, submersusque expirauit. Facto die, duos familia desiderauit; nam neque mendicus in lecto, neque herus in domo repertus est. Diu, multumque requisitus, neque inuentus

uentus cūm esset, fuit, qui se eum, media circiter nocte, per scalas descendentem audiuisse diceret. Adeunt igitur puteum in atrij vmbilico stantem. Inspiciunt curiosius, reperiuntque in caput præcipitem lapsum, & aquis suffocatum. Fit clamor, concurritur, luctus ingens omnes inuadit, sed mox in admirationem & gaudium mutandus. Nam postquam eum iniectis funibus, resupinum è puteo extraxerunt, collum aureo torquæ ornatum videbatur, ita splendebat. Sed non erat torques; litteræ erant supra aurum effulgentes, quæ hanc sententiam expresse-
rant: PRIUSQVAM HOC CORPVS IN AQVA ERIGIDVM FACTVM EST, ANIMA ILLIVS AB ANGELIS IN CAELVM PORTATA EST.

§. III.

Misericordiæ apud Deum retributio.

Ecce tibi talionem, & retaliationem. Quemadmodū enim opera iniustitiæ, ita & opera misericordiæ suam habent compensationem; neque maior est spes diuinæ misericordiæ impetrandæ, quàm si in opere misericordiæ ipsi moriamur. Hac opera sunt insignia, atque ornamenta eorum, qui vt nobiles & illustres Dei Filij se gerunt. Misericordia est torques aurea, qua se sponso suo

animæ condecorant. Qua de caussa dicitur
 Prou. 3. 3. à Salomone: *Misericordia & veritas te non
 deferant, circumda eas gutturi tuo, & describe
 in tabulis cordis tui, & inuenies gratiam, &
 disciplinam bonam, coram Deo, & hominibus.*

S. Chryf.
 epist. ad
 Philip.

Quæ verba exponens S. Chrysostomus ait:
*Sicut filij Principum torques aureas, & catenas
 gemmis ornatas collo appendere solent in signum
 nobilitatis, ita planè qui filiorum Dei adopti-
 one gaudent, libenter his opibus & ornamentis
 fulgent, tamquam filij eius, qui misericors est.*

Luc. 6.

*Estote (ait Christus) misericordes, sicut & Pa-
 ter vester misericors est. Et post pauca. Torquẽ
 hunc aureum animæ aptemus (eleemosynam di-
 co) quàm diu scilicet hic fuerimus. Nam cùm
 atas hac præterierit, non ampliùs eo utemur.
 Quodenim in pueris euenit, ut cùm ad virilem
 ætatem peruenerint, ista deponant, atq; alium
 assumant ornatum, idem quoq; in nobis: etenim
 ibi non erit eleemosyna ista, quæ pecunijs fit, sed
 alia quædam longe maior. Quænam? Nimirũ
 reuelatio arcanorum, quam hi, qui gloria
 superiores sunt in cælo, quasi stipem quam-
 dam inferioribus, ac sibi subjectis erogant,
 Dei videlicet consilia manifestantes. Quam-
 quam autem diuiti supradicto, ea retributio
 facta sit, ob misericordiam, quam Christo*

in mendici schemate exhibuit, lex tamen illa
est generalis, extenditq; se se ad omnia, quæ
alijs præstamus, etiam alia, quā misericor-
diæ opera. Ait enim: *Omnia, quaecumq; vultis, Matth. 7.
ut faciant vobis homines, & vos facite illis. 12.*
*Hæc est enim lex & Propheta, hoc est, summa
torius legis, & Prophetarum.*

§. IV.

*Veniam dantes homini, veniam impetrare apud
Deum.*

Talionem petere nos iussit Seruator etiam
tunc, quando docuit sic orare: *Dimitte nobis Matth. 6.
debita nostra, sicut & nos dimittimus debitori- 12.*
*bus nostris. Si enim dimiseritis hominibus pecca-
ta eorum: dimittet & vobis Pater vester caelestis
delicta vestra. Si autem non dimiseritis homi-
nibus, nec Pater vester dimittet vobis peccata
vestra.* Cuius consolabile exemplum recitat
Blasius Melaneseus, & post eum Baronius, vita eius
de Ioanne Gualberto, adhuc sæculari, qui apud Sur.
postea sanctissimus Abbas ac pater mona- 12. Iul.
chorum Vallis vmbrosæ fuit. Is enim inimi- & Baroni-
citarum ac irarum parentis non minùs, tom, 11.
quàm facultatum hæres incidit aliquando ad Anno
in hostem interfectoremq; propinqui sui, Domini
cuius diu exoptauerat interitum, loco tam 1051. 1.
angusto, ut neuter posset de via deflectere.

Matth. 6.
15.

Luc. 23.
34.

Ibi enim uerò inimicus illè in geminis angustiis animi & viæ fuit. Atq; vt augetur periculum, etiam inermis erat. Quid igitur aliud expectare poterat, nisi vt miserandum in modum trucidaretur? In summo discrimine, ad clementiam confugit. Nam ex equo desiliens, humi se prostrauit, iunctisque manibus supplex petijt, sibi, ob Christi crucifixi amorem, veniam dari. Ioan. Gualbertus, audito crucifixi nomine perculsus, cogitauit vtrique illud: *Si non dimiseritis hominibus peccata, nec pater vester dimittet vobis peccata vestra.* Quamobrem amore illius, qui in cruce dixit: *Pater dimitte illis: non enim sciunt, quid faciunt,* pacem illi obtulit, iussumq; è terra surgere incolumem liberumque dimisit. Ab hoc facto Ioannes deinde intrauit in templum S. Miniati, quod nunc arce Florentinæ ciuitatis obducitur, ante Christi crucifixi imaginem genua flexit, ibique & ipse supplex veniam suorum peccatorum flagitauit. Et mira res accidit. Vidit enim manifestè in cruce pendentis ligneum caput moueri, atque ad se inclinari, tamquam vicissim ignoscentis, aut gratias agentis, quod pro eius amore ac pietate in Redemptorem iurato hosti pepercisset. Addit

dit Author: Hodieq, hoc est, post annos quin-
gentos adhuc visitur, & pie colitur sacra illa
Christi crucifixi statua: cerniturq, ad facti me-
moriā sempiternam etiam nunc caput eius
exporrecta fronte motum longius a ligno, cui suf-
fixa est, non ingrauat morem demissum, sed
eius potius, qui amicum benigne salutet, illiq,
præstitum officium gratuletur. Quam verè igitur
dixit Dominus ac Iudex noster: Si di- Matth. 6.
miseritis hominibus peccata eorum; dimittet & 14.
vobis Pater vester celestis peccata vestra? Quē
in finem & S. Cyprianus ait: Præclara & S. Cypri-
diuina res salutaris operatio, solatium grande an sermo
credentium, securitatis nostræ salubre præsidium, de elec-
munimentum spei, tutela fidei, medela peccati. mosyna.
Rectè igitur D. Augustinus ait: Quotiescum- S. Augu-
que Natalem Domini, aut reliquas solennitates stin. sermo
celebrare disponitis, odium velut venenum i. de temp.
mortiferum de corde vestro repellite; & tanta in Domi-
sit in vobis charitas, quæ non solum usque ad nica 1. Ad
amicos, sed etiam usque ad inimicos perueniat, uent.
ut securè possitis dicere in oratione Dominica, di-
mitte nobis debita, sicut & nos dimittimus debi-
toribus nostris. Nam qui scit, se vel unum ho-
minem odio habere, nescio si ad altare Domini se-
curus possit accedere, cum præcipue Ioannes
Euangelista terribiliter clamet, & dicat: Qui Ioan. 3. 15.
fratrem

40 *Cap. III. An sit virtutum quoq;*

S. Hiero-
nym. ep.
36.

fratrem suum odit, homicida est. Nam vestrum est iudicare, utrū homicida, antè, quā poenitentiam agat, præsumere debet Eucharistiam accipere. Similia scribit S. Hieronymus ad Castorinam, & D. Gregorius in Iob. Quorum ille ait: *Quid agemus nos in die iudicii, super quorum iram non unius diei, sed tantorum annorum sol testis occubuit? Dominus loquitur in Evangelio: Si offers manus tuam ad altare, ibiq; recordatus fueris, quia frater tuus habet aliquid aduersum te, relinque ibi munus tuum ante altare, & vade, reconciliari prius fratri tuo, & sic offeres munus tuum ad altare.* At S. Gregorius ait: *Contra institutionem postulationis, conditionem posuit pietatis, dicens: Dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris; ut profecto bonum, quod à Deo compuncti petimus hoc primum, cum proximo conuersi faciamus.*

S. Greg.
l. 10. Mo-
ral. c. 18.
Matth. 5.
23.

§. V.

*Misericordiam & liberalitatem misericordiæ
& liberalitate compensari.*

Ad misericordiæ talionem particulatim
Matth. 5. pertinet illa quoq; promissio: *Beati miseri-
cordes, quoniam ipsi misericordiam consequen-
tur.* Quamquam & hoc de omni misericor-
diæ genere potest intelligi, teste D. Hiero-
nymo

nymo & Theophylacto. Cum enim æquif-
simum sit, vt misericordiam exhibeant mi-
sericordiam consecuti, vt dicitur alibi: *Ser-*
ue nequam, omne debitum dimisi tibi, quoniam
rogasti me; nonne ergo oportuit & te misereri
conserui tui, sicut & ego tui misertus sum? Chri-
stus autem pronuntiârit, quod uni ex mi-
nimis meis fecistis, mihi fecistis, meritò idem
Dominus, in suis, misericordiam consecu-
tus, vicissim miseretur eorundem, quos in
suis expertus est fuisse misericordes. S. Gre-
gorius Nyssenus tamen, Augustinus & Leo
recitatam sententiam propriè de eleemosy-
na intelligunt, quia qui miseretur pauperis,
beatuserit, vt est in Prouerbijs. Et, *Beatus*
uir, qui intelligit super egenum & pauperem,
in die mala liberabit eum Dominus. Sed utiq;
misericordia latius se extendit, quàm ad e-
leemosynas; & misericordiam meretur,
quisquis misericors fuit, & fit miser. Quia,
vt vel Sophocles dixit, ἡ χάρις χάριν φέρει,
gratia gratiam affert. Et alibi ipse Christus:
Date, & dabitur vobis. Cui aliqua ex parte
respondent illa Hesiodi:

Æquum, ut ametur amans: qui acce-
dit, inngitur illi.

Da tibi qui dederit: qui non dederit tibi,
ne da.

C 3

Danti

Matth. 23.
28.
Matth. 25.
40.

S. Greg.
Nyss. lib.
de beat.
Augustina
lib. 1 de
ser. Do-
mini in
monte,
Leo homi-
de om-
nib. SS.
Prou. 14.
21.
Psal. 40.
Sophocl.
in Oedi-
po Colo-
neo.
Luc. 6. 38
Hesiod. in
1. Georg.

*Danti aliquis dedit, at non danti non dedit
vllus.*

Quibus significatur beneficium beneficio in-
uitari, & officium officio procurari. Quam-
quam duo posteriores versiculi, si rectè con-
siderentur, & falsitatem continent, & in-
humanitatem. Falsum est enim illud; *non
danti non dedit vllus*: inhumanum; *qui non
dederit tibi, ne da*. Primus certè aliquis dare
debit ei, qui non dederat, alioquin in infi-
nitum esset eundum. Porro fidelis est Deus,
ita misere misereatur, & ita dat danti,
vt numquam fallat. Igitur quicumque do-
na vult aliqua, habet artem ea impetrandi:
Date, & dabitur. Sunt duo quasi fratres vte-
rini, *Date & Dabitur*, vnus ab altero non
potest separari. Si è domo tua eijciatur vnus,
qui est *Date*, eijciatur & alter, qui est *Dabi-
tur*. Noli ergo separare, quos Deus coniun-
xit. Qua fronte audes à Deo petere, si ipse
petenti Deo negas? *Date & dabitur*. habes
promissionem. Ita fidelis est, vt non fallat,
ita liberalis, vt plus det. Pro haustu aquæ
frigida, mercedem; pro eleemosyna thesau-
rum in calo promittit, & reddit. Non sic
reddunt talionem principes terræ. *Diony-
sius*, teste Aristotele, *citharædum accersuerat,*
vt

Lu6. 6.
38.

Matth. 10.

42.
Matth. 19.

21.
Aristot.

1. 9. Mor.

ut sibi caneret in nuptiis: atq; cum eo his pa-
ctus est legibus, ut quò doctius meliusq; caneret,
hoc copiosiorē ferret mercedem. Annixus est
omni artificio citharædus, uti quàm scitissimè ca-
neret, sperans amplissimum præmium. At po-
stridie pactam mercedem reposcenti musico, qui
conduxerat, ait, iam persoluisse sese, quod esset
pollicitus: nempe par pari retulisse, proq; volu-
ptate reposuisse voluptatem, spem lucri signifi-
cans: quæ quidem hoc maior fuerat, quò magis
ex arte cantasset. Verùm eo loco negat Phi-
losophus par pari relatum; propterea, quòd
alter id, quòd volebat accepit: alter eo, quòd
expetebat, frustratus est. Nimirum ex mun-
di Genio faciebat Dionysius.

§. VI.

*S. Catharina Senensis liberalitas liberalitate
Christi compensata.*

Aliter facit Christus, cui dari, quòd pau-
peri datur, expertus est D. Martinus, vidit
enim eum chamydis suæ, qua pauperem te-
xerat parte vestitum, ad Angelorum cir-
cumstantium multitudinē dicentem: *Mar-
tinus adhuc catechumenus hac me veste conte-
xit. Theophanius Comes pauperum ama-
tor & susceptor à Christo audiuit: Ceteris
diebus me in membris meis, hesterno autem die
me in*

Seuer.
Sulpit. de
vit. S.
Martini
c. 2.

S. Greg.
hom. 56.
in Euang.

Raymun-
à Capua
in vita ei-
us, & An-
toninus
3. p. hist.
tit. 23.
cap. 4.
Sur. 19.
April.

*me in me ipso suscepisti. Talionem autem esse li-
beralitatis sensit conspexitq; S. Catharina
Senensis, qua aliquando orante, in Ecclesia
Dominicanorum Senensium, quidam mendicus
ab ea petijt opem. Illa, cum nihil haberet apud
se, rogavit, ut expectaret, donec esset reuersa do-
mum. At illo dicente, se tam diu expectare non
posse, sancta Virgo eius non ferens afflictionem,
anxiè cogitare coepit, quidnam ei dare posset.
Mox succurrit ei, habere apud se crucem par-
uam argenteam. Eam igitur pauperi hilariter
dedit, u. q. eam accepta latus abscessit. Nocte pro-
xima Christus Virgini oranti apparuit, eamq;
crucem ei ostendit, multis gemmis undique or-
natam, promisitq; ei, se in die iudicii eam coram
tota Angelorum & hominum frequentia osten-
surum. Alio tempore, eadem Sacra Virgine
Catharina ex eodem templo redire volente,
Christus occurrit in forma iuuenis pauperis, ac
peregrini triginta plus minus annorum, petiuitq;
ab ea vestem. Illa rediens ad Sacellum, unde
descenderat, tunicam non manicatam, quam sub
extima veste propter frigus habebat, sibi cautè
detraxit, pauperiq; tribuit, nesciens esse Chri-
stum. At ille etiam lineum vestimentum petijt.
Tum illa iubet eum se sequi ad ades suas, ubi ei
subuculam & subligaculum dedit. Verum non
desistit*

destitit ille plura mendicare, ut probaret eius
 animum. Quid, inquit, faciam hac tunica, qua
 manicis caret? Quaso etiam manicas mihi lar-
 giaris. Illa perlustrat domum, & ecce videt a
 pertica suspensam nouam ancilla tunicam: ab
 eâq; manicas auferens dat pauperi. Rursus pau-
 per etiam socium in domo hospitali se habere di-
 cit, valde indigentē vestibus. Tum verò S. Virgo
 nihil prorsus sibi superesse videns, quod daret pra-
 ter tunicam, qua erat induta, quam non sine-
 bat virgineus pudor & honestas, ut sibi detra-
 beret, ne nuda cogeretur cum multorum offen-
 diculo incedere, dixit illi: Reuera charissime,
 si possem villo pacto, libenter aliquid prestarem
 tuo socio. Ille verò subridens: Video, inquit,
 promptum animum tuum: sed iam bene vale.
 Etsi autem S. Virgo, illo recedente, ex quibus-
 dam signis coniecit, Dominum IESVM esse;
 tamen quia tanta gratia se indignissimam puta-
 bat, ad consueta se recepit exercitia sua. Sed
 nocte sequenti Dominus ei oranti manifestè se vi-
 sendum praeiuit, in illius pauperis effigie, in ma-
 nu ferens tunicam, quam ipsi Virgo dederat,
 margaritis iam & coruscantibus gemmis con-
 spiciuam, aitq; se illi daturum vestem inuisibilem,
 qua ab ea arceret omne noxium utriusq; homi-
 nis frigus. Quod certe etiam re ipsa praestitit,
 adde

adeò ut ex eo tempore iisdem hieme, quibus
estate, contenta fuerit vestibus, immò nec hiemis
intemperiem umquam senserit. Simul autem
etiam Dominus, & cum crucem argenteam, &
cum hanc tunicam illi ostenderet, talia ei pro-
missa fecit, unde certò illi constare posset, illam
in calis excellenti gloriâ sine fine perfruituram.
Vides talionem optabilem, & crucem da-
tam mendico in terris, in iudicio, gemmis
condecoratam toti mundo cum gloria in-
genti redhibendam? Vides vestem visibi-
lem cum inuisibili commutatam? Vides,
quantum profit *Dare*? Vides, cui profit?
Verè dixit S. Leo: *Nobis prestamus, quod alijs
erogamus.*

S. Leo
serm. i. de
collectis.

§. VII.

*Misericordiam misericordiâ etiam in alijs plu-
ribus fuisse remuneratam.*

Carolus
Regius
in orat.
Christi-
an. lib. 10.
c. 8.

*Cosmas Mediceus, qui fuit Magnorum Du-
cum Hettruria primus, multa expendebat, ut
opem afferret egentibus. Cuidam igitur ex fa-
miliaribus, eum nimis liberalem appellanti, re-
spondit: Se in libro, initarum cum Deo ratio-
num, dati & accepti, numquam potuisse eò per-
uenire, ut quæ deberet Deo solueret. Nam quò
plura dabat, etiam eò plura recipiebat, semperq;
inueniret, se debitorem, Deum verò creditorem.*

Dignum

Dignum tanto Principe dictum, & geminum illi, quod S. Gregorius Nazianzenus scripsit: *Numquam Dei liberalitatem & beneficentiam vinctes, quamuis omnium tuarum facultatum iacturam feceris; quamuis te etiam facultatibus adjeceris. Nam hoc quoque ipsum accipere, est Deum aliquid nobis donare.* Subnectit idem S. Pater duas insignes comparationes; vnam vmbrae, quæ non potest ita præuolare ante corpus, aut tardè subsequi, vt ab eo separetur; quia progrediente corpore, semper simul progreditur, ac velut adhærescit: alteram capitis, supra quod membra cetera numquam possunt excrescere, cum quantumuis illa augeantur, semper caput item attollatur atque superstet. Illustrissima sanctæ huius talionis, ac compensationis, vsque in centuplum, exempla recitantur, à Gregorio Turonensi, & Paulo Diacono de Tiberio Cæsare; à Metaphraste & Bredenbachio, de Ioanne Eleemosynario; à Surio de S. Germano Episcopo; à Lipomanno de S. Marcello Archimandrita; & alia ab alijs. Ita nimirum diuina benignitas, semper eminet, numquam ab hominis liberalitate

Gregor.
Tur lib 5.
c. 19. hist.
Franc.
Paul. Di-
ac. lib. 3.
hist. Lon-
gobard.
c. 6 Anno
576. Me-

taph. in vita S. Ioan Eleem. Bredenb. lib 6. Coll. 10. Sur. 31.
Iulij. lib. 2. cap 11. vitæ S. Germ. Lipom. 22. Decemb.

Luc. 6.38;
Matth. 5,
7.

Leont.
Episcop.
Neapole-
os in eius
vita,

ralitate superatur. Quis ergo non velit da-
re, vt sic *detur*? quis recuset esse *misericos*,
cùm *miseriordes misericordiam consequantur*,
in tantum augendam, vt ab homine num-
quam possit adæquari? Fuit hoc certamen
inter Deum, & Ioannem Eleemosynarium,
qui ferè quidquid accepit, illico dedit pau-
peribus, & tamen semper iterum diuinitus
recepit. Vnde multoties inuentus est ita
Deum in exultatione spiritûs compellans:
Sic, sic, aut tu mittendo, aut ego dispergendo:
videbimus, quis vincat. Liqueat enim, quoniam
tu diues. Domine, & vita nostræ miserator es.
Hac ipsa de caussa, cùm aliquando dies ela-
psus esset, quo non meminerat, se opus mise-
ricordiæ vllum præstitisse, mœstitiâ vultu
præ se ferens singularem, à Sophronio inter-
rogatus, quid ei triste accidisset, respondit:
Hodie miserandus Ioannes, non ab aliquo vllam
recepit mercedem, neq; vllum vel minimum pia-
culum potuit offerre Christo pro multis & ma-
gnis suis delictis, quo modo neq; alias vnquam.
Quid mirum ita sentire Christianum, qui
credit illud à veritate dictum: *Miseriordes*
misericordiam consequentur: itemque: *Date,*
& dabitur? cùm à Romano Ethnico Impe-
ratore dictum fuisse scribatur: *Hodie non*
regna

regnauiamus, quoniam neminem affecimus beneficio: & à Græco, in simili causa; *Amici, diem perdidimus.* Etsi autem plurimis diuinus remunerator mercedem præmiumque virtutis in alteram vitam reseruat, multis tamen etiam virtutis talionem in hac quoque promittit, & largitur: clara enim sunt illa: *Omnis, qui reliquerit domum, vel fratres, aut so-* Matth. 19: 29.
rores, aut patrem, aut matrem, aut uxorem, aut filios, aut agros, propter nomen meum, centuplum accipiet, & vitam aeternam possidebit. Sed de hoc argumento agendi proprius locus est, in tractatu de iudicijs, quæ Deus in altera vita exercet: hinc satis est, docuisse obiter, etiam virtutū talionem esse in hac vita à Deo. *Iacobus Aragonia rex, Ordinis D. Mariae de Mercede, (seu redemptionis captiuorum) præcipuus auctor esse creditur, ait Ioan: Mariana, voti reus, ut quidam scribunt, quod Muntione, dum captiui instar teneretur, Virgini Matri nuncparat, usu edoctus, quantum esset captiuitatis malum. Hinc libertati redditus, Deoq; gratus, eum Ordinem instituit, qui etiam alios captiuitate liberaret, ut etiā alios eo beneficio afficeret, quod ipse expertus esset. Faciant hoc homines, & non fa-*

D cias

Ioan. Mariana lib. 12. c. 8. ad An. 1218.

ciat Deus, qui protestatur sibi fieri, quod fit
suis? Nunc ad pœnæ talionem accedamus.

C A P V T IV.

*Cacia, nubes in se trahenti, similes esse,
qui malum, quod alijs parant, patiun-
tur, idq; Poetarum & fabularum
exemplis declaratur.*

§. I.

Cacia vento similes esse peccatores.

VEntus, cui Cacias nomen, qui media
inter Aquilonem & exortum regione
flat, à Plinio scribitur, vnus contra
aliorum Septentrionalium ventorum natu-
ram, non pellere, sed *in se trahere nubes*, in
Ponto. Aristoteles putat, eum circa ortus
æstiuos spirare; quòd autem nubes, non mo-
re reliquorum ventorum, à se abigat, sed ad
se vocet, causam existimat esse, vel quia
alius ventus reflat aduersus, eodẽ tempore;
vel quia hic è sublimi cæli parte spirans, pu-
ta orientali, non transuersus per terram fer-
tur, sed recuruata linea, propter reflexum,
vnde exortus est, eò recurrit. Animaduersa
hac Caciæ natura, Sertorius Cacitanos, vel
Characitanos hostes ad deditionem coëgit
in hunc modum. E regione speluncarum, in
quibus

Plin. lib.
2. nat. hist.
46. Arist.
lib. de
Mundo &
Meteor.
& sect. 26.
Problem.
A. Gellius
I, 2. c. 22.

Plutarch.
in vita
Sertorii

quibus illi se continebant, obiecit aggeres cinericios. Quibus incurfatione equitum concitatis, Cacias tantum pulueris in fauces speluncarum deuexit, vt, cum ferre non possent, se se Sertorio in manus darent. Natum est ex hac ventj indole prouerbium, *Mala attrahens ad sese, vt Cacias nubes.* Caciae similes sunt peccatores; & maximè illi, quorum malitia alios violat. Nam, vt etiam est in adagio, *sibi parat malum, qui alteri parat,* teste Democrito Chio. Et, si aliud malum non rediret ad authorem, certè quisquis aliū fraudat pecunia, seipsum spoliat bona mente. Itaque grauius seipsum lædit, quàm alterum.

Apud
Arist. lib.
3. Rhet.

§. II.

Circino, & circumforaneorum pyxidi similes, qui aliorum famam maculant.

Quamquam interim etiam plerumque eodem plectitur malo, quicumque alteri intulit malum, diuina quadam lege talionis; vt in quo quis peccat, in eo & puniatur, similis circino, cuius pes alter, in circulo describendo, ad idem punctum recurrit, vnde coepit; aut circumforaneo, qui ridiculi causa hominibus os sublinat. Is enim postquam pyxidem, cuius operculum vndique est cir-

D 2

cumfo,

cumforatum, contritis in farinæ modum carbonibus impleuit, jubet obuios quosque fistulam operculo insertam ori admouere, & canere. Quod qui conantur, tota facie maculantur. Dum enim inspirant, fuliginem vultu excipiunt è pyxide ad se reuolantem. Idem contingit injustis infamatoribus, detractoribus, delatoribus, calumniatoribus, dum enim alios, diabolo suggerente, conantur maculare, sibi ipsis grauiorem notam inurunt. Quisquis enim prudens eos audit, ex cantu nouit calumniatores. Illa igitur lingua, quæ in alios stringitur, in se ipsam, tamquam *arcus prauus* reuertitur. Quæ res eò miserrima est, quia *bis* interimitur, qui suis armis perit.

Psal. 77.
57.

§. III.

Busiris & Phalaris Anei Tauri opifices suis met inuentis cruciauerunt.

Ouid. lib.
de art.

*Dicitur Ægyptus caruisse iuuantibus arua
Imbribus, atq; annos sicca fuisse nouem.
Tum Thrasius Busirin adit, monstratq; piari
Hospitis effuso sanguine posse louem.
Illi Busiris: fies Iouis hostia primus,
Inquit, & Ægypto tu dabis hospes aqua.
Et Phalaris tauro violenti membra Perilli,
Torrui, infelix imbuat author opus.*

Institus

Iustus uterq; fuit. Neq; enim lex justior
ulla est.

Quam necis artifices arte perire sua.

Nimirum Thraſius, ſeu Thraſillus, cum ad
exorandas à Ioue pluuias Buſirin docuiſſet
hospites immolare, omnium ipſe primus
immolatus eſt, meritoque ſacri monſtrator
iniqui.

Elicit pluuias victima factus aquas.

Perillus autem in tauro aëneo, quem ad
torquendos alios excogitauerat, ipſe quo-
que primus in eo ignito mugijt. Hinc illa
imprecatio:

Ære Perillos veros imitare iuuenos,

Ad formam tauri conueniente ſono.

Ouid. in
Ibin.

Perillum nemo laudat ſeniores Phalaridis ty-
ranno, ait Plinius: qui taurum fecit, mugitus
hominis pollicetur igne ſubdito, & primus eum
expertus cruciatum juſtiore ſauitia. In hoc a ſi-
mulachris Deum hominumq; deuocauerat hu-
maniſſimam artem. Ideone tot conditores eius
elaborauerant, ut ex ea tormenta fierent? Itaq;
vna de cauſa ſeruantur opera eius, ut quiſquis
illa videat, oderit manus; dicatque, eum iu-
re ſuo tormento periſſe, quod conſlauit, ut
eo alios perderet.

Plin. lib.
34. nat.
hiſt. c. 8.

Sic opifex tauri tormentorumq; repertor, Claud.

D 3

Qui

lib. 1. in
Eutrop.

*Qui funesta nouo fabricauerat ara dolori,
Primus in expertum Siculo cogente tyranno,
Sensit opus, docuitq; suum mugire iuencū.
Quin & ipse quoque postea tyrannus Pha-
laris, eidem tauro inclusus, & in cinerem
reductus est. Quod supplicium inimico iti-
dem suo Poeta imprecatur:*

*Vtq; ferox Phalaris, linguâ prius ense re-
sectâ,*

More bonis Paphio clausus in are gemat.

§. IV.

*Aruntius, Pygmalion, Sciron, ipsi malum, quod
alijs dederunt, passi.*

Aristides, apud Plutarchum author est,
Ægestam Siciliae oppidum fuisse, in quo
principem locum tenebat Æmylius Censo-
rinus, qui noui tormenti inuentores mu-
neribus cumulabat. Cui cum Aruntius Pa-
terculus equum ex are factum ad fontes
perimendos excogitasset, eiusdem jussu pri-
mus eò coniectus est, & ibidem vstulatus,
Æmylio ingeniosus, sibi damnosus. Idem
quod Thrasillo contigit, euenit Pygmalioni;
qui quod docuisset, Deorum aras hospitum
sanguine irrigandas; eas ipse quoq; suo cru-
ore coactus est foedare:

Frater

per Poëtas & fabulas ostensa. 55

Frater ut Antai, quo sanguine debuit, aras Idem

Tinxit, & exemplis occidit ipse suis. Ouid. in

Ibin,

Sciron immanissimus latro, in Attica, à
Theseo in mare præcipitatus est, quò prius
hospites ipse præcipitabat; cuius idcirco
ossa in scopulos mutata finguntur. Tutus
ex eo Atticæ limes

Composito Scirone patet: sparsisq; latronis Ouid. lib.

Terra negat sedem, sedem negat ossibus unda: 7. Metam.

Quæ jactata diu fertur durasse vetustas

In scopulos, Scopulis nomen Scironis inhareret.

§. V.

Ab equis, & vinis mala in authores reuersa.

Crudelissima canuntur fuisse Diomedis
præsepia, nam ibi equos suos humano san-
guine pavit. Tandem ergo & ipse Diomedes
ab Hercule datus est in pabulum suis equis.
Fabula hæc dici potest; historia tamen fit
sæpe apud eos, qui subditorum suorum su-
dore & sanguine equos ad delicias pascunt.
Quid deinde mirum, si & ipsi ab equis peri-
mantur, vel percussi, vel excussi? Icarus pa-
ter Erigones, cum Atticis usum vini tradi-
disset, ab eisdem in ebrietatem lapsis inter-
fectus est. Hinc illæ Diræ:

Muneribusq; tuis ledéris, ut Icarus, in quem Ouid. in

Intulit armatas ebria turba manus. Ibin,

D 4

Fit

Fit sæpe etiam ex hac fabula historia. Quoties enim, qui alterum potando cogit vires & sanitatem, & vitam ipsam perdere, ipse vicissim vino vires, sanitatem, & vitam perdit? Quot enim culullis alterum vrget, totidem ipse vrgetur; raroq; torquet alium merito, qui non & ipse torquetur. Quia ergo par numerus poculorum per vtrumque transit, par etiam plerumq; inuadit vtrumque numerus morborum. *Cui va? cuius parit va? cui rixa? cui fovea? cui sine causa vulnera? cui suffusio oculorum? Nonne his, qui commorantur in vino, & student calicibus epotandis?*

§. VI.

Omnia vitia in se ipsa retorqueri, & de superbia auaritiaq; lepidum exemplum.

Accersitum hoc malum stultis stultitiam suam ostendit. Cur enim alterius procurant ebrietatem, si nolunt ipsi inebriari? Cur alteri podagram, chiragram, lippitudinem & assiduas rubentium oculorum lachrymas conciliant; nisi vt, dum ipsi vicissim propinando, velut datatim ludunt, tantundem sibi materiæ affundant, pro lippitudine, & oculorum suffusione acquirenda? Quod etiam in alijs rebus solet contingere. Nam & qui

qui ad duella se prouocant, quid aliud expectant, nisi vt vulnerent, & vulnerentur? Superbus quoque, dum alios despicit, despicitur. Et quisquis odio se ardere ostendit, fit alijs odiosus. Quin & auaritia simili ratione punita stultitiam suam prodit. Fertur Antuerpiæ quidā nimius pecuniarum amator, & nisi me memoria fallit, opulentus mercator, haud ignobilem ad sese accersiuisset pictorem, à quo volebat effigiem suam, ad viuum depingi. In laboris pretium duodecim pepigit Philippæos; sed ea conditione, vt bellè pingeret atque accuratè. Sin autem secus, nihil ei se daturum edixit. Data acceptaque est conditio. Statuto die, sedit mercator, stetit ad tabulam pictor, omnemque operam & artem adhibuit, vt hominis lineamenta ad amussim exprimeret, nec vnum vel in barba, vel in capitis coma pilum imprudens præteriret. Capite satis delineato, cetera corporis domi absoluit. Interea, vt vitia plerumque vitijs repugnant, in pectore mercatoris magnum inter superbiam & auaritiam extitit certamen. Animi tumor gaudebat, quòd se ipsum mercator identidem in effigie sua posset intueri, & egregium illum, diuitemque Eucratem ad-

mirari, si imago coloribus suis absoluta
afferretur. Avarities mirè dolebat, quòd
duodecim Philippæi, sine omni necessitate,
essent profundendi, cùm præsertim merca-
tor, utique longè accuratiùs, & natura
non errante, simulachrum suum in speculo
expressum, quoties vellet, posset contem-
plari. Victa est ab avaritia superbia. Pœ-
nituit eum pepigisse; & tantò magis, quia,
postquam pictor attulit imaginem, quam-
vis omnibus numeris absolutam, ipsi tamè
etiam superbiæ ea non videbatur satis accu-
rata. Siquidem re ipsa mercator longè se
censuit esse, quàm in ea effigie, pulchriorem.
Quoniam igitur maluit argentum suum,
quàm signum suum domi servare, irato si-
milis pactum rescidit, prætexens picturam
non esse ex conditione pictam, neq; ad suam
voluntatem, atque adeò à suo vultu diuer-
sam, ut Oedipo opus sit, qui diuinet, cuius
ea sit imago. Pictor, qui non minùs ingeniù
habebat in promptu, quàm penicillum, qua-
si nihil ea re offensus, placatissima voce re-
spondit, haud se idcirco affligi, facilè se id
opus alibi maiore pretio venditurum. Mer-
cator, postquam dixit, de imagine ut face-
ret, quidquid vellet, iussit pictorem cum
tabula

tabula sua bonis auibus domum redire.
Reuersus domum pictor illico penicillum
arripuit, vt imaginem emendaret, merca-
toriꝛue redderet similiorem. Versicolore
ergo mitram capiti eius imposuit, Cappado-
cemꝛue fecit, quali ferè ornatu stulti solent
incedere, in aulis Principum. E mitra surge-
bant geminæ longæꝛue aures, quales Midæ
appinguntur, aut quales solent esse asino-
rum. Neque carebant appendicibus summæ
aures, quia erant cacuminatæ, vt tintinna-
bulis sonoræ viderentur. His insignibus
condecoratam imaginem in pinacotheca
vanelem exposuit. Quicumque igitur ta-
bernæ propiores transierunt, subsistebant,
& cuiusnam stulti ea esset effigies, scire cu-
piebant. Neque diu ambigui fuerunt. Ita
enim facies imaginis respondebat exactè
vultui mercatoris, vt ouum ouo similius
non esset. Mouit ea res spectatoribus risum,
manauit in vniuersam ciuitatem fama; per-
uenit rumor etiam ad ipsum mercatorem,
nimirum cum exiguo illius honore ridiculâ
eius imaginem prostitui, cachinnis aspergi,
vno verbo, illum tamquam stultū repræsen-
tari. Surgit mercator & accurrit ad taber-
nam, ac ne diutiùs in argumentum ridiculi
proftet,

proftet, imaginem pariter atque ignominia
suam iam quatuordecim Philippæis lubens
volensq; redimit. Ita quam superbiam aua-
ritiamq; in imagine exercuit, in imagine
luit; pictorq; læsus iniuriam ex æquo pen-
savit.

§. VII.

*Fur, quod alteri conabatur clepere, clepsit
sibi.*

Diuinæ quoque providentiæ iste stilus est,
vt per inexpectatos casus fraus in fraudan-
tem retorqueatur. Duo feruntur vicini
fuisse, quibus vnum erat granarium, in quo
conuectas fruges reponderent, sed non vna
indoles. Vnus enim erat iusticiæ, alter
pecuniæ amans. Hunc igitur auarum subiit
aliquando cupiditas rapiendi frumenti,
quod ad iustum pertinebat, & sanè modi-
cum erat; quemadmodum neq; auari acer-
uus admodum magnus. Ne ergo, per no-
cturnas tenebras, error contingeret, ac sor-
didus ille, ipse sibi, quod suum erat, raperet,
lucente adhuc sole, clam in granarium irrep-
sit, suumq; pallium vicini frugibus super-
iniecit, eo indicio, noctu, frumentum alie-
num deprehensurus. Ita fecit, & abiit. In-
terea tamen & alter voluit, ante diem abe-
ntem,

antem, visitare frumentum suum. Ingressus igitur ad suam cumeram, reperit eam vicini pallio diligenter contectam. Miratus est initio: sed mox, quia pluvium erat cælum, charitate id vicini factum est interpretatus, ut qui voluerit, neglecta sua propria parte, socij frumentum contra imbres tueri. Ut ergo amor amorem, & benevolentia benevolentiam parit, beneficium voluit beneficio compensare. Et, hem, inquit, ita vicinus meus meis rebus cauet? ita prospicit? ita ab ijs arcet pluuiam per tegulas stillantem? Non patiar hoc fieri, non sinam me beneficentia superari. reddam amoris vices. dixit, & cum dicto pallium arripuit, atque à suo aceruo ad vicini cumulum transtulit, ut eum contra cæli injurias tegeret. Quod ubi fecit, abiit. Abiit etiam paulò post dies, & nocte cælo inducta, ac tenebris sese intendentibus, tenebrio adesse commodam cogitationibus suis horam ratus, ad granarium curiosè obseratum accessit, illudque clavi Laconica furtim rese- ravit. Ad locum prædæ postquam venit, tenebris imaginationem perturbantibus, oculorum vice, manibus palpare cœpit, donec ad pallij sui indicinam perveniret. Ni- hil

Senec. ep.
75. ad Lu-
ciliū,

Nulli, etiam cui rapina cessit feliciter, gaudium rectè duravit in posterum. Nam noctis lætitia, diei facta est tristitia. Lux enim orta ostendit, Harpalum hunc, casso labore, non quæ vicini erant, sed sua rapuisse. Ita quidem diuina providentia voluit, vt sibi ipsi faceret, quod facere alteri cogitârat. Quod audiuius etiam maligni dæmonis arte aliquando factum, cùm magicæ peritus alteri cultrum in manum præbens, simul & digitum suum, iussit eum audacter secare. Qui postquam secare pariter & dolorem sentire cœpit, intellexit, se non digitum magi, sed suum nasum tenere; &, si perrexisset, non alteri, sed sibi vulnus inflicturn fuisse. Voluit enim illi versipellis artifex nasum, facere dum eum denasaret.

CAPVT

CAPVT V.

Varijs S. Scriptura locis ostenditur, poenam talionis fuisse indicatam, & inculcatam.

§. I.

Fouea alijs destinata, fodienti facta.

Sed satis fabulae talionem ostendunt, in malis inferendis, & referendis. Id ipsum etiam sacrae litterae saepius docent. Dauid enim ait: *Lacum* Psal. 7.
aperuit, & effodit eum: & incidit in foueam, 16.
quam fecit: & filius eius: Qui fodit foueam, Prou. 26.
incidet in eam, & qui voluit lapidem, reuertetur ad eum. 27.
Item: *Qui fodit foueam, incidet in eam,* Eccles. 10.
& qui dissipat sepem, mordebit eum co- 8.
luber. Quin & in Ecclesiastico legimus: *Qui* Eccli. 27.
foueam fodit, incidet in eam, & qui statuit lapi- 29.
dem proximo suo, offendet in eo; & qui laqueum
alijs ponit, peribit in illo. Ac ibidem: *Qui in* Ib. v. 28.
altum mittit lapidem, super caput eius cadet:
& plaga dolosa dolosi diuidet vulnera. His similitudinibus diuina Scriptura ostendit, dolos & insidias in eum recidere solitas, qui illas alijs fraudulenter struit. Primam similitudinem à fouea sumptam, quidam ita exponunt.

nunt, vt dicant, eum, qui alteri foueam, id est, sepulchrum aperit, vt ipsum secreto peremptum condant; Dei prouidentia, saepe ipsum in eam inferri. Quo pacto multi filij patris sui mortem optantes, tumulum, & epitaphium ei, ante tempus fecerunt; sed ipsi prius mortui, ibidem humati sunt. Alij, magis appositè, aiunt Salomonem ducere similitudinem à venatoribus, qui foueas, seu scrobes faciunt in semitis ferarum: easque vel gramine, vel stramine contegunt complanantque, vt bestias illac transeuntes deludant, incautiusque incedentes & incidentes comprehendant. Quid si à bellis sumpta sit similitudo, in quibus aliquoties suffossis cuniculis hostis hostem dum captat, ipse capitur; bestijs vel flammis, per eosdem cuniculos illi obuiam missis? vt eadem via qua exitium inducere vrbi parabat, exitium recurrat ad fossorem. Idem quod *fouea*, significat in Psalmo *lacus*, hoc est, cella subterranea, carcer, sepulchrum. Ita quisquis dolos, & insidias, & foueas, quisquis calumnias, custodias, aut sepulchrum alteri parat, ipse iisdem, aut similibus fraudibus insidijsque, & malis peribit. Enimuerò, ita homo dolosus & insidiator suis ipse dolis insidijs-

insidijsque plerumque comprehenditur, iisdemque artibus, quibus alijs nocere cogitat, sibi perniciem consciscit. Quod passim contingit ijs, qui volunt esse architecti fraudum & insidiarum; decipientes enim decipiuntur, ut Herodi cum Magis fallaciter agenti contigisse scribens Petrus Chrysologus ait:

Fremet dolositas se deceptam, & in se fraus reuersa colliditur. Herodes stridet cadens ipse in laqueum, quem tetendit. Er infra. In altum tendens, cadit ab alto; celum pulsans, intrat profundum; in se vadit, qui vadit in Deum. D. Cyrillus ait: *Semper persecutoribus Ecclesia conatus ipsorum in caput reciderunt; & tangunt suammet pupillam.*

Petrus
Chrysologi
ser. 152.

D. Cyrillus
in Zachariae
char. II.
14.

§. II.

Lapis ad voluentem reuertens.

Altera similitudo est: *Qui voluit lapidem, reuertetur ad eum*; quod plerique ita exponunt, ut dicant, sicut quis ex edito loco lapidem in alterius caput deucluit, ut ex turri, vel monte, vel colle, qui ad eum redeat; ita sæpe contingit, ut illa ipsa perniciēs, quam per fraudem in alios molimur, in verticem nostrum remittatur. Hanc interpretationē non nemo putat violentam, cum fingat, lapidem contra naturam suam

Prou. 26.
27.

E

sursum

Ouid. l. 13.
Metam,

Diodor.
lib. 1.

fursum redire, ac superiora loca repetere, unde exciderat. Sed non est contra naturam vim lapidis, etiam fursum resilire illi sum; quamquam non resiliat, usque ad verticem montis aut turris. Sicut nec illud *Ætæ* saxum, quo *Acis* adobrutus est, reuersum est ad *Polyphemum*, qui illud coniecit in fugientem. Fateor tamen posse etiam ita intelligi: *Qui voluit lapidem, reuertetur ad eum*, non lapis ad voluentem, sed is ipse, qui eum lapidem demisit; quia vicissim & ipse è sublimi loco deuolutus in eundem lapidem incurret, & illidetur. Sic enim sæpe fit, ut is, qui è fastigio alicuius dignitatis, ad quem enectus est, inferiores & sibi subiectos percutit, aut damno aliquo afficit, pro merito suo obtineat; ut inde depulsus, aut deiectus, eadem, quæ alijs intulit, damna subire cogatur. Hac consideratione *Sesostrius* *Ægypti* rex, qui interstitium à rubro mari ad Nilum proscindere adorsus est, cum quatuor duces loco equorum, currui iunxisset, supercilium posuit. Vidit enim ex his vnum identidem ad rotas respectantem, & reuolutionum vices contemplantem; didicitque, quemadmodum in rota radij jam supra feruntur, iam ad partes inferiores deuoluuntur,

tur, ita contingere inter mortales; ut illi qui hodie eminent, aliosque despiciunt, & premunt, cras ipsi quoque subsint, despiciantur, & premantur. Mihi tamen longè planior videtur tertius sensus. Neque enim necesse est, ut quando dicitur, *Qui voluit lapidem, reuertetur ad eum*, id intelligendum sit de lapide deorsum deuoluto; quem necesse sit sursum reuerti; sed prorsus contrario modo, de lapide, qui magna vi sursum voluitur, semperque suo pondere reuertitur ad voluentem, eumque premit, & verberat. Quod Latini ipsum significant noto illo prouerbio, *saxum voluis*, quo indicant homines inexhausto atque inutili labore fatigatos. *Satis diu jam hoc saxum voluo*, ait ille apud Comicum. Quod prouerbum censet Donatus tractum à Sisyphei fabula, saxum, apud inferos sursum ac deorsum voluentis. Verè sic *qui voluit lapidem, reuertetur ad eum*.

Terent, in
Eunuch.

§. III.

*Quid lapis in altum missus, & lapis
offensionis?*

Quo intellectu etiam dicitur: *Qui in altum mittit lapidem, super caput eius cadet; & quò altiùs mittit, fortiùs cadet*. Seu autem lapidem mittat, seu sagittam, perinde est.

Eccli. 27;
28.

E 2

Nam

Anthol
l. 1. epigr.
32.

Nam & sagitta, rectis lineis emissâ recidit
in caput jaculantis. Exemplo est Cretensis
ille, super quem confixa aquila suo ipse
jaculo incidens, cum illo peremit, quod
Anthologia epigrammate duplici concinne
descriptum est. Vt ergo, qui vel lapidem
vel sagittam in altum mittit, ita qui aliorum
injuriam petit, periclitatur. Cui æmulus
est illud verbum vetus: *In cælum expuit*,
est, facis, quod in tuum ipsius caput re-
dat. Quæ quadrant in eos præcipuè, qui
obloquuntur, aut injuriam impingunt his
qui facile possint lædere. Siquidem, qui
cælum expuit, primùm videtur cælites ipse
afficere contumelia: deinde fit sapius, ut
sputum in ipsius faciem recidat. Nihil ali-
tem facilius est, quàm ut superior, si velit
malum reddat inferiori. Vt enim melior
est conditionis, qui ex loco altiore pugnat,
ita semper plures habet tangendi inferiori
percutiendique occasiones, quisquis eminet.
Itaque, etsi neminem lædere oportet, nemo
tamen periculosius læditur, quàm qui po-
test fulminare ex alto. *Durum est contra
mulum calcitrare.* Ad eundem scopum tenet
Eccli. 27. dit illud: *Qui statuit lapidem proximo suo, ipse
29. fendet in eo.* Sunt, qui lapidem putent dici
qual

quasi qui *ledat pedem*. Sæpe ergo euenit, vt qui lapidem ponit alteri in offendiculum, ipse sui doli oblitus in eum incurrat imprudens; immò, vt qua re alium vincere voluit, eâ vincatur.

§. IV.

Quid fuerit, aut sit lapis oneris?

Quod vt intelligas, aduerte ex D. Hieronymo, quid à Propheta Zacharia *lapis oneris* Zachar. vocetur. Vetus enim, in Iudæa, mos fuit, 12. 3.

S. Hieronymi adhuc tempore, obseruatus, vt in viculis, oppidis, & castellis rotundi lapides ponderis grauissimi ponerentur, quibus sese iuuenes exercere solitabant, dum eos pro diuersitate virium subleuarunt, alij vsque ad genua, alij ad vmbilicum, alij ad humeros & caput, nonnulli super verticem, rectis iunctisq; manibus magnitudinem virium demonstrantes. Addit, etiam Græcorum morem similem fuisse. Nam se in arce Atheniensium, juxta simulachrum Mineruæ, vidisse sphæram æneâ ponderis maximi, quam ipse pro imbecillitate corpusculi mouere vix potuerit: cùm autem quæreret, quidnam sibi illud veller? responsum ab vrbis eius authoribus, athletarum in illa massa robur comprobari; nec prius ad agonem

quemquam descendere, quàm ex leuatione ponderis sciatur, quis cui debeat comparari. Talis lapis in aula quoque Monacensi monstratur, quem cum poëta, *partem hanc ad exiguum* montis voces, sublatus, gestatus, projectus à fortissimo heroe Bauariæ Duce.

§. V.

Quid lapis oneris, & laqueus absconditus significet?

Qui statuit talem lapidem proximo suo in certamen, & virium certamen, offendet in eo, quia si videat, quòd tollere eum alter non possit, inueniet se ipsum imparem, ad eum tollendum. Nihil est frequentius, quàm vi alios contemnamus ob laborem, quem fugiunt, vel excusant, cùm tamen eum ipsi perferre non possimus. Quo in genere superiores sæpe peccant. Dicunt enim, & non faciunt. Alligant enim onera gravia, & importabilia, & imponunt in humeros hominum: digito autem suo nolunt ea mouere: & sæpe non possunt. Itaque, si sorte mutata, eadem facere jubeantur, tunc demum in lapidem offendunt, quem ipsi alijs posuerunt; & lapis oneris ostendit illis suam imbecillitatem, qui infirmitatem aliorum agnoscere noluerunt. Tertia similitudo est. Qui laqueum

Matth. 23.

4.

Eccli. 27.

29.

alij

alijs ponit, peribit in illo: quod etiam David Psal. 9. 16
voluit monere, cum diceret: In laqueo isto,
quem absconderunt, comprehensus est pes eorum.

S. Hieronymus legit: *in rete isto, quod ocul-*
tauerunt. Clemens Alexandrinus, ceterique Clemens
 Patres aiunt, doceri per comparisonem ex Alex. l. 6.
 artis venandi opere minus laborioso, & sum- Strom.
 ptuoso, scilicet per dolos retis, laquei, pedi- cap. 1.
 cæ, quibus minus cautæ deluduntur, & ca-

piuntur animantes, neminem alteri, per-
 technas & fraudes injuriam parare, quin sibi
 quoque ipsi paret. Quod ibidem pluribus Psal. 9. 16.
 explicatur. *Infixa sunt gentes in interitu, quem*
fecerunt, inquit, ideò exultabo in salutari tuo.

Hostes enim plerumque in laqueos se indu-
 cunt, quos tetenderunt. Idcirco igitur Dei de
 rebus humanis procuratio est agnoscenda,
 speranda, & cum exultatione laudanda, quia
 videmus peccatores alijs malum fruantes,
 illo ipso malo irretitos comprehendi, & in-
 noxios liberari. Ita enim, teste Caeterano, ut
 Deus Ammonitas ob vetera delicta deleret,
 permisit Davidi mouere bellum injustum, ut
 ipsi in eo corruerent. Ob hanc talionem ibi-
 dem subiungitur: *Cognoscetur Dominus judi-*
cia faciens: in operibus manuum suarum com-
prehensus est peccator. Rectè autem peccata-
 Ib. v. 17.

Psal. 27.
45.

vocantur opera manuum nostrarum, quia proprie nostra sunt; vti & Idola, quæ non sunt idola, nisi prout à nobis fiunt. Itaq; propter opera manuum nostrarum, & ob dolos, quos alijs machinamur, in eadem incidimus, quæ alijs machinamur. Ex qua ipsa poena cognoscetur Dominus iudicia faciens, & iustitia Dei, per ea ipsa homines, quæ faciunt, punientis.

§. VI.

Hortorum custodia serpens.

Eccles.
10. 8.

Quarta similitudo est: *Qui dissipat sepe, mordebit eum coluber.* Damnum commune hoc est, quod homines solent hominibus inferre. 1. Vt limitem loco moueant, & terminos hortorum, pratorum, agrorum confundant, quæ omnia solent sepibus discriminari. 2. Vt equis & curribus viam aperiant, nouamque fundi domino inducant transfundi seruitutem. 3. Vt apris & ceruis pascua monstrent, cum ingenti detrimento subditorum. 4. Vt laceratis sepibus fructus possint asportare hortorum, cuius se culpæ reus in pueritia fuisse, confitetur S. Augustinus. 5. Vt inde sumant bacillos, quibus innitantur viatores. 6. Vt è materia sepium, habeatur materia ignium. Quod Milites nōrunt, qui focos vbi extruunt, nullas sepes relinquant.

quunt. His omnibus modis læditur is, qui hortum, pratum, agrumque circumsepsit. At quo modo lædens vicissim læditur? *Mordebit eum coluber*; qui non raro latet in herba, aut inter sepes tegitur, &, velut Hesperidum. Hortum fabulosus ille draco, poma custodit. Audi S. Gregorium. *In eodem*, inquit, S. Greg. *monasterio (Fundenfi) quidam magna vita* lib. 2. *Monachus erat hortulanus. Fur vero venire* Dial. c. 3. *consueverat, & per sepem ascendere, & occultè olera auferre. Cumq; ille multa plantaret, quæ minus inueniret, & alia pedibus conculcata, alia direpta conspiceret: totum hortum circuiens, inuenit iter, unde fur venire consueverat. Qui in eodem horto deambulans, reperit etiam serpentem, cui præcipiens dixit: sequere me: atq; ad aditum furis perueniens, imperavit serpenti, dicens: In nomine Iesu Christi præcipio tibi, ut aditum istum custodias, ac furem huc ingredi non permittas. Protinus serpens totum se in itinere intransuersum tetendit, & ad cellam monachus rediit. Cumq; meridiano tempore cuncti fratres quiescerent, more solito, fur aduenit, ascendit sepem, & cum in hortum pedem poneret, vidit subito, quia extensus serpens clausisset viam, & tremefactus post semetipsum concidit, eiusq; pes per calceamentum insude sepi inhaesit, sicq; usque dum*

E s

que dum

que dum hortulanus rediret, deorsum capite pependit. Consueta hora venit hortulanus, pendentem in sepe furem reperit, serpenti autem dixit: Gratias ago Deo, implēsti, quod iussi: recede modo: qui statim abscessit. ad furem verò perueniens, ait: quid est frater? tradidit te mihi Deus, quare in labore monachorum furtum facere toties presumpsisti? qui hac dicens, pedem illius à sepe, in qua inhaeserat soluit, eumq; sine lesione deposuit. Cui dixit: sequere me: quem sequentem duxit ad horti aditum, & olera, qua furto appetebat auferre, ei cum magnà dulcedine praeiuit, dicens: Vade, & post hac furtum non facias: sed cū necesse habes, huc ad me ingredi, & quae tu cum peccato laboras tollere, ego tibi deuotus dabo. Furto læsit hortulanum iste, & vt læderet, sepem dissipauit; lædendus vicissim, nisi Deus, ad mentem hortulani aspexisset. Etenim coluber eum momordisset, nisi bonus ille Religiosus, furtum magis, quàm furem odisset.

§. VII.

Serpentes hominum custodes.

Laërt. in vita eius. Nec nouum est, serpentes esse hortorum custodes, cū legantur & hominum fuisse defensores. Heraclides Ponticus Philosophus draconem habuit mansuefactum, eunti &

ti & quiescenti solitum adesse, & assistere
velut comitem. Didymus Abbas & Ana-
choreta colubros & serpentes innoxios tra-
ciabat. *Ciuitas est in Achaia, nomine Patra,* *Ælian,*
ait Ælianus. In ea puer (Thoas) draconem *lib. 13.*
paruulū emebat. magnāq; cum cura educabat, *Varian.*
cumq; creuisset, loquebatur quasi cum intelligen- *cap. 46.*
te, ludens ac dormiens cum ipso. Cū verò ad
ingentem magnitudinem draco peruenisset, in
solitudinem à Ciuibus est dimissus. Pòst cū puer
adolescens factus reuersus à spectaculo quodam
cum aliquibus aqualibus in latrones incidisset, &
clamorem extulisset, ecce draco praesto est, & alios
in fugam vertit, alios interimit, ipsum verò sal-
uum conseruat.

§. VIII.

Sepem dissipare quàm sit malum?

Nonnè hos coluber momordit, cū iu- *Iob. 26.*
uenem hunc, tamquam sepem dissipare, *13.*
vellent? Quamuis & alius est, coluber tor-
tuosus, qui in Paradiso primos parentes mo-
mordit, de quo scriptū est: *Non est caput ne-* *Eccli. 25.*
qui super caput colubri, qui mordet Dei le- *22.*
gem, tamquam sepem, dissipantes, nec dam-
num dumtaxat damno, sed utiq; longè gra-
uius damnum reponit. Quanta enim cum-
que sit iniuria alteri illata, numquam tamen
tantum

tantum est malum, quantum sustinet is, qui iniuriam infert. Ille in pecunijs, in fama, in corpore aliquid patitur; at iniuriosus mor-
 detur à suæ conscientia vermes, & à peccato
 Eccli. 21. 2. de quo dicitur: *Quasi à facie colubri fuge pec-*
catum. Et, si vel modica iniuria, si sepi-
 ratio sine pœna non abit; quid ei fiet, qui
 Eccles. 10. 8. nomen, qui famam alterius lacerat? *Qui dis-*
sipat sepem, ait, *mordebit eum coluber.* Audi,
 quid sanctissimæ feminæ acciderit, ob sepem
 quàm parcissimè dissipatam, sepem aperuit,
 & sibi templum, per angelos aperiri soli-
 tum, clausit. Raderi verba, & venatoribus
 alijsque sepium dissipatoribus diligenter
 Matth. considerandam historiam accipe. *Kunigun-*
 Rader. in *dis, seu Cunissa nobilissimo dynasta Conrado Co-*
 Bauaria *mite Oeningensi, ad lacum Acronianum, nepote*
 Pia. pag. *Othonis Magni Imperatoris ex filia Richalita,*
 28. *oriunda Friderico II. Andecensi regulo, Arbonis*
filio, Friderici I. Comitis And. nepote B. Ra-
thonis seu Rassonis pronepti nupta, post mariti in
peregrinatione Hierosolymitana defuncti mortē,
& dotem suam, & quidquid opum possedit Chri-
sto consecrauit, modicā sibi ad vitam tuendam
portionem retentā. Imperante namque Henrico
S. Imperatore Cœnobium nobile Canonicis, qui
D. Augustini leges sequuntur, ad D. Stephani
cultum

cultum & venerationem in agro Diesensis oppi-
di, à quo Cœnobium nomen accepit, condidit,
ibidemq; vitam sanctissimè traduxit. Modicam
quippe cellam in D. Stephani ade, qua occiden-
tem spectat, paullulum à pavimento sub testudi-
ne elatam posuit, ubi sub rem diuinam condita
Deo precibus votisq; litanit. Ceterum haud pro-
cul inde supra saltum in castro ad Villeginum
Vengauiano morabatur, unde sub nocturnas re-
ligiosorum preces unà dūtaxat ancillā comitata
descendebat ad D. Stephanitemplū, cuius valuas
per caelestes ianitores reductis vectium repagulis
sibi semper patere animaduertit, nisi quod semel
dumtaxat clausas sensit, cum in descensu per a-
gros & campos, ut imbrium de calo cadentium
aquis iter cœno & luto impeditum facilius expe-
diret, sudem è proximā pauperis villani sepe ex-
traxit, quo corpus ne fallentibus vestigijs in cœ-
num prolaberetur, sustineret. Tum verò mirata
quid esset, quamobrē sibi preclusa adis sacre ia-
nua esset, quæ alias semper sponte patuisset, ali-
quid ab se haud dubiè offensum, quo aditum pro-
hiberet, cumq; in se altiùs descendisset, & omnes
animi latebras perscrutaretur, si quid depre-
henderet, quo numinis clementiam ab se auertis-
set, nihil tamen (tanta vinebat mulier innocen-
tia) posset reperire, quo deliquisset, tandem an-
cilla

illa, vide, inquit, domina, ne conuulso palo soluta & aperta abs te sepius aliena series tibi portam templi praecluserit. Et hoc ipsum erat, quod à sacrario, innocentem alioquin, matronam prohibebat, nam simul palus suo loco restitutus est, & apertum sepius intervallum expletum, illa ad templum & cellam suam in templo sitam, re-feratis iterum diuinitus valvarum claustris, liberum aditum inuenit.

§. IX.

Alia sacra Scriptura sententia de malis in caput authoris reuertentibus.

- Quod per dictas similitudines expressum est, id etiam sine similitudine alijs sententijs passim significauit Scriptura. Et quidem à Deo esse talionē indicat David: *Beatus, qui retribuet tibi retributionem tuam, quam retribuisti nobis: & Oseas: Opprobrium eius restituet ei Dominus.* Ita quasi mutuum domino suo restituendum opprobrium reputatur.
- Psal. 136. 8.* Eòdem spectat illud: *In operibus manuum suarum comprehenditur peccator, qui etsi virga Dei est, qua castigantur rei, si tamen plus facit, quàm iubetur, & fas est, etiamsi facit, quantum permittitur, tandem & ipse, tamquam virga in ignem mittitur.* Hinc legimus: *Virga ira sua consummabitur. Irascetur, & tam-*
- Prou. 22. 8.*

& tamquam virga puniet, sed & ipse puniens punietur. Quia *conuertetur dolor eius in caput eius, & in verticem ipsius iniquitas eius descendet.* Quod etiam Abdias minitans ait: *Retributionem tuam conuertet in caput tuum.* Quibus in locis etsi consueta phrasi sacrae linguae ingens supplicij genus exprimatur, cum dicitur, poenam in alicuius caput conuerti, eo quod caput praeceps sit in corpore; tamen etiam innuitur, mala in authorem, atque in principium suum reuerti, vt cum Propertius quoque dicit:

Fluminaq; ad caput incipient renocare liquores.

Quo pacto exploratores ad Rahab aiunt: *Qui ostium domus sua egressus fuerit, sanguis ipsius erit in caput eius, & nos erimus alieni.* Cunctorum autem sanguis, qui tecum in domo fuerint, redundabit in caput nostrum, si eos aliquis tetigerit. Hoc pactum pepigerunt Hebraei duo, cum hospite sua. Duo autem falsi testes, apud Danielelem, dicuntur *mentiti in caput suum*, mendacio scilicet in caput eorum redituro. Atque haec de talione in genere dicuntur. Particulatim proximus vel iudicio, vel verbo, vel facto violatur; quo ordine & nos talionem prosequemur, vt constet.

Psal. 72

17.

Abdias

v. 15.

Propertius

lib. 2.

eleg. 15.

Iosue. 22

19.

Dan. 13.

55. 59.

- Pfal. 18. 10. constet, *judicia Domini esse vera, justificata semetipsa, & aliquando ita claram ac manifestam Dei paria reponentis poenam, ut est lumen meridiesque. In hoc triplici læsionis genere, quicumque ius alterius violat, sibi dictum putet, quod senior Tobias filio suo paternè inculcavit: Quod ab alio oderis tibi fieri, ne tu alteri facias.*
- Pfal. 36.6.
- Tob. 4. 16.

CAPUT VI.

*Iudicium temerarium talione punitum,
& puniendum.*

§. I.

Malè judicatus Deus benè judicat malè judicantes.

S. Thom.
1. contr.
Gent. c.
.95. lrenæ.
lib. 4
c. 47 & 48.
Thalmud
ord. 1.
Dist. 5 &
S. Thom.
1. cont.
Gent.
cap. 6.

Vemadmodum non sine sacrilega blasphemia, ita neque sine stulta infania hæretici Luciferiani Deum accusauerunt, quòd ejecerit de cælo Luciferum, pessimi spiritûs mali patroni: Marcionistæ autè, quòd indurauerit Pharaonem & in mari rubro submerserit exercitum Ægyptiorum: Thalmudistę denique, qui dicere audent, Deum sæpe flere: quòd euerterit templum, Iudæosque disperserit. Quasi verò summus Iudex malè judicauerit, quando illum de

lum de cælo expulit, qui Altissimum ipsum
voluit de solio deturbare; aut quando cru-
delem regem aquis extinxit, qui in tot in-
fantibus submersis extinguere tentavit to-
tam gentem Hebræorum; vel quando illos Deut. 32.
dispersit, qui Filium illius, eiusdem gloriæ 40
& diuinitatis participem, infamissimo ge-
nere mortis interimentes, in crucem sustule-
runt. Itaq; Deus est fidelis, & absq; vlla ini- Psal. 118.
quitate, iustus, & rectus; quia rectum iudicium 137.
eius. Quid enim? an permittere debet, vt
homo nullo delectu, ita temerè iudicans,
aut suspicionibus sinistris alterum vulne-
rans impunè ferat iudicium ac suspensiones?
Tunc iniustus esset, si non iudicaret, & mala
non plecteret. Vt ergo & alios deterreret à
temerè iudicando, & alios consolaretur, qui
temerè iudicantur, disertè monuit: Nolite Matth. 7.
iudicare, vt non iudicemini. In quo enim iudicio 1.
iudicaueritis, iudicabimini: & in qua mensura
mensi fueritis, remetietur vobis. Vides iudi-
cij diuini æquitatem, humani talionem?

§. II.

Christus & D. Paulus iudicium temerarium
prohibentes.

In quæ verba ita scribit S. Augustinus: S. Augu-
Quia temporalia (quorum sollicitudinem stin de
F Chri- sermone

Domini
lib. 1. c. 28.
1. Cor. 8.

Rom. 14.
3.

Ibid. c. 29.
& ep. 49.
q. 4. item
lib. 2. qq.
Euang.
cap. 8.

Christus paulò priùs prohibuerat) in futurum
procurare incertum est, quo animo fiat, cum
possit simplici & duplici corde fieri, opportunè hoc
loco subiecit: Nolite judicare, ut non iudice-
mini. Et concludit: Non ergo reprehendimus
ea, qua nec scimus, quo animo fiant; neq; etiam
ista, qua manifesta sunt, ita reprehendimus, ut
desperemus sanitatem. Ad quem modum etiam
D. Paulus, cum idolothytis vesci prohiberet,
tamen non voluit, ut, qui illis non vesceren-
tur, de vescentibus malè judicarent, quia
poterant, aut per ignorantiam, aut bono
animo vesci. Qui, inquit, non manducat,
manducantem ne iudices. Ad similem mo-
dum docet D. Augustinus, velle Christum,
ut, quamquam ipse rerum temporalium soli-
citudinem deponi iusserat, tamen eos non
iudicemus, quos videmus, pro victu, & ami-
ctu sollicitos esse. Quin & pergit explicans,
quod sequitur: Sed, inquit, potest movere, quod
ait; In quo enim iudicio iudicaueritis, iudicabi-
mini. Numquid enim, si nos temerè iudicaue-
rimus, temerè etiam de nobis iudicabit Deus?
Sed hoc dictum est, quia temeritas, qua punis
alium, ipsa te puniet. Quo modo puniet? 1. In
cōscientia, quæ te arguet temeritatis. 2. Co-
ram tribunali diuino, ad quod, alibi o-
stendi-

stendimus, accessisse Religiosum admodum
fidenter, nixum hac sententia: *Nolite judicare, & non judicabimini*; ita utique accedent
cum magna trepidatione, qui sibi conscij
sunt, se tribunal illud iniquè inuasisse. Hinc
S. Augustinus ait: *temeritas ipsa te puniet*. Hoc
est, judicium tuum temerarium ipsum de te
judicabit, seu caussa erit, ut de te judicetur:
3. Divina Nemesis permittitur, ut in poenam
talionis vicissim ab alijs hominibus temerè
judicentur, qui alios temerè judicauerunt.
Quamvis non necesse est, ut hinc spectentur
omnes judicij qualitates, sed sola curiositas
seueritasq; judicandi. Qua enim curiositate
atq; seueritate de alijs judicauerimus, eadem
de nobis etiam Deus judicabit; quia quantò
nos erga alios erimus seueriores, tantò etiā
Deum Iudicem erga nos seueriorem expe-
riemur.

§. III.

Quo judicio uti vel non uti debeamus.

Itaque, quando dicitur: *Nolite judicare, ut non judicemini*, non solùm prohibetur, ne
injurias à proximo acceptas alta mente re-
postas teneamus, aut alios non condemne-
mus; sed etiam ne judicemus, ut S. Basilus

S Basilus
in reg.
brev. 164.

S. Chry-
sost. hom.
24 S. Hie-
ron in c.
7 Mat.
thæi.

& Chrysostomus exponunt: immò ne in
alienos quoq; mores curiosi simus, atque in
ea, quæ ad nos non pertinent, inquiramus,
Quærit D. Hieronymus, alijq; sancti & eru-
diti Doctores, cur? aut qua ratione Christus
vetet de alijs judicare? An non enim subin-
de tam manifestè aliqui peccant, vt non pos-
sit de illis non malè judicari? Blasphemat
alter clarissima voce per plateas; adeò ebrrius
redit domum, vt totidem casus, quot passus
numeret; rapit alterius crumenam, aut ex-
palliat illum; immo occidit illum, me præ-
sente; num judicabo, eum non peccare? Quid,
quòd D. Paulus non tantùm judicauit, ve-
rùm & condemnauit Corinthium illum?
Quid, quòd quosdã alios, etiam satanæ tra-
didit, vt discerent non blasphemare? Petrus
an non Ananiam & Saphiram judicauit?
Enimuerò, an non Christus Apostolis ipsis
tradidit iudicandi de peccatis potestatem?
1. Cor. 5. Immò, an non & ijs, qui nomophylaces sunt,
3. Tim. 1. & omnibus clarè edixit, *justum iudicium ju-*
20. Act. 5. *dicare?* Denique si omnino non est iudican-
1. Matth. dum, vt ratiocinatur S. Hilarius, cur dicitur
16. 19 & *in quo iudicio iudicaueritis, iudicabimini?* Ni-
18. 18. mirum, si iustitiæ fuerit conforme iudicium
10. 20. 23. vestrum, iustitiæ merces vicissim vobis de-
& 21. 15. cerne-
Ioan. 7. 24.

cernetur. Ut his quæstionibus satisfiat, è S. Hieronymo intelligendum est; Christum non prohibuisse, sed docuisse judicare. Nam 1. haudquaquam prohibuit eos, qui non, solum publicam potestatem, sed publicam quoque habent obligationem de alijs iudicandi: quales sunt iudices & magistratus, quales & Apostoli extiterunt. 2. Non prohibuit judicare de criminibus claro die, & palàm factis, de quibus S. Paulus loquitur: *Quorumdam peccata manifesta sunt præcedētia ad iudicium.* 3. Non prohibuit etiam iudicare de dubijs, modò non ultra, quàm quò nos ducunt iudicia, iudicemus. De quibus ergo dixit: *Nolite iudicare, & non iudicabimini?* Nimirum de ijs, quæ benè & malè interpretari possumus, prohibet nos malè judicare. Quia ita charitas exigit, quæ non cogitat *malum*. Caruit ergo charitate Phariseus ille, qui & Christum & Magdalenam iudicavit, de quo dicitur: *Videns autem Phariseus, qui vocaverat eum, ait intra se, dicens: Hic si esset, Propheta, sciret utiq, quæ, & qualis est mulier, quæ tangit eum: quia peccatrix est.* Neque verò ea solum, quæ dubium est, quo animo fiant, in meliorem partem sunt interpretanda,

1. Tim. 5.
24.

1. Cor. 13.

Luc. 7. 39.

- da, sed etiam res ipsæ dubiæ in meliorem
 Rom. 14. partem sunt trahendæ. Tu quis es, qui judi-
 4. cas alienum seruum? Domino suo stat, aut cadit.
 Ib. v. 10. Item: Tu autem, quid iudicas fratrem tuum?
 aut tu quare spernis fratrem tuum? Omnes
 enim stabimus ante tribunal Christi. Ac rursus.
 Ib. v. 13. Non ergo amplius inuicem iudicemus: sed hoc
 iudicate magis, ne ponatis offendiculum fratri,
 vel scandalum. Præcipue autem illud prohi-
 bet Christus, ne cum ipsi iisdem, aut maiori-
 bus forte peccatis scatemus, de aliorum cul-
 pis minoribus curiosè iudicemus. Hinc ad-
 dit: Quid autem vides festucam in oculo fratris
 tui, & trabem in oculo tuo non vides? Et Apo-
 3. stolus: Propter quod, ô homo, inexcusabilis es,
 Rom. 2. 1. omnis, qui iudicas: in quo enim alterum iudicas,
 te ipsum condemnas: eadem enim agis, qua iu-
 dicas. Tales iudices qui sunt, merentur uti-
 que ut vicissim & à Deo, & ab hominibus iu-
 dicentur. Et quidem satis foret, si eiusmodi
 hominibus terribile iudicium diuinum
 esset metuendum, sed quia multi, de futuris
 rebus parum sunt solliciti, magisque curant
 præsentia, Deus etiam in præsentia vita Mi-
 das & temerarios istos iudices affligit pœ-
 na talionis.

§. IV.

*Malum ex lege Christiana, malo non esse
reddendum.*

Ex Athenæo liquet, apud veteres solen- Athenæ-
nem fuisse, inter propinandum, vocem, *ἴσος* us lib. 10.
ἴσος; quibus verbis significabatur, pares esse
cyathos. Æqualibus enim cyathis bibere,
mos erat olim in computationibus Græco-
rum, ut æquè magnis poculis respondere co-
geretur, cui magnis poculis fuerat propina-
tum. Sic etiam quidam Ethnicorum cense-
bant, par pari in iniurijs referendum. Existi-
mabant enim semper nos tales esse oportere
in alios, quales in nos illos experimur; ut
juxta Medeam Euripideam amicis simus a-
mici, inimicis infesti, in perfidos perfidi, in
parcos parci, erga clamorosos clamosi, in im-
pudentes improbi: denique ut utcumque
meritum merito simili retaliemus. Quo pa-
cto & conuitium conuitio Comicus vult esse
compensatum, cum ait: *Quod ab ipso allatum* Terenti-
est, sibi id esse relatum putat. Nequaquam simi- in Prolo-
lis est lex Christi, cum ait: *In qua mensura* go.
mensi fueritis, remetietur vobis. Nemo enim, Phorm.
qui malum accepit, tenetur malum repone- Matth. 7.
re. Mundi hæc sapientia, diaboli malitia est,
contra quam Apostolus scribit: *Nolite Rom. 12.*

F 4

esse 17.

Matth. 5. esse prudentes apud vosmetipsos: Nulli malum
 44. pro malo reddentes: immò, vt Christus nos
 iussit diligere inimicos, & benefacere his,
 1. Cor. 4. qui oderunt; ita & Paulus de se ipso scripsit
 12. Maledicimur, & benedicimus: persecutionem
 1. Petr. 2. patimur, & sustinemus: blasphemamur, & ob-
 33. secramur. Et hoc ipsum didicit à Christo, qui
 cum malediceretur, non maledicebat; cum pate-
 retur, non comminabatur. Vt autem maledicta
 maledictis non sunt reponenda, ita neque
 iudicijs temerarijs iudicia temeraria sunt à
 nobis compensanda, quia vt S. Iacobus dicit
 Iac. 4. 11. Qui iudicat fratrem, iudicat legē. Legis enim
 sibi partes vsurpat, secundum quam debet
 iudicari. Et addit: Si autem iudicas legem, non
 es factor legis, sed iudex: cum tamen lex De
 nobis data sit, vt eam faciamus, non vt
 quoslibet secundum eam iudicemus. Itaque
 non iubet Dominus, vt malum pro malo red-
 damus; sed ne vlli malum inferamus, præ-
 dicit & minatur, malum nobis vicissim pro
 malo illatum iri, si iudicijs suffragijsq; no-
 stris Panidem imitemur, & malum bonum
 bonum malum esse censeamus.

§. V.

*Malè iudicati, ob domos meretricias.*S. Vitalius admirandi zeli diuini monachu
 aliquan-Ex vitis
 SS. PP.
 part. 1.

aliquando de prostibulo, in quo pudicitia,
vxnalis habebatur, egredi conspectus est.
Transibat tunc fortè & alter equè in iudicia,
atque in æmulationem libidinis præcep̃.
Nam temerè iudicabat, monachum in ta-
bernâ meritoriam nō alia de causâ intra-
uisse, quàm vt, sicut ipse faciebat, sectaretur
voluptatem, libidinemque suam expleret.
Itaque impetu quodam animi colaphum illi
incussit, cum hoc epiphonemate: *Vsquequo,
peſſime illuſor Chriſti, non emendas te ab his ne-
quitijs tuis?* Vix hæc dixerat, cū adfuit Sty-
gius Alastor, immò in eo diuina Nemesis siue
Adrastia, quamquam deformi & Æthiopico
vultu, atque ei vicissim manu excussissima
alagam pro alapa impegit; adeò vt in terrâ
prolaberetur. Adibat autem Vitalis prosti-
bula, & infamia meretricum lustra, vt mi-
serrima Veneris mancipia à turpi corporis
questu auocaret; oblataq; pecunia vel vnus
noctis continentiam pacisceretur. Quali
mente etiam S. P. Noster Ignatius, Romæ,
instituit in æde D. Marthæ Cœnobium, in
quod mulierculas à turpi questu abductas ipse
met saepenumero, ne perirent, vel in matronæ ali-
cuius honestæ domum, instituendas ad virtutis
studium, idatatis vir, & Generalis Præpositus

Petr. Ri-
bad. lib. 3.
vitæ S.
Ignatij
c. 9.

deducebat. Quo in genere, Leonora Osoria (ea Ioannis Vega Cesarei apud Pontificē Legati erat uxor) pietas, atq; benignitas in primis enituit. Cū autem Ignatio obiceretur, in curandis huiusmodi mulierculis male operam poni, quippe quæ in vitijs jam occalluissent, facileq; reverterentur ad vomitum: Minimè sanè, inquit Ignatius: sed si omnibus mea vita curis atque laboribus id possim efficere, ut vel unam non item peccato vacuam praterire istarum aliqua velit: omnes ego quidem nervos contendam, ut vel illo tam exiguo tempore Deus ac Dominus noster non offendatur: etiamsi sciam illam statim in ingenium redituram.

§. VI.

Temerarij Iudicij cohibendi miranda in Vitalio & Eleemosynario exempla.

Contemnebat itaque hominum de se iudicia Ignatius, dummodo vel unum lethiferum peccatum posset impedire. Quod etiam fecit Vitalius. Quamquam in hoc Deus peculiariter voluit ostendere, eos, qui iudicari in diuino tribunali non vellent, nequaquam debere alios iudicare, etiam in rebus, quæ magnam mali apparentiam præ se ferunt. Quo iudicij fræno etiam S. Ioannis Eleemosynarij Sanctitas eluxit, per Vitalium

Vitalium probata. Operæ pretium est, ad temeritatem iudiciorum compescendam, in quam admodum proni sunt mortales, totam ex Heriberto Rosweydo historiam apponere. Ita enim apud eum illa legitur. *Senex quidam magnus, quasi annorum sexaginta, audiens tales res beati (Ioannis Eleemofynarij) voluit tentare eum, si posset verbis suaderi, & ad scandalum facile inclinari, & ut con-tingit, si condemnaret aliquē. Et habitans prius in monasterio Abbatis Seridonis, exijt & venit Alexandriam; & sumit conuersationem hominibus quidem reprehensibilem, sed Deo gratam, qui dat (ut ait David) singulis secundum cor eorum. Ingressus itaq; ciuitatem, scribit omnes, quæ nota erant meretrices, & cœpit laborare opuscula, & accipere per singulos dies siliquā unam. Cùm ergo occumberet sol, manducabat vnius arei lupinos, & intrabat ad unam meretricum: & dabat ei areos nummos, & dicebat: Dona mihi noctem istam, & noli fornicari. Et manebat iuxta eam, nocte illâ, observans eam, ne fornicaretur. Stabat ergo à Vespere in uno angulo cellula, ubi dormiebat mulier, psallens & orans pro eâ, & mittens genus flexiones usq; ad auroram: & exiens accipiebat verbum ab illa, quòd nulli diceret actionem eius. Ita agebat semper*

Heriberto
Rosweydo
lib. 1. de
vitis PP.
in vita Ss
Io. Eleemofyna-
rij c. 35.

Psalm. 129.

per, quousq; una earum manifestavit vitam
 eius, quod non, ut fornicaretur, intraret ad eas,
 sed ut saluaret. Orauit senex & cepit mulier
 à Demonio vexari, ut per illam cetera timerent,
 & non manifestarent eum omni tempore vita
 eius. Dicebant ergo quidam ei, quae à demonio
 vexabatur: Quid est? Reddidit Deus, quoniā
 mentitae. Ut fornicetur enim ingreditur pesti-
 mus iste, & non est aliud aliquid. Iam enim &
 S. Vitalis (hoc quippe nomen erat ei) volens ho-
 minum gloriam fugere, & animas à tenebris re-
 uocare, dicebat audientibus cunctis, cum labo-
 raret in opere, & solueret vesperi: Eamus mo-
 dō. domina talis expectat nos. Vbi ergo erat
 ordo ipsius? Multis ergo criminantibus & illu-
 dentibus illi, dicebat: Numquid ego non vestio
 corpus, ut omnes? Aut Monachis solis iratus
 est Deus? Verè & ipsi homines sunt, ut omnes.
 Dicebat itaq; ei quidā: Accipe tibi unam mu-
 lierem Abba, & muta vestimentum tuū, ut non
 blasphemetur Deus per te, & habebis iudicium,
 quae scandalizantur, animarum. At ille respon-
 debat illis iterum, dicebatq; se demonstrans
 quasi iratum: Verè non obaudiam vobis, ite à
 me. modò nihil aliud faciam, ut vos non scanda-
 lizemini, nisi accipiam mulierem, quatenus cu-
 ram habeam domus, & faciam malos dies. qui

vuk

vult scandalizari, scandalizetur: & det frontē in parietem. Quid vultis ex me? Numquid iudices constituti estis super me à Deo? Ite, de vobis curam habetote, vos pro me Deo non reddetis rationem. Vnus est Iudex, & sancta dies iudicij, qui singulis reddet secundum opera eorū. Dicebat autem has clamans. Quidam ergo ecclesia defensorum, hac multoties audientes ab eo, referebant Patriarcha quod fiebat. Deus verò sciens, quòd nollet ille sanctus offendere Abbatem Vitalium, induravit cor eius, ne crederet eis. Recordabatur enim antè memorati eunuchi: sed increpavit vehementer eos, qui contra Vitalium Abbatem accusationem ei afferebant, dicens ad eos: Quiescite accusare monachos. An nescitis, quod circa sancta memoria Constantinum Imperatorem actum fuisse, conscriptiones, quae de eo leguntur, contineant? Quoniam, ait, quidam non timentes Deum, cū celebraretur secunda Synodus in Nicaea, coeperunt contra se dare in scriptis famas turpes beato illi Imperatori: quidam Clerici quidem existentes, quidam monachi: & ad faciem adducens sanctus Dei Constantinus accusatorem & accusatum, utrumq; audiuit. Et cū inuenisset multas talium criminorum veras esse, afferens ardentem cereum, incendit omnes, quae data sunt.

sunt in scriptis, malas opiniones, dicens: Verè si proprijs oculis vidissem Sacerdotem Dei, vel aliquem eorum, qui monachico habitu circumamicti sunt, peccantem: chlamydem meam explicarem, & cooperirem eum, ne ab aliquo videretur. Nam & in seruum Dei illum, videlicet eunuchum, ita putastis, & misistis me extra viam, & feci anima mea peccatum magnum. confundens ergò eos multum absoluit. Seruus autem Dei Vitalius à propria operatione non cessabat. Deprecabatur ergò, ut quibusdam post mortem eius in somnis manifestaret Deus, ut non imputaretur in peccatum his, qui scandalizabantur in eum: eò quòd rem, quam agebat, dicerent scandalo esse plenam; & non haberet homo peccati iudicium ex eà quidquid locutus fuisset. Multas igitur de talibus mulieribus in compunctionem induxit hac operatio eius: & maxime, quando videbant eum nocte extendentem manus, & orantem pro unaquaq; earum: propter quod quedam earum à fornicatione cessabant, quedam verò accipiebant viros, & pudicè conuersabantur: quedam verò & modis omnibus mundum relinquentes, singularem vitam ducebant. Nullus tamen sciuit, usq; ad eius dormitionem, quòd ipsius admonitione & oratione impudica muliercula à fornicatione cessarent. Vnde quodam

dam die exeunte eo à primâ talium mulierum
 diluculo, obuiat ei quidam homo immundus, in-
 trans ad fornicandum cum eâ: & cùm vidisset
 sanctum Vitalium ex eâ egredientem, dedit ei
 alapam in faciem, dicens ad eum: Usquequò pes-
 sine illusor Christi, non emendas te ab his nequi-
 tatis tuis? Qui dixit ad eum: Crede mihi, accipies
 alapam à me humili, ut tota Alexandria colli-
 gatur ad clamores tuos. Nondum breui tempore
 exacto, dorminit cum pace in cellulâ suâ S. Vi-
 talius, nemine sciente omnino. Habebat enim
 valde pusillam cellulam, super locum, qui dici-
 tur Porta Solis. Vnde & plerumq;, cùm collecta
 celebraretur juxta cellulam eius in ecclesiâ Me-
 tra, conuenientes quadam muliercularum ha-
 rum, ad alterutras dicebant: Eamus, eamus: ite-
 rum Abbas Vitalius collectam habet. Et venien-
 tibus eis, curabat eas. Igitur dormiente eo, ut præ-
 dictum est, in propriâ cellulâ, & nullo sciente,
 mox quidam demon tamquam Ethiops defor-
 mis, adstat ei qui dederat alapam Abbati Vita-
 lio, & dat ei alapam, dicens: Suscipe alapam, quâ
 misit tibi Abbas Vitalius. Et cadens statim cœpit
 spumare. Congregata est igitur, secundum pro-
 phetiam Vitalij, penè tota Alexandria in violen-
 tiam, quam patiebatur à demone: & maxime,
 quia sonitum data ei alapa audierunt quidam,
 quasi

quasi ad unius jactum sagitta. Post aliquantulum
verò horas, in mentem rediens is, qui patiebatur,
scidit vestimenta pectoris sui, & cucurrit ad cel-
lulam clamans & dicens: Culpam feci tibi, serue
Dei Vitali, miserere mei. Cucurrerunt verò cum
eo omnes audientes. Cùm peruenisset ad cellula
sancti, exijt iterum demonium, jactans eum
omnibus adspicientibus. Et cùm ingrederentur
intrò hi, qui cum eo cucurrerunt, inuenerunt
sanctum stantem in geniculis suis, & orantem,
& animam Domino tradentē, & in pavimento
scripturam huiusmodi: VIRI ALEXANDRINI,
NOLITE ANTE TEMPVS IUDICARE, QVOAD-
VSQVE VENIAT DOMINVS. Confitebatur verò
& homo, qui à demonio vexabatur, quod sanctus
fecerat, & quod dixerat sanctus ei Recitata er-
go sunt beatissimo Ioanni Patriarche omnia, quae
circa S. Vitalium acta sunt: & descendens cum
clero, venit ad corpus S. Vitalij: & cùm vidisset
superscriptionem, dixit: Verè hanc humilis Io-
annes per Deum euasit, nam alapam, quam ac-
cepit qui patitur, ego acciperem. Tunc itaq; om-
nes fornicaria, & quae abrenuntiauerunt ex eis,
& viros susceperant, cum cereis & lampadibus
praebant cum flentes & dicentes: Perdidimus sa-
lutem nostram & doctrinam. Enarrabant enim
iam conuersationem eius omnibus: & quoniam

non propter turpem rem ad nos intrabat: & quia
numquam aliquando vidimus eum super latum
dormientem, aut unam tenentem ex nobis a-
nu suâ. Et reprehendentibus eas quibusdam &
dicentibus: Quare hec non omnibus dicebatis, sed
scandalizabatur in eo tota ciuitas? enarrabant
iam capitulum, quod circa eam gestum est, qua
à demonio vexationem sustinuit, & quia hoc ti-
mentes tacebamus. Sepulto ergo eo in multo ho-
nore, permansit is, qui ab eo correctus, & sanus
factus est, faciens memoriam eius. Postmodum
autem & renuntiavit saeculo, ingressus monaste-
rium Abbatis Seridonis in Gaza, & suscepit cel-
lulam Abbatis Vitalij secundum fidem, & in
eâ permansit usq; ad mortem suam. Et sanctissi-
mus Patriarcha multas gratias egit Deo, quia
non permisit eum peccare in seruum suum Vita-
lium. Multi autem multum ex tunc in Alexan-
dria profuerunt sibi, & hospitio recipiebant mo-
nachos: & monebantur, ut non condemnaretur
aliquis ab eis, sicut enenerat. Fecit autem & sa-
nitates post mortem honorabile nomen S. Vitalij
per diuinam gratiam: cuius orationibus det nobis
Dominus bonam conuersationem, & misericor-
diam in die, quando manifestabit abscondita ho-
minum, & nuda faciet consilia cordium.

G

S. VII.

§. VII.

*Quadam circa recitatam historiam, ob-
servatu digna.*

Prolixior hæc historia verbatim mihi vili
est referenda, quia ad nullum peccatum hu-
mana malitia est pronior, quàm ad temerem
judicandum; quod tamen tantò minùs æstimamus,
quantò frequentius, & velut consuetudine in contemptum tracta, committimus.
Magis itaque auersaturi vitaturi què
hanc temeritatem essemus, si quoties alio
judicando percutimus, vicissim illico reper-
cuteremur, ac velut colaphum pro colapho
reciperemus. Multa autem in hac historia
sunt consideratione digna. Nam 1. potest
hoc factum S. Vitalij accenseri iis, quæ admi-
randa in Sanctis, non imitanda dicuntur. In
multis enim graue periculum esset, adire
domos lenociniis plenas, & totas noctes in
angulo talis cellulæ, iuxta leuiculam mulie-
rem dormientem excubare. Nam *qui amat
periculum, in illo peribit.* Non omnes sunt
ætate tam senes, nec tam maturi virtute, nec
mente tam constantes, neque tam ardentes
charitate, vt à Cupidinis igne non possint
inflammari. Neq; sanè omnes tam piè vi-
gilarent, neq; tam sollicitè Deum precaren-
tur.

Eccli. 3.
27.

tur. 2. Aliquid debemus proximo, vt eum exemplo non offendamus; neque à malo dumtaxat, verùm etiam à specie mali abstinere. Itaque non in quouis probaretur, si Vitalium hñc vellet imitari. Ex peculiari tamen Dei instinctu Sanctus iste in meretricias domos intrauit, sicut alij nōnulli in ardentes fornaces, & medias flammās, vt appareret, Deo non difficile esse, homines in maximis periculis conseruare. 3. Duobus autem miraculis demonstraui diuinā bonitatem, cum instinctum à se esse profectum, cum voluit & meretricem arcana pandentem, & temerarium illum injustè percutientem à malo dāmonē insideri. 4. Duas insuper alias ob causas id cōsiliū Vitalio suggestit. Siquidem eo virtutem Ioannis Eleemosynarij illustraui pariter, & vitium ganeonis illius oculis hominum exposuit. Nec ganeonis tantum, sed plurimorum quoque aliorum, qui idem iudiciū de castissimo viro tulerunt.

§. VIII.

Ad malos bono fine intrari posse.

Ioannes autem Eleemosynarius tantò plurius est faciendus, & verè inter perfectos accensendus, qui non scandalizantur, quia

Psal. 118
165.

- non solum Vitalium non iudicauit more
vulgi, sed etiam adeo non offensus est, more
Matth. 9. eorum, qui dixerunt: *Quare cum publicanis*
11. *& peccatoribus manducat magister vester?* ut
cogitaret, multas illo ingressu virtutes posse
exerceri. Sciebat enim à quibusdam Sanctis
talìa fieri, vt ab hominibus contemnantur
à quibusdam, vt, more Domini sui, existi-
Matth. 15. ment, se missos esse *ad oues, quæ perierunt,*
24. *quærendas & saluas faciendas.* Vnde & ipse
ad Zacchæum & alios publicanos, quin & ad
Matth. 18. Phariseos ipsos diuertit. *Quia non est volun-*
14. *tas ante Patrem vestrum, qui in celis est, vt pe-*
reat *vnus de pusillis istis.* Quo pacto etiam, ut
S. Ephr. Neptis sua scortum facta periret, eremita
de erem. Abrahæ. Abrahamus, mutato habitu ad eam intra-
uit, specie quidem tamquam peccaturus, re-
autem ipsa, vt eam è sordibus ac peccatis
extraheret. Tali mente etiam Vitalium itare
ad meretrices cogitauit Ioannes Eleemosy-
narius. Magna hæc virtus fuit, videre, vel
audire ingredientem aliquem in lupanar,
& mali nihil de eo suspicari, nihil sinistrum
cogitare. Potuisset illi occurrere Phinees, &
Israëlitæ, quorum isti, ob similem ingressum
in lachrymas, ille in maximam indignatio-
nem, concitati sunt. *Et ecce vnus de filiis Israël*
intrauit

Num. 25.
6.

intrauit coram fratribus suis ad scortū Madianitidem, vidente Moyse, & omni turba filiorum Israël, qui flebant ante fores tabernaculi. Quod cum vidisset Phinees filius Eleazari filij Aaron sacerdotis, surrexit de medio multitudinis, & arrepto pugione, ingressus est post virum Israëlitem in lupanar, & perfodit ambos simul, virum scilicet, & mulierem, in locis genitalibus. Cessauitq; plaga à filijs Israël. Placuit ergo Numini illud iudicium & Phinees, & Israëlitarum; & tamen non placuit hoc iudicium, quod de Vitalio isti tulerant, quorum vnum inflicta alapa, immissoq; imundo spiritu, ob suam temeritatem castigauit.

§. IX.

Cautio in iudicijs adhibenda.

Nimirum aliud est, iudicium ferre de leuis armaturæ homine, aliud de viro in virtute diu probato, qualis fuit Vitalius sexagenarius, inter Sanctos educatus, & tot annis sanctè conuersatus; de quo etiam non sanctos adeunte, nihil debebat, nisi sanctum iudicari. Immò laudabiliter facit, qui etiam de plebeio non laudabile quiddam faciente iudicium suspendit, vel excusationem quaerit. Non iudicemus quemquā, ait S. Ephrām, S. Ephr. quia non nouimus eius pœnitentiam: neq; si quid paræn. 4. viden-

videntem, aut loquentem aspexerimus, cum nobis exploratum non sit, quo modo in sua cella vitam degat; aut cuiusmodi erga Deum laborem subeat. Ideo unumquemque nostrum oportet sibi ipsi attendere, quia singuli nostrum DEO rationem reddituri sunt. S. Ambrosius, non iam alapam, pro alapa, neque humanum iudicium temerarium (quod tamen plerumque etiam pro temerario iudicio reponitur) sed diuinum, & iustum, & seuerum docet, pro temerario patiendum, ita enim loquitur: *Grave est de alio iudicare. Vnde & scri-
ptum est: Nolite iudicare, & non iudicabimini.* cum enim unusquisque sit suorum conscius peccatorum, quo modo potest de alterius iudicare peccato? Iudicet de alterius errore, qui non habet, quod in se ipso condemnet. Iudicet ille, qui non agit eadem, quae in alio putauerit punienda, ne cum de alio iudicat, in se ferat ipse sententiam. Iudicet ille, qui ad pronuntiandum nullo odio, nulla offensione, nulla lenitate ducatur. Itaque dignus fuit ille impurus homo, qui ipse Veneris causa ibat ad meretrices, ut, quia Vitalium eodem animo illuc subire iudicabat, eumque idcirco verberare non verebatur, vicissim quoque ipse verberaretur; & palam

S. Ambr.
ser. 20.
Luc. 6.37.

seret

ficeret ubiq; Alexandria, eum reuera esse, quod in altero temerè iudicauerat.

§. X.

Quo modo iustum iudicium iudicandum?

Hæc de iudicio temerario dicta, non tollunt omne iudiciū. Vnde S. Ambrosius adiecit: *Iudicet ille, qui ad pronuntiandū nullo odio, nulla offensione, nulla lenitate ducatur.* Et S. Basil. in regulis breuior. q. 164. Matth. 7. l. Ioan. 7. 24. Rom. 14. 10. S. August. lib. 2. de serm. Domini in monte c. 28.

Iustum iudicium iudicandum esse præcipiat, nequaquam in vniuersum interdicitur nobis, quominus iudicemus, sed in iudicio faciendo, jubemur delectum habere, quem dilucidè monstrauit nobis Apostolus, qui de his quidem, quæ posita sunt in libera cuiusq; potestate, dixerit: Tu autē, quid iudicas fratrem tuum? Et iterum: Non ergo amplius inuicem iudicemus. In his verò, quæ displicent Deo, eos reprehendat, qui non iudicant. Itaque, teste S. Augustino. Duo sunt, in quibus temerarium iudicium cauere debemus: cū incertum est, quo animo quidque factum fuerit: vel cū incertum sit, qualis futurus sit, qui nunc vel bonus, vel malus apparet. Si ergo quispiam, v. g. conquestus de stomacho jejuna- re noluit, & tu id non credens, edacitatis vitio tribueris, temerè iudicabis. Item si ma-

manifestam edacitatem ebriositatemque cognoueris,
 & ita reprehenderis, quasi numquam illa possit
 corrigi atq; mutari, nihilominus temerè judi-
 cabis. Non ergo reprehendamus ea, quæ nesci-
 mus, quo animo fiant; neq; ita reprehendamus,
 quæ manifesta sunt, ut desperemus sanitatem.
 Euitabimus iudicium, de quo nunc dicitur:
Nolite iudicare, ne iudicetur de vobis.

CAPUT VII.

Oris, & Maledicentia talio.

§ I.

*Conuitiantes conuitia passi, quibus rebus
 similes?*

IEsychius testatur, vulgari olim
 sermone fuisse iactatum, quòd, qui
 inspuerit in agmen formicarum,
 si labra intumescerent. Hoc, seu verè sit,
 ut ex halitus percussu virus aliquod affi-
 ciat conspuentis os, seu temerè credatur;
 torqueri solet in eos, qui multitudinem im-
 becillum quidem, sed tamen numerosam,
 & concordem prouocant. Ego existimo,
 id quadrare in omnes, qui alios verbis læ-
 dunt, ac velut despuunt, seu consilijs malis,
 seu sarcasms amaris, seu conuitijs & sibi-
 lis,

lis, seu detractionibus, calumnijs, falsis testimonijs, prodicionibus, aut quibuscumque lingua venenis eos aspergant. Asperguntur enim & ipsi, & velut repercussu inficiuntur, Deo parem calculum ponente. Itaque multi, cum alijs maledicunt, sibiipsis conuitium faciunt. Pauci enim sunt, qui verbum aculeatum audiant patienter. Vt Olympiæ porticus vocem acceptam arte septies reddit, unde heptaphonon oppidani vocant; ita quosdam si vno tangas conuitio, sexcenta regerunt: aut si paucis ad loquendum prouoces, in te garriendi finem non faciunt. Ad hoc & vitia, & vitiosos permittit esse in mundo Deus, ut & vitij & vitiosis reponantur. Hinc illa Poëtarum:

Talia dicentur tibi, qualia dixeris ipse.

Si pergit, quæ vult dicere, quæ nō vult audiet.

Benedictis si certasset, audisset bene.

Desinant maledicere, male dicta ne noscant sua.

Itaque ut hanc scias esse à malitia hominum talionem, *Contumeliam* si dicas, audies. Vnde non solum periculosè maledicit alteri, cui vel idem, vel simile, vel diuersum, vel deterius vitium potest obijci; sed etiam qui nullius sibi vitij conscius est: quia etiam ubi

Plin. l. 36.
cap. 15.

Homeri
Iliad. V.
Terent.
in Andr.

vitium deest, facile potest fingi conuitium. Permittit hæc iustissimè mundi Gubernator. Paribus enim digni sunt vitilitigatores. Et multi maledictis abstinent, ne maledictis maledicta luant; dum non ignorant, quàm plurimos esse, qui haud secus talia excipiant, ac fluxa quædam, aut rupium cavitates, vel valles, in quibus Echo habitat, & plura quàm mittantur, verba ad clamantem remittit.

Matth. 7. Hoc est, quod dicitur: *In qua mensura mensu-*
 2. *fueritis, remetietur vobis.*

§. II.

Diſteria diſterijs reposita.

Et quidem in conuitijs plurima quotidie audiuntur exempla, seu propter generis obscuritatem; seu propter patriæ ignobilitatem; seu ob inopiam, seu ob corporis defectum; seu ob ingenij, doctrinæ, morumque inelegantiam; aut alios quoscunque erro-

Plutarch.
in apoh-
teg.

res. De stirpis obscuritate Plutarchus refert, Iphicratem Hermodio ignobilitatem exprobranti respondisse: *Mei generis nobilitas à me incipiet, tua autem in te desinet.* Simile

Diogen.
Laërt. lib.
2. de Phi-
losopho.
Val. Ma.

quiddam, ob patriæ barbariem, recenset Laërtius, de Anacharsi; cui cum Atticus quidam obiecisset, quòd Scythia esset, dixit: *Mi-*
hi quidem probro est patria, sed patria tu. Apud

Vale-

Valerium, ob inopiam Diogenes, *Syraculis*, xim. li. 4.
 cū olera ei lananti Aristippus dixisset: Si Dio. cap. 4.
nysium adulare velles, ista non esses. Immo, in-
quit, si tu ista esse velles, non adulares Dionysium.
 Ita familiæ, patriæ, & mensæ conuitium in
 authores suos est retortum. Neq; in militia
 ob defectum corporis, defuit opprobrij re-
 tortio. Nam, eodem Valerio teste, Andro-
 clydas increpitus à quodam, quòd in acie clau- Idem lib.
 dus descenderet; pugnare, non fugere, propositū 3. cap. 7.
 sibi esse, respondit. Præstitisset nimirum etiam
 alterum claudum esse, quàm armis abiectis
 deferere stationem; maiusque est vitium, pe-
 dibus fugere, quàm claudicare. Agathocles Putarch.
 Siciliae rex, cū urbem obsideret, & aliqui in apola-
 conuitiarentur dicentes: O figule, quo modo reg.
 militibus stipendia solves? respondit: Cū vr-
 bem vestram cepero. Ille dictum, iste spiculum
 iecit; ille de pecunia, iste de victoria trium-
 phandū existimauit; ille, quod minus; iste,
 quod maius est, curandum putauit. Quem-
 admodum & Anthagoras, qui, eodem Plu- Idem
 tarcho teste, congrum cū coqueret, & ibid.
 Antigonus illi assistens dixisset: Putasne
 Homerum Agamemnonis & Græcorum rebus
 describendis intentum, quo modo congrui melius
 saperent, pensitasse? respondit: Opinaris, o rex,
 Aga.

Agamemnonem sollicitius perscrutatum, ecquid in exercitu congruum coqueret? Talia se se quotidie offerunt. Noui ego hominem non indoctum, qui ut alios suauius de erroribus suis admoneret, solebat increpationi iocos admiscere, ut id, quod est iniucundum, lætius audiretur, si salibus esset conditum. Quidam autem, cum ne sic quidem posset pati correptionem, acerbo satis sarcasmo eum interrogauit: *Ubinam in stultorum nauigio sederet?* Cui ille. *E regione tui*, inquebat; inueniens eum exaduersum sedere, æquali stultitia præditum. Adhuc acerbius iocum ioco reddidit mihi notissimus, nec sanè infimi nominis Iuriconsultus & Doctor. Eum quidam, inter pocula hilarior liberiorque adiocandum, interrogauit: *Quodnam esset discrimen, inter Doctorem & stultum?* Cui ille, *ut breuissime id tibi dicam*, inquebat, *Illud ipsum est inter Doctorem & stultum discrimen, quod est inter me & te.* Nempe memor fuit illius oraculi: *Responde stulto iuxta stultitiam suam, ne sibi sapiens esse videatur.* Nihil potuit tum breuius veriusq; dici. Stultorum enim proprium est, alios sibi similes arbitrari; nec sentiunt, si leniter verberantur. *Non recipit stultus verba prudentia; nisi ea dixeris, quæ versantur in corde eius.*

§. III.

§. III.

*Lepida retractatio in gratiam rixosa
fœmina facta.*

Qua de caussa quidam alius, cùm inter-
esset litibus inter illustres domos compo-
nendis; nec abesset *mulier stulta & clamosa*, Prou. 9.
quæ se sæpius iactauerat de spe nobilissimi ^{13.}
sponsi, voluit eam ea ipsa spe mitigare, di-
cens, sponsum tātò facilius in nuptias con-
sensurum, si intelligeret, illam non esse ri-
xosam, & toties sua promissa retractantem.
Nihil mouit ea oratio caput cerebrosum.
Tum alter à spe ad metū se conuertens aie-
bat, fore profectò, si illa pergeret esse con-
tumax, vt & sponsus suam retractet spon-
sionem. Cui illa, nihil moror, ait, si ille me
non vult ducere, decem habebò alios. Hic
diribitor ille tam superbæ Furia subiratus,
Profectò, inquebat, Domina, si talis es, *Car-*
nifice marito nō es digna. Dixit, & tamquam si
pulveri pyrio ignem admouisset, ita illa re-
pentè impotenter exarsit in iras; neque se-
cus atq; insana Mænas concitata ad cogna-
torum suorum, qui planè numerosi ad il-
lud negotium tractandum conuenerant, ad-
uolans cōfessum, magnis cœpit vocibus ex-
postulare contra diribitorem, & accusare,
quod

quòd toti familiæ omnibusq; cognatis magnum opprobriū intulisset. Sedebant attenti omnes, & grande aliquid allaturam expectabant, diribitorem quoque toruis oculis intuentes; qui eos his verbis est allocutus, *Ego, Domini, huc usq; operam dedi, ut nihil negligere eorum, quæ videbantur facere, ad hanc Dominam placandam: eamq; operam omnem & laborem impendi, ut vobis gratificarer. Do-lerem itaq; ex animo, si quidquam vel dixissem, vel fecissem, quod vobis esset probrosum. Enim-vero, sanctè profiteor, me, si quidquam dixi, aut feci, quod vel vobis, vel huic Domina displiceat, libenter prompteq; hîc, coram omnibus, retractaturum. Miraculi instar erat, mulierem furiosam tam diu filere potuisse. Sed mox patuit, eam tacuisse, ut meditatio infaniret. Nam mox, lachrymis erumpentibus, ducto ex præcordijs altissimo suspirio, & verbis, præ ira, interruptis, ita cœpit perorare. *Domini mei, an non conquerar? an auxilium vestrum non implorem? an non exposcilem? Hic homo, & me, & anos meos, & vos omnes pariter summa ignominia affecit. Ausus quippe est dicere, me Carnifice marito non esse dignam. Videbantur ad hoc verbum commo-ri, qui assederant. Sed illico diribitor*
inter-*

interpellans aiebat: *Non refugio, Domini, retractare hoc dictum, si aut vos, aut istam offendit, atq; ecce vel jam retracto, & lubens mihi ipsi contradico, atq; hanc dominam carnifice marito esse dignam.* Dixit, & omnes auditores in cachinnum sunt soluti: coacta est etiam ipsa mulier stultitiam suam ridere, ut quæ maluerit, se carnifice dignam, quàm non dignam videri.

§. IV.

Conuitiatores in ranas mutati.

Qui plura vult eiusmodi pensantium ex æquo conuitia missa & remissa audire, audiat in foro, in hospitij, in valetudinarijs litigantes; putabit sæpe, se audire Lycios cum Latona pugnantes, aut ita homines inter se coaxantes, seque inuicem prouocantes, & maledictis lacerantes, ut nulla illis maior optari poena possit, quàm qualem Latona Lycijs est precata; quæ ab aquis cum conuitio repulsa,

Eternùm stagno, dixit, vinatis in isto. Ouid. l. 6.

Eueniunt optata Dea: innat esse sub undis. Metam,

Et modò tota cauâ submergere membra palude,

Nunc proferre caput, summo modò gurgite nare,

Sæpe

*Sape super ripam stagni consistere, sape
In gelidos resilire lacus, sed nunc quoque turpe
Litibus exercent linguas, pulsoque pudore
Quamvis sint sub aqua, sub aqua maledicere
tentant.*

*Vox quoque jam ranca est, inflataque colla tum
mescunt,*

*Ipsaque dilatant patulos convitia rictus.
Terga caput tangunt, colla intercepta vi-
dentur,*

*Spina viret: venter, pars maxima corporis,
albet:*

*Limosaque novae saliant in gurgite rana.
Ita falsa Dea fingitur puniuisse veros con-
vitiatores, ranis merito in ripa, aut aqua
identidem coaxantibus comparandos.*

§. V.

*Retorsiones in Adamum, demonem malum,
& alios à Deo facta.*

Verus Deus convitia, sine convitio, in
authores suos refundit. Mirè permulcit pri-

Gen. 3. 5. *mos parentes nostros illa cantilena: Eritis
sicut Dei, scientes bonum & malum. Prævari-
cati sunt; & tunicis pelliceis induti audierunt:*

Ibid. v. 22. *Ecce Adam quasi unus ex nobis factus est, sciens
bonum & malum. Insignis hæc ironia & sar-
casmus erat, quo indicatum est, quàm dis-
similis*

similis factus esset, qui Dei similitudinem affectarat. Neque enim immortalis, & corpore carens Deus pelliceis tunicis indiget. At talibus oportebat indui peccatorem, inquit Origenes, *qua esset mortalitatis, quam primo peccato acceperat, & fragilitatis eius, qua ex carnis corruptione veniebat, iudicium.* Itaque, qui volebant esse, ut Dij, quantum erubuerunt, cum ad nuditatem & turpitudinem suam tegendam, ad frigora arcenda, ad agendam poenitentiam, pellibus, quasi ciliicio, induti audire cogerentur: *Ecce Adam quasi unus ex nobis factus est?* Quin & ipsum malum suggestorem, vaferrimum daemone, tamquam illusorem, illudit saepius diuinus artifex; quem Dauid ita allocutus est: *Draco Psal. 103. iste, quem formasti ad illudendum ei: nimirum, Draco magnus, rufus, habens capita septem, & Apoc. 12. cornua decem. Numquam enim convenientius vincitur, ait S. Gregorius, quam cum eius ver-* S. Gregor lib. 5. in primum Reg. *sutia pia fraude superatur. Ergo ars ut artem falleret, & qui in ligno vincebat, in ligno quoque vinceretur, passus est Christus se ad Crucem postulari. Hoc promiserat per Oseam dicens: De manu mortis liberabo eos, de morte redimam eos: ero mors tua, o mors, morsus tuus ero, inferne. Mirè enim momordit versipellem* H illum

Orig.
hom 6. in
Leuit.

Psal. 103.

Apoc. 12.

S. Gregor
lib. 5. in
primum
Reg.

Osee, 13.

14.

- illum, se instigasse populum, vt clamaret:
 Ioan. 19. *Crucifige, crucifige*, postquam expertus est,
 6. crucem in gloriam Christo; sibi autem in
 ignominiâ cessisse, atq; in interitum regni.
Quodq; mirabile est, ait S. Chrysostomus, vi-
 debis mortem morte peremptam; & maledictum
 esse maledicto extinctum; & per qua diabolus
 iam antè maximè valebat, per ea ipsa tyran-
 nidem illius esse destructam. Vt autem verbo
 crucis, ita & diuinæ Scripturæ verbis retor-
 tis, hostem Stygium percussit Seruator. Vo-
 lebat ei persuadere satan, vt se de pinnaculo
 templi mitteret deorsum: quod vt persua-
 deret, dixit: *Scriptum est enim: Quia Angeli*
 Matth. 4. *tuus mandauit de te, & in manibus tollent te, ut*
 6. *forte offendas ad lapidē pedem tuum.* Vt ten-
 tatore hunc reiiceret, ait illi Iesus: *Rursum*
scriptum est: Non tentabis Dominum Deum
tuum. Ac redeuntem rursus Scripturæ ver-
 bis percussit. Ita à se reiecit etiam Phariseos
 Matth. 12. dicentes: *Hic non eicit daemones, nisi in Beel-*
 24. *zebub principe demoniorum.* Retorsit enim
 Luc. 11. 15. calumniam iisdem verbis inquiring: *Si ego in*
Beelzebub eicio daemones, filij vestri in quo eij-
ciunt? Ideò ipsi iudices vestri erunt. Ita alibi
 Luc. 19. dixit: *Ex ore tuo te iudico, serue nequam, scie-*
 22. *bas, quòd ego homo austerus sum, tollens quod*

non posui, & metens, quod non seminavi, &c.

§. VI.

Maledicta Deus maledictorum metu impedit.

Et quare Deus homines suo ipsorum iudicio non damnaret, verbisq; proprijs conuinceret, cum hæc sit vñtatissima, inter ipsosmet homines consuetudo? Thrasillus Cynicus ab Antigono rege drachmā petijt, vt scribit Seneca. *At regi, inquit Antigonus, hoc dare non conuenit. Illo subiiciente, Da igitur mihi talentum: Atqui, respondit sapientissimus Princeps, hoc accipere non decet Cynicum.* Potuisset vertere argumentum Thrasillus ac dicere, seu drachmam, seu talentū dederis, non exerrabis. Si drachmam dederis, mihi conueniet; si talentum, tibi. Sic verbis velut datatim luditur. Verbis pariter ac reipsa lusit homo Scythia. Inhorrescente cælo cum aliquando copiosa nix cecidisset, interrogauit rex Scytharum quemdā nudum perseuerantem, *Annè frigeret? qui è contrario regem interrogauit. Rigeatné ipsi frons? cumq; ille negasset: Ergo, ait, ne ego quidem rigeo, qui quantus quantus sum, frons sum.* Hæc amicè, & iocosè respondentur. Aculeatè interrogata, responsonem itidem.

Seneca
lib. 2. de
benef.
c. 17.

Ælian.
lib. 7. var.
hist. c. 6.

H 2 merea-

Cic. lib. 2. aut virum sine barba, salutato dixit: *Quando venies ad me cum tua colu?* Cui mox re-

decorat.

spondit spado: *Equidem mater mea mihi edixit, ad infames ne exirem.* Hæc permittit Orbis Gubernator, ut metu acerbioris responsi, omittantur acerbæ interrogationes. Quamquam probæ mentis homines, cum

1. Cor. 11.
16.

D. Paulo dicunt: *Si quis autem videtur contentiosus esse, Nos talem consuetudinem non habemus, neque Ecclesia DEI.* Quam ergo consuetudinem habent Paulini imitatores?

1. Cor. 4.
12.
Rom. 12.
14.

Maledicimur, & benedicimus. Hoc idem nos facere præcipit, ad Romanos scribens: *Benedicite, & nolite maledicere.* Quod præceptum Christiano tantò magis convenit, quia etiam Cato cuiusdam probris vexatus,

Plutarch.
in vita
Catonis.

respondit: *Impar mihi tecum certandi conditio est: nam ut maledicere, & malè audire tibi facillimum est: sic mihi maledicere insuave est, & malè audire insuetum.* Memor erat nimium illius: *Qui quæ vult dicit, quæ non vult audit.* Ut ergo non audiat, quæ non vult; neque quæ vult dicat; aut certè illud sibi

Eccles. 7.
22.

præceptum datum meminerit: *Cunctis sermonibus, qui dicuntur, ne accommodes cor tuum,*

ne fortè audias seruum tuum maledicentem tibi. Scitenim conscientia tua, quia & tu crebro maledixisti alijs.

C A P V T VIII.

Quàm sint consilia mala consulenti ipsi pernicioſa?

§. I.

Vnde ortum prouerbiū, Consilium malum consultori peſimum?

AD oris talionem etiam pertinet, quòd plerumque in eorum caput recidat consilium malum, qui alijs perperam consuluerunt. Si enim consilium est, examinandarum gubernandarumq; causarum subtilis animi prospectus; utique neque cæcus dux, neque amens consultor adhibendus est; ne cæcus si cæco ducatum præſtet, ambo in foueam cadant. Quia sine ratione consilium bonum stare non potest, ut Philosophus docet. Vbi ergo ratio deest, mens cæca nihil prospicit, nec alium dumtaxat in foueam ducit, sed ipsa quoque eòdem cadit. Quòd si consilium non ignorantia, sed malitia & consultò sit malum, tunc utique sicut iram ita & poenam diuinam meretur. Vnde senarius prouerbialis extat:

Cic. li. 2.
Rhetor.

Matth. 18.
14. Ari-
stot. lib. 6.
Ethic. c. 9.

H 3

Ma.

A. Gel-
lius. lib. 4.
Noct. At-
tic, c. 5.

Malum consilium consultori pessimum.
Cuius adagij originem ex Gellio accipe: *Statua Romae in comitio posita Horatij Coclitis, fortissimi viri, de calo tacta est. ob id fulgur piculis luendum, haruspices ex Etruria acciti, inimico atq; hostili in populum Romanum animo, instituerant eam rem contrarijs religionibus procurare, atq; illam statuam suaserunt in inferiorem locum perperam transponi, quem se appositu circum undiq; aliarum adium, nunquam illustraret. quod cum ita fieri persuassent, delati ad populum proditiq; sunt, & quum de perfidia confessi essent, necati sunt, constititq; eam statuam, proinde ut vera rationes, post compta, monebant, in locum editum subducendam, atque ita in area Volcani sublimiori loco statuendam, eaque res bene & prosperè reipublica cessit. Tunc igitur quod in Etrascos haruspices malè consulentes animaduersum vindicatumq; fuerat, versus hic scitè factus cantatusq; esse a pueris urbe tota fertur, Malum consilium consultori pessimum est. Ea historia de haruspibus, ac de versu isto senario, scripta est in Annalibus Maximi libro undecimo, & in Verrij Flac. ei libro primo rerum memoria dignarum, videtur autem hic versus de Græco illo Hesiodi versus expressus:*

H

Ἡ δὲ κακὴ βουλὴ τῷ βουλευσάντι κακίστη

§. II.

Aruspex alius malum consilium luit.

Cur autem consilium malum in consulentem refundatur, nihil est quærendum. Suspectus est cocus, qui cibum parat, quem ipse nolit edere. *Tute intrinisti, tibi exedendum est*, ait ille. Meritò iubetur ipse calicem haurire, qui venenum miscuit alteri. *Suadeo, quod ipse facturus essem*, ait fidelis amicus. *Sentio, suadeoq; tibi, quibus haud grauer uti.* Ipsa mihi similis si quando occurreret usus, inquit apud Homerum Calypso. Græcis ἱερὸν ἡ βουλὴ, *Sacra quedam res est consilium.* Ut ergo libenter est accipiendum, cùm res postulat, ita quoque est religiosè citraque fraudem dandum, si quis egeat. Alioquin non defuturum est Numen, quod pœnas repetat ab eo, qui rem sacram ac divinam violârit. Meminit T. Livius Papyrium Cursorem, cùm consul Aquiloniam obsideret, velletq; prælium committere cum hostibus, nisi si quid auspicia refragarentur; ac consultus pullarius suaderet uti committeret, cùm aves infaustra nuntiassent, re cognita pullarium in prima acie constituisse: qui primo traiectus telo violatam religionem expiarit. Va-

Homeri
lib. 5.
Odysseæ

Tit. Livius
Dec. 1.
lib. 10.

H 4

lerij

Val. Max.
1.7. cap. 2

lerij verba sunt: Papyrius Cursor consul cum Aquiloniam oppugnans praelium vellet committere, pullariusque non prosperantibus ausibus ementitus optimum ei auspicium renuntiasset; de fallacia illius factus certior, sibi quidem exercitum bonum omen datum credidit, ac pugnam inijt. Caterum mendacem ante ipsam aciem constituit, ut haberent Dij cuius capite, si quid ira conceperant, expiarent. Directum est autem siue casu, siue etiam caelestis numinis providentia, quod primum e contraria parte missum erat telum, in ipsum pullarij pectus, eumque exanimem prostravit. Id ubi consul cognovit, fidente animo et hosteis inuasit, et Aquiloniam cepit. Tam cito animaduertit, quo pacto iniuria imperatoris vindicari deberet, quemadmodum violata religio expianda foret, et quam ratione victoria apprehendi posset. Egit virum seuerum, consulentem religiosum, imperatorem strenuum: timoris modum, poena genus, spei viam, uno mentis impetu rapiendo. Quid autem mirum est, pullarium consilio mendaci, dum Papyrium voluit decipere, se ipsum in exilium dedisse: illius discipulus erat, illius artem, exercebat, qui ut omnes secum in interitum trahat, ipsos etiam Prophetas conatur ad mala consilia danda impellere. Hinc enim

ait

ait: *Egrediar, & ero spiritus mendax in ore om-* 2. Paral.
nium Prophetarum eius, Achab scilicet, qui 18. 20.
 noluit audire Michæam consulentem bene;
 sed tantum credidit illis, qui optata pro-
 phetarent. Melior fuit Papyrius Cursor re-
 ge Achab. Ille enim maluit sibi vera, quam-
 vis ingrata dici; iussitque grata mendaciter
 promittentem in prima acie stare, ut pri-
 mus caderet. Quadrat in hunc pullarium
 optimè, quod Virgilius cecinit de alio au-
 gure, in proelio, quod cœperat, infelice.

Cadit ipse Tolumnius augur,

Primus in aduersos telum qui torserat hostes. Virgil.
 lib. 12. Æ-
 neid.

Cœpit quippe proelium, qui suavit proelium:
 nihil enim illi tunc homines, sine augurijs,
 incipiebant. Quod sæpe contingit hodie-
 que, ut litium, rixarum, & bellorum autho-
 res maxima litium, rixarum, & bellorum
 sentiant detrimenta.

§. III.

Lupus calumniatus à vulpe leoni obiectus.

Par autem est, ut, quemadmodum bene
 consultum, & consulenti & consultori pro-
 dest; ita malè consultum ipsi quoque noceat
 consultori. Quod Varro his verbis indica-
 uit: *Opinor, non solum, quod dicitur, Malum* M. Varro
consilium consultori esse pessimum, sed etiam 1. 3. de re
 rustic. c. 1.

H s

bonum

bonum consilium ei, qui consuluit, & qui consulitur, bonum habendum. Sicut ergo sagitta in militem loricatum missa resilit in jaculatorem; ita ab eo quem diuina armat protectio, consilium perniciosum retorquetur in consulentem. Extat in hanc sententiam apologus non inuenustus. Leonem, ob senectutem, egrotantem, & ea causa suo inlustro continentem sese, cetera quidem animantium officij gratia, visabant regem suum, excepta vulpe. Proinde lupus nactus opportunitatem, accusauit vulpem, apud leonem laesa Maiestatis, qua pro nihilo haberet eum, penes quem verum erat summa, nec, ob contemptum, ad visendum accessisset: atq; interea interuenit in lupi fabula vulpes, & extremam sermonis partem audiuit. Itaq; leo conspecta vulpe, protinus aduersus eam infremuit. At illa postulato ad purgandum se spatio, Et quis, inquit, omnium, qui huc conuenerunt, tantum tibi profuit, quantum ego, qui quoque versum circumcursitavi, tibiq; morbi remedium à Medicis reperi? eumq; leo protinus adixisset, ut remedium aperiret: si vivum, inquit, lupum excories, & illius pellem induas, conualeces. Leo credulus continuo lupum inuasit & interemit. Quo extincto risit astuta vulpes, calumniatoris malum consilium in ipsius recidisse caput.

§. IV.

Consilia mala Achitophelis, & Themistoclis.

Hoc ipsum non tacuerunt diuinæ litteræ, in quibus hoc traditur axioma: *Facienti* Eccli 27.
30. *nequissimum consilium, super ipsum deuoluetur, & non agnoscet, unde adueniat illi.* Non agnouit Achitophel, unde veniret suum exitium, quod à Domino venit, & super ipsum deuolutum est. *Consilium autem Achitophel,* 1. Reg. 16.
23. *quod dabat in diebus illis, quasi si quis consuleret Deum: sic erat omne consilium Achitophel, & cum esset cum David, & cum esset cum Absalom.* Quando igitur dixerunt Absalom & 2. Reg. 17.
14. *omnes viri Israël: Melius est consilium Chusai Arachite, consilio Achitophel: Domini nutu dissipatum est consiliū Achitophel utile (Absaloni, pessimum Dauidi, & coram Deo) ut induceret Dominus super Absalom malum.* Itaque Achitophel videns, quod non fuisset factum consiliū suum, stravit asinum suum, surrexitq; & abiit in domum suam, & in ciuitatem suam: & deposita domo sua, suspendio interijt. Quapropter nequissimum consilium, super ipsum deuolutum est. Nequissimum autem meritò potest appellari; quia licet Absaloni utile fuisset, tamen absolutè fuit malum, immò pessimum, tum quia contra diuin-

diuinum præceptum, quo iubentur filij parentes honorare; tum quia ei ipsi in capite est deuolutum, à quo est profectum. Igitur Achitophel, dum voluit Absaloni consulerè bene, sibi consuluit malè. Quo loco etiam atque etiam mihi monendi sunt Principum Regumque consiliarij, ne se ipsos fallant, dum existimant nihil sibi à Deo metuendum, dummodo Principibus Regibusque suis vtilia, & fisco profutura suadeant, siue fas sit, siue nefas, quod suadent. Possunt enim etiam vtilia consilia esse inhonesta; & hinc mala, atque tandem super ipsos consiliarios deuoluenda. Primum ergo videndum est in consilijs, an nō Deum offendant; deinde num dominis prosint? Perniciosa fidelitas est, quæ supremum iudicem habet aduersantem. Quid miserius est, quàm cum proprio exitio alijs prodesse? Eat aliquis adulator, qui vt domino suo placeat, suadeat noua onera, suggerat inauditas artes opum augendarum, cum manifesta iniuria damnoque subditorum, *conuertetur dolor eius in caput eius: & in verticem ipsius iniquitas eius descendet.* Ob hanc meritissimam vindictam, ait regius Propheta: *Confitebor Domino secundum iustitiam eius: & psallam nomini Domini altissimi.*

Psal. 7. 17.

Ibid. 18.

altissimi; neque consilium malum dabo, neque probabo ab alijs datum. Themistocles in concione dixit, se reperisse consiliū, quod summopere pertineret ad dignitatem Atheniensium: sed id eius esse generis, vt proferri non expediret; cū nulla consilia meliora sint, quā illa quæ ignorauerit aduersarius antè, quā facias; quæ si eis prodantur, in propriam perniciem sint reditura. His auditis populus censuit, vt consilium vni Aristidi indicaret: si is probaret, probaturos omnes. Cū igitur Themistocles indicasset Aristidi, se de incendenda Græcorū nauali statione cogitare (sic enim fore, vt Athenienses toti Græciæ dominarentur) Aristides ad populum progrediens, dixit Themistoclis consilio nihil esse vtilius, sed eodem nihil inhonestius. Qua audita voce populus vetuit, ne super ea re in posterum verba faceret Themistocles. *Hic certè populus quiddam Philosophicum præstitit*, ait Plutarchus, *repudiāns utilitatem cum turpitudine coniunctam*; immò præstitit quiddam Christianum. Apud nos enim nihil vtile est, nisi honestum; cū sciamus, inhonestis consilijs diuinam iram imminere, quæ & dantes plectit, & male vsurpantes. Vt enim, qui

Plutarch.
in Aristi-
de.

qui in cælum expuit, sputo suo foedatur, ita
qui contra Deum consulit, malum sentiet,
& in verticem ipsius iniquitas eius descendet.

S. V.

Eutropij lex Eutropio perniciosâ.

Iob. 12.
16.

Verè alius dixit: *Apud ipsum est fortitudo
& sapientia: ipse nouit & decipientem, & eum,
qui decipitur. Adducit consiliarios in stultum
finem, & iudices in stuporem; ut, dum stultè
consulunt, suismet consilijs irretiantur; ac
dum stupidè judicant, ore suo judicentur,
sententiaque propria damnentur; & legem,
quam in alios tulerunt, ipsi patiantur.* Quo
pacto Eutropius Eunuchus, dum studeret in
quosdam, qui ad templum confugerant,
animadvertere, persuasit Imperatori, ut fer-
retur lex, qua templi religio nulli prodesset
nocenti. Lata lege factum est, ut Eutropius
cùm offendisset Cæsarem irritata Augusta
Imperatrice, confugeret sub altare, unde
protractus capite plexus est, suo ipsius
consilio perditus. Quam historiam non so-
lùm tradidit Socrates in historia tripartita,
sed etiam Nicephorus his verbis: *Eutro-
pius Eunuchorū in Imperiali cubiculo princeps,
qui ad Consularem dignitatem peruenerat,
& pater Imperatoris vocatus fuerat, neq; pra-
sentis*

Niceph.
Callist.
l. 3. hist.
Eccl. c. 4.

sentis fortuna magnitudinem tulit, neq, quidquam de rerum humanarum mutabilitate cogitavit, sed ubi ulcisci quosdam in animum induxisset, magnopere contendit, ut Imperatores Constitutionem ferrent, ne quis ad Ecclesiam confugeret, sed etiamsi quis ad eam confugisset, & supplex Deo factus esset; atq, in templis metus causâ versaretur, ut inde extraheretur. Potissimum verò id fecit propter Pentadium clarissimi Ducis Timadij coniugem, quem magnâ gloria virum affectata Tyrannidis reum, a se actum, Oasim ad perpetuum exilium deportari curauerat. At ille siti, quemadmodum audiri, oppressus, aut ne peius quidquam pateretur, veritus, arenosis ibi locis errans statim vitam finit. Et Lex, quam Eutropius ferendâ curauerat, ad finem suum perducta est. Breui verò post, cùm Imperatorem offendisset, aut qui in Coniugem eius contumeliosus fuisset, prius ipse quam perferri studuerat Legem, statim violavit. Nam ex Imperialibus adibus profugiens supplex in Ecclesiam consedit. Tum Ioannes absurdum Eutropij conatum redarguens luculentam habuit Orationem, in Ambone seu suggestu, qui mos eius erat, quum populum doceret, ut omnes vocem eius exciperent, sedens. In ea oratione, quum eorum, qui potestatem, & Magi-

Magistratus gerunt, supercilium & arroganti-
 tiam quantum potuit, taxavit; tum populi
 rerum humanarum inconstantiam, quae eodem
 loco manere non soleant, proposuit. Sed enim
 qui hostili erga eum erant animo, & hoc ipsum
 calumniosè reprehenderunt, illud carpentes
 quum miserari potius casum eius qui de vita pe-
 riclitatus sit debuerit, qui insuper arumnam
 arguerit, afflictionem illius adarguens, & cala-
 mitati insultans. Eutropius tam impij facin-
 ris poenas non multò post propter multa quoque
 alia delicta luit, capitali affectus supplicio. Lex
 autem operà eius lata publicis monumentis sub-
 lata, & nomen eius in catalogo & nomenclatu-
 ra Consulatum expunctum est. Ecclesia autem
 DEI legibus bene dudum constitutis enituit
 ipso scilicet die apertam iniuriam vindicante.

§. VI.

Ancilla proditio prodenti noxia.

Paulò clementius, pro merito tamen
 tractata est pecuniæ cupiditate perfida facta
 ancilla, eodem authore teste, qui de S. A-
 thanasio ita scribit: Dicitur sanè hic vir mul-
 ta & diversa, diuino indicio, euasisse pericula.
 Quòd namque DEO esset perquam charus,
 quæ futura erant, itidem et presentia per gra-
 tiam Dei providebat. Multa certè, & admi-
 randa

Niceph.
 l. 9. hist.
 Eccl. c. 34.

randa futurorum cognitionem viro ei conte-
stantur. Primò namque, Constante adhuc vi-
uente, Constantio insidias ei struente, quum fu-
ga sibi consulisset, apud notum quemdam ho-
minem in subterraneo, & caliginoso specu, aqua
olim cisterna, latuit, nemine præter ancillam,
conscio, quæ quòd fidelis esse videretur, ad vsus
necessarios ei inserviebat. Postquam autem in
hoc magno studio aduersarij incubuere, ut vi-
rum vinum caperent, & ancilla ea pecunia ab
illis corrupta mercede cum proditura erat, præ-
ueniens DEVS insidias ei indicauit. Ita ipse
aliò concessit, at illa ut quæ contra heros suos
falsa dixisset, plagas reportauit. Grauis siqui-
dem eis constituta fuerat pœna, qui Athanasii
celare comperti fuissent, ut qui contra Impera-
toria iussa niterentur, & rectam reipublicæ ad-
ministrationem tollerent. Consilium itaque,
ancillæ de Athanasio capiendo datum, quia
diuinitus in irritum cecidit, in ipsam ancil-
lam retrocessit, quæ pro mercede proditio-
nis, ad satietatem, vapulauit. Eiuscemodi
consilia alij multi dant, qui captantes capi-
untur.

§. VII.

Consiliariorum consilia consulentibus noxia,
Quemadmodum autem malum consiliū

I

fre-

Æl. Lam-
prid. in
Alexan-
dro, &
Fulgos.
l. 7. cap. 2.

Xiphilini
in Nero-
ne,

frequenter in ipsius consulentis caput relit, ita, tametsi non noceat auctori in sua domo, tamen nocet illi; tamquam membro communitatis, in quam totam solet detrimentosum. Hinc Homulius, teste Ælio Lampridio, cum à Traiano Imperatore audiuiisset, Domitianum pessimum fuisse Imperatorem, amicos tamen optimos habuisse, dixisse fertur: *Melius erat unum malum pati, quam multos.* Atque idcirco optare solebat potius malum principem, qui bonos haberet consiliarios ac amicos; quam bonum qui malos haberet, quibus rerum administrationem committeret. Putabat enim facilius fore, ut à multis bonis unus malus ad maiora duceretur, quam ab uno bono multum à malitia auerterentur; qui & sibi, & Republicæ nocerent consulendo. Quod videre fuit in Nerone Romanorum Imperatore, qui natura crudelis, consiliariorum suorum insuper instinctu, multa contra dignitatem fecit, cum crebrò ab illis audiret: *Tu hac pateris? Tu hoc times? Ignoras, te Cæsarem esse? tegis illorum potestatem habere, non illi tui?* Quibus venenatis consilijs id effectum, ut eadem in ipsos quoque cogitaret, quippe qui & illorum se Cæsarem esse meminisset.

minisset. Ita contingit illis, qui consulentes volunt adulari; quorū tota vis est, & mens, dicere, quæ placeant; facere quæ noceant, nihil pensi habent. Atque de tali homine dicitur: *Arctabuntur gressus virtutis eius, & precipitabit eum consilium suum.* Qui ergo & sibi & Reipubl. vult benè, benè consulat; eosq; qui benè, hoc est, prudenter, fideliter, & vbi necesse est, cum secreti silentio, nec præcipitanter consulant, nec quidquam ad gratiam captandam, vel ob alios priuatos affectus fingant. Quamobrem Fridericus Cæsar, consiliarijs suis in curiam vocatis, *Vtinam inqueibat, consiliarij mei in palaty vestibulo duas res deponerent. Sic enim & ipsi rectè consulerent, & mihi etiam inter consilia dyndicare facillimum esset.* Interrogatus autem, quænam res illæ essent? *Simulatio, & Dissimulatio,* respondit.

Iob. 18. 7.

§. VIII.

Iudæo imaginum sacrarum hosti consilium proprium quid pepererit?

Mendacij quoddam genus est, simulare ea, quæ non sunt; vel dissimulare, quæ sunt. Itaque qui suadet aliquid simulando, mentitur, enimuero in caput suum mentitur, dignus mercede, quam mendaces promerentur,

rentur. Est enim mendacium falsa verborum prolatio cum intentione fallendi: falli autem odio, voluntas fallendi supplicio est digna. Et tamen hac se arte alunt plurimi à qua se vel Ethnici excusauerunt.

Iuuenal.
sat. 3.

*Quid Roma faciam? mentiri nescio, la-
brum,*

*Si malus est, nequeo laudare, & poscere
motus*

*Astrorum ignoro: funus promittere pe-
tris*

*Nec volo, nec possum: ranarum viscera
numquam*

*Inspexi: ferre ad nuptam quae mittit ad-
ulter,*

Qua mandat, nōrint alij.

Baron.
An. Chri-
sti 723.
tom. 9 ex
Concilio
Niceno
2. Aët. 5.
& Damasc.
cen de
hær.

Qui itaque nōrunt, atque ex simili arte con-
sulunt, quid capiti suo suant, ostendit bre-
uiter Theophanes, copiosè autem & lueu-
lento tam exemplo, quàm testimonio ex
sacro sancto Occumenico Nicæno Concilio,
& Damasceno Cardinalis Baronius, qui hæc
verba transcripsit: *Per ea tempora in Tiberia-
de dux quisspiam erat Hebraorum impiorum,
cui nomen Serantapechys, officina diabolorum,
quibus vitare animas, lusus est & jocus, homo
præstigiator, & veneficus, & Ecclesia Dei hostis
impla.*

implacabilis. Hic animaduersâ Gizidi Regis lenitate, hominem ag greditur, polliceturq; Hebraorū ingenita malitia in se Regi quadam prædicturum, & vatem acturum in maximè necessarijs rebus se offert. Eas ob res cū esset insinuatus Tyranno: Volo (inquit) ô Princeps, modò me audias, rationem quamdam indicere tibi, quā poteris facillimè, & vitam commodam degere, & triginta annos regnum æquabili in potestate conseruare. Stultus autem Tyrannus spe & desiderio longioris vitæ animi lenitate elatus (erat enim homo voluptatibus deditus) respondit: Quacumq; me iusseris facere, modò possim, agam. Veneficus autem Hebraus confestim, inquit: sine vlla dilatione jube vniversum per regnum epistolam, quæ passim circumferatur, scribi & mitti, qua omnē imaginem & picturam, siue ea in tabulis, siue in opere musaico in pariete; siue in vasis sacris, aut indumentis & altaribus sit, & quacumque in Christianorum Ecclesijs reperitur, deleri, expungi, auferri, & ex toto subuerti mandes: neq; illas solū, verū omnes similitudines, & earum etiam, quæ in foro ornatus, & honestatis gratiâ collocantur: nullā igitur ratione aliā, quā ut odium & furorem aduersus Christianos exerceret, præstigiator id tentauit, Tyrannus autem nefandus præstigia-

tori leuitate suâ auscultans, missis nuntijs, omnes
 sanctas imagines & similitudines per vniuersam
 prouinciam abstulit. Hoc itaq; modo primum
 Ecclesie ornamenta, procurante Hebraeo venefi-
 co, ablata sunt. Christiani autem cùm id suis
 manibus facere detrectarent, missi sunt Hebraei
 & Arabes, homines in Deum impij, qui imagi-
 nibus exustis Ecclesiarum quasdam calce, quas-
 dam alijs coloribus dealbârunt, & incrustarunt.
 Ita planè Ioannes Damascenus de Iconoclasia
 ita dictis (inquit) quòd cùm sanctas & venera-
 tione dignas imagines cum ignominia tracta-
 sent, tum in minutissimas partes comminu-
 runt, tum coniecerunt in ignem, eodemq; modo
 eas, quæ in parietibus erant depictæ, partim a-
 qua calida, partim calce atramentoq; oblittera-
 runt. Hæc ipse, sed pergit Ioannes Orientis
 Vicarius: Hæc autem cùm peruenissent ad au-
 res Pseudoepiscopi Nacolia, & qui eiusdem erat
 cum illo opinionis, impios Hebraeos & Arabes
 imitati, Ecclesias Dei, veluti crucem Christi re-
 recundantes reddiderunt. Arbitror autem re-
 latu dignum, ut & sanctitas vestra audiat, quæ
 finem ignauus iste & veneficus Hebraeus habu-
 rit. Gizidus enim, qui facinus perpetraverat,
 ultra annum cum dimidio non vixit, in ignemq;
 æternum descendit. Postquam autem mortuus
 fuit

fuit, in pristinum ordinem & statum imagines
 restituta sunt. Filius autem illius Ulidus no-
 mine indignatus Hebræo tamquam interfectori
 patris, turpissimâ morte, hominem mori coëgit.
 Ita is falsi sui vaticiniy dignum præmium acce-
 pit. Sanctissimus Episcopus Morsena dixit:
 Ego paruulus eram in Syria, quando Saraceno-
 rum Princeps imagines subuertit. Hactenus
 Nicæna acta, quæ non tantum docent, in
 imaginum persecutorem justissimè vindica-
 tum esse; sed etiam veneficum id, quod &
 à ratione, & à veritate longè auersum, con-
 sulentem, sibimet ipsi pessimè consuluisse.
 Neque enim tyrannus hoc consilio vitam
 prolongauit, sed incidit, neque Hebræus
 aliud obtinuit, quàm vt, mercedis loco, tur-
 pissima morte mactaretur. Ita ad perniciem
 delabuntur ingenia, sine consilio consu-
 lentia; aut malitiosè suadentia
 vanitatem.

CAPVT IX.

*Calumniæ in calumniatoris caput re-
uerſæ.*

§. I.

Calumniator cur ſibi & alijs pernicioſus

S. Thom.
2.2. quæſt.
68, art. 3.

Antonius
in Meliffa
par. 1. ſer.
35 Max.
ſer. 10.

Nſauſta linguæ ſoboles eſt etiam
calumniæ, ſeu falſa & malitioſa
criminis impoſitio, diabolicum
vitiũ, nam & malus ſpiritus hinc *diabolus*
appellatur. Hæc improba oris ſoboles tre
contaminat, delatum, cui aliquid mali per
mendacium affingit; auditorem calumniæ
qui, quia ſæpe credit, quod clanculum au
dit, delatum ad reſpondendum & reſellendu
dum non admittit: ac demum delatorem
quoq; ipſum in quem reuolat, ſicut ſagitta à
clypeo reperiſſa. Siquidem primò, eiuf
modi ſycophanta, apud prudentes è cantu
vt auis, cognoscitur, & horretur. Socrates
calumniatorem nequaquam admittendum
eſſe idcirco ſuadebat, quia non ex beneuo
lencia tecum, ſed maleuolentia loquitur: &
quemadmodum aliorum arcana tibi dete
xit, ſimiliter etiam, quæ tu dixeris, expo
net alijs. Vt ergo metuendus, ſic fugien
dus

du est : neque enim tibi experieris , quàm alijs , fidelio rem ; cùm idem sit , hoc est , calumniator ; à quo quid potes aliud , quàm calumniam expectare ? Tange illum , & vel modicum offende , mox videbis eum linguā in promptu habere , sicut scorpio caudam , quoniam ad quemuis afflatum vibrat . Itaque gratiā saepe seipsum antè , quàm alterum , priuat .

§. II.

*Calumniator de mendacio infamis fidem
perdit.*

Secundò delator debet timere alium delatorem ; qui si desit , tamen saepe veritas cum tempore emergit , venitque in lucem ; & calumnia non rarò , se ipsam prodit . Quid tunc non refundit malorum in authorem suum ? Notam illi in frontem , aut saltem in famam inurit ; odium creat ; fidem omnem adimit ; adeò , vt in mendacio deprehensus , postea quoque , cùm vera dicit , fidē non mereatur . Vix enim quisquā prudens ei credit , à quo se deceptum meminit . Refert Xenophon , Cyrum dicere ad Armeniū solitū ; non solū à calumnijs abstinendū , sed omnino mentiendum non esse : *Apertum enim mendacium hominibus maximè impedi-*

Xenoph.
lib. 2. Pæ
dia.

I s

mento

Gratian.
caussa. 3.
q. 5. ex
Euseb.
Papa ep.
3. ad Epi-
scopos.
Thufcia.

mento esse ad veniam consequendam. Danda est quippe his venia, qui ex inscitia, vel errore mentiuntur: qui data opera aperte calumniantur, nulla venia digni sunt, nec fide. Vnde falsos testes, ipso jure infames esse, ex Eusebio Papa docet Gratianus in hæc verba: *Constituimus cum omnibus, qui nobiscum sunt Episcopis, ut homicida, malefici, fures, sacrilegi, raptores, adulteri, incesti, venefici, suspecti, criminosi, perjuri, & qui raptum fecerunt, vel falsum testimonium dixerunt, seu qui ad sortilegos diuinosq; concurrerunt, similesq; eorum, nullatenus ad accusationem, vel ad testimonium sint admittendi; quia infames sunt, & iuste repellendi, quia est funesta vox eorum.* Fit itaque infamis calumniator, qui alterum voluit infamare. Quid hoc aliud, quàm pati, quod alteri parasti patiendum?

§. III.

Qui alterum, aut alterius famam mordet, seipsum mordet.

Tertiò illico calumnia ipsum verberat calumniatorem: quàm diu enim apud ipsum est memoria calumniæ factæ, tam diu factæ conscientia illum mordet ac flagellat. Hoc Prou. 10. est, quod dicitur: *Suavis est homini panis mendacij, & postea implebitur os eius calculo.* Quem admo.

admodum enim delectat hominem, ſe calumniando vindicare, aut alteri, cui adulator, in gratiam commendare; ita ſcrupulus reſidet in eo (qui eſt velut *calculus in ore*) vt eum cruciet, dentesq; identidem offendat, quibus alterius bonam opinionem momordit. Quòd ſi quidam ita ſunt cornei, vt nullum conſcientiæ ſtimulū ampliùs ſentiant, & ſibi ipsis de calumnia plaudant; iam hoc ipſo calumnia cæcitate plectit calumniatorem; quia *mendacia ſi non habent, quem decipi. ant, ipſa ſibi mentiuntur, ſicut ait Pſal. Mentita eſt iniquitas ſibi.* Quartò nulla calumnia, apud alterum, tantum decerpit de laude, quantum ipſi adimit adulatori: diſcipulum enim, immò filium eum diaboli eſſe oſtendit. *Quomodo Deus Pater genuit Filium, veritatem, ſic diabolus lapſus genuit quaſi filiū mendacium,* ait S. Auguſtinus. *Vos ex patre diabolo eſtis: & deſideria patris veſtri vultis facere,* ait Veritas. *Ille homicida erat ab initio, & in veritate non ſtetit: quia non eſt veritas in eo. cū loquitur mendacium, ex proprijs loquitur, quia mendax eſt, & pater eius, mendacij ſcilicet.* At quid deteſtabilius eſt, quàm eſſe filium talis parentis? Talem autem ſe eſſe oſtendit, quiſquis alteri calumniam impingit.

S. Chryſ.
in cap. 21.
Matth.

Ioan. 8.

44

git. Vtrum ergo magis infamat, alterum, an se ipsum tali patre oriundum?

§. IV.

Mendacium occidit animam mentientis.

S Augu-
stin lib.
de cōfici-
vit & virt.
Et habe-
tur 22. q.
2. Nec ar-
tific.

Psal. 5. 20.
Deuter.
5. 20.

Deuter.
19. 16.

Quintò, si nec artificioso mendacio, nec simplici verbo oportet quemquam decipere, quia quomodolibet mentitur quis, occidit animam, si David Deum compellans ait: Perdes omnes, qui loquuntur mendacium; quantò magis affliget calumniatorem? cui dixit: Non loqueris contra proximum tuum falsum testimonium? An non igitur æquissimum est, ut qui calumniam facit, calumniam vicissim patiatur, aut certè à justitia atque magistratu ipse sibi perniciem accersat? Idcirco talem Deus olim legem posuit: Si steterit testis mendax contra hominem, accusans eum pravaricationis, stabunt ambo, quorum causa est, ante Dominum in conspectu sacerdotum, & iudicum, qui fuerint in diebus illis. Cumq; diligentissimè perscrutantes, inuenerint falsum testem dixisse contra fratrem suum mendacium: reddent ei sicut fratri suo facere cogitavit, & auferes malum de medio tui: ut audientes ceteri timorem habeant, & nequaquam talia audeant facere. Non misereberis eius, sed animam pro anima, oculum pro oculo, dentem pro dente, man-

manum pro manu, pedem pro pede exiges. Quā
clare hic falso testi, seu calumniatori poena
talionis statuitur? Congruum enim est, vt
quod quis supplicium falso testimonio alte-
ri injustè irrogare voluit, id justè ipsemet
patiatur.

§. V.

*Susanna calumniatores lapides, quos paraue-
rant, passi.*

Clarissimi exempli historia est apud Da-
nielem de Susanna pudicissima femina, quā
duo libidinosi senes de adulterio commisso
falsò accusarunt, cū enim eius corpore
frui non possent, morte illius voluerunt se-
se delectare. Instituta igitur calumniosa ac-
cusatione, cū confictam à se de iuvene è
manibus elapso fabulam recitassent, hanc
coronidem addiderunt: *Huius rei testes su-* Dan. 13.
mus. Credidit eis multitudo, quasi senibus, & iu- 42.
dicibus populi, & condemnauerunt eam ad
mortem. Iamque ducebatur innocens lapi-
danda, neq; quemquam habebat, à quo de-
fenderetur. Non illam nobilitas parentum;
non honestissima educatio; non sanctissimū
coniugium; non vitæ præteritæ optima fa-
ma; non amantissimus maritus; non luctus
& lachrymæ cognatorū, à calumnia libera-
uerunt.

Dan. 13.
60.

uerunt. Testes erant omni exceptione maiores; cum quibus loquebatur veneratio se-
nectutis, auctoritas magistratus; denique,
qui iudices fuerant, facti sunt accusatores.
Ergo vndique deserta ad eum solum confu-
git, qui verè nouerat innocentem. *Exau-*
diuit igitur Dominus vocem eius, & excitauit
Danielem, à quo mendacij conuicti falsi
calumnioliq; testes iustam calumniae mer-
cedem retulerunt. Exclamauit itaq; omnis
cœtus voce magna, & benedixit Deum, qui sal-
uat sperantes in se. Et consurrexerunt aduersus
duos presbyteros (conuicerat enim eos Daniel ex
ore suo, falsum dixisse testimonium) feceruntq;
eis, sicut malè egerant, aduersus proximum, &
facerent secundum legem Moysi; & interfeci-
runt eos: & saluatus est sanguis innoxius in die
illa. In alto virtutis gradu erat innocens Su-
sanna: fenes in profundo iacebant pecca-
torum; vnde illam calumniâ, velut saxo
petebant, saxis ipsi digni; hinc ea ex alto in
capita illorum reuolarunt, Susannâ intactâ,
Eccli. 27. vt fieret, quod dicitur: *Qui in altum mittit*
28, *lapidem, super caput eius cadet.*

§. VI.

Calumnia à Iudeis Christo imposita, & vin-
dicata.

Fuit

Fuit & Chriſtus lapis angularis, quem Iudæi in altum miſerunt, cum eum ſuſtulerunt in crucem, multis magniſque & contumelijs & calumnijs affectum; qui in caput eorum cecidit. An non enim calumnia fuit, quando cœperunt illum accuſare, dicentes: *Hunc inuenimus ſubuertentem gentem noſtram, & prohibentem tributa dare Cæſari, & dicentem ſe Chriſtum regem eſſe?* Quæ falſiſſima accuſatio, apud Pilatum plurimum valebat, cupientem utique & regnum, & tributum Cæſari ſeruare indemne. Poterat hæc calumnia refelli ipſorummet teſtimonio, à quibus interrogatus Chriſtus, Vtrumliceret cenſum dare Cæſari, reſponderat diſertè: *Reddite quæ ſunt Cæſaris Cæſari; & quæ ſunt Dei, Deo.* Teſtes quoque Romani erant, aut Iudæi Publicani, qui Cæſaris vectigal colligebant, Chriſtum non ſolum ſoluendum Cæſari tributum docuiſſe, ſed ipſum quoque ſolitum ſoluere. Nam cum veniſſent Capharnaû, acceſſerunt, qui didrachma accipiebant, ad Petrum, & dixerunt ei: *Maſter veſter non ſoluit didrachma?* Ait: *Etiam.* Poſtea tamen oſtendit ſeruator, ſe ad tributum ſoluendum non obſtringi, nihilominus dixit Petro: *Vt autem non ſcandalizemus eos,*

Luc. 23

2.

Matth.

23, 17.

ib. v. 27.

Matth. 17

23.

eos,

Matth.
27, 13.

Matth.
21, 42.
Psal. 117.
32.

eos, vade ad mare, & mitte hamum: & eum
piscem, qui primus ascenderit, tolle: & aperto
ore eius inuenies staterem: illum sumens, da ei
pro me, & te. Adeò non solùm pauper erat,
vt nec staterem secum tunc haberet, sed eti-
am circumspectus, vt vel miraculum facere
mallet, quàm negato censu alios scandali-
zare. Et tamen Iudæi, repugnante licet con-
scientia, per summam iniuriam, & malitiam
Christo obijciunt odiosum crimen, quod
scirent, eò verosimilius Præsidi videri posse,
quòd Herodianorum tunc secta vigeret,
qui dicebant, non licere Iudæis regi alieni-
genæ tributa pendere: itemque colorem ad-
debant, quando dixerunt, eum sese tam-
quam regem iactare. Si enim rex erat, du-
bitari non poterat, quia tributa Cæsari dan-
da negaret. Ob has tales calumnias clama-
uerunt iterum iterumque: *Crucifigatur*. Vt
vocem igitur, ita & ipsum Saluatorem: tam-
quàm lapidem sine manibus excisum in altum
miserunt; qui super capita eorum cecidit,
eosque grauissimè percussos contriuit. Quod
ipse ait, palam prædixit futurum illis verbis:
*Numquàm legistis in Scripturis: Lapidem, quem
reprobauerunt adificantes, hic factus est in caput
anguli? A Domino factum est istud, & est mi-
rabile*

rabile in oculis noſtris? Ideò dico vobis, quia au- Act. 4. 11.
 feretur à vobis regnum Dei, & dabitur genti Rom. 9. 3.
 facienti fructum eius. Et qui ceciderit ſuper 1. Pet. 2. 7.
 lapidem iſtam, confringetur: ſuper quem verò
 ceciderit, conteret eum. An non contriti ſunt
 calumniatores Iudæi, quando à Tito & Ve-
 ſpaſiano obſeſſa eſt Hieroſolyma? an non
 omnia paria illis reddita? an non & alibi
 hoc prædixit? Sequebatur illam multa turba Luc. 23.
 populi, & mulierum, quæ plangebant, & la- 27.
 mentabantur eum. Conuerſus autem ad illas
 IESVS, dixit: Filie Ieruſalem, nolite flere ſuper
 me, ſed ſuper vos ipſas flete, & ſuper filios ve-
 ſtros. Quoniam ecce venient dies, in quibus di-
 cent: Beata ſteriles, & ventres, qui non genu-
 runt, & ubera, quæ non lactauerunt. Tunc in-
 cipient dicere montibus: Cadite ſuper nos, &
 collibus: operite nos. Quia ſi in viridi ligno hæc
 faciunt, in arido quid fiet? Et ſcimus, quid
 factum ſit, malum pro malo, non iniuria,
 pro iniuria eſt reddita. Ex ore ſuo iudicati
 ſunt Iudæi. Clamauerunt enim: Sanguis Matth.
 eius ſuper nos, & ſuper filios noſtros; id eſt, 27. 25.
 nos, & filij noſtri, ſiqua in hac accuſatio-
 ne calumnia, aut condemnatione iniuſtitia
 eſt, præſtabimus: nos poenam læmus. Et
 luerunt inſigniter, tempore excidij Ieroſo-
 lymitani,

Ioseph.
lib. 7. de
bell. lu-
daico. c. 8.

Luc. 23. 30
Eccli. 27.
38.

lymitani, quo nonnullæ matres suos edentes
infantes coactæ sunt, quemadmodum Iose-
phus testatur. Et vox est extrema patienti-
um mala, qui mori vellent, nec possunt, dolo-
risq; magnitudine victi montibus clamant
cadite super nos. Non ergo tunc tantum la-
pis super caput calumniatorum, sed tot
montes si cecidissent, melius eis fuisset
quàm eam pati calamitatē. Vnde videant
qui calumnijs alios euertunt, quæ eos ma-
neat calamitas, si non in hac vita, saltem in
futuro iudicio. Enimverò videant, quantum
sit flagitium calumnia. Si enim Deus non
punit ultra meritum, sed citra, ut Theologi
docent, & tamen tam seuerè punit calum-
niantes, potest utique ex poenæ atrocitate
intelligi sceleris magnitudo.

§. VII.

*Narcisci Episcopi calumniatores suis im-
plicationibus puniti.*

Euseb.
lib. 6. hist.
c. 7.

Hæc, ut homines à calumnijs deterreat,
ex ipsis poenis à Deo inflictis agnita, in cau-
sa est, ne poena semper in alteram vitam
differatur, sed in terris quoque detegat ca-
lumniarum fabros. Narrat Eusebius, Nar-
cissum Hierosolymitanum Episcopum à tri-
bus falsis testibus de infami crimine fuisse
accusa-

accusatum, mox ipsos infamia maxima fuisse notatos. Primus accusator iurauerat, ut si verum esset hoc eius Præfulis crimen, Deus eum igne perditum iret: secundus morbum sibi regium imprecabatur, si vera accusarentur: tertius, si falsum diceret, oculis voluit orbari. Falsum probrum, verum illico plexit supplicium. Nam primus in domo nocte incendio correpta, cum omni familia sua flammis vlttricibus conflagrauit. Alter non rex, morbo tamen regio à capite ad pedes correptus & absumptus est. Quorum poenâ perculsus tertius resipuit, sed multam non euasit. Videns enim præsentem Dei vindictam ad poenitentiam seriam confugit. Scelus igitur confessus tantis lacrymis defleuit, ut luminibus orbaretur. Rediit igitur & in hunc, quod molitus est alteri. Pro freno nobis meritò sunt ista. *Tentamur his tentationibus quotidie, Domine, ait S. Augustinus, sine cessatione tentamur. Quotidiana fornax nostra est humana lingua. Im-* *S. Augustinus lib. 10. Conf., peras nobis & in hoc genere continentiam. Est qualiscumq; in alijs generibus tentationum mihi facultas explorandi me, in hoc panè nulla est. Aliquam tamen, velut digito intento, monstrant poenæ similium peccatorum. Id-*

eò enim vel punit, vel finit puniri calumnia
cælestis vindex, vt doceat vitari.

§. VIII.

Crispi innocentis mors morte compensata.

Eutropi-
us lib. 6.
hist. c. 7.
Auentin.
lib. 2. An-
nal Boio-
rum,

Susannam senes primùm procando, de-
inde calumniando oppugnarunt: viri fami-
nam, senes juvenem; & victi sunt. In con-
trarium & femina juvenem aggressa est, at-
que malum, quod illi paravit, tulit, Cris-
pum Constantini Imp. ex Mineruina Filii
Fausta vxor Imperatoria deperiit, atque
amore impuro incensa, sæpius de stupro in-
terpellauit. Cùm omnia tentasset, illaque
Putipharis vxorem, ille Iosephum strenu-
egisset, tam constans in renuendo, quàm il-
la impudens in prehensando; moecha spe
sua frustrata; amoreque in odium verso, fu-
riosa mulier priuignum suum ad maritum
detulit, mentita, sibi vim inferre voluisse.
Non nouit feminam, quisquis feminae teme-
rè credit. Constantinus itaque & ipse mu-
liebris ingenij immemor, vxori fidem adhi-
buit, atq; in filium suum, sola accusatione,
nulla probatione reum, exarsit iracundiâ;
neque ad defensionem admisit. Quare in-
auditum Polæ in Histria interemit innocen-
tem. Vicisti, Fausta, triumphâ. jacet in se-
pulchro,

pulchro, qui noluit jacere in tuo toro. ſed non ſemper durauit tuus triumphus. Aliquot annis latuit innocentia, & fuit triumphata: verum tandem in lucem erupit, teque viciffim in triumphum duxit. Comperta enim falſiffimæ accuſationis cauſſa, ac ſcelere vxoris deprehenſo, Conſtantine non minus ſerò, quàm ſerò dolens de præcipitata ſententia, filioque in præmium caſtitaſ interfecto, Fauſtam docuit nequaquàm fauſta alie calumniam ſtruxiſſe. Nam eam in ardentes balneas coniectam caloribus extinxit, quæ caloribus peccauit. Quare calumnioſa Imperatrix *lacum aperuit, & effodit eum, & incidit in foueam, quam fecit,* ſeu in quam priuignum præmiſit, cuius innocentia calumniatricem poſt ſe traxit in ruinam.]

Pſal. 73
16.

§. IX.

Hiltegardis calumnia facta, in calumniatorem reſuſa.

Non omittam hîc inferere, quod Caſpar Bruſchius in Chronologia monaſteriorum Germaniæ, quin etiam Cruſius, Friſchlinus, Munſterus (quorum fidem tamen ſubleſtam facit, non ſine cauſſa, Raderus noſter) de ſanctiſſimi nominis femina memoriæ prodidit.

Caspar
Bruſchius
in Chrono-
log.
German.
pag. 27.
Matth.
Rader.

p. 2. Ba-
var. San-
ctæ pag.
102. The-
gan. de
reb. gestis
ab Ludo-
uico Imp.
p. 296.
cap. 2. ap.
Bithæum:

didit. Hiltegardis ea est, Hildebrando Sue-
uorum Duce, & Regarda heroina domo
Bauarâ, nata, coniuge Caroli Magni, An-
no Christi 783. defuncta: quam antiquiss-
mus author Theganus *beatissimam* nominat.
Chronicon Mindense & Andecense pra-
nomine & titulo *Sanctæ* honorant. Bruschi-
us de ea ita loquitur: *Fundatrix sancta vo-*
catur, non quod canonizata sit à Romanis
Pontificibus, sed quod ab incunabulis Christi do-
ctrinarum ac praeceptionum studiosissima, sum-
mo semper studio agrotos inuiserit, & verbo De-
consolata sit; quod à partu laborantibus feminis
Imperatrix etiam adfuerit; quod omnibus pau-
peribus largissima eleemosynarum distributione
opem summam tulerit. Cuius pietatis insignis
& conspicuum hodie adhuc est in Campidunen-
si monasterio indicium: ubi in eius memoriam
singulis septimanis bis, diebus videlicet Lunæ
& Veneris, ducenti homines pauperes distribu-
tis panibus cibari, ac refocillari solent. Hæc ta-
lis Hiltegardis nobilissimi religiosorum no-
bilium Monasterij Campidunensis Funda-
trix fuit; vel quia grata esse voluit, quod ex
humiliiori statu ad supremam regia maiestatis fa-
stiginem ascenderit, ut probabilius conijcit
Raderus: vel ob ærumnas grauissimas, quas

mor-

more aliorum Sanctorum exantlauit. *Uſa*
eſt, ipſo Cruſio teſte, *ad adificationem eius Mo-*
naſterij, duobus ab vrbe Conſtantinopoli ſtatua-
ra & robore incomparabilibus gigantibus, Sanci-
mone, & Celebrando. Portabant iſ ſaxa hūme-
ris ſuis, ad nouam adificationem, tantum ambo
in die præſtantes, quantum alij ſedecim. Valde
autem erant voraces, ita ut hominibus admira-
tioni, & riſui eſſent: ſicuti vetuſtis temporibus
Hercules Beſolius cognominatus, quòd totos tau-
ros deuoraret. Vt autem Hiltegardis tem-
plum monaſterij huius, quod ædificauerat
& ampliſſimè fundauerat, etiam ſacris Rēli-
quijs locupletaret, Romæ apud ipſum Pon-
tificem ſollicitauit. Ibi enim poſtquam nar-
rauit Pontifici de cœnobio, quod condidiſſet in
Illergonia; Cruſio ipſo, hæretico licet, teſte;
petijt ſibi reliquias aliquot Sanctorum in id dari.
Verùm cum his plura dare nolle, quàm quantū
ipſa minimo digito ſuſtinere poſſet, inuocauit illa
beatam Mariam, oraret Filium ſuum, ut is ro-
boraret digitum ſuæ Hiltegardis. Ita, robore
diuinitus petito, cum omnium admiratione,
paruo digito magnū pondus ſuſtulit va-
riarum reliquiarum. Hinc regina nomen au-
ctum, ait Cruſius, SANCTA & MAGNA Hil-
tegardis. Poſt Papa iter ingrediens. (Cardi-
nalibus

nalibus, Episcopis, Abbatibus 350 comitatibus
una cum Imperatore Carolo & Hiltegarde Cam-
pidonum medio ferè Maio peruenit. Vbi Con-
cursus hominum ad spectaculum dedicationis
cœnobij undiq; factus. Huius Monasterij ori-
ginem (quam narrare, non testari mens est)
refert Bruschijs ex antiquis Chronicis Cam-
pidunensis cœnobij in hunc modum. Inci-
dit necessitas Carolo Magno belli aduersus
Saxones suscipiendi. In absentia igitur sua
Talandū matris suæ fratrem Vicarium con-
stituit: cui & Imperij curas, & coniugem
Hiltegardē etiam atq; etiam commendauit.
Qui fidelitatis atq; honestatis omnis obli-
tus, etiam tōri vicarium acturus, non ver-
tus est inhonesta petere ab Imperatrice. Sed
qui Helenam quæsiuit, Lucretiam inuenit,
immò Susannam. Neque enim tantæ vir-
tutis femina aut maritum absentē, aut præ-
sentem Deum voluit offendere fidelitatis
pariter, ac pietatis memor. Desideratæ rei
negatione magis accensus est insanus amor.
Nec destitit identidem fatigare precibus
castam mulierem Talandus; quem metuens
Imperatrix cœpit de astu, consueto femina-
rum clypeo, cogitare. Tandem igitur ali-
quando, quasi victa manus daret, ita ei re-
spondit

ſpondit: Scis, quanti res periculi ſit, quæ inter nos agitur; actum eſt de nobis, ſi palam fiat. Quare ſummopere cauendum eſt, ne reſciatur. Tuum igitur erit, vt locum tutum, ſecretumque ædifices, in quo conuenire poſſimus, omnibus arbitris remotis, reliqua me curare ſinito. Ille ſpe plenus, repente palatium inſigne extrui curauit. Quo abſoluto, penitiorẽ aditum regio apparatu ornauit, ad quem ex aula tribus ibatur portis; illuc duxit Imperatricem. Illa præeuntem ſecuta uſque ad intimam conclauis vltimi januam. Eò ubi peruentum eſt, ſubitò januam adduxit, diligenterque fores obſerauit: quin & cuſtodes appoſuit, à quibus ſeruaretur. Quo in carcere diu concluſum atque emaciatum, pro meritis caſtigauit. Ille fame, ſolitudine, & ſuppliciij metu pænè exanimatus, quotidie ad Hiltegardem miſit, qui delicti veniam, gratiamque libertatis impetraret; nec tamen impetrauit antè, quàm fama eſſet, Cæſarem è Saxonia reuerti. Tunc enim, nimirum marito præſente, ſatis ſe tutam fore arbitrata Imperatrix, liberum eum dimiſit. Plerumque vertitur gratia malignis facta in maioris malitiæ occaſionem. Hinc & Ta-

landus carcere emissus, reduci Carolo obuiam profectus est. Quem cum salutaris, pallidus, & osseo ore, interrogauit Cæsar, quænam tam diri vultus tamque macilentus aspectus causa esset? Perfide, perfrectaque fronte respondit: Inuictissime Imperator, exhaustum viribus & sanguine vides; & quid mirum si color fugit è genis? mirum est, quod vita remanserit, inter tot & tantas ærumnas. Domum tuam, imò totius Imperij gubernacula mihi commisisti hinc discedens. Suscepi lubens; & operam omnem impendi, ne quid publicæ priuatæque utilitatis negligeretur. Pro quo labore, gratiam reportavi, ut à rebus gerendis remotus, & in custodiam datus, durissimèque habitus panè enecarer fame. Quam erga tui poenam tantè grauius sensi, quia innocens fui. Libenter tulissem, si meruissem. Cogitassem enim, à benefico Numine breui me supplicio mitique plecti, ut æterno liberarer. Nunc autem ego lui, ut alteri licentiùs peccandi esset occasio, si custos remoueretur. Iam diu expectauerat Carolus, quisnam huius esset audaciæ, intelligere, & inebat Talandum nominare temeritatis authorem. Ille igitur, ducto ex imis præcordij

cordijs suspirio, & oculis in cælum missis, quasi superos testes aduocaret, Pudet, inquit, pigetque nominare authorem, ô Cæsar. Et hæc fatus, vocem pressit, quasi inuitus nominaret tanti sceleris reum. Mox tamen in hæc verba erupit. Quis alius hæc talia facere potuisset, nisi Imperatrix? Illa, illa, ô Cæsar, me libero, amoribus ac libidini suæ tam liberè vacare non quiuisset. Vt ergo monitore, & freno careret; tam diu me in vincula coniecit, donec audiret, te rediturum. De reditu tuo, vbi intellexit, carcerem aperuit, meque in libertatem restituit. Magnis viris, magnæ sunt iræ, quando offenduntur. Ita igitur, his auditis, exarsit Carolus, vt in palatio suo non diuerteret: enimuerò, vt mandaret, mœcham in proximè præterfluentem præcipitari. Quod vbi ad Imperatricem emanauit citius, fuga sibi maturè consuluit, atque vulgo ignota, in gynæceo cuiusdam satraparum Imperij, latitans vitam seruauit. Ibi tuta sibi videbatur. Sed quid est in hoc mundo tutum? Haud multò post accidit, vt Imperator, ex itinere, apud eundem satrapam interiungeret, repentinus hospes. Ibi Hiltgardis, communi mulierum curiositate, per fene-

fenestram prospiciens, obseruabat aduenientes; sed & ipsa à Talando obseruata, & Casari prodita est. Illico igitur ira verus pænè sepulta reuixit. Quare subito imperator incallescens mandauit, vt ad siluam raptam oculis priuaretur, ibique omni ope destituta relinqueretur feris laceranda. O fortuna quam mutabilis es! ô quam insatiabilis infelicitas! Iam se putabat Hiltgardis asyli reperisse; jam in portu nauigabat; cum noui sese scopuli ostenderunt. Solus loci dominus, & mater familias antè nouerat, quam inter reliquas gynæcei nymphas hospitem alerent. Postea ubi agnitam, & adram miserabilem lanienam damnatam viderunt, non potuerunt satis eius calamitatem deplorare. Ipsa quoque quam diu oculos habuit, quibus lachrymas funderet, a fletu non cessauit. At nihil iram Zelotypi lachrymæ molliuerunt. Ducitur in siluam, ne alios quoque moueat ad miserationem, habeat carnificinæ suæ spectatores. Iamque arbori alligatur exoculanda, cum rursus mirabili Numinis prouidentia, aurei velleris Eques Freidenbergensis genere superuenit; isque à sorore Imperatricis Adelinda missus, qui eam sub cultro iam constitutam, &

manu

manibus lictorum eripuit. Ne verò id Imperatori innotesceret, canem illis obtulit, cui oculos eradicarent, quos deferrent ad Cæsarem. Ita rursus pia ac innocens femina experta est fortunam fauentiorem, Carolo bona fraude decepto, nec quidquam inter caninos & humanos oculos discriminante. Hiltgardis etiam hoc periculo defuncta, inde Romam profecta est exulatum, fidissima sibi virgine Rosina de Bodman in comitem assumpta. Romæ, ne esset otiosa, aut nihil boni faceret, artem exercuit, à prima iuuentute traditam; vt scilicet salutare herbulas legeret, variasque inde conficeret medicinas. Nouerat enim omnium graminum & radicum vires, *Seminaq;*, & *flores*, & *succos*, per quos afflicta valetudo redit in vigorem. Arti ac peritiæ Deus iunxit felicitatem. Plerosque quos curabat, sanabat. Et, si pauperes essent, sanabat gratis. Quibus rebus factum est, vt breui temporis spatio longè lateq; inclaresceret, neque iam Romæ dumtaxat, sed etiam passim alibi ars illius celebraretur; multiq; ad eam se deferri curarent, qui desperatis morbis affecti, ab alijs medicis auxilium nullum accipiebant. Interea nec defuit diuinus oculus, qui de
calo

caelo respexit super filios hominum, & sic
Hiltgardem calumnias passam, morborum
prosperè curandorum gloria extulit; ita vi-
cissim in impium calumniarum architectu
Talandum animaduertit. Nam qui caussa
erat, vt Imperatrix pænè oculos suos per-
deret, ipse diuinitus perdidit vsum oculo-
rum, iustissimâ poenâ talionis. Neque in
oculis solùm inflicta est poena: totum præ-
terea corpus illius foedissima lepra est perfu-
sum. Itum est ad omnes medicos, tentata
sunt remedia omnia. Nihil vel hominum
ars, vel graminū natura profecerunt. Dum
vbique inquiritur, fama crescit, Romæ esse
feminam, velut nouam aliquam sæculi Me-
deam, quæ omnes nôrit morbos sanare. Ta-
landus, desiderio sanitatis, siue bonis illa-
artibus, siue Thessalis vtatur, statuit cum
cognato Imperatore Romam proficisci, atq;
opem illius feminæ implorare, quæ nullum
sine ope à se dimittere ferebatur. Commit-
tit se viæ, & Romam appellit. Nec fuit
difficile, Romæ, illam reperire, quæ jam in
toto orbe celebris habebatur. Quem post-
quam Hiltgardis de fenestra vidit, illico ag-
nouit. Sed & causam aduentûs intellexit.
Quid tunc eam facere iussisset affectus, nisi

virtus

virtus naturæ imperasset? Scilicet malum
malo addidisset, si fuisset ipsa mala. *In oculis Eccli. 12:*
 suis lacrymatur inimicus: & si inuenerit tem- 16.
 pus, non satiabitur sanguine: & si incurrerint
 tibi mala, inuenies eum illic priorem. In oculis
 suis lacrymatur inimicus, & quasi adiuuans
 suffodiet plantas tuas. At non talis fuit he-
 roina illa. Incidit utique illi in mentem:
Hic est Talandus ille. Hic est ille impurus
adulter, perfidus sollicitator, mendax ca-
lumniator, qui famam, qui vitam meam ad
extrema duxit. En ut, qui in caussa fuit ut
mihi oculi essent eradendi, ipse cæcitate
& nocte plenus, horribili scabie plenus est!
En, ut mea ope indiget! Noui herbas, scio
pharmaca, perspectam habeo vim lapidum
qui sanare, qui cruciare possint. Non sana-
bo, cruciabo. Haud me videt cæcus; nec
tot ærumnis mutatum vultum agnoscunt,
qui eum comitantur. Age anime, refrigera
te, vindica tam grauem calumniam; & do-
lorem pro dolore repone. Hæc atque alia
talìa suggessit utique memor tam atrocium
iniuriarum animus. Sed virtus eum subegit,
& suavit meliora. Misit itaque ad eum Ro-
finam suam, iussitque primum caussam tol-
lere morbi, postea quærere medicinam, de
qua

qua ipsa sit interim prospectura. Ne autem
causam ignoraret, ad sacerdotem eum ab-
legavit, cui peccata sua confiteretur, ob qua
utique in hæc mala incidisset. Ille seu amo-
re sanitatis, seu quòd ictus saperet, crimen-
que suum agnosceret, paruit. Confessione,
poenitentiaque peracta, intra paucos dies,
visum recuperavit, totoq; corpore munda-
tus est, cum pariter & mentis & corporis sa-
niæ emaculasset. Pro miraculo ea res habita
est. Et æquè Pontifex atque Imperator Ca-
rolus fæminæ peregrinæ consiliū auxilium-
que admirati, eam ad se accersuerunt; ea
autè ad palatium neutrius consentiens ve-
nire, respondit, postero se die in D. Petri Ec-
clesia utrique locuturam. Aderat dies al-
tera, aderat & Hiltgardis Rosina comitan-
te. Venit & cum Pontifice Imperator. Ma-
gna est omnium expectatio mulierem pere-
grinam tot mirorū patratricem videre cu-
pientium. Sed omnem superavit expectatio-
nem, quòd eam primo statim aspectu Ca-
rolus agnosceret, & tamquam Imperatricè
coniugem salutaret. Agnita Hiltgardis &
Pontifici, & marito omnem totius calum-
niæ seriem denarravit, Deoque & grates, &
laudes dixit, qui electos suos *deducit in via*
mirabili

mirabili, & facit mirabilia magna. Neque
 discrimina dumtaxat recensuit, quæ euase-
 rat; sed etiam innocentiam suam, & Tala-
 di calumniam detexit. Carolus veritatem
 edoctus, ingenti gaudio, illam in vxorem
 recepit, filijs quoque matrem Roma redu-
 cturus. Mox deinde ira omni in Talandum
 conuerſa, cogitauit, quibus eum supplicijs
 è medio tollendum mandaret. Sed ad cle-
 mentiam ab incunabulis educata Hiltgar-
 dis, inimico ſuo capitali vitam impetrauit.
 Haud tamen impetrare potuit, quin in exi-
 lium, extra Imperij fines, relegaretur. Tum
 noua lætitia, nouumque feſtum Romæ exti-
 tit, Pontifice eos denuo coniungente ac be-
 nedicente, & Carolo quidem *Magni*, Hilt-
 gardi autem *Magna* nomen tribuente. Hæc
 ubi Romæ geſta ſunt, reuerſi in Germaniã,
 communi conſenſu, duo inſignia pietatis
 monimenta dedicauerunt, ad honorem
 Dei Matris ac Virginis: Hiltgardis quidem
 ex voto vnum Campiduni, Carolus autem
 Magnus Aquisgrani alterum: quod vtrum-
 que voluerunt eſſe grati animi æternum te-
 ſtimonium; ob innocentia ac veritatis antè
 oppreſſæ, nunc autem manifeſtata victoriã
 & triumphum. Atq; hæc veriſſima eſt vtri-
 uſque

Sap. 107

17.

Pſal. 135

41

usque ædificij sacri origo, teste Bruschio.

§. X.

Hiltgardis historiam non temerè pro fabula habendam, vel sine utili doctrina putandam.

Quod num ita sit, ego neque jurare volo, neque litigare. Narrata narro. Authore do, non fidem; quæ sit penes authores. Scio esse, qui moneat, in acta *Hiltgardis prodigiosa fabularum monstra, qualia nec Phryx olim fabulator cogitavit, nec Phædro in mentem fuerant, nec in Parnasso Ascreus somniauit*, irripisse, & à quibusdam in historiam, tamquam certa legitimaq; recepta admissaq;. Ego hæc pro certis non vendo. Monstra tamen fabularum non agnosco, nec somnia, qualia Æsopus aut Phædrus somniauit. Non enim bestię in his gestis feruntur locutæ; sed talia narrantur, qualia passim alijs quoq; heroibus leguntur contigisse. *Mirabilis Deus in sanctis suis.* Ita eorum exercet virtutem; ita probat patientiam, ita illustrat sanctitatem; ita denique ostendit, calumnias ad extremum in ipsorum calumniantium infamiam redundare. Enimvero, si demus hæc ficta esse, an nihil ex illis discere licet? *Fabula etsi vim veritatis non habeat*, ait S. Ambrosius, tamen ratio.

*Psal. 67.
63.*

*S. Ambr.
lib. 3 de
officijs.*

rationē habet, ut juxta eam possit veritas manifestari. Referunt seculares, virum quemdā fuisse, ut quoties beneficio virium suarum destitutus, amicam & nutricem terram impulsu aduersarij cōtigisset, de solo surgens magis in aduersarium praevaleret; & sic occasio prostrati occasio fiebat triumphī. Dabat infirmitas fortitudinē, lapsus palmam, ruina victoriā. Cui hac conuenient, nisi Christo, qui ad hoc cecidit, ut gloriosior resurgeret? Hæc D. Ambrosius. Licet ergo pari modo siue historiam, siue fabulam Hiltegardis etiam nobis ad mores accommodare.

§. XI.

Qua è factis & narratâ Hiltgardis fortunâ documenta capiantur?

Ac sanè multa inde hauriri possunt documenta. 1. Etiam magnatibus suas cruces, suasq; ærumnas esse; vt inde humilientur. Immo quò quisque est maior ac potentior, eò magis patet ad ictus Fortunæ excipiendos. 2. Hinc solatium est minorum gentium hominibus, si videant etiam Principibus, Regibus, Imperatoribus suos esse casus, seq; tantos socios habere miseriarū. 3. Monentur Principes, vt videant, cui fidant. Talandus cognatus fuit Caroli Magni,

gni, nec tamen fidus fuit. Nimirum *fratres*
quoque gratia rara. 4. Si tantus Princeps,
 Si cognatus Cæsaris non fuit fidus custos ca-
 stitatis, quid mirum est alios quoq; esse eius-
 dem virtutis insidiatores? Dolendum. heu
 sanguineis lachrymis deplorandū est, quod
 multi pædagogi, multi Parochi, multi Pa-
 flores; pueros suos, subditos suos, oues suas
 ad scelus sollicitent! quasi primis stipendiis
 secundis beneficium; tertijs merces detur,
 vt animas ducant ad Infernum. 5. Disci-
 mus nullam feminis esse excusationem, si
 sinant allici, & in fornicationes, adulteria,
 incestus consentiant. Hiltgardem habent
 Hiltgardem imitentur, & decipere volo-
 tes bono dolo decipiant. Ad hoc à natura
 astutiam acceperunt, vt astum malum, bo-
 no illudant; non vt maritos suos decipiant.
 6. Ex his gestis intelligimus iudicia Dei, &
mirabilia opera Altissimi. Sinit innocentes
 pati; sinit honestissimos infamari; sinit ca-
 stissimos turpissimis calumnijs infamari; si-
 nit morti adiudicari vita dignos. Sic eo-
 Sap. 3. 6. expolit, sic *tamquam aurum in fornace pro-*
bat; sic ad maiorem gloriam atque honorem
 promouet. Quis enim dubitet, Hiltgardem
 receptam, quàm primò acceptam Impera-
 tori

tori fuisse longè chariorem honoratiorem-
que? Et debebat utique Carolus hanc illi
compensationem. Vno verbo, Hiltgardis
nulla alia re *Sancta* nomen magis potuit
mereri, quàm patienti fortiq̃ue exantlatio-
ne tantæ calamitatis. 7. Quod maximè
spectat historia, discant hinc falsi delato-
res, quale eos maneat præmium suæ ac-
cusationis. Ad tempus nocere possunt, cum
tempore profunt, & exaltant, quos depri-
mere voluerunt: ac per quod ipsi volue-
runt emergere, per illud ipsum tandem in-
paria, immò maiora mala deiiciuntur. Ve-
rè enim dictum est: *Iudicabit pauperes po-* Psal. 72
puli, & saluos faciet filios pauperum: & humi- 4.
liabit calumniatorem.

§. XII.

*Nottonis calumnia in authorem diuinitas
relapsa.*

Cuius rei manifestum paradigma etiam Ven. Be-
Venerabilis Beda de S. Arnolfo Episcopo da. tom. 3.
his verbis narrat. *Quidam homo scelestus no-* in vita S.
mine Notto, ausus est irrogare cum complicitibus Arnolfi,
suus episcopo sancto iniuriam, asserens scilicet,
eum non esse cultorem Dei, sed potius hominem
deditum voluptati: ad cuius lectum nocturnis
horis, non solum rex, verum etiam regina,

L 3

tam-

tamquā consilium flagitantes interdum prope-
rarent. Cum ergo vir ille die quadā, alio referto
vino unā cum detrahente socio suo strata pe-
tisset, iubente Domino, omnia vestimenta illo-
rum vallantur undiq; flammā. Quibus illico
cum ingenti clamore proficientibus, aquam circa
nates ac genitalia loca, ubi camisia illorum acer-
rimē cremabantur inicientibus, nec omnino
flammam diuinitus missam extinguere valenti-
bus, tandem ad instar porcorum luto volutabri se
se pariter involunt, & ibi diu vociferantes,
vix ad ultimum pœnam, quam meritò patie-
bantur, euaserunt. In quibus profectò imple-
tum est hoc, quod scriptum est in Psalmo: De-
trahentem secretò proximo suo hunc persequi-
bar: in tantū, ut & illud diuina censura factū
esse non ambigamus, quod detractores isti veh-
mentissimē cremabantur in partibus illis, ubi li-
bido, de qua calumniabantur virum insum,
regnare non dubitatur. nec multò post auctor
huius detractionis, prafatus videlicet Notto, in
huiusmodi criminibus diffamatus apud regem,
ut scelera eius unā cum vita regalis gladius
amputaret; nec non & filius eius
eidem sententia subia-
ceret.

C A P V T X.

Aliud valdè insignis calumniatoris exemplum & supplicium.

§. I.

Etiam è fabulis utilissima trahi documenta.

Verti me ad alia, & vidi calumnias, Eccle. 4. 1.
qua sub sole geruntur, & lachrymas
innocentium, & neminem consola-
torem: nec posse resistere eorum violentia, cun-
ctorum auxilio destitutos, ait Ecclesiastes. His
ergo, vt fiam consolator, ostendam, Deum
esse auxiliatorem, ac vindicem. Vt autem
parum refert, siue lacte caprarum, quæ len-
tisco pascuntur, siue alio pharmaco sanes
ægrorum; ita nihil interest, siue fabulis,
siue historijs calumniâ afflictum consoleris.
Æsopus, qui meritò sapiens æstimatus est,
utilia monita sua non seuerè, neque impe-
niosè præcepit: sed, vt Philosophis mos
erat, salubriter ad perspicendum, mentes
animasque, hominum caussa, audiendi qua-
dam illecebra induxit. Vt enim apes ex ama-
rissimis floribus & asperrimis spinis mel sua-
visimum ac lenissimum colligit; sic etiam
ex incredilibus fabulis, vtcumque decer-
pi potest aliquid utilitatis. *Apud authores*

S. Aug.
contr.
menda-
cium,

secularium litterarum, ait S. Augustinus, ut
apud Horatium, *mus loquitur muri*, & *mu-
stela vulpecula*, ut per narrationem fictam ad
id, quod agitur, verax referatur significatio.
Vnde & *Æsopicas fabulas* ad eum finem rela-
tas, nullus ineruditus fuit, qui putaret appellan-
da mendacia. Hæ & in sacris libris, ut in libro
Iudicum, cum ligna sibi regem fecerunt, &
loquuntur ad ficum, & ad vitem, quod totum
fingitur: ficta quidem narratione, sed veraci
significatione hæc dicuntur. Et vtiliter dicen-
tur, quia quemadmodum iris nihil aliud est,
quam relucencia solis refracti in nubibus:
ita fabula quædam est veri repræsentatio.
Verum autem dicere, vtile est; licet sæpe in-
gratum audire; ut videre fuit in Phariseis,
& vniuersim apud Iudæos, quorum aliorum
parabolis suis perstrinxit salubriter, aliorum
non sine solatio erudiuit Christus, qui lo-
cutus est eis multa in parabolis; & sine parabola
non loquebatur eis. Quoniam igitur multi
sunt, qui non solum calumnias struunt, sed
etiam calumnias calumnijs superaddunt. Vt
mendacium mendacio tegant;

Ouid. lib.
1, de art.

(Sic ne perdiderit, non cessat perdere liquor
Et reuocat cupidas alea sæpe manus)
etiam nos medicinæ medicinam appone-

mus

mus, siue ea sit ex historici, siue è Poëtæ taberna sumpta. Parum id moror, in vtroq; genere possumus, seu quid factum, seu quid faciendum demonstrare.

§. II.

Lucij mercatoris, & Nuti famuli eius calumniatoris funesta tragœdia.

Author est Ioan. Baptista Giralduſ Cyn-
thius nobilis Ferrariensis, Italicus scriptor,
apud quem hæc leguntur. Alfonso II. Du-
ce Ferrariensi, Lucius honesti nominis, &
copiosus mercator magnum sanè quæstum
ex lana & sericis mercibus faciebat. Hic,
in spem tabernæ custodiendæ, puerulum ex
lapide emptum, liberaliter educabat, quem
Nutum appellauit, *Ponirum* dictum antè,
quàm emeretur, vtriusque nominis mensu-
ram egregiè impleturū; immò Theocrinem
Tragicum Mundo daturum. Videbat enim
ingenium in eo Mercurialibus negotijs ap-
tum. Itaque confidebat, se præsertim magi-
stro, insignes eum progressus facturum, eua-
surumque aliquando & ipsum ditissimum
institorem. Quam ob causam, vbi primū
adoleuit, omnem illi tabernæ suæ concedi-
dit administrationem. In fauore indoles-
sæpe sanguinem præcedit. Mercator igitur,
L 5 quam-

Ioan Bapt
Gyrald.
Cynthius
part. 2.
Hecato-
mitorum
Italicor.
Decade 8.
Nouella.
i. pag 117.
Venet.
1584. ap-
presso Fa-
bio &
Agostin.
Zoppini,
&c.

quamuis liberos haberet haud paucos, hunc tamen *Nutum* in negotijs expediendis prætulit; neque sanè etiam minore dilectione & cultu dignabatur, quàm vnum ex illis. Postquam autem ex ephebis excessit, præter lautum victum, stipendiū ei etiam dedit annuū non contemnendum. Quin & mantissam honorariā identidem addebat, vt & spiritus adderet. Accessit ad hanc beneuolentiā alia occasio. E mercatorum collegio aliquispiam defunctus quingentos aureos, in testamento, reliquerat, ad arbitrium Lucij applicandos cuicumque iuueni, qui speraretur aliquando mercatorum societati profuturus. Hanc omnem pecuniæ summam Lucius *Nuto* suo attribuit, disertis verbis addens: se volente, posse illum hanc summā cum suis mercibus quæstui exponere, vt non in Lucij, sed in *Nuti* commodum excreset fœnus: plura etiam atque maiora pollicitus, si modò, vt ad id tempus impigrè fecisset, ita virtutem & fidem porrò curæ haberet. Qua liberalitate incredibiliter exilaratus *Nutus*, gratijs quàm potuit maximis Patrono actis, accepit conditionem, & ex totius pecuniæ in calendariū relatæ partibus triginta, vnā ipse sibi vendicauit.

Mala

Mala indoles, etsi habet acetum in pectore, tamen beneficijs non fit grata: & pecuniæ cupiditas indomita est, cum inualefcit. Interlapso biennio, ea *Nuti* pecunia incrementum sanè magnum fecit; longè tamen minus, quàm *Lucij*. Cœpit ergo *Nutus* suum cum heri lucro conferre, atque progressum vtriusque inter sese comparare; suspicere & admirari domini augmentum, suum contemnere, & nihili facere: denique sapienter scripsit Apostolus: *Qui volunt* 1. Tim. 6.
diuites fieri, incidunt in tentaionem, & in la- 9.
queum diaboli, & desideria multa inutilia & no-
ciua, qua mergunt homines in interitum & per-
ditionem. Radix enim omnium malorum est
cupiditas, quam quidam appetentes errauerunt
à fide, & inferuerunt se doloribus multis.
 Quod etiam huic *Nuto* accidit, quem inuidia auaritia eò induxit, vt vilitatis suæ, & omnium beneficiorum oblitus, statuerit patronum suum non modò bonis & honore exuere, verùm etiam perfidissimè è vita exturbare. Et quia malis numquam voluntas, sed tantùm occasio peccandi deest, noctu diuq; cogitabat, quo pacto, quæ heri erant, sua facere posset. Aliquando fortè herus nihil mali de *Nuto* suo (quem vbiq; ad nutum

tum habebat obsequentem) suspicans, clauem ei Apothecæ tantisper tradidit, vt eam obseraret, pro more, mox reddendam. Et mox etiam reddidit, sed prius clam ceræ ad id paratæ impressit. Ad eius exemplum clauem adulterinam trifurcifer fieri curauit. Noctu igitur cum fratre minore tabernam ingressus, plurimaque pretiosorum pannorum volumina, atque alia, quæ ipsius erant, sibi ipsi abstulit, & loco subterraneo paucis noto abstruxit. Lucio altum dormiente. Facto postea die, Lucius Apothecam suam visitauit; quam vt primùm reserauit, à nocturno fure compilatam fuisse deprehendit. Ibi incredibile dictu est, quàm fuerit vehementer commotus, tantoque magis, quòd id damnum ad *Nutum* quoque pertineret. Primum ergo habuit, vt ad eum aduolaret, cui occurrenti cladem acceptam sollicitè nuntiauit, ab eo solatium, ab eo consilium, ab eo opem expectans. Sed longè alia omnia inuēnit. Indoles nimirum, tempore duro, se prodere cœpit. *Nutus* enim ad hunc nuntium, vultum, & colorem, & vocem mutauit, & iracundo simillimus, Superos, inferosque inuocauit in vindictam. Mox etiam in Lucium acerbissimè inuectus, non dubi-

dubitauit in eum culpam conijcere, immò ipsummet furti se alligasse, dicere: nam clauim penes ipsum solum fuisse; claustra integra esse; feris neminem vim adhibuisse; neq; effractus fenestras; nulli igitur alij ingressum patuisse, nisi senecioni; iam demum apparere, quorsum sibi quingenti aurei, quorsum aliæ pecuniæ sint ad tempus potius concessæ, quàm donatæ; nimirum suam sic industriam fuisse excitandam, vt impensius laboraret, si heri lucra tamquam sua tractaret: nunc, cumulo satis aucto, omnia repentè subduci, vt fructus cum radice penes dominum maneret. *Nimirum hac est merces mea*, inquebat, *hanc pro tam fideli, sedula, ac diuturna viginti annorum seruitute gratiam fero? In hoc rem tuam auxi, vt perderem meam? Hac arte uteris, vt jam pratextu alienæ furacitatis mea mihi iussissimo titulo acquisita velis circumscribere? Iuro, si quis Ferraria locus est iustitiæ, effecturum me, vt tu perfidiose vtile, in malam maximam crucem tol- laris.* Ad hæc tot plaustra conuictorum obstupuit senex, neq; satis capere potuit adeò inexpectatam clientis, & in eam vsq; diem obsequentissimi famuli sui insaniam: atque vt erat mitis ingenij, placidissimè in hæc verba

verba respondit: *Hacne' effutire audes, fili? Egone' ut furari, ego tua ut furari ausim, cuius amore & gratia facere quiduis & pati paratus sum? quem hand aliter ac filium amo? quem clauto eductum educaui? cui tot munera contuli? cui omnia concredidi? Sine detumesce paulisper iram; pone furorem, & opinionem quoque istam pones. Citiùs ira potest, quam malicia placari. Quare ad hæc mitissimè dicta, Egre-gium verò amorem, subiecit verus litium crater Notus, qui tam diu, tamq³ laboriosè compo-tatum senectutis olim mea sustentaculum, opes minimè modicas mihi audet intervertere? Itane famulos tuos optimè de te meritos, ita tibi fide-lissimè seruientes remuneras? Sed ita me superi adamasint, ut non permittam hac te de impro-bitate gloriari. Dixit, & stomachabundus se proripuit ad Prætorem, nihil non commi-niscens, ut Lucius ad carcerem, tandemque etiam ad furcam addiceretur. Ad id indu-cendum Prætorem multis rationibus con-tendebat. Multum in vtramque partem po-test fama, quæ si bona est, tam facilè num-quam creditur, quod accusatur. Quia igitur Lucius tota vrbe vir in paucis bonus & honestus habebatur, nec vllus erat, qui de iniuria ab eo vniquam accepta fuerit, questus,*

questus, præsumptio pro illo fuit. Quin & opulencia quoque Lucij non sinebat credere, ad tam turpe eum facinus descendisse. Quare actorem seriò est cohortatus Prætor, videret, quid ageret; Lucium hæcenus in re nulla culpabilem repertum, & cunctis honoratum; temerè rem tanti momenti, contra dominum, præsertim à famulo, ad tribunal non deferendam. At Nutus: *Equidem, aiebat, melius ego eum, & magis domesticè, quàm alij nouère. Quòd si vita eius rationem patefecero, equidem in stuporem omnes dabo, quotquot bene de ipso sensère ad hoc tempus. Interim tamen aliud à te non flagito, quàm ut, quod à te requirit iustitia, officium tuum facias.* Victus importunitate Prætor respondit, *Non commissurum se, ut officio suo defuisse videri possit.* Itaque linguam magis Nuti, quàm causam Lucij veritus, illo dimisso, hunc per accensum ad se citauit. Quo præfente, irato similis, *Næ tu, inquit, pulchra coronide voluisti honesta ceteroqui vita clausulam imponere, dum religioni tibi non duxisti, illi famulo suum interuvertere, qui tot tibi annis operam tam gnauam locauit.* His auditis Lucius pænè extra se positus obtestari cœpit, ne hoc de se crederet; simul vti cognouerat, candi-

candi-

candidè factum commemoravit, diras capti suo dirissimas imprecatus, si aliter res se haberet, ac diceret; eoque Deum, & Divos testes, ac vindices imploravit, vocavitq; innocentiae suae patronos & defensores. At Prætor, *Quando seras*, inquit, *nemo violavit, neq; claustris vim intulit; neque cardines effra-* Et fuere; neque, *ut tute confiteris*, prater *unum*, *clauum hypothecæ in potestate habuit ullus, quis non videat, te magnis præiudicijs laborare?* Cui quidem exceptioni satisfacere cum non posset Lucius, lorarijs mandavit, ut eum lictores in carcerem abreptum tormentis subigerent ad veri enuntiationem. Interim tamē partim ex graui senis optimi reificatione, partim ex verbis, quibus sese purgabat, & ipso vultu, quo innocentē se astruebat, animus illi præfagijt, fore ut tandem veritas proderetur. Quare, etsi tum *Nutus* quoque passim in vrbe Lucij sugillandi finem nullum faceret, commonuit secretò, quotquot nouerat lautos mercatores, ut ad prætorium concurrerent, & vincula torturamque Lucij stipulatione 20000 aureorum redimerent; donec ventilata causa, & comperto vero, reus innocens pronuntiari posset. Factum, quod suggessit. Ita permisc

permiffus tum quidem eft domum fe recipere Lucius, compariturus, quandocumq; reuocaretur, & amiffuris illis memoratam pecuniam, fi aut fuga fe subduceret, aut cauffa caderet reus. Numquam fatigatur impedimentis cupiditas diuitiarum. Itaque nebulo ille lucri maioris auidus, cum Lucium nondum neci datum effe videret, cui vitam fuam in acceptis referre debebat, libereq; domi degere, decurrit ad Alfonfum Ducem, & querula eiulatione multis eft dequeftus, Apud Prætorem, pauperum cauffis neque locum, neque aurem effe; iniurias grauiffimas negligi; diuitum nempe amicitias & munera præualere. Quod vt ostenderet, fimul tanto verborum pondere, quã composuerat, fabulam recensuit, vt non de nihilo effe Duci perfuaderet. Qui proinde ei promiffit, effecturum fe, vt poft hac queri amplius non poffet, ius fibi tributum non effe. At mandato igitur à fe homine nequam, fine mora Prætorem ad fe euocauit, vultuofè fciscitatus ex eo: *Cur de manifefario furto accusatum mercatorem cauffam è vinculis dicere prohibuiffet?* Cui ille retulit: *Rigorem legum equitate Prætorum effe temperandum, quarum finem, non verba debeant expendere.*

M

Enim.

Enimvero cum accusatus huc usque honesto sem-
 per nomine fuerit ubique notus, temere se factu-
 rum fuisse, si talem virum ad unius servi de-
 nuntiationem in carceres continuo compegisset.
 Immo adeo sibi videri Lucium non affinem esse
 intenti criminis, ut potius coniectura sit proba-
 bilis admodum, per summam etiam calumnia
 fortunas eius ac vitam peti. Inhumanum esse
 afflicto addere non citra iniuriam afflictionem.
 Sperare se, breui emersuram veritatem. Ce-
 terum nihil omissurum se, quod sui muneris esset.
 Post hæc illi recensuit, unde Coreggiarii
 (ex hac enim familia erat Lucius) accusatio
 sibi commentitia videretur; addiditque:
 Nisi civibus passim integritas eius viri longè es-
 set testatissima spectatissimaque, haud sane hont-
 stissimum mercatorum ordinem fidem suam ad
 tot aureorum, hoc est, 20000. pro eo fuisse inter-
 positurum. Dum hæc à magistratu geruntur,
 Lucius his miseris æumnis absolui cupiens,
 Nuto per certos quosdā homines ultro spo-
 ndit, damnum se ei omne de suo resartu-
 rum; & additurum insuper 500 aureos, si
 actione cœpta desistens causam suam de-
 sereret, omitteretque porro sibi negotium
 facessere. Sceleratus impostor, qui obui-
 vlnis hanc liberalitatem debebat amplecti
 novam

nouam ex ea sumpsit occasionem Evergetæ suo lethaliter nocendi. Siquidem denuò ad Prætorem cucurrit, & questus est, quòd veterator senecio malè sibi conscius, suppliciumque metuens, dictam modò summam obtulerit, eaq; se corrumpere voluerit. Nec aliud esse istud, quàm apertam criminis perpetrati confessionē. Cui Prætor, Nempe quid detrectas, aiebat, tam insignem conditionem, cum præter tuum, tantum rebus tuis auctarium accedat? Et meminisse debeas, exigere rationes tuas ad communis humanitatis sensum, ut cum eo, à quo jam inde à teneris altius atq; educatus sis, non summo jure, quæ summa esse dicitur iniuria, experiare. Et vel ex hac tam inusitate munificentie oblatione ego haud iniurià colligam, illius intaminatam animi magnitudinem, statuamq; id scelus, quod tu illi affricas, minimè in illum cadere. Hisce velut telo perculsus, pertinaciam tamen non mutauit Nutus, sed ita respondit: Ego verò volo, ut de vetali improbitate Orbi constet. Et, quandoquidem video, quàm agrè tute te permoneri sinas, ut, quod æquum est, pronunties, decurram sanè rursus ad summum & incorruptum iustitiæ mysten Ducem Alonsum, qui & me restituat in integrum, & iustum fonti decernat supplicium.

plicium. Dixit, & inde se furioso impetu proripiens, atque urbem ubique inconditis replens quiritationibus, apud Ducem effecit, ut Prætori accersito feuerissimè mandaretur diligens in causam inquisitio. Ibi Prætor Duci prolixè ostendit, quibus religionibus angeretur; Cur in carcerem rapiendum Lucium esse haud existimârit: nec dubitare se, dixit, quin breui constiturum sit de syco-phantia. Interea *Nutus* ut dolum malum peiore neceret, cùm aditum ad tabernam pannariam sibi non ampliùs patere videret, ianua pluribus seris communita, subornauit quemdam, ut, per speciem pannos empturi, ad tabernam admissus, clam aliquid inferret secum è tela aurea, quam ipse sibi clepserat, infereretque Lucij mercibus. Quod ubi ad animi cessit sententiâ, denuò fatigatum Prætorem eò adduxit, ut lictores mitteret, qui num delatoris merces inter merces Lucij comperirentur, inquirerent. Mittuntur, & opportunè Lucium in ipsa taberna reperiunt, qui dum, ut fit, sui panni volumina hinc inde volutat, explicat, complicat, auream quoque telam deprehendens, lictoribus spectantibus subitò rubore perfunditur, & colore fatetur, cuius reus non erat.

erat. Inuolant lictores, & telam è manibus illi eripiunt, hanc ipsam quoque sibi asportatam queri Nutum dicentes. Necessitatē igitur Lucio secum ad Prætorem eundi imponunt: qui haud grauati obtemperat. Ibi rogatus de tela, ingenuè fassus est, se eam inter suas merces reperisse, sed à se ibi nequaquam repositam esse, videri vel magicis artibus, illuc venisse, vel ab ipso cacodæmone eò importatam esse: innocentiam suam mirabiliter tentari. Prætor torua fronte ferociam fingens, *Quin tandem*, inquit, *tot præjudicijs pressus celare crimen desinus? non patere sentis jam fraudem?* At ille nullum non lapidem mouit, vt innocentiam suam astrueret. Ita inter se agentibus Prætore & Lucio superuenit Nutus, & velut vnguis, quod dicitur, in vlcere, exacerbauit causam, flammamque camino addidit: efficere tamen non potuit, vt manus aduersario, aut vincula iniicerentur. Adduci enim se Prætore non patiebatur, vt grauius in Lucium consuleret prius, quàm cum Duce ipse egisset de impostura, quam conijciebat ex sollicitudine accusatoris. Sensit id sceleratus *Nutus*, & rursus prauertens apud Ducem ipsum Prætore quoq; vt reum

accusavit, ut qui suam contemneret paupertatem, & Lucij opes vereretur, semperq; juris processum procrastinaret, nec furem directum mulctaret. Urgebat autem supra modum telam auream in taberna Lucij inuentam. Et quod non venit vindictae cupiditas, immo auiditas habendi? ausus est temerarius accusator dicere, ad suspendium se adactum iri, nisi Ducem Praetore aequiorem experiretur. Qua tam effronti audacia motus Dux sigillatim voluit à Praetore de omnibus edoceri, atq; intelligere, cur carceres differret, atque ad torturam non procederet? Praetor, famam, innocentiam, agendi modum, quo Lucius utebatur; *Nuti* autem importunitatem, & suspicandi causas ita Duci exposuit, eiq; adeo satisfecit, ut totam causam eius arbitrio ac prudentiae permitteret. Ita à Duce discessum est. Poterat irritari merito Lucius tot iniurijs ab ingratisimo *Nuto* affectus, quia tamen mitis erat animi, denuò, lite pendente, honestos viros ad *Nutum* ablegavit, qui suo nomine, amicum rogarent, ut tandem à se innocente accusando desisteret; spondere se ei, non modò indemne eum futurum, sed, praeterquam, quod in integrum eum sit restitutus, & redhibiturus

biturus 500 nuper promissos aureos, post-
hac, toto decennio, se ei permissurum dimi-
dium lucrum, quod ex diuenditis mercibus
è sua taberna ad se solum esset rediturum.
Sed, ô ingratos mortales! ô hominē effron-
tem! etiam his condicionibus noluit sub-
scribere *Nutus*, immò iam Chius aut Aby-
denus, non *Nutus*; dictitans, jam sibi non
licere, cœptam apud magistratū litem caus-
samque deferere; & suspicionem calumniæ
in se vertere. Itaque vltima voluit experiri,
vt aduersarium è vita exturbaret. Abierat
annus, hac calumniæ tragœdia durante.
Interea vxor Lucij tantæ infamiæ impati-
ens, præ luctu mortua est. Lucius autem &
tori consorte ægrè carens, & liberis tamen
obtrudere nouercā nolens, puellam deam-
auit haud procul à suis ædibus habitantem,
gnaram tractandi sericum, atq; opera Phry-
gia conficiendi. Huius domum, cum *Nutus*
ab Lucio celebrari non ignoraret, sperauit,
eius opportunitate tandem se exitialem tra-
gulam illi iniecturum. Misit cum corbe fra-
terculum, qui in eo dibapham ædibus ama-
sæ, quam domo abesse explorauerat, infer-
ret, ac retro lectum destitueret, indeq; sese
actutum subduceret. Interim ipse curriculo

M 4

se ad

se ad prætorem contulit, lictoresque, qui in domo amasiæ illius anquirerent, poposcit. Adeò contumax est malitiosè persequentis animus: adeò inquieta calumniandi libido. Sed nihil attraxit funis *Nuti*. Lucius quippe toties ictus, totq; malis exercitus, tandem sapere, & calumniatoris sui machinationibus attendere didicit. Cùm ergo vidisset, fratrem *Nuti* nescio quid pallio tectum gestare, ac furtim se in ædes amasiæ suæ penetrare; è vestigio eum insecutus, eodem se intulit, puerumque dibapham, ponè mulieris lectum deponentem deprehendit. Illico igitur irruit, manus iniecit, & advocato famulorum subsidio, impostorem cum purpura & sportula ad Prætorem adduci curavit, eo ipso tempore, quo lictores procurabantur, ad perscrutandam amasiæ domum. Puer conspectu Prætoris conterritus, stropham omnem fratris detexit: quia & historiam omnem de compilata à se, atque à fratre suo, taberna pannaria, per adulterinam clauem reserata, percensuit, non solùm Prætore, sed etiam multis alijs, atque ipso quoque Lucio audiente. Quis tunc latior Lucio, qui expeditum se ærumnis maximis sentiebat? Et tamen adeò bonæ erat mentis,

mentis, ut gaudium hoc non paruo dolore perturbaret, eò quòd videret, Nutum, quẽ à puero educarat, & tanto opere semper dilexerat, suo loco implicari, & de capite periclitari. Etsi enim eum tam immemorem beneficij, tamque iniurium, & adeò exco- gitata deliberataq; malitia pertinacem ex- pertus esset, tamen antiquus amor præua- luit; & versabatur illi in mente Christi præ- ceptum: *Diligite inimicos vestros, benefacite* Matth. 5.
his, qui oderunt vos: & orate pro persequenti- 44.
bus, & calumniantibus vos: ut sitis filij Patris
vestri, qui in calis est. Itaque statuit eum sta- tim de discrimine, in quo versaretur certio- rem facere, & ad fugam hortari. Iam eà causa è conclavi Prætoris egressus scalis imminebat, cùm illi occurrit *Nutus*, existi- mans omnia, quæ per fratrem minorem, machinatus erat, probè gesta esse; effectu- rusque ut lictores maturè mitterentur ad ædes amasiæ perscrutandas. Cui Lucius, ò *Nute, ni actutum te hinc amoliris, perijsti. Pa-*
tent omnia Prætori. Vincula tibi inijciat; ma-
lum maximum dabit. *Nutus* amentia cæcus ab irato hæc dici ratus, extemplo mille in Lucium conuitia regeffit. Ille autem etiam atque etiam rogauit, ut fuga sibi consuleret;

non esse ampliùs simulandi locum. Quantò magis rogauit herus, tantò minùs illi credidit *Nutus*, altiusque clamauit. Qui ut caperetur, iam mandaturus erat Prætor, cùm audiit foris iurgantium voces, januaq; repentè reducta conspexit ipsissimum *Nutum* pessimis conuitijs herum suum innocentem proscindere. Neque eius aduentu motus est homo nequam; sed magis effertus in ipsum iudicem inuehi cœpit, quasi rem jam confectam haberet: Et, *Hæcine Ferraria iustitia est*, exclamauit, *sic jura dispensantur? Nempe qui ditior est, innocentior est? pauperem quauis suspicio facit reum? Sunt Superi, qui hæc audiunt, qui vident, qui vindicæ erunt.* Adhuc plura erat declamaturus, sed interrumpens Prætor, *De iustitia*, inquit, *noli dubitare; dabit illa tibi, quod tuum est*, & cum dicto eum introduci præcepit, vbi adhuc frater eius cum corbe, & dibapha morabatur. Quo viso, ita animo concidit *Nutus*, ut verbum nullum haberet in potestate. Tandem demum ad se rediens, de furto abs se commisso est confessus, & , velut repentè alius factus, auaritiam, inuidiam, ingratitude, mendacia, technas, & calumnias suas accusans in genua procubuit, & misericordiam

ricordiam appellavit. Prætor, omnes qui
aderant, iubebat horum meminisse: mox
Nutum, ut indignitas rei poscebat, severis-
simè increpitum in carceres abripi præce-
pit: illud coronidis loco adiiciens, *Tandem*
justitiam toties, non imploratam, sed irrisam at-
que despectam, dignam meritis mercedem Nuto
daturam. His actis, it calumniator ad vin-
cula, fama per urbem, Prætor ad Ducem;
qui cognitis quæ acciderant, collaudata
prudencia Prætoris, quòd sententiam in in-
nocentem non præcipitârît, statuit, ut eâ-
dem etiamnum luce, teterrimus calumnia-
tor, per totam undique urbem virgis concii-
deretur, tandemque cum fratre in crucem
ageretur. Quia verò hic ætatis annum 14.
nondum excefferat, vitæ illi gratia facta est.
Itaque de tergo tantum luit, ac postea in
exilium abactus est, & corpore, & famâ
lacerata; fratre & hominibus, & ventis in
ludibrium facto: qui herum suum de furto
infamans, ipse non solum de furto, sed eti-
am, tamquam impudentissimus, & crude-
lissimus calumniator, & infamatus, & in pa-
tibulum sublatus pependit; qui ut Pattæci-
one calumniosior, ita meritò etiam Tigelli-
no infelicior fuit.

§. III.

Multa in narrata historia, sed præcipuè patientiam in calumnijs doceri.

Multa hinc elucent documenta: mundi cursus; hominum error in seligendis, & diligendis clientibus; mortalium ingratitude; auaritiæ atque cupiditatis, itemque inuidiæ malum; iudicum cautela; desperatissimorum audacia, mira Numinis providentia & iustitia. Sed ego duo dumtaxat vltima hîc proponâ consideranda, quorum vnum erit pro ijs, qui patiuntur, alterum pro ijs, qui faciunt calumniam; vt & illi solatium, & isti metum hauriant, quo à calumniando deterreantur. Lucius vnum, Nutus præbet alterum documentum. Lucius passus est innocens? Fortasse non fuit innocens. Nam etsi *Nuto* nihil abstulit, quis scit, an in alijs lucris comparandis semper fuerit æquus? & si fuit ipse æquus, quis scit, an non parentes eius iustitiam violârint? cum antiquo verbo dicatur: *Dives aut iniquus, aut iniqui heres*. Certè cum, defunctâ vxore, maluit amasiam habere, quàm liberis novercam inducere, non fuit innocens. Sape autem, & iustissimè Deus iniurias inferri nobis permittit, in ijs rebus, in quibus su-

mus innocentes, vt luamus in alijs, in quibus sumus nocentes. Ideò iustos permittit Deus hic vexari, ait S. Chrysostomus, vt si quas habeant maculas hic eas deponant. Et hoc patriarcha declarans ad diuitem dicebat, Quia Lazarus hic recepit mala sua, vnde consolationem accipit nunc. Atque esto, fuerit innocens Lucius, tamen debuit esse etiam patiens, si voluit mereri patientiæ coronam. An frustra toties Magister noster monuit, iniurias esse ferendas? Atqui nemo potest iniuriam pati, nisi innocens, in ea quidem re, in qua iniuriam sustinet. Grandia, & toties iterata passus est Lucius? non passus est virtute sua maiora. Nauclerus nauim per maria ducturus saburra onerat, sed onerat ad eam mensuram, vt nec onere nimio grauata mergatur; nec leuitas tanta sit, vt nullo negotio intransuersum eat. Ad eundem modum diuinus ille mundi hominumque gubernator, ita cursum nostrum temperat malis iniurijsque, vt sint nobis in saburram, non in subuersionem, ne vel extollamur, vel opprimamur, sed vt rectè temperatis oneribus nauigemus, & ad optatum gloriæ cælestis portum perueniamus. Vix quisquam est, qui non calumnijs subinde pulsetur; immò & probe-

S. Chryl.
homil. 7.
ad pop.

probetur. Vt enim vasa vitrea franguntur, cum durius tanguntur, aurea atque argentea etiam malleis percussa extenduntur; ita homines pro fragilitate sua, vel patientia sua, calumnijs aut fatiscunt, aut inclarescunt. Moyses rubum ardentem, nec tamen
Exod. 3. 2. combustum videns dixit: *Ibo, & videbo visionem hanc magnam, quomodo ardeat rubus, & non comburatur?* Magna est visio, si vides hominem inuidiæ, calumniæ, tribulationum igne circumdatum, & velut ardentem, tamen non comburi, non vllum impatientiæ, aut vindictæ promere verbum. Talis lucet, & fit per ipsam infamiam clarior illustriorque: quando illius innocentia tandem, tandemque etiam patientia mundo detegitur. Quid enim mirabilius generosiusque fuit, quam Lucij patiens charitas, & tolerantia impudentissimæ calumniæ toties repetitæ? Nimirum vel Seneca teste, *Deus bonum virum in delicijs non habet, experitur, indurat, sibi illum preparat. Quia marcet sine aduersario virtus. Tunc apparet, quanta sit, quantum valeat, polleatque, cum quid possit, patientia ostendit.* Et infra. *Ego non miror, si quando voluptatem capiunt Di, dum spectant magnos viros colluctantes cum aliqua calamitate.*

Senec.
 lib. de
 prouid.
 cap. 1.
 Ibid. c. 2.

rate. Nobis interdum voluptati est, si adolescens constantis animi feram venabulo excepit, si leonis incursum interritus pertulit, tantoq; spectaculum est gratius, quanto honestior id fecit.

§. IV.

Ex eadem historia, disci, qualis vindicta, & quale Dei iudicium calumniatoribus sit metuendum?

Quòd si hæc non sufficiunt ad consolandos eos, qui calumnijs vexantur, meminerint illius futuri iudicij, in quo stabunt insti in magna constantia aduersus eos, qui se angustiauerunt. Tunc vicissim, & longè magis, coram toto mundo, in ruborem dabuntur improbi calumniatores. Quamquam non semper Deus vsque in alteram vitam differt hanc pœnam talionis; plerosque falsos testes, iniquos accusatores, impios conspiratores, qui alijs insidias struunt, calumniam coquunt, apud superiores, inferiores, & pares, nomen bonum proscindunt; suspiciones suas animo amaro excogitatas, pro certis atq; exploratis deponunt, & quidquid somniant, oraculum putant; vrgent, instant, inculcant, vt sententia in innocentes feratur: hos, inquam, tales Deus, plerosque

que etiam in hac vita finit accusari, & in mendacijs suis deprehendi, vicissimq; damnari, infamari, in odium omnium atq; execrationem induci. Nihil enim est detestabilius, quàm homo, qui desperatâ malitiâ, vel ne cogatur iustum debitum solvere (quod multos facere experimur prô dolor) vel ne sua in lucem veniant scelera; vel ne id ipsum, quod in altero accusat, credatur de accusante, alios audet calumniari. Talis quisquis est, in *Natus* suam imaginem intueatur. *Natus* terræ filius, è luto ex inopia eductus, habitus amanter, tractatus liberaliter, pro beneficijs maleficus fuit. Malè se vindicasset, si læsus, si prouocatus iniurijs iniurias reposuisset; peius, si non læsus, ignotum, peregrinum læsisset; pessimè, quia amantem, sine vlla data causa, & inuasit conuiuijs, & ad iudicem detulit, quem sciuit innocentem; & in tota vrbe vbique diffamavit. Quàm multi tales, etiam non quæsitî reperiuntur? à quibus sunt dilecti, promoti, adiuti, quibus vitam & omnia debent, eorum nomen proscribunt; eorum fortunis & vitæ insidiantur? atq; vt eos stirpitus eradicent, nihil non mentuntur? Neque enim solùm sunt ingrati, vt dici possit,

possit, *Decem mundati sunt, & non ubi sunt?* Luc. 17. 17.
 sed etiam infesti, & in patronos, heros, pa-
 tres suos infani, ut verum sit, si talis con-
 queratur: *Filios enutriui, & exaltavi, ipsi au-* Isa. 1. 21
tem spreverunt me. O quàm verè prædixit
 Apostolus: *Erunt in novissimis diebus homi-* 2. Tim. 3.
nes seipso amantes, cupidi, superbi, blasphemæ,
parentibus non obediens, ingrati, scelesti, &c.
 Noui homines, qui, oblata opportunissima
 occasione, ut debitum aliquot millium flo-
 renorum redimere possent, ab amico quin-
 gentos precario petierunt, ut mutuo daren-
 tur: qui, ut succurreret, ipse eosdem quin-
 gentos aliunde mutuo petijt. Redemptis
 postea plus quàm tribus millibus floreno-
 rum, exiguâ summâ, mutuo petitâ, quid non
 excogitarunt illi homines calumniarum, ut
 nec quingentos quidem reddere cogerentur?
 Itaque, qui illis succurrit, pro gratia-
 rum actione, ipse sæpius censum, ac tan-
 dem summam omnè soluere debebat. Quid
 talem sensisse, dixisse, scripsisse putemus?
 Immo, quid illos ingraticissimos calumnia-
 tores meruisse? An non & nostra ætate,
Natos esse dicamus? qui ipsos iudices ca-
 uillari, instigare, urgere precibus & minis
 audent, ut procedant ad damnandos in-
 nocentes?

N

nocentes?

Senec.
lib. 3. de
benef. c. 1.

nocentes? quorum caussa ad cælum clamat?
Non referre beneficijs gratiam, & est turpe,
& apud omnes habetur. *Ingratus est, qui be-*
neficiam accepisse se negat, quod accepit, ait.
Seneca: *Ingratus est, qui dissimulat. Ingratus,*
qui non reddit. Ingratissimus omnium, qui ob-
litus est. Quid ergo is, qui beneficium ca-
lumnijs compensat? barbarus, bellua, ge-
henna dignus. Certè dignus virgis, & furca,
in qua *Nuto* sua fuit calumnia compensata.
Neque enim finem suum consecutus ad o-
pes Lucij, sed ad coruos peruenit, qui ei ex-
equias cecinerunt.

CAPVT XI.

Non mentis tantùm & sermonis, sed
etiam operis iniurias suam habere ta-
lionem, è sacris litteris osten-
ditur.

§. I.

De operum talione dicta profanorum.

Alumina huc vsque commemora-
ta, quoniam non in verbis dum-
taxat steterunt, sed iugulum quoq;
auiorum petentes, per iugulum authoris re-
dierunt, appositè possunt etiam referri ad
classen

classem eorum, qui idcirco, quia mala alijs fecere, mala patiuntur. Nunc tamen ex instituto agendum est de iniurijs, quæ sicut non iam in iudicijs temerarijs, aut verbis tantum, sed etiam re ipsa consistunt, ita etiã paribus poenis compensantur. Quod fieri tam sacrorum, quàm profanorum scriptorum dicta, narrataque comprobant. Quorsum enim illud Terentij? *Ne quid suo suat capiti.* Quorsum istud Plauti? *Iam captor ipse captus est.* Quorsum hoc Horatii? *Gratia capta ferum captorem cepit.* Quorsum Plauto ait? *Mihi videtur, ô Socrates, maxime capi ratio, qua captabat.* Quorsum commune proverbium? *Captantes capti sumus.* Quoties enim homines incidunt in pedicas, quas alijs struxerunt? Quoties qui dat operam, vt inuitatiunculis alium conetur efficere temulentum, ipse reddatur ebrius? quoties, qui finitimum molitur imperio depellere, ipse suum amittit imperium? Quoties *laqueus laqueum cepit*? quoties obseruans alterum obseruatus est? quoties *ipse homo sibi malã rem arcepsit inmento suo*? quoties dolus in alterum excogitatus in caput authoris recidit? quoties commentum aliquis in proprium exitium reperit? quod Lucianus

Terent.
in Phorm.
Plaut. in
Epidico.
Plato in
Theæte-
to.

Plaut. in
Amphitruo

cianus de hæredipeta scribit, qui cùm diuitem ex assè hæredem scripssisset, ac testamentum protulisset, quod diuitem ad idem faciendum prouocaret, recti ruina subito oppressus est, ac sua reliquit illi, cuius facultatibus inhiârat. Et quamuis à Theognide poëta dicatur,

Vincula nemo sibi cudit, charissimæ Cynt,
tamen diuinæ prouidentia iustitiæq; leges
considerans quispiam iuxta vetus verbum
iubet

*Compedes, quas ipse fecit, ipsus ut gesserit
faber.*

Denique quoties quis suo se dicitur gladio *ingulare*? suo se telo, sua malitia percutere?
Apud Ouidium quædam heroidum queritur.

*Remigiumq; dedi, quo me fugiturus abire
res:*

Heu patior telis vulnera facta meis!

Liui lib.
2. de
secundo
bello
Punico.

Ita &, apud Liuium, *Sentiebat Hannibal suis se artibus peti.* Ita apud Plutarchum Brasidas dux educto è corpore telo, traditur eodem confodisse eum, qui miserat. Et Marius vnus è triginta tyrannis, à milite quodam interceptus narratur Trebellio Pollione, qui adoriens dixerit: *Hic est gladius, quem ipse fecisti:*

fecisti: nam Marius, ante imperium, faber ferrarius fuerat, & eius militis operâ in fabrilis officina usus.

§. II.

Dicta sacra, & è sacris prompta de operum talione.

Similes loquendi modos è diuinis litteris ^{Supra}
^{cap. 45.} *suprà enumerauimus, quibus hîc addenda*
sunt illa: Væ qui pradaris, nonne & ipse pra-
daberis? væ qui spernis, nonne & ipse spernê-
ris? Væ tibi Sennacherib, qui depopularis
Iudæam, nam vicissim præda eris Iudæis; væ
tibi, qui victorijs insolens spernis & Iudæos,
& Deum Iudæorum, nam & ipsi spernent
& contemnent te, cùm tua castra per An-
gelum subitò cædentur. Quod & alijs post-
ea Ecclesiæ hostibus ac tyrannis contigit.
Nam Nero, qui Petrum & Paulum spreuit,
qui primus persecutionem mouit in Chri-
stianos, spretus est & ipse à Senatu populo-
que Romano, in necem illius conspirante,
eumque ad mortem manu sibi sua conscif-
cendam adigente. Domitianus, qui Chri-
stianos occidit, occisus est & ipse à suis. Va-
lerianus, qui Christianos supplantauit, sup-
plantatus est & ipse à rege Persarum, à quo
captus ei equum ascensuro dorsum, quasi

Isa. 33. 3.

Baronius
An. 262.

Matth.
26. 52.

scabellum, præbuit. Ad eundem modum locutus est Christus, quando dixit: *Omnes, qui acceperint gladium, gladio peribunt.* Omnes, qui bellorum ac seditionum auctores fuerint, in eo ipso bello, quod excitauerint, extinguentur, vt Origenes interpretatur; aut vt Hieronymus & Beda, gladio peribunt, non corporali, sed spiritali, id est, diuina vindicta, quæ de illis, vel in hac, vel in altera vita poenas sumet. Quamuis Christus eo loco non significet, necessariò omnes, qui gladium acceperint, gladio perituros esse (cùm multi gladio non pereant) sed tantùm legem alleget, quæ iubeat ho-

Gen. 9. 6.

mīcidam occidi. Est autem lex illa: *Quicumque effuderit humanum sanguinem, fundetur sanguis illius: ad imaginem quippe Dei factus est homo.* Itaque non dicit, quāmpo-

S. Augu-
stin. lib.
9. q. 1.
vete-
ris & noui
Testam.
cap. 104.

nam necessariò subituri sint, sed vt D. Augustinus aduertit, quāmereantur. Christus igitur tunc Petrum reprehendens generalem citauit legem, quia vbicumque exceptio locum non habet, lex locum habet: non habebat autem locum exceptio in Petro, qui bono quidem animo, sed quo loco & quo tempore non debuit, gladium accepit. Quid enim vnus homo contra cohortem

tem integram effecisset? an non potius milites irritasset, vt Christum tantò crudeliùs tractarent? quemadmodum videmus hostem vrbe capta truculentiùs sauire in armatos ac se se defendere paratos. Ita quidem hic locus est intelligendus.

§. III.

Factorum talio exemplis sacris demonstrata.

Interim diuina Nemesis fit, vt sæpe etiam eodem modo hominibus noceatur, quo ipsi nocere voluerunt, vt qui fodit foveam, incidat in eam, & qui in altum mittit lapidem, super caput eius cadat. Dixi, exempla esse sacra, & profana. E sacris adduxi suprà quædam de Achitophel, qui suo consilio periit; de duobus falsis testibus, qui lapides, quos in Susannam innocentem iactare voluerunt, suo capite excipere coacti sunt. His adde Pharaonem, qui præcepit omni populo dicens: *Quidquid masculini sexus natum fuerit, in flumen proycite.* Ita filios Israël voluit extinguere, quibus obstetrices pepercerunt. Quid illi contigit? *Factum est in noctis medio, percussit Dominus omne primogenitum in Terra Egypti, à primogenito Pharaonis, qui in solio eius sedebat, usq; ad primogenitum capiti- nae, qua erat in carcere, & omne primogenitum*

Eccles. 10.

8.

Eccl. 27.

28.

Exod. 1.

22.

Exod. 12.

29.

iumentorum. Non ergo tantum dentem pro dente, oculum pro oculo; sed etiam pro infantibus occisis infantum necem exe-

Gen. 42. 21. git Deus. Iosephum fratres in cisternam, Iosephus fratres in carcerem misit tribus die-

bus. Vnde educti dixerunt: *Merito haec patimur, quia peccauimus in fratrem nostrum videntes angustiam animae illius, dum deprecatur nos, & non audiuimus; idcirco venit super nos ista tribulatio.* Quare neque Ioseph eos audiuit deprecantes. Quod facturus est etiam Deus illis, qui nolant eum audire vocan-

Apoc. 3. 20. tem: *Stat ad ostium, & pulsat, tangit cor peccatoris, duram inuenit ianuam, non aperitur, etiamsi tota nocte pulset, etiamsi cincti*

Cant. 5. 2. *ni eius pleni sint guttis nocturnis.* Quid ergo

Prou. 1. 24. iratus dicit? *Quia vocaui, & renuistis: extendi manum meam, & non fuit, qui afficeret. Despexistis omne consilium meum, & increpationes meas neglexistis. Ego quoque in interitu vestro ridebo, & subsannabo, cum uoluerit id, quod timebatis, aduenerit, &c.* In Iudi-

Iudic. 1. 6. cum libro, *Fugit Adonibezec: quem persecuti comprehenderunt, casis summitatibus manuum eius ac pedum. Dixitque Adonibezec: Septuaginta reges, amputatis manuum ac pedum summitatibus, colligebant sub mensa mea ciborum reliquias:*

reliquias: sicut feci, ita reddidit mihi Deus. In-
star canis sub mensa comedit, qui alios mo-
re canum tractauit. Itaque, quod ipse sibi
intrinuit, hoc illi fuit exedendum. Vt autem
& illud fieret, quod David dixit: *Lacum*, Psal. 7, 16.
aperuit, & effodit eum: & incidit in foueam,
quam fecit. Daniel, apud regem Darium, su. Dan. 6. 3.
perabat omnes principes & satrapas: quia spi-
ritus Dei amplior erat in illo. Porro rex cogita-
bat constituere eum super omne regnum: unde
principes & satrapæ querebant occasionem, ut
inuenirent Danieli malum. Quod cum nus-
quam inuenire possent, nisi ut legem, diui-
næ legi contrariam statuerent, prohiberent-
que, *Vt omnis, qui petisset aliquam petitionem*
à quocumque Deo, & homine usq; ad triginta
dies, nisi à rege, in lacum leonum mittere-
tur. Daniel quia ter in die flectebat genua sua,
& adorabat, confitebaturq; coram Deo suo, si-
cut & antè facere consueuerat, missus est in
lacum à leonibus discerpendus. Sed belluæ
innocentiæ pepercerunt, & illæsum reddi-
derunt; quasi illis custodiendus, non deuo-
randus traditus esset. *Inbente autem rege ad-*
ducti sunt viri illi, qui accusauerant Daniele,
& in lacum leonum missi sunt; ipsi, & filij, &
uxores eorum: & non peruenierunt usq; ad pau-
mentum

mentum laci, donec arriperent eos leones, & omnia ossa eorum comminuerunt.

§. IV.

Suo gladio pereuntes, inter quos sunt, qui docent, scripturam esse luce meridiana clariorem.

Matth.
26. 52.

1. Reg 17.
50.

Ne verò etiam in sacris historijs putes, Marios deesse, qui suo telo sunt iugulati, aut qui acceperint gladium, & gladio perierunt, quid notius spurio illo Goliath? is quantus in hostem surgebat? quantas voces iactabat? quantum terrorem Israëlitis incutiebat? An impunè? Prævaluit David adversum Philistheum in funda & lapide, percussitq; Philistheum interfecit. Cumq; gladium non haberet in manu David, cucurrit, & stetit super Philistheum, & tulit gladium eius, & eduxit eum de vagina sua: & interfecit eum, præciditq; caput eius. Quod facere, sine gladio, non potuisset. Ut gladius non abesset, attulit ipse eum in perniciem suam vastus ille gladiator. Quamvis alia eum mente attulit, nempe ut id ipsum faceret Davidi, quod à Davide passus est. In quæ verba D. Gregorius ait: Vir quoque Catholicus colligit testimonia Scripturæ, quæ hæreticus pro se affert; & erroris eius pertinaciam inde convincit.

Goliath

Goliath ergo cum gladio, David cum pera & funda pastoralis ad praelium venit; sed David Goliath suo gladio occidit, Scriptura sacra tamquam gladio suo vtuntur hæretici, sed ab Ecclesia per ipsam quoque Scripturam conuincuntur: vt cum aiunt, sensum litteralem Scripturæ clarum esse, & intellectu facilem, iuxta illud: *Lucerna pedibus meis verbum tuum, & lumen semitis meis;* ipsi scripturis eos iugulamus, cum quarimus, Quod si Scriptura semper est clara, cur discipuli euntes in Emmaus, nisi Christo interprete, non intelligebant Moysen & Prophetas? Cur Eunuchus reginæ Æthiopum rogatus à Philippo an intelligeret Isaiam Prophetam, quem legebat, respondit: *Quomodo possum, si non aliquis ostenderit mihi?* Cur Apostoli multa eorum, quæ à Christo audiebant, & nunc scripta sunt in Euangelio, non intelligebant? Cur à Petro scriptum legimus, in Pauli Apostoli epistolis *quadam esse difficilia intellectu?* Ad hæc respondere non possunt, qui dicunt Scripturam ubiq; luce meridiana esse clariorem; suo itaque gladio, hoc est, scripturâ iugulantur. Nos autem ad ea, quæ obijciunt, nullo negotio respondemus. Ait sanè David: *Lucerna pedibus meis verbum*

Psal. 118.

105.

Luc. 24.

27.

Act. 8. 31.

Matth.

16. 11.

Luc 18.

34.

2. Petr. 3.

16.

bum tuum; Sed aliud est, Verbum Dei, quando alicui semel ex diuina inspiratione cognitum & intellectum est, dirigere illum, ne erret, sicut lucerna, quæ dirigat eum, ne in foueam cadat, aut in lapidem offendat: aliud est, Verbum Dei ex se clarum esse, quod negamus cum Dauide, cuius ibidem verba sunt: *Reuela oculos meos, & considerabo mirabilia de lege tua*; item: *Da mihi intellectum, & scrutabor legem tuam*; *Da mihi intellectum, ut sciam testimonia tua*. Vbi petit gratiam à Deo, vt possit Scripturam intelligere; qua ipsa petitione ostendit, Scripturam adeò esse obscuram, vt sine peculiari Dei illustratione intelligi non possit. In hunc modum mysticè Goliath suo gladio obtruncatur, dum scripturis hæretici, qui volunt scripturis contra nos pugnare, percutiuntur.

§. V.

Holofernes suo pugione ingulatus; & David adulter adulteris punitus.

Ceterum ad litteram suo telo cecidit superbus ille Martis imitator Holofernes, qui dum ingenti exercitu imminuit Iudæis, muliebri manu est interemptus. Fortissima enim Iudith, oratione ad Deum fusa, *accescit*

Iudith.
13. 8.

ad

in diuina Scriptura, expressam esse. 205

ad columnam, quæ erat ad caput lectuli eius, & pugionem eius, qui in ea ligatus pondebat, exoluit. Cumq; euaginasset illum, apprehendit commam capitis eius, & ait: Confirma me, Domine Deus in hac hora, & percussit bis in cernicæ eius, & abscidit caput eius. Inermis erat, arma ab hoste accepit, vt itidem David à Philistæo. Quid molimini, mortales, cultrum acuitis in victimam? ipsi hostia fietis, quæ sub cultrum veniat. Quàm multi mortem euaderent inermes, qui armati occiduntur? quia gladium aduersario porrigunt. Verbis captis, facilè reliquis vita donatur, qui autem stant in excubijs, qui enses stringunt, qui vibrant hastas, sine vlla gratia perimuntur, & sæpe suis armis perimuntur, quibus ipsi hostem perimere voluerunt. Deus quoque idem facit in sceleribus hominum puniendis, eodem ferro, aut eadem poena, immò eodem scelere finit plurimos fauciari, quibus destinabant alios mactare; vt mensuræ paritas iustitiæ demonstret paritatem. Certè ad ipsum Dauidem adulterum factum, per Nathan Prophetam dixit Dominus: *Eò 1. Reg. 12.* quòd despexeris me, & tuleris uxorem Kriæ ^{10.} Herhai, vt esset uxor tua; Ecce ego suscitabo super te malum de domo tua, & tollam uxores tuas

tuas in oculis tuis, & dabo proximo tuo, & dormiet cum vxoribus tuis in oculis solis huius. Adulterium igitur vnum permittit pluribus adulterijs compensari; vt, quod Vriæ in vna vxore fecerat, ipse in multis pateretur.

§. VI.

Ioannis Baptista caput suo capite luit puella saltatrix.

Niceph.
Callist.
lib. 1. hist.
Eccl. cap.
20.

Qua de caussa in nouo etiam testamento impia illa saltatrix, quæ caput Ioannis Baptistæ in disco poposcit, ipsa quoque caput, mirabili casu, immò mirabili Dei prouidentia amisit. Historiam Nicephorus his verbis commemorat. *Furibunda sed enim, & adultera incestaq; adeò illa, quæ quidem Herodis habebatur, reuera autem Philippi erat coniunx, vitâ longius actâ, quàm prius filiam & saltatricem acerbo fato sublatam vidisset, deinde ipsa quoque decessit, futuri sæculi Iudicio, & supplicio reservata, meras ibi quàm citissime diuinæ iræ faces, intolerabilisq; indignationis Domini calicem haustura. Filia autem eius (dignum enim est, qui memoria commendetur) talis fuit obitus. Eundem ei quòpiam brumali tempore erat, & fluminis traiciendus, qui cum glacie constrictus, coagmentatusq; esset, pedes eum transibat. Glacie autem ruptâ, (idq; non sine*

sine Dei Numine) demergitur illa statim, capite
 tenuis: & in inferioribus corporis partibus la-
 seuiens, molliusq; se mouens, saltat non in terra,
 sed in undis: caput verò frigore & glacie concre-
 tum, deinde etiam conuulneratum, & à reli-
 quo corpore, non ferro, sed glaciei crustis rese-
 ctum in glacie ipsa saltationem lethalem exhibet;
 spectaculoq; eo omnibus prabito, scelestum hoc
 caput, in memoriam ea, quæ fecerat, spectanti-
 bus renocat. I nunc, procax puella, ad con-
 uiuantes ingredi, & dic ad regem: Volo, Marc: 6.
 ut protinus des mihi in disco caput Ioannis Ba- 25.
 ptiste: dum caput illius petis, tuum morti
 vendis; verè sententia tua in caput tuum
 reuertitur; dum pedibus plaudis terram, &
 comicè saltas, mereris vt paulò post tuum
 à ceruice resectum caput, per glaciem, fu-
 nestum chorum cogatur desaltare. Sic ca-
 put Ioannis, capite meretricis, saltatio sce-
 nica, lethali saltatione; & gladius Hero-
 dis, glacie fluminis compensantur. Sæpius
 postea simili pœna saltatrices perierunt. Io. Tri-
 them. in
 Nam Ioannes Trithemius & Cranzius scri- Chron.
 bunt, in Saxonia, nocte Natiuitatis Domi- monast.
 nicæ, saltantes, postea in pœnam, anno in Hirsaug.
 tegro, prodigiosissimè saltationem conti- Albert.
 nuasse: Cantipratanus in Gallia iuxta Lau- Cranz.
 dunum, xon. c. 31 lib. 4 Sæ

dunum, scribit, quosdam saltantes, rupto
 ponte alioqui firmissimo, aquis merfos esse.
 Simile quid, sub Rudolpho I. Traiecti con-
 tigit, vbi cum iuvenes & puellæ, viri & fe-
 minæ choreas in ponte frequentes duce-
 rent, & illac venerabile Christi Sacramen-
 tum deferretur, nullo in genua procumben-
 te, pons decidit, & ducenti propè mortales
 perierunt. Nempe qui saltando peccarunt,
 luerunt quoque de ponte salientes, vt quia
 filiam Herodiadis in petulantia imitaban-
 tur, ei etiam in interitu assimilarentur.

§. VII.

*S. Paulus an percutienti imprecatus sit, vt vi-
 cissim percuteretur?*

Sanctus Paulus, quod orationis initio
 Principem sacerdotum Ananiam nomina-
 tim non aliquo honoratiore titulo affe-
 cisset, vel tantam innocentiam professus
 esset, *Ananias precepit astantibus sibi, percu-
 tere os eius, cui illico talionē vaticinans Pau-
 lus dixit: Percutiet te Deus, paries dealbate.*

*S. Augu- Hæc verba docet S. Augustinus minùs in-
 fin. 1. de telligentibus conuitium sonare, intelligentibus
 Serm. in prophetiam esse. Nam tunc Apostolus seriò,
 monte, atque Apostolica quadam auctoritate, per-
 219, cussionis suæ authori interitū denuntiavit,*
 tum

tum ut eum abstergeret, tum ne videretur
 Tribuno, qui aderat, contemnendus, quem
 à flagris sibi infligendis prohibuerat. *No-* S. Chrys.
nimus quidem, ait S. Chrysostomus, *quòd de* hom. 6. de
hoc loco aliqui satisfacientes, loco prophetia ve- laudib. S.
lint esse, quod dictum est: nec culpo dicentes: Pauli.
exenim istud enenit, sicq; defunctus est. Nam
 diuina inspiratione sciebat Paulus, quid
 Ananix euenturum esset, *nec decet cum Cai-* Ioan. 11.
pha Paulum hac in re comparare, qui quod pro- 51.
phetabat, nesciebat, ait Carthusianus. Verat
 quidem Dominus, *ne quis malefacientibus* Luc. 6. 28.
malè faciat, aut maledicat maledicentibus, vel Rom. 12.
imprecetur; & ipse Paulus idem præcipit, 14.
 & à se sic factum scribit; tamen quandoq; 1. Cor. 4.
licet virumlibet zelo iustitiæ, & iudiciaria pote- 12.
state, atq; sine vindictæ linore, sine odio. ut D. S. Greg.
 Gregorius monet, & suppetunt in eodem l. 4. Mo-
 Paulo alia exempla, uti & in Petro, Elia, Ie- ral. cap 6.
 remia, alijsque diuini honoris zelo inflam- 2. Tim 4.
 matis. Summus igitur sacerdos Ananias, Gal. 5. 12.
 paries dealbatus; *ita ut nomine forinsecus ni-* Act. 13.
teret, ait S. Augustinus, *intrinsecus luteis con-* Act. 8.
cupiscentijs sorderet, quia S. Paulum percuti 4. Reg. 12.
 iussit, vicissim percussus est, & quidem manu Jerem. 12.
 Dei, in quam incidere horrendum est. Ma- S. Augu-
 nus enim omnipotentis omnipotens est. stin. de
 mendacio 6. 150.

§. VIII.

Parentem malè tractans, à filio vicissim malè tractatur.

Caveant igitur, quicumque alios seu lingua, seu manibus percutiunt; nihil erit apud diuinum tribunal impunitum; etsi enim id illis nullus Paulus prædicat, prædicat tamen ratio, prædicat iustitiæ diuinæ æquitas, eos vicissim, nisi se ipsos iudicent, puniantque, vel in hac, vel in altera vita, re-percutiendos. Quemadmodum non alio modo, quàm à propria conscientia monitus fuit ille, de quo Martinus Delrio, alijque scripserunt; qui patri suo, in Frisia, sæpe iniurius adeò fuit, ut illum pugnis contunderet, & prostratum crinibus raptaret. Nam postea vicissim à filio suo pulsatus, atque eodem quoque modo per domum raptus, cum ad limen domus peruentum foret; & nefandi istius filij rabies etiam ulterius progressura videretur, miser parens intelligens, iusto se Dei iudicio illa pati, exclamavit. *Haftenus fili, nec enim parentem meum, aut tuum, ultra domus limen crinibus traxi.* Nullo huic alio monitore opus fuit, quàm conscientia, & ratione, quæ misero dicebat, filium à parente suo didicisse modum tractandi

Martin.
Delrio in
Senecæ
Agamem-
nonem n.
901.

Henric.
in Diopt.
Ioseph.

Balardin.
l. 3. c. 47.

Matth.

Rader. in
vitam S.

Ephrazm.

in divina Scriptura, expressam esse. 211

Standi parentes; qui si inhumanus esset, magistro potius, quam discipulo tribuendus videretur. Nec enim, nisi iustissimè, Deum permittere, ut peccatum parentis, peccato filij plecteretur.

§. IX.

In uxorem crudelis crudeli morte multatur.

Hoc etiam pacto finit aliquando errare, in sententia ferenda, ipsum Magistratum Deus. Sæpe enim, qui in vno crimine innocens plectitur, est in alio nocens. Et Senatus quidem iudicium præcipitat, est tamen aliud peccatum, quod Deus per senatum castigat. Referam melioribus verbis, M. Michael Iulius rudi Minerua dedit memorijs posterorum. Basileæ Paterfamilias fuit, crudis homo moribus, & mentis indomitæ: qui si tangeretur, echino fuit asperior; Adria iracundior, si læderetur. Is conjugem habuit utique meliore marito dignam. Nam etsi honesta esset ac pudica, quotidianas tamen rixas, & velut perpetuam simultatem pati cogebatur. De quavis re, etiam de lana caprina, illi Orbilius ille litem movebat. Nec manebat res intra verba, & probra; à contumelijs & maledictis plerumque ad verbera, & livorem

M. Michael Iulius de laude ordinis Coniugalium conc.

rem vultus veniebatur, vt è vestigijs constaret de præterita tempestate. Diu tolerauit mulier huiuscemodi importunitates, sed tandem, vt ictibus satiata, ac pertæsa iniuriarum, domo profugit ad parentes cognatosque suos, de intolerabili sauitia ac tyrannide mariti querelâ depositura, & quaesitura medicinam. Ibi professa, se frugihonestæq; matrisfamilias officium sedulo suaque sponte facere; maritum autem ganeonem, omnis mansuetudinis oblitum in beluam degenerasse, neq; blanditijs, neque vllis officijs delinitum deponere feritatem, rogauit, vt vel auxilium, vel in patria suum exilium sibi darent. Interea autem, illa absente, alia quæpiam mulier in Rhenum cecidit, & submersa est. Quare lapsu & agitatione aquarum Basileam vsq; deferebatur, facie sæpius ad scopulos allisa, itaque confusa ac deformata, vt satis agnosci non posset. Quia tamen habitus illius ac vestimenta per omnia respondebant amictui mulieris illius quæ non ita pridem, clam omnibus ad parentes suos se se proripuerat, non dubuere, qui conijcerent, cadauer esse illius profugæ mulieris. Itaque suspicio per plures ac plures propagata est; qui mulierum primò

primò, tum etiam palàm iactarunt, non alium istius facinoris esse authorem, quàm maritum, cui fermè numquam cum vxore conuenisset: assiduas inter hos coniuges fuisse lites, bella quotidiana, perpetuas inimicitias; vel igitur vxorem sponte in Rhenum insiliisse, vt se tanto malo liberaret; vel quod de tam importuno atque immiti coniuge longè credibilius esset, maritum incautam vxorem Rheni præripijs adambulanti in aquas præcipitasse. Suspicio in famam, fama sepe in extrema erumpit mala. Quamobrem etiam tum magistratus, partim similitudine habitus in muliere aquis suffocata, partim publicis sermonibus motus, in maritum manus iniici, ad carcerè necquidquam reclamantem rapi iussit. Ibi dum crimè obiectum constanter negat, tormentis admouetur, & in quæstionem postulatur. Multi malunt citò mori, quàm diu cruciari. Itaque & ille, quamuis hac parte innoxius, vi tormentorum adductus, non dubitauit fateri, vitam se coniugi suæ eripuisse, eamque vndis sepelire voluisse. Fatentem reum magistratus morti adiudicat, ducitur. supremo supplicio afficitur. Vix triduum à supplicio elapsum est, cum mater

ter familias, cum cerebroso marito in gratiam reditura, Basileam redijt, sed maritum haud ampliùs inuenit, cuius miserabili interitu comperto, protinus in curiam se effudit, & cum Patribus Reipublicæ illius conscriptis vehementissimè exposulauit, quòd maritum suum criminis istius exortem è finibus humanæ naturæ exturbassent, morteque infami deleuissent. Quare non solum mulierem sui à marito discessus, sed etiam magistratum, iniustæ aduersus innocentem sententiæ latæ serò poenituit: non poenituit autem Deum, qui tam multas grauesque iniurias mulieri illatas, in occasione habuit vindictæ marito reponenda.

§. X.

Machetes tria ipse passus, quæ in alijs temerè iudicauit.

Quod in his talibus proiectioris licentia hominibus facere iustissimum reorum Iudicem tantò minùs mirum est, cùm etiam sibi magis addictos feriens talione sinat in ipsum peccatum labi, ut seipsos noscere discant, atque in viam redeant. Apud Cassianum, Abbas Machetes solebat narrare, tribus de causis potissimùm se Monachos

Cassian.
lib. 5. de
renunti-
antium
instit. c. 30.

temerè

temerè iudicasse. Primò cùm venisset ad Monachos quosdam, qui graui tumore intra os laborantes, tubereq; vehementer eos cruciante, medicinam mali excogitabant, procurabantque, vt tuber illud excinderetur. Quod vbi Machetes vidit, iudicauit, apud semetipsum, curationis huius sollicitudinem ex defectu mortificationis prouenire. Secundò malè habebat Machetem, quòd aliqui seu vitio ætatis, seu alia necessitate compulsi, non nihil de seueritate disciplinæ Monasticæ remitterent, & pro capessenda quiete, pelle ex caprarum pilis confecta se cooperirent. Hos nimis sensualitatis condemnabat. Tertiò indignè tulit, quando vidit sæcularibus petentibus ex deuotione aliquid olei sibi benedici à Monachis, eorum postulatis annui. *Hoc, inquiebat, ingens presumptio est, & quadam quasi sanctitatis ostentatio.* Sed ecce diuinæ bonitatis æquitatem, idem Machetes, alioqui vir sanctus, palàm vltroque fassus est, permisisse Deum iustissimo iudicio suo, vt in omnes hos tres defectus (si quidem defectus sint) ipsemet laberetur, quos in alijs antè improbauerat. Nam & tubere illo intra os (Deo pœnas temeritatis hoc modo ab illo deposcente) enato

punitus est. Itaq; medicinam sectione, ob doloris magnitudinem, petere coactus est. Ex eiusdem morbi vi etiam operimento illo, seu stragulo ex pelle caprina vti adactus est. Deniq; importunitate sæcularium ita fatigatus est, vt oleum quoq; eis benediceret. Hæc de se ipso Machetes dixit, coronidemque illam addidit, hortando, rogandoque omnes, vt ipsius edocti seu exemplo, seu supplicio, iudicia temeraria, tamquam præsentissimam pestem, declinarent. Itaque nolite iudicare, qui non vultis iudicari: *in que enim iudicaueritis, iudicabimini.*

CAPVT XII.

Pœnam talionis, in omnibus elementis redditam fuisse, è varijs Scriptoribus sacris demonstratur.

§. I.

Fulmina, seu alia Tela in authores retorta, et lādere cupientes lādentia.

IN ipsis quoq; Sanctorum historijs sæpe fit mentio, de hominibus, qui illis ipsis armis, aut instrumentis læsi sunt, quibus alios vel læserunt, vel lādere statuerunt; aut, vt dici solet, qui in

in caput suum lunam deduxerunt; idque in omnibus contigit mundi elementis. Atque ut ab aëre incipiam, in eo multa eiusmodi diuinæ ultionis euenerunt argumenta. *U* Martyrolog. Roman. 2. Maij.

enim taceam de legione Fulminatrice, & telo trifulco cum alijs iaculis in hostem re- tortis, quis nescit, in montis Gargani Spe- lœo, vel jumentum, ope D. Michaëlis Ar- changeli, fuisse seruatum, sagittâ ad iacu- lantem remissâ? Si pecudem seruant Diui, atque ita tuentur, ut arma illis *in arcum pra-* Psal. 77. *num* fiant, percutiantq; eos, qui eam ad se 57. confugientem persequuntur; quippe ni- dem faciant hominibus cœlitum opem im- plorantibus? Audi Gabrielem Bisciolam; Gabriel, Bisciola in Epi- tome Ba- roniana, An. 718.

Anno 718, inquit, *Pelagius Theodorici olim Spatarius, fugiens impetum Sarracenorum, cum magnâ parte militia Gothorum, in Astu- rios se contulit montes, & speluncâ se cum illis continebat. Quo à Sarracenis audito, exerci- tum in eum mouent, sed primùm insidijs appe- tendum putant, misso ad eum Oppâ Archiepisc. Toletano, Vuitizæ Regis Filio, qui magnis pollici- tationibus illi deditiorem suadeat. Ad quem increpitum magno animo respondit, se ope & intercessione Beatissimæ Mariæ Virginis, spera- re cum illâ parâ manu, gentem Gothorum, &*

O s fidem

fidem restauraturum, debellatâ illâ infinitâ
 multitudine Paganorum. Desperatâ deditio-
 portam spelunca sagittarij & fundibularij im-
 petere cœperunt; sed diuino miraculo lapidibus
 & sagittis, ac iaculis retortis, maxima est eorum
 multitudo prostrata. Ex quo reliqui per terre-
 facti abeuntes, insequente Pelagio cum suis, pars
 trucidatur, Oppâ capto, pars in itinere per
 aspera montium, & per exundationem flumi-
 num extinguuntur, &c. & paulò pòst: Por-
 rò spelunca illa Dei Genitricis memoria dicata
 est, cuius quoque nomine nuncupari cœpta,
 dictaq; S. Maria de Conadongâ. Aëris hæc
 prodigiosa iustitia est, iacula in jacentes re-
 pellentis, haud secus ac si in rupem incidis-
 sent; quæ meritò iniustè pugnantes com-
 mouere debet, ad sagittas in pharetra con-
 tinendas. Apud Ferrarium, sacerdos quidâ
 sanctus, cui Iuuenali nomen, Narniensibus
 ardentissimè fidem Christianam prædi-
 cauerat, in cuius rei mercedem impij illi
 eum adigere volebant, vt, Christo deserto,
 vana Numina veneraretur. Vt ergo eum co-
 gerent idolothyum comedere, quidam per
 vim, & cultro os eius conatus est aperire.
 At, cultro se in manu eius vertente, ipse, qui
 lædere voluit, læsus est. Ob quod signum

Ferrarius
 3. Maij.

tam

tam prodigiosum septem millia Ethnicorum, cum mulieribus & virginibus, conuersa sunt.

§. II.

Gladus stringenti ipsi perniciosus.

Abduxit Ethnicos non modò à voluntate lædendi, sed etiam ab idolis, cum viderent cultrū in manu furentis se vertere, & lædere lædere cupientem; an non & nos debet absterre à proximo nostro violando, cum intelligamus, mucronē, quem alijs obtemus, diuinæ prouidentię iustitiā plerumque in nosmetipsos reflecti? *Gladium euaginantur peccatores: intenderunt arcum suū; ut deiciant pauperem & inopem: ut trucidens rectos corde. Gladus eorum intret in corda ipsorum: & arcus eorum confringatur*, ait Psalmista. Franguntur nimirum consilia impiorum, & quo ferro alium voluerunt confodere, ipsi confodiuntur. Quia *gladius eorum intrat in corda ipsorum*. Fascinat enim eos ira, quando *turbatur à furore oculus eorum*, ut non prospiciant, quò destinata à se vulnera itura sint; quemadmodum magi sæpe præstigijs suis id efficiunt, ut, dum videntur digitum suum alteri in manus dare, non suum digitum, sed proprium illi nasum dexte

Psalm. 36.

14.

Psalm. 6. 34

Psal. 36.

14.

dent, quem iubenteum abscindere. Si tam audax est, si vult digitum magi cultro secare, serò sentit, se non digitum magi, sed proprium sibi nasum præsecuisse. Neque longè quærenda sunt exempla. Quoties Stygius artifex alterum iubet prouocari ad duellum? cur vnus alterum prouocat, nisi ut ei vitam adimat? At obseruatum est, sæpius cadere ipsum prouocantem. An non tunc dici potest? *Gladium euaginauerunt peccatores, intenderunt arcum suum, armarunt, & pyrio puluere instruxerunt fistulam ferream, addiderunt glandem plumbeam duplicem, ut deiciant pauperem, & inopem; qui coactus est vel inuitus in duello comparere trucidandus, quia noluit arridere turpibus, vel ad vomitum vsque potitare; aut rapinas vnà exercere, rectus corde. Quid ergo fit? id quod per modum imprecantis prædixit Propheta: *Gladius eorum intret in corda ipsorum, & arcus eorum confringatur.* Rumpitur enim fistula: vel non reddit ignem filex; vel trepidat manus iaculantis, ut plumbum in auras irritum expuatur. Itaque ictum excipit, qui ictum destinauit. Quin etiam audiuius, sæpe gladiū ipsum instar ceræ, reflexum, atque in se se redeun-*

redeuntem, illum ipsum, à quo vibrabatur, interemisse.

§. III.

Fur innocentem furti accusans bis suspenditur.

Sicut autem isti ad gladium suum iure damnantur, ita alij ad laqueum; ut iustitia summi Iudicis etiam de illis triumphet, qui in aëre sublimes conspiciuntur. Brevis est, sed ob inauditam malitiam incredibilis historia, nisi ab scriptore tam fide digno memoraretur. Coloniae S. Andreae Canonicus Casarius, lib. 6. illust. Mirac. c. 246
servum equo expeditum miserat ad decimas colligendas. Via illum ducebat haud procul à patibulo, in quo recens suspensum, dilapsis iam ceteris omnibus, animadvertens adhuc moveri, aliquid in eo vitae superesse, ex palpitatione, coniecit; tactusque miseratione, laqueum gladio incidit; restim laxavit, allataque in pileo ex proximo amne aqua hominem refocillavit. Qua refrigeratione recreatus, ad mentem, immò ad amentiam redijt suspendiosus. Adeò enim pertinax est furandi consuetudo, ut ne resti quidem ipsa se sinat tolli. Itaque resumptis viribus, desperatissimæ audaciæ fur, liberatorem suum ad proximam villam secutus est: ibi maleficio pro beneficio
repe-

reponens, manum iniecit in equi eius frænum, atq; elata voce clamare cœpit; eum equum suum esse, fessorem iniustum vi sibi illum abstulisse. Vociferatio homines acciuit; qui vndique accurrentes ex agris, & abigeo indignantes, nec audito quidem aut ad excusationem admissio necem decreuerunt; factoque agmine, rapuerunt ad furcam; & ad illam ipsam furcam de qua furem eques innocens paulo prius deposuerat. Erat enim illa vtrique loco communis. Nouum mortalium globum cùm ad patibulum confluere vidissent viciniore illi, qui furem laqueo addixerant, accurrerunt & ipsi, interrogaturi, quid rerum gereretur. Ad patibulum vbi ventum est, viderunt abesse suspensum, & adesse alium suspendendum; cui datâ pro se loquendi copiâ, auditaque rei gestæ tota serie, vultumq; audacissimi furis haud parum licet sanguine suffuso denigrati agnoscentes, innocentem absoluerunt, calumniatorem autem patibulo suo reddiderunt. Qui proinde, iuxta prouerbium, suo ipsius laqueo captus, in ea ipsa cruce, quam alteri parauerat, bis pependit, quia sæpius meruit.

§. IV.

*Igne consumpti, qui tres pueros igne perdere
voluerunt.*

Nunc & in igne videamus iustitiam talionis. Neque enim tacendum est, quod Daniel memorat, tribus pueris accidisse, qui ipsi illæsi *ambulantes in medio ignis* spectandi spectauerunt eos, extra fornacem, arduentes, à quibus iniecti fuerant. Et non cessabant, ait Propheta, qui miserant eos, ministri regis succendere fornacem, naphtha, & stappa, & pice, & malleolis, & effundebatur flamma super fornacem cubitis quadraginta nouem: & erapit, & incendit, quos reperit iuxta fornacem de Chaldeis. Quid isti? nonne ignem sibimet ipsis incenderunt? & senserunt ignem, extra clibanum, quem serui Dei in furnum calidum conditi non senserunt, suauissima aura recreati? Nimirum, sæpe illud ipsum malum, quod alijs homines machinantur, incurrunt; arque ijs, quibus machinantur illud, in refrigerium commutatur, vt illis tantò ægrius sit, si videant, se non solum, id quod voluerunt, non effecisse, sed etiam technâ se suam in se ipsos struxisse. Itaq; tres pueros, immò tres viros illos, flamma illustravit, Chaldaeos supplicij authores deuorauit.

§. V.

Dan. 3.

92.

§. V.

*Calumniator in calcariam mittitur, in quam
alium mittere cogitabat.*

Ex 2. p.
Chronic.
Francisc.
l. 8. c. 28.
§ 1. Cate-
chismi
Granat.
l. 2. c. 27.
§. 10.

Haud absimile quiddam scribitur in vita
S. Elisabethæ reginæ Lusitanæ. Habebat ea
regina, inter ephebos, puerum insignem,
omnibus naturæ & gratiæ donis ornatum.
Nam & forma erat præstans, & ingenio
vigeat, & splendebat virtutibus; præser-
tim pietate, ac fidelitate. Sed ô quàm pe-
riculosum est, in aula eminere! Illæ ipsæ do-
tes, quæ puerum reddebant amabilem, in-
uidiæ eum obiecerunt. Erat inter eosdem
ephebos alius perditissimis moribus puer,
qui non poterat pati, quod regina alterum,
præ se, præque ceteris æstimaret, & verò
etiam per illum tantas (quas solebat in pau-
peres expendere) eleemosynas dispensaret.
Maluisset enim ipse esse quæstor, diribitor-
que, ut nummos, pro lusibus clependi ha-
beret occasionem. Cogitavit igitur diu, quo
eum modo amoliri posset, ipseque in officium
eius succedere. Haud vrilius ei consilium
incidit, quàm ut apud regem eum illis titulis
accusaret, qui ob gratiam, quam apud regi-
nam habebat, maximè probabiles, maxi-
meque eum suspectum posse reddere videban-
tur.

tur. Et valuit calumnia. Neq; indignatio sinebat regem, secundum leges, in reum inquirere; sed ipse sibi pro lege, quod suadebat in æmulum furor, statim exequi cogitavit. Egit itaq; cum calcarizæ fornacis magistro, summo silentio, & fide illius adiuratâ, ut cum tali die, & hora puerum ad illum misisset, quæsitum: *NVM MANDATA FECISSET*, illico eum, sine vlla misericordia, siue Superos, siue inferos inuocantem, arreptum in fornacem calcariam iactaret, infelicibus flammis vstulandum. Aderat iam dicta dies, aderat & hora constituta, qua innocentissimum adolescentulum ad se vocatum ire iussit actutum ad officinam Calcariam, atque artificem interrogare, *NVM MANDATA FECISSET*? It puer, ignarus ad quid mittatur. In via dum est, audit sonitum æris Campani, quo significabatur hostiæ sacræ ad populum ostensio. Qua igitur erat pietate, & more suo, ad templum diuertit, hostiam adorauit, atque ad finem vsque sacrificij inibi supplex perseuerauit. Inde egressus, in alio itidem, atq; alio templo dari signum consimile audiuit, ad quod, & illa templa pius viator subiuit. Interea temporis hora quoque à rege data præterijt.

P

Quam.

Quamobrem rex, qui exitum rei vehementer scire desiderabat, illum ipsum puerum calumniatorem, à quo fuerat innocens sceleratè delatus, currere iussit ad calcariam, sciscitatum è magistro: NUM MANDATA FECISSET? Cucurrit puer inoffenso pede, neque ad vllum templum diuertit, non solitus scilicet ante aras moram trahere, aut precibus tempus dare. Ad calcis conficiendæ magistrum vbi peruenit, & NUM MANDATA FECISSET, quæsiuit, ille hunc esse puerum ratus, de quo rex mandatum dederat, inopinatò in eum inuolauit, arreptumque in calcariam proiecit, nec quidquam regis auxilium opemq; in amplexu, clamantem. Arsit igitur, & in cinerem redactus est, in illa ipsa fouea, in qua alteri exitium erat architectatus. Atque hoc modo summus ille Iudex innocentis causam tutatus est, & reum debito supplicio affecit, & in eum illud malum conuertit, quod ipse alijs moliebatur, ut facere solet. Hoc casu rex veritatem agnouit, & pœnâ huius tam inopinati exitus alterius pueri innocentiam, & alterius improbitatem cognouit. Ite, maligni, & perniciem alijs coquite; est in cælo, qui vos illo ipso igne torqueat, quem alijs excitatis; immò opratis.

Nec

Nec refert, siue ignis is sit, siue aliud elementum, aut bellua deuorans; quæcumque mala vos alijs paratis, scitote etiam paria pro vobis superesse: immò illa ipsa in vos posse reuerti. Nam ouum ouo tam simile non est, quàm historiæ modò recitatæ, seu historia, seu fabula, ex Italico authore ferè verbatim huc apponenda, in documentum calumniatorum, licet ea poenam ignis non contineat, sed bestiarum.

§. VI.

Alius similis calumniator, similia passus.

Selimo Constantinopoli Turcis imperi- Io. Bape-
tante, captus à Piratis Lamprinus adoles- Girald.
cens quidā cū formā, & corpore elegans, Cinthius
tumanimo ad omnem virtutem excultus, Hecaco-
eidem Tyranno vt mancipium muneri est p. 2. de-
datus. Qui Tyrannus etsi truculentissimus cad. 8.
aliās vitam extorquere captiuis Christianis Nouella:
soleret, generosa tamen indole commotus 6. fol. 135.
vitæ ei gratiam obtulit, si eiuraret Chri- Vener.
stum. Erat tum annorum XV. oriundus ex 1584. 41
Corfu, ac quòd tenerā ætate rerum careret
experientia, nec ita quæque suis momentis
metiretur, ingenti terrore perculsus, &
præsenti necessitate adductus imminentis
horrendi supplicij metu, si aliter faceret,
externo

externo cultu subscripturum se Machumetanigenarum superstitioni finxit, in animo soli Christianorum interim Deo facturus sacra, quoad melior adspiraret aura. Hoc facto, ut elegantia, ita gratia in dies apud heorum creuit, quod multis, qui iam olim in aula seruiebant grande peperit cordolum. Erat inter cæteros Zelimus quidam, quem ita exosum habebat Selimus, ut de illo interficiendo cogitaret; hic Zelimus aduertens, quàm bono apud Selimum loco esset Lamprinus, eo patrono se receptum in gratiam obtinere posse confidere cœpit, quare illum compositissima ad omnem submissionem oratione rogauit, ut, quando ab Imperatore nihil non facillimè posset obtinere, antiquo dignitatis pristinae loco redere ne grauaretur, quo excidisset, secretarij nimirum cubicularis; promittens, se gratiam, quàm posset maximam beneficio huic immortalis redhibiturum. Erat eius ingenij Lamprinus, ut in perditis eum diem, & horam sibi numerandam arbitraretur, qua non obsequium alicui gratificatus fuisset, quare liberaliter promisit, si quâ re patronum eius agere posset, haudquaquam intermissurum occasionem; nec multò post eam

eam nactus, tam strenuè rem eius egit, ut
pro fratre meliùs facere non potuisset.
Calorem tantum admiratus Selimus, nescis
tu, bone, quid petas, ait, Eâ enim est mali-
gnitate naturæ Zelimus, ut sperari ab eo nil
boni quicquam possit, ac quamquam mon-
tes polliceatur aureos, plumbeum non præ-
stabit teruncium, id quod multiplici me-
jam dudum docuit exemplo, inde plures
mihi sunt & graues causæ, cur inuisum ha-
beam atque execrer. Ne tamen tibi, quem
tantopere diligo, rusticè aliquid negasse vi-
deri queam, Esto sanè in tuam gratiam,
reddo illum officio, quamquam animus iam
præfagiat, cessurum id in vtriusq; nostrum
grande & exitiale malum, nî Deus auertat.
Senties, & utinam vel maximâ calamitate
tuâ sentias, spem de ipso à te conceptam tur-
piter esse falsam, promissa ventis tradita,
pessimam tibi relata gratiam. Lamprinus
his omnibus nihil motus, ubi gratias egit,
Zelimum Imperatori stitit, qui disertis ver-
bis ei denuntiavit, non alterius ope, quàm
Lamprini eum patrocínio dignitati esse re-
stitutum; daret ergò operam, ut memor
beneficij, ita se gereret, ne neutrum pœni-
tere posset: id quod se accuratè facturum.

appromisit. Magnas sæpe, spes una, facit promissiones; quæ, ubi res habetur, abeunt in obliuionem. Vnde & Zelimus, ne vllum in aula & gratia Principis priorem haberet, ubi primùm sibi persuasit, non malo se esse apud Selimum loco, continuò consilium agitavit, quibus machinis efficeret, ut gratia Lamprinus excideret, & dederetur neci. Multa secum ad id efficiendum volutaue- rat, excogitaueratque, sed nullis se profecturum aliquid sibi poterat persuadere artibus, quòd ita in amoribus Selimo Lamprinum esse ægrescentibus inuidia oculis videbat: tandem tamen hanc stropham adinuenit. Erat inter Vxores Selimi Tamulia quæpiam principe loco, quam ad insaniam diligebat: Ortu illa quidẽ Christiana, cæterum, quòd à piratis ex Corfu abducta, in eius potestatem venisset, & ob formæ elegantiam haud displicuisset, ut vitæ consuleret, multoties à Tyranno sollicitata, itidem in speciem, omisso Christo, Machomerigenis religione accedere se simulauit.

Huius curam Selimus fidissimo sibi, uti credebat, Lamprino credidit, imperans, uti non aliter atque oculos eam suos obseruaret & coleret; id quod se facturum diligentiùs

gentius propensissimè stipulatus est: eoque magis, quòd sororè eam esse suam cognitū haberet atque perspectum, videlicet eodem aliàs fato anno superiore Byzantium raptā à piratis, quo ipse fuerat: vnde & fiebat, cū Tamulia etiam non nesciret iisdem se cum eo parentibus genitam, vt agerent inter se confidentissimè, ac deliciarentur, nemine interim quopiam altero conscio, tam arctam sanguinis necessitudinem intercedere.

Ex hoc tam hilari, & libero agendi inter se modo sementem cepit Zelimus inuidiæ, & odij, nactusq; materiem cudendæ exitialis fabæ Lamprino. Nam cū veluti Selimi secretarius, illi aliquando confidentius colloqueretur, eò diuerit orationem, vt diceret, à magnatibus maligno fato sæpe numero reijci famulorū fidissimum quemque, & officio dimitti, cū ē contrario ignauissimi quique maxima quæque apud eos possent, & ad summos honorum gradus prouherentur, qui res interim infidelissimè administrarent, atque huius rei exemplum, vt non longè abiret, peti posse ab Lamprino, quem ex capto, & capitis damnato Selimus in tantam dignitatis fastigiū

extulisset, ut quod vnum ex mortalibus haberet expetitissimum, charissimumque Tamuliam ipsius fidei commiserit, quid autem dein? Responderetne expectationi, & tantantis Principis sui beneficijs? immodè verò per summum scelus ita cum ipso agere Tamuliam, ut si maritus esset, nec dubitare se venisse illum in partem tori Imperatoris, nisi fortè illa iræ tuæ furores extimescens, facinus quo minùs perpetratum sit obstiterit. Hic Selimus, vide quid dicas, ait. Scis quantis nominibus Lamprino sis obstrictus, quidquid es, ac quantus es, ipsius es, ipsius beneficio non solum spiras, sed in amicitiam nostram admissus palatinis facile omnibus antistas. Et benefactorem tuum tantum, tam mihi fidum, tam charum, de re tam turpi ac nefanda apud me audeas sugillare? quem si etiam gravissimè deliquisse haberes compertum, vel cum vitæ tuæ periculo supplicio deberes subducere, nunc ultro carnicinæ obtrudis, & quod crudelitatem transcendit, innocentem, nam quid de obiecto adulterio conuincas? cui Zelimus: si eius dumtaxat obligationis, quæ mihi cum eo intercedit, rationem habere liceret, equidem silentio hoc erratum & amici, & pa-

troni

troni maximè obruissem. Nunc, cùm me pluribus, & potioribus nominibus Maiestati tuæ obstrictum intelligam, nec potui, nec debui intermittere ad te referre ea, quæ ignorata cum summo dedecore irreparabilem tibi cladem poterant adferre, præsertim cùm perfidia tanta pro summâ fide habita summis laudibus à te sit deprædicata, & tantùm non sublata in cælum. Cùm contrà contenderet Selimus, ad se signū hactenus nullum libidinosæ proteruiæ peruenisse, sed talem se præstitisse Lamprinum, ut ne optare, aut fingere potuerit aut voluerit castiorem. Nihilominus, his auditis, Zelimus propositum vrgens, nam quid miri sit, inquiebat, si exterus, & religionis nostræ hostis os tibi sublinat! obsequium se Deo præstiturum existimabit, si malè tibi facere possit: iniurias tibi à se illatas summâ gloriam interpretabitur, Quid, quòd Tamulia ut eiusdem religionis, ita & patriæ esse perhibetur? Sic quando tu totam esse tuam tibi persuades, in consortium non inuita receptura est suum ciuem, quid si mater fiat? quid si tu curruca aliena educes pignera? quid si spurij illi, te senescente, imperium sibi vendicent Orientis? Et quæ cum matris

P 5 lacte

lacte suxere popularibus nostris vel insill-
lent, vel obrudant Christianæ superstitionis deliria? quæ quanti sint momenti, equidem tibi, Imperator, expendenda relinquo. Auditis hiscè suspicio orta est in animo Selimi; fidem tamen tribuere noluit prius, quàm signum quoddam ac vestigium facinoris ipse deprehenderet, neque enim amoris magnitudo, quo æquè Tamuliam, ac Lamprinum prosequebatur, præcipitare feralem sententiam sinebat; utque certi aliquid de ijs concluderet, obstare beneficiorum erga eos multitudinem, quâ eos sibi deuinxerat, sentiebat. Itaque conuersus ad Zelimum, Quod si calumniatum esse te deprehendero, stomachabundus exclamat, Ea supplicia mansura infelicitatem tuam scito, quorum acerbitas ijs experiunda erit, si proditoriè, aut perfidè mecum eos egisse comperiam. Argum agam, & si quod scelus est in apertum producam; ubi nulum erit, senties, & quidem proximo malo tuo, quàm mihi displiceant erga benefactores ingrati. Obtulit ille corpus, si sciens falleret, dolouè malo inuidiam conflaret Lamprino, supplicio vel Phalaridis tauro immaniori. Imbiberat jam tot calum-

mij

nij's venenum zelotypus, & quiduis, quod diceret ageret ué Lamprinus, in deterius rapiēbat. Ita crescente in dies suspicione, factum, ut cū alia pertractaret cum Selimo Zelimus, is ultro de Lamprino sermonem inferret, ac se nunc demum intelligere affirmaret, quò spectarent familiares congressus Tamulix, & Lamprini. Nam ut mordicus tori fidem obseruaret Tamulia, vero tamen simillimum sibi videri, Lamprinum illi, plus quàm sit necesse, familiarem. Sed diespiter me perduit, exclamabat, nisi atrociter luet subessor thalami nostri, indignus, qui pereat ab humana manu, lacerabitur à feris. Incredibile dictu est, quàm audire hæc iucundum fuerit Zelimo, confirmanti Dominum, ut si posset, crudelius etiam fauisset in Mœchum.

Erat Selimo viuarium diuersis refertum, bestiis, ut leonibus, pantheris, tigridibus, quas gratissimo subinde inter se spectaculo committebat. Huius mansuetarium cū ad se accersuisset, imperauit, ut, sicut erat, leonibus deuorandum obijceret, quemcumque vesperi ad ipsum amandasset, rogaturum, *An executioni mandasset, quæ Imperator ei dedisset in mandatis?* Leontarchus, ne paria

paria cogeretur perpeti, memori mente imperata reposuit, & Orco futuram victimam est præstolatus. Subinde Selimus cum Lamprium ablegasset ad Leontotrophum, quaesiturum, num quæ Imperator ei dedisset in mandatis, perfecisset, nescio quæ insolita hominem incescit religio, reputantem secus insolitæ legationis insolentiam, hominis in aula in paucis spectati ad homuncionem è plebis sentinâ: eapropter animo aliquid mali præfagiente, secessit in frutetum. Et cum in genua se precabundus abiecisset, versis ad cælum oculis sic Deum cœpit compellare. *Scis ô Cardiognostes, animi imbecillitate eò (prò dolor!) me abreptum, ut cum tua sacra medullitus sola venerer & amplectar, sacrilego fuco me Mahumeto quoque addictum ausus sim simulare. Certè numinis tui reuerentia numquam excessit pectore, neque animus præter te quemquã adoravit, ut par est, Deum. Quare demississimè flagito & obtestor, ut calamitosâ illa fragilitate mea insuper habita ne dedigneris clementi me respicere obtutu, & si quod me ex imperio heri, quo nunc perfungor, manet infortunium, id benignè auertere. Quin verò & iram pandis, per quam è turpissima hac servitute euadam? ut, excusso Mahumeto, palam possim*

possim preces tibi allegare, uti nunc miser in secreto, te conditorem assertoremq, meum promissimo assensu adoro atque veneror. Subinde amuleto sacrosanctæ Crucis frontem, & pectus obarmatus, quò destinatus erat pergere institit. Porro haud aberat Zelimus, cum Selimus mandata dederat Lamprino, quare cum ad summam votorum desideria tandem sua tendere intelligeret, nihil prius habuit, quàm ut ad leonum caueam, & ipse quoque contenderet, hostisque sui internecione tristissima crudeles pasceret, oculos, & si ita daretur occasio, ad maiorem rabiem leones inhortaretur. Illico ergo & ipse se quoque dedit in viam, ac dum precibus tempus exigit Lamprinus, Zelimus prior leontarcho occurrens sciscitatus est, Ecquid mandatis Imperatoris paruisset? ille, qui catharma futurum trito calle manebat, ubi symbolum inaudijt, quod à rege morti sacratum leonibus addiceret, protinus hominem inuasit, & nequiquam reluctantem bestiis lacerandum obiecit, nec potuit eum multoties imploratus servare Mahomet, nec truces minæ, nec submissæ preces, nec amplæ pollicitationes, nec, pro quo erat succedanea victima,

ma, imperatorio iussu carnificinæ Lamprinus iam adfuturus, quin ita foedè tractaretur, ut Pentheus, Absyrthusue mitius sit habitus. Iam sepulchrum nactus erat ingratus Zelimus in leonibus, cum aduenienti Lamprino Leontarchus, nempe rescire cupis, inquit, an Cæsaris imperio perfunctus sim! Et annuentem illum ad caueam duxit, ossiumque reliquias cum iofelicitatibus, deinde & vestes quoque ostendit, addiditque, summa vociferatione contempsisse, non se, sed Lamprinum quemdam, ut belluarum ingluuiem saturaret submissum; præstolaretur igitur tantisper; mox adfore, se hæc insuper habuisse, & potius Cæsaris imperium, quàm huius tergiuersationem, & insidiosa lamenta curasse. Ex hisce haud difficulter didicit Lamprinus & scelus in authorem recidisse, & miseratione diuinâ votorum se suorum factum esse compotem, quare actis Deo gratijs statuit se in Christianam libertatem asserere. Solitus erat aliàs animi subinde gratia domitare Asturconem Imperatorium, quo ipse utpote velocissimo utebatur, cum pugna ferarum spectatum concederet, hunc fugæ suæ aptissimum iudicauit. Ergo ubi caussatus

ius mandatum à Cæsare, eum conscendit, ac nemine interpellante, ad Christianorū fines in Sclauoniam terendit, quò vbi venit, nihil habuit antiquius, quàm Ecclesiæ Orthodoxæ vt reconciliaretur. At Selimus, qui nihil dubitabat Lamprinum à leonibus deuoratum, cū desideraret Zelimum, nec quisquam, quid eo ageretur, rationem posset reddere, rei insolentiam haud modicè est miratus, interiectis diebus nonnullis sterni Equum iussit, vt Ferarum pugnis intenderet, at strator se illum pronuper Lamprino cessisse respondit, qui principis eum nomine sibi cedi voluerit, ardui negotij expediendi causa. Obstupescens Imperator si viueret Lamprinus, Ecquem ergo Leontotrophus feris obiecisset est percontatus? cui ille, eum videlicet, qui primus ex se sciscitatus esset, *Num qua ab Imperatore habuisset in mandatis, effecisset, Zelimum;* idque se eidem Selimo per paulò pòst superuenientem Lamprinum significari curasse. Mox Selimus haud absurdè est suspicatus, per calumniam structas esse à Zelimo Lamprini vitæ insidias, atq; vtiq; sanguinolentum animum, oculosque dum illius carnificina exaturare conaretur, ipsum cecidisse

cecidisse in foueam, quam innocenti ef-
foderat, diuinæque prouidentiae sapientissi-
mam adorans dispositionem non potuit
non vehementur commendare, ingratis-
simum bipedum ingrati animi dignum re-
tulisse præmium. Sparserat iam longè late-
que fama, ob id, quòd Tamulix pudicitia
infidiatus fuisset Lamprinus, Imperatoris
imperio ad bestias damnatum, & ad ipsius
quoque Tamulix aures pertulerat, quæ
haud parum mœsta, ob fratris laniemam,
tantò postea magis exhilarata fuit, ubi,
quod factum erat, reipsa intellexit. Nam
postquam domum venit, Lamprinus ipse,
vt mendacium refelleret, honorisque ite-
demnitati consuleret, scriptis ad Selimum
litteris, per calumniam famam suam arro-
sam est questus, de quo ne dubitandi locus
esset, nolle se ipsum ignorare assererat.
Tamuliam iisdem esse parentibus propta-
tam, quos ipse pro suis meritò agnosceret
& veneraretur. Cùm verò sibi constaret de
iniquissimè se apud eum traducto, & capite
suo in periculum adducto, coactum fugâ se
bi consulere Equi beneficio, quem ne aut fi-
dei defuisse, aut quicquam alienum surri-
puisse posset argui, cum hisce Domino re-
mittere

mittere. Acceptis litteris, & agnitis à manu Lamprini, Selimus rogavit ex Tamuliâ, Ecquæ ipsi necessitudo intercederet cum Lamprino? Non alia, ipsa respondit, quàm sororis cum fratre, neque enim diffiteri possum, fratrem illum esse meum, quo audito, duplici ex capite dolere cœpit Selimus, quod & perperam fidem improbiſſimo ſuffurroni adhibuiſſet, & interim fidelis miniſtri officioſitate excidiſſet: cumque nihil non indiſtriæ adhibuiſſet, vt domum reconcilaret, fruſtra tum fuit. Vbi autem nequijt id homini perſuadere, admirabili in barbaro vrbaniſate, & donis coluit multis. Et verò non perfunctoriè eſt cohortatus, vt quam ſibi integritatem, & fidem præſtituiſſet, eam, cuicumque tandem domino operam addiceret, præſtare neu omitteret. Poſt paucos menſes, cùm mortuus eſſet Selimus, Tamuliam magnarum opum reliquit hæredem, quæ pertæſa Mahometaniſmi, & cupida Chriſtianiſmi, de eo certiorem fecit fratrem, maximopere obteſtata, vt ſe conueniret, & ad ſuos abduceret. Hic, impetrato ab Solimanno Selimi ſucceſſore com-
meatu, Conſtantinopolim veniens in patriam auexit ſororem, quæ temporalium re-
rum

Q

rum satur Monacham induit, & quarum Domina erat diuitiarum fratri transcripsit, qui lautè ipsi necessaria, & socijs Virginibus subministravit, vt cœnobium redderetur sanè opulentum. Atque ita malignus, ingratusq; calumniator miserè periit, Lampinus seruitute exemptus abdicauit se superstitione, liberauit sororem, & cum ea in Orthodoxa religione multo dehinc tempore felicissimè prouexit. Huc vsque Ioannes Baptista Giraldus: quæ si ad suprâ memoratæ historiæ imitationem à calcaria ad canes bestiarum tracta sunt, & Poëtice narrantur; tamen ingenium calumniæ, poenamq; talionis ad vitium depingunt: quod vitium nullis satis vel historijs, vel fabulis potest castigari. Nunc ad ignis elementum reuertamur, vt iidem vrantur magis, qui calumniantur.

§. VII.

S. Ignatio Loyola ignem imprecantes, vel uiuantes, quali igne puniti?

Nicol.
Orland.
in hist.
Soc. IESV
t. 1. lib. 1.
n. 58.

Compluti Ioannes Lucena pius sacerdos dum, comite Ignatio Societatis IESV authore, stipem corrogat, homo nobilis, vtroque conspecto, & cognito ex Lucena, quem in usum eleemosynæ cogeretur; reprehendens

enim,

eum, quod id hominum genus foueret; graui
 cum stomacho, elata voce, & multis audien-
 tibus, Male ego incendio peream, inquit, nisi
 iste (Ignatium demonstrabat) meretur incen-
 dium. Dictum, factum. Nuntius eodem die
 perfertur, natum Carolo Quinto Casari filium
 (is fuit Philippus postea rex Hispaniarum,
 appellatione ea secundus) cuius natalem dum
 tota Hispania, pro seq, priuatim, ac publicè
 Complutenses de more festis ignibus gratulan-
 tur; ille quem dixi nobilis adium suarum tur-
 riconsensa, ibiq, illapsa fortè scintilla in pyrium
 puluerem, quem ad illam celebritatem multum
 subuexerat, miserrimo incendio conflagrauit,
 conditionem fideliter implens, quam sibi tulerat,
 si mentiretur: eodemq, se & mentitum igne de-
 monstrans, & temerarij mendacij poenas exol-
 uens. Ille achrymauit ad funestum casum Igna-
 tius. Et certè, inquit, me enimuero perinuito,
 hunc sibi exitum ipse optauit; ac cecidit. Quàm
 autem eo inuito illa ignis talio nobilem
 corripuerit, intelligi potest ex alio facto,
 quo, pro igne sibi suisq; socijs parando, lon-
 gè alium reprecatus est ignem. Roma anno
 1546. Religiosus quidam eruditus, ex amico ini-
 micus factus, inuidia extimulante, grauius in
 Ignatium exarsit: qui etiam iactare coepit, om-

Petr. Ri-
 baden.
 lib. 5. de
 vita S. Ig-
 natij c. 24

nes nostræ Societatis homines, qui in Hispania essent, à Perpiniano Hispalim vsque, igni se traditurum: idq; Ignatio, qui suis verbis renuntiaret, misit. Cui Ignatius per eundem scriptum ita respondit. Tu quidem, quot quot nostri in Hispania sunt, cremandos te curaturum dicis: ego verò id dico, & opto, ut & tu charitate flagres, & amici tui, ac necessarij, non solum, qui in Hispania, sed qui in universo orbe terrarum sunt, Spiritus sancti igne inflammentur & ardeant: ut perfectionis culmen adepti, diuinam gloriam angeant magis, & illustrent. Quod si quid, contra me, bone pater, habes, Iudices Rome sunt, Gubernator, & Vicarius, qui nunc summi Pontificis imperio, res nostras cognoscant, ut sententiam de illis ferant: ad illos referas, queso, antequam sententiam pronuntient, ut ego, si quid debeo, solus exoluam, & corpore meo potius satisfaciam, quod mihi quidem erit incunctissimum, quam alij, qui in Hispania sunt, nullâ sua culpa, pœnas indebitas pendant. Rome apud S. Mariam de Strata 10. Augusti. 1546. Superiorem talionem à Deo fuisse, dubitari non potest, ut ab imprecando deterreamur; hanc ab Ignatio profectâ, diuini Spiritus ignem, pro dirissimis flammarum minis, optante, legimus, ut imitemur.

mur. *Hoc enim faciens, carbones ignis congeres super caput eius, ait S. Paulus, hoc est, ita inflammabis ad redamandum, quasi carbones ignitos charitatis & amoris super eum effudisses. Siquidem, S. Augustino teste, nulla maior est provocatio ad amandum, quam praevenire amando.*

Rom. 12.
20.

S. Augustin. tract.
de catechiz. rudibus.

§ VIII.

Cineres sacros ridens qui Bacchanalia celebrat, cineribus plectitur.

Ceterum aliter Sanctorum charitas optat inimicis, aliter divina iustitia reponit; cuius est iisdem quoque rebus plectere impios, quibus peccauerunt. Nam siue ad ignem spectant cineres ab igne facti; siue ad aërem, quem impleuerunt, Theodoricus familiā comes in Vuieda, professione religiosus, testis est, Confluentiae carnificem, officio magis, quam moribus infamem, tamen Bacchi tempora satis genialiter traduxisse. Itaque feriā tertiā, cum non solum diem totum, comestationibus computationibusque combussisset, sed noctem etiam ipsam diei iunxisset, manē rursus sitiens socio comite in tabernam vinariam intrauit, antè, quam cineres sacros, de manu sacerdotis, vertice impositos excepisset. Eo nimirum modo

Cæsarius
Illustr.
mirac. lib.
10. c. 53.

Q 3

dicebat,

dicebat, carnes hesternas esse abluendas. Iam allatum erat vinum, iam litabatur Baccho, atque elui carniū exequiæ celebrabantur, cū ecce signum datur, & pulsu æris Campani homines ad officium Missæ conuocantur. Itur vndique ad templum: neque in ea ipsa taberna quisquam domi remanet, præter hos duos calicum trahones; quorum tamen alteri pocula non ita cordi fuerunt, vt carnifici salutaria non suggereret, quem his verbis est allocutus: *Certe modò diu nimis expectamus, eamus ergo ad Ecclesiam, propter sacros cineres. Cui ille mysterium cinerum irridendo respondit: Sede, ego dabo tibi cineres, & tu mihi; tollensq; cineres de foco iactauit super caput eius. Numquam impunè in sacris rebus luditur. In alijs peccatis sæpe pœna differtur, in hoc plerumq; culpam ipsam comitatur. Nam ecce vix cinerem manu sparserat, cū illicò irrisionis merces subsecuta, tantum pulueris traxit.*

Quantum non Aquilo Campanis excitat agris.

Itaque nubes cinerea vndique circa os, & faciem, & totum caput eius ita aërem impleuit, vt plenis folliibus ei insufflari videretur. Monstro territus altissimè exclamauit.

Quan-

Quando autem clamando os aperuit, tantū cineris hausit, vt propemodum interclusa vocis via suffocaretur. Exciti ē templo & vicinia multi prodigium spectarunt, vtque miserum seruarent, in proximam insulam traxere, in qua nullus puluis, sed omnia gramine vestita erant. At neque ibi quies impio fuit, aere ipso in cineres mutato. Denique quocumq; fugit, poena eum secuta est; in pomerio, in solario, in ipso Rheno, vbi-que cineres eum infestârunt, à turbine acti; neque antè desierunt, quàm sacrilegi ioci supplicium sustinens suffocatus extingueretur. Ita in cinere peccauit, in cinere luit. Quod exemplum non solum hæreticis terro-ri esse debet, quibus consuetum est, ritus sacros Ecclesiæ irridere; sed etiam Catholicis seriò inculcandum; quorum multi, quia Bacchanalia ita in seram noctem extrahunt, vt ad cineres excipiendos, die altero, præ somnolentia, surgere non queant, morem sanctissimum, antiquissimum, & miraculis confirmatum insuper habent; & nihili faciunt. Voluit eo ritu Ecclesia homines commonefacere, pœnitentiæ, humilitatis, mortalitatis. Nam priscus mos est, Luc. 10. vt in cilicio & cinere pœnitentia agatur. Et 13.

Q 4

sub-

submissi animi argumentum est, non com-
ptum, non ornatum, sed sordidatū incedere,
Gen. 3. 19. Deniq; ipsius Dei vox est, *Pulvis es, & in pul-*
uerem reuerteris, qua voluit primum homi-
nem docere, eum reuersurum in terram, de
qua sumptus erat. Quòd si igitur prædictus
homo, alioqui minimè malus, ob leuem iocum,
adhuc hesternæ crapulæ stolidus tan-
topere est punitus, videant alij, qui mera
malitia, aut pertinacia in diuinos ritus sunt
blasphemi, quid mereantur.

§. IX.

Maxentius aquis machinatus malū Constanti-
no, aquis perit.

Sed nunc ad aquam veniamus, videamus
que, an ibi quoq; pœna talionis reperiatur?
Et reperitur sanè. Maxentius Imp. accepto
nuntio, Constantini Magni copias Italia
fines tenere, exercitum eduxit, sed in foro
Iulij crebris prælijs deiectus, coacto milite,
cum copijs suis ad mœnia vrbis refugit, ijs-
que se continuit. Quintus tum agebatur an-
nus Imperij Constantini. Maxentius soli-
citus de belli euentu magam consuluit (ni-
hil enim vñquam sine muliercularum, aut
augurum responsis supersticiosus Imperator
gesserat) *maga improba prospera omnia*
polli-

pollicetur, si prius cæsis infantibus placaret
aduersa numina. Quod summa vanitate,
cruentus princeps, facile perfecit, secto in-
fante. Iusserat autem antè, nauibus ad de-
cipulam compositis, fluuium sterni, & su-
perpositis pontibus exæquari. Cùm itaque
ei diem & horam, quando educendus exer-
citus, & manus conferendæ essent, maga-
præscripsisset, sacris suis peractis, omnia ma-
gæ consilio egit; plenusque vana spe, prior
ante exercitum suum furibundus è portis
proruit vrbs; immemor præ nimia vecor-
dia fraudis à se fabrefactæ, pontem cum
paucis aggressus, in profundum mergitur
cum equo, nec vsquam cadauer eius postea
inuentum. Ad hunc modum aquis haustus Exod. 14.
est nouus Pharaon, in quas voluit, doloso 18.
ponte, religiosum & pium Imperatorem
Constantinum præcipitare. Ita proprium
authorem machina percussit.

§. X.

*S. Emmerano, in siti, non præbens potum, siti-
ens insanit.*

Ad hanc classem pertinet aquæ potus S. Cyrinus
Emmerano Episcopo Ratisponensi negatus, Episc. in
de quo scribit Cyrinus Episcopus, cùm ei vita eius;
in grauiſſimis tormentis constituto, à diui- cap. 9. 12.
nis apud Suri-
12. Sept.

nis laudibus & Psalmis Davidicis non desistenti carnifices linguam excidissent, & abijissent, aduolasse è latibulis suis clericos, cum vicinis mulieribus. Nutu igitur ab his, corpore sanguine destituto, aquæ haustum petijt. Cui Vitalis presbyter & interpret eius, vir alioqui pius & religiosus, non sine commiseratione ac lachrymis dixit: *Quid vis refocillari, cum sis membris corporis destitutus? Meo quidem iudicio rectius tibi mortem optaris, quam tot affectus iniurijs vitam producere velis. Vbi ergo fortissimus martyr intellexit presbyteri sui animum secus affectum, quàm expediret, collecto spiritu, & mutilatâ linguâ, verba, ut potuit, explicans, ita eum affatus est: Non tibi in mentem venit, saepe me dixisse, neminem ad mortem festinare debere, sed potius optare, ut differatur, ut possit pijs intercessionibus facië Domini præoccupare, ut detur spaciū infirmis, ad agendam pœnitentiam, propter ea, quæ infirmitas humana perpetravit? An verò pigritia tua molestum videtur cruentum refrigerare pectus? Ecce nunc temporaria vita hanc ego propono pœnam, ut quoties ori tuo potum applicueris, mentis inops fias; nec tamen cuiquam noceas, sed inobedientie exemplum de te prabeas. Dixit hoc*

hoc vir sanctissimus, &, ut dixit, ita euenit. Tanti fuit sitienti Martyri haustum nega-
uiffe; sic luit, qui sitienti non succurrit.
Quid luent illi, qui Martyrum Domino cla-
manti *Sitio*, haustum negant? Neque enim Ioan. 19.
28.
in cruce dumtaxat olim clamauit, clamat
adhuc quotidie in miseris, in pauperibus &
ægrois, & quàm pauci sunt, qui de cra-
pula sua aliquid detrahant vini, ut ad ægro-
tos refocillandos id mittant? An non tali-
onem metuere debent? an non & illi vicif-
sim aliquando clamitabunt, *Pater Abraham* Luc. 16.
24.
miserere mei, & mitte Lazarum, ut intingat
extremum digiti sui in aquam, ut refrigeret lin-
guam meam, quia crucior in hac flamma?

§ XI.

S. Wilibrordus pœna talionis afficiens
auarum.

Potest sanè seuera illa supremi iudicis
sententia conijci, ex assessorum illius sen-
tentia, qui si in hac vita pœnam illam irro-
gant, ut siti plectant, & aqua interdican-
t ijs, qui non refrigerant sitientes, quid in altera
vita fiet? Refert Albinus Flaccus Alcuinus Apud Su-
riū tom. 6
7. Nou. in
cap. 9. vi-
tæ S. Wi-
librordf.
Caroli Magni præceptor, S. Wilibrordum
Traiectensem Episcopum magnis aliquando
itineribus in Frisiam profectum, ad Chri-
stum librordf.

Matth.
10.

stum annuntiandum, laboreque fatigatum, in cuiusdam opulenti hominis pratis lassos de via equos paululum refocillare voluisse: Sed, ut plerumque diuitiarum comes est auaritia, diuitem illum id minimè tulisse, eaque propter equos cedere, & è pascuis abigere cœpisse. At Wilibrordus, placido vultu, & mitibus verbis, Desine, inquebat, nobis iniuriam facere; nihil enim tibi damni inferre, sed necessitate pressi, hîc quiescere volebamus. In Dei negotio versamur, Dei opus est, ad quod agendum proficiscimur, in partem mercedis tu quoque venire poteris, si nobis fueris adiumento, memor illius: *Qui vos recipit, me recipit, & qui me recipit, recipit eum, qui me misit.* Itaque nobiscum amicum accumbe, & te, aliquantulum bibens, vnâ refice; ut in domum tuam cum benedictione reuertaris. Lapidem loquitur, qui loquitur pertinaci. Itaque nihil ille motus Episcopi mansuetissima humanitate, etiam conuicta in eum regessit, spretaque ad vnâ bibendum inuitatione, dixit: *Tu quidem me hortaris bibere, & pacem tecum inire; scito certissimè quòd tecum bibere pro nihilo habeo.* Quod verbum ex ore eius rapiens vir Dei respondit: *Si non velis mecum bibere, non bibe.* Hæc dixit,

dixit, & actutum cum focijs, eo relicto, dis-
cessit. Inhumanus autem ille diues etiam
ipse domum concessit, sed mox adeò siti-
uit vehementer, vt ardere videretur; quæ
fuit prima plaga. Sensit autem & alteram
longè grauiorē. Nam cū ita siccus æstua-
ret, anhelaretque, bibere nec vlla vi, nec ar-
te medicorum valuit, nulla vel vini, vel al-
terius gutta, per fauces illius descendente.
Ac, ne breuem fuisse pœnam existimemus,
per annum integrum durauit. Quare agni-
ta tandem superbiæ suæ culpa, Wilibrordi
reditum summis votis exoptauit. Itaque
vertente anno reuertenti obuiam se portari
optauit, ei que peccatum suum confitens,
pœnamque, quam patiebatur, aperiens,
Christi amore, eā exolui flagitauit. Wili-
brordus, vt erat clemens, non solum igno-
uit, sed etiam culpa pariter ac pœna remis-
sa, iussit eum è suo calice bibere. Bibit, &
poculum, quod prius contempserat, suo
damno, jam optata benedictione sensit sa-
lutare, sanus enim domum rediuit, im-
posterum semper, quoties sitiret, Wilibror-
di recordaturus. Nimirum sapuit hic ictus;
prudentius facturi sunt, qui ante ictum sapi-
entes, dum ipsi vino, ciboque abundant,
pau-

Virgil. 1.
Geor.

pauperum & peregrinorum, sitientium, & famelicorum non obliuiscuntur. Fortasse enim & ipsi aliquando sitient, aut esurient. Nesciunt enim, *quid serus vesper vehat.*

§. XII.

Sabinus Episcopus mistum venenum bibit innoxium sibi, noxium miscenti.

5. Greg.
l. 3. dial.
cap. 5.

Ad hos sitientes, & vel malè, vel bene bibentes appono & illud, quod D. Gregorius, in pœnam talionis, accidisse memorat. Tametsi enim id nō accidit in aquæ elemento, euenit nihilominus, in poculo, interliquida annumerando, & luculentissimo talionis argumento. Verba D. Gregorij sunt ista: *Venerabilis viri (Sabini Canusinae urbis Episcopi) cū ad exemplum vitæ sequentium in longum senium vita traheretur, eius Archidiaconus ambitione adipiscendi Episcopatus accessus, eum extinguere veneno molitus est. Qui cū vini fusoris animum corrupisset, ut mixtū vino veneni ei poculum praberet, refectiois hora cū iam vir Dei ad edendum discumberet, ei præmijs corruptus puer hoc, quod ab Archidiacono eius acceperat, veneni poculum obtulit. Cui statim venerabilis Episcopus dixit: Bibet hoc, quod mihi bibendum præbes. Tremefactus puer deprehensus se esse sentiens, maluit martiri-*

turum

turus bibere, quam poenas pro illa tanti homicidij culpa, tolerare Cumq; sibi ad os calicem duceret, vir Domini compescuit, dicens: Non bibas, da mihi, ego bibo, sed vade dic ei, qui tibi illud dedit: Ego quidem venenum bibo, sed tu Episcopus non eris. Facto igitur signo crucis, venenum Episcopus bibit securus. Eademq; hora in loco alio, in quo erat Archidiaconus eius, defunctus est, ac si per os Episcopi ad Archidiaconi viscera illa venena transisset. Cui tamen ad inferendam mortem venenū quidem corporale defuit. Sed hunc, in conspectu aeterni Iudicis, venenum sue malitiae occidit. Quod sapientius accidit, quam animaduertatur, Deo Sanctos suos protegente, & virus in veneficos refundente. Liber Sabini facto cantu applaudere.

In sanitatem ceterorum ceteri,

Sed innocentes, si venenum misceas,

Sibi salutem, ceteris mortem bibunt.

§. XIII.

Euthymius eodem curru in exilium vehitur, quo S. Ambrosium euehere volebat: Vxor eodem mariti feretro ad sepulchrum.

Omnia elementorum exempla, quæ recensuimus, in terra contrigerunt, quam obrem etiam terræ possunt ascribi. Addam tamen vnum alterumq; adhuc peculiare, quod

quod circa D. Ambrosium euenit, qui etsi, ut mundi incola, cum D. Paulo, non existimauit, se hîc habere manentem ciuitatem, & ut in prouerbio est, terram pro terra libenter commutasset, diuino tamen præsidio defensus est, ne in exilium mitteretur, eo ipso misso, qui illi exilium parauit. Ita

S. Antoin.
nin. part.
2. tit. 10.
c. 7. §. 1.

enim de eo scribit S. Antoninus Archiepiscopus Florentinus. *Mediolanum reuersus, innumeras insidias & persecutiones passus est à Iustina Imperatrice matre Valentiniani iunioris Ariana, muneribus & honoribus contra eum populos concitante. Cùm autem multi ex Arianis præcipuè eum in exilium mittere niterentur, unus ceteris infelicior (nomine Euthymius) in tantum furorem excitatus est, ut domum sibi juxta Ecclesiam Ambrosij locaret, hac de causa, ut in eadem quadrigam paratam haberet, quò procurante Iustina faciliùs raptum in exilium deportaret. Sed Dei iudicio ipsa die, qua eum rapere arbitrabatur, in eadem quadriga de eadem domo in exilium ipse pulsus est. Cui tamen Ambrosius reddens bona pro malis, sumptus & necessaria ministravit. Ita sæpe quis sibi parat malum, quod alteri parat, & quare alium vult in exilium vehere, vehitur ipse. Memini Augustæ aliquando virum*
ira

ita viribus defectum, ut pro deposito haberetur; cui vxor futuro mariti funere læta, jam capulum parari iusserat, & ante oculos constituebat. Hoc ubi vidit maritus nolens vxori tam improbæ moriendo gratificari, animo pariter ac viribus resumptis è lecto surrexit, offam comedit, & non secus, ac si numquam ægrotasset, foras ambulauit. Quod videns vxor in insaniam versa, ipsa decubuit, & defuncta in illo ipso ferebro est elata, quod curauerat pro marito præparari; inciditq; in foueam sepulchri, quam marito fecit, sed ad D. Ambrosium reuertamur.

§. XIV.

Claudenti fores & aures, ne pauperes audiat, claudit & Christus suas fores & aures.

Alterum itaque eiusdem iustissimæ diuinæ vindictæ exemplum idem author, ibidem memorans ait: *Quadam die Ambrosius ad palatium Macedonij magistri officiorum, ut pro quodam intercederet, venit. Sed cum fores clausas inuenisset, nec intrandi copiam habere potuisset, ait: Et tu quoque ad Ecclesiam venies, & non iannuis clausis, sed apertis ingredi non valebis. Post aliquod tempus timens Macedonium inimicos, qui eum insequerentur, fugit*

R

ad

Matth.
23. 10.

Ioan. Due-
gen. Hisp.
in specu-
lo tristiū
cap. 1.

ad Ecclesiam, sed apertis ianuis intrare non po-
tuit. Audite hæc, qui januam pauperibus,
qui miseris aures clauditis, & eliminatis à
vobis mendicantes, aut Christum inferre ad
vos volentes. Quemadmodum Macedo-
nius Ambrosium excludens è palatio, ex-
clusus est è templo; ita vos Christum ex-
cludentes è domo, vicissim excludemini è
calo. Tunc enim dicetur: *Et clausa est ianua*,
hæc, quando nimirum vos dicetis: *Domine*,
Domine aperi nobis. Tunc enim & ille
respondebit: *Amen dico vobis, nescio vos*.
Cuius rei Tragicum exemplum nobis sup-
peditat Ioannes Duegenius, in speculo tri-
stium, de homine, quem à multis virtuti-
bus laudat. Nulli enim erat obnoxius bla-
sphemix in Deum. Nulla in eo erat super-
biæ nota. Demisso esse animo videbatur;
demisso vultu incedebat. Abstinentiâ quo-
que, & castis se se moribus ubiq; commen-
dabat. Hic talis in vita, morrem quoque
parem putabatur habiturus. Sed secus eue-
nit. Nam postquam extremum diem obiit,
funus ductum est, & cadaver in templum
solenni pompa perlatum. Ibi, dum Episco-
pus sacris operatus est, novum planè, &
admirabile spectaculum præsentium se se
oculis

oculis obiecit. Quotiescumque enim Episcopus ad populum conuersus dixit: *Dominus vobiscum*, toties illi visa est lignea Christi Domini in crucem suffixi imago, manus ambas clauis eximere, digitisque aures suas obturare, ne preces pro defuncto factas excipere cogeretur. Eo monstro attonitus Præsul, statuit, peracto demum sacrificio, tam stupendæ rei causam exquisitiùs indagare. Quod ubi fecit, nihil ab eius aut vicinis, aut familiaribus aliud potuit exprimere, quàm præclarum vitæ laudabilis testimonium. Et creuit non parum inde admiratio, donec tandem certis authoribus accepit, quàm asper ille atque immitis extiterit in egenos; à quibus iuuandis adeò abhorruit, ut, ne vocem quidem eorum mendicantium ferre posset. Qua de causa, remotiùs ab ædium ianua, & prospectu inplateas, nouum sibi domicilium struxit, ubi conditus nullos vel maximos pauperum clamores percipere posset. Hac inclementia cognita, facile intellexit Episcopus vrbis, non immeritò Christum Dominum preces pro mortuo fusas audire noluisse, quem sciuerat & ipsum ad clamores pauperum aures suas occlusisse. Hoc etiam utique

Prouer.
21. 13.

in supremo iudicio faciet, atque coram Patre suo, cuius vel imago id mortalibus ostendit, manibus aures suas obstruens. Quid enim aliud vaticinatus est Salomon, cum dixit? *Qui obturat aurem suam ad clamorem pauperis, & ipse clamabit, & non exaudietur.*

CAPVT XIII.

Cladem Ierosolymitanæ urbis ac Iudeorum, ob Dei Filium tam crudeliter tractatum, illatam, imaginem esse pœne talionis, & eorum, quæ etiam impœnitentes Christiani merentur, dum per quæ quis peccat, per eadem & punitur.

§. I.

Iudeos fletu dignissimam, sed æquissimam quoque cladem passos.

Multi dolent & flent, si socijs, aut amicis calamitas accidat; & neque dolent, neque flent, de calamitate sibi impendente. Quod etiam, Christo Domino nos redimente, euenit. Sequebatur illum multa turba populi, & mulierum, quæ plangebant, & lamentabantur eum. Conuersus autem ad illas IESVS dixit: Filie Ierusalem, nolite flere super me, sed super vos ipsas

Luc. 23.
28.

ipsas flere, & super filios vestros. Bonum fuit
 utique, ut Christi innocentis morte dole-
 rent, immo malum fuisset, si non doluissent;
 sed, quasi diceret ad turbam Christus: *eyce* Matth. 78
primum festucam de oculo tuo; aut, *medice* 5.
curate ipsum, ita iubet turbam illam *flere su-*
per se, & super filios suos; quibus non viden-
 tibus grauissima mala impendebant, ob
 Christum Seruatorum tam truculentè habi-
 tum & occisum. In quo si cælestis Pater,
 peccata aliena tam seuerè puniuit, quid Iu-
 dæis futurum erat, ob peccata sua, & illam
 ipsam immanitatem, qua Redemptorem
 suum iniquissimè interemerunt? *Quia si in* Luc. 138
viridi ligno hæc faciunt, in arido quid fiet? 31.
 Quoniam autem Iudæi illi vera quædam
 imago sunt induratorum, impœnitentium,
 & Christi passionem ac sanguinem contem-
 nentium, ostendendum est, quàm iustè pri-
 mum illi, iuxta omnia, quæ ipsi in Christum
 patrarunt, eadem passi sint; deinde, quòd
 eadem nobis, nisi pœnitentiam agamus,
 sint metuenda, Christo dudum illud oracu-
 lum ponente: *In quo iudicio indicaueritis, in-* Matth. 7.
dicabimini: & in qua mensura mensi fueritis, 2.
remetietur vobis. Sumam autem omnia ex Ioseph.
 probatissimis authoribus, qui plerique, lib. 7. &
 R 3 quare

seqq. An-
tiquit.
Tacit. l. 5.
hist. Sue-
ton. Plu-
tarch.
DioPhle-
gon, Ha-
driani li-
bertus.
CæsarBa-
ron. An.
Christi
72.

quare tanta mala inuaserint Iudæos, inda-
gant, dum alij Iudæorum id rebellionī,
alij idololatrijs tribuunt; Iosephus tradit,
existimatum ob necem illatam Iacobo Iu-
sto, tanta mala Iudæos apprehendisse; qui
tamen, ante illum, jam & alios sanctissimos
viros ac Prophetas occiderant ad se missos,
nullam ob id talem tantamque vindictam
experti. Ex Euangelij vaticinijs, SS. Pa-
trum attestatione, & immanitate ac simili-
tudine pœnarum constat, nullum, nisi il-
lud maximū omnium & maximè execran-
dum facinus, esse, cui eæ calamitates potius
ascribi possint, nisi quod in Dei Filium, tot
oraculis Prophetarum testatum, tot mira-
culis illustratum, tot testimonijs declara-
tum, ante annos triginta octo immanissi-
mè commiserunt: quem quia pluribus iniu-
rijs affectum occiderunt, pluribus quoque
plagis sunt castigati, & quidem manifesta
similitudinem præ se ferentibus, cum ijs
malis, quæ Messia suo intulere; vt vera fie-
ret illa prædictio: *In qua mensura mensi fu-
eritis, remetietur vobis.*

Matth. 7.
21.

§. II.

*Iudæi Christum non agnoscetes, in pœnam, nei-
cladis sue nuncios agnouerunt.*

I. Igi-

1. Igitur, sicut olim *omnia in figura con-* 1. Cor. 10.
singebant Iudæis, & Prophetæ atque Patriar- 11.
 chæ Christum venturum prædixerunt, ut
 Iudæi nullam habere possent excusationem,
 quod eum non agnoscerent, ea de causa,
 Christo dicente: *Scrutamini Scripturas, quia* Ioan. 5. 39
vos putatis in ipsis vitam æternam habere: &
illa sunt, quæ testimonium perhibent de me: &
non vultis venire ad me, ut vitam habeatis:
 Ita, etiam postquam Iudæi Christum cruci-
 fixerunt, non eos statim puniuit Deus, sed
 per triginta octo annos eorum pœnitentiam
 expectauit, eosq; ut pœnitentiam agerent,
 seriò præmonuit. Siquidem, per integrum Ioseph.
 annum, terribilis flammæ cometa gladio si- 1. 7. c. 12
 milis, supra Ierusalem stetit. Visi sunt etiam
 in aëre igniti currus & infestæ acies præli-
 antium. Audita est quoque in templo for-
 midanda quædam vox Angelorum claman-
 tium: *Migremus hinc.* Et IESVS quidam
 Anani filius, per septennium totum & ali-
 quot menses, assidue per omnes ubiq; vicos
 & plateas clamitans: *Va Hierosolymis, nec*
minis, nec flagris compesci potuit, ut ita
non clamitaret; donec tandem in ipso ciui-
tatis muro insanè vociferans: Va Hierosoly-
mis, & mihi, tormenti hostilis lapide ictus
 R 4 interijt.

interijt. Hunc ergo (sicut quondā ad Ninitas Ionam) sicut & alia prodigia, ad pramonendam gentem illam misit DEVS: sed frustra; non enim obstinata corda peccatorum suum voluerunt agnoscere, neque poenitentiam egerunt; sicut neq; quondam, Noë diluuium Mundo prædicantē; immo sicut neque ipso Christo super Hierusalem flente. Neque enim ille discipulis suis dūtaxat eam cladem prædixit, quibus & causam, & tempus horum malorum referauit dicens: *Amen dico vobis, quia non præteribit generatio hæc, donec omnia fiant* (& vidit sane illa omnia ea ætas & generatio, quæ ab illo prædicta sunt, quippe non nisi triginta octo annorum spatium intercessit) verum etiam quando sollenni pompa & triumpho Ierosolymam intrauit, coram Phariseis & omni turba, ut appropinquauit, videns ciuitatem fleuit super illam, dicens: *Quia si cognouisses & tu, & quidem in hac die tua, quæ ad pacem tibi: nunc autem abscondita sunt ab oculis tuis. Quia venient dies in te, & circumdabunt te inimici tui vallo, & circumdabunt te: & congh-*

Luc. 21. dicens: *Amen dico vobis, quia non præteribit generatio hæc, donec omnia fiant* (& vidit sane illa omnia ea ætas & generatio, quæ ab illo prædicta sunt, quippe non nisi triginta octo annorum spatium intercessit) verum etiam quando sollenni pompa & triumpho Ierosolymam intrauit, coram Phariseis & omni turba, ut appropinquauit, videns ciuitatem fleuit super illam, dicens: *Quia si cognouisses & tu, & quidem in hac die tua, quæ ad pacem tibi: nunc autem abscondita sunt ab oculis tuis. Quia venient dies in te, & circumdabunt te inimici tui vallo, & circumdabunt te: & congh-*

Luc. 19. turba, ut appropinquauit, videns ciuitatem fleuit super illam, dicens: *Quia si cognouisses & tu, & quidem in hac die tua, quæ ad pacem tibi: nunc autem abscondita sunt ab oculis tuis. Quia venient dies in te, & circumdabunt te inimici tui vallo, & circumdabunt te: & congh-*

41. uit super illam, dicens: *Quia si cognouisses & tu, & quidem in hac die tua, quæ ad pacem tibi: nunc autem abscondita sunt ab oculis tuis. Quia venient dies in te, & circumdabunt te inimici tui vallo, & circumdabunt te: & congh-*

Lactant. stabunt te undiq; &c. Monuit Christus hæc

L. 4. c. 21. aperte; monuerunt & Apostoli, nam, ut Lactantij verbis utar, futura aperuit illis omnia,

nia, qua Petrus & Paulus Roma predicauerunt: & ea predicatio in memoria scripta permansit; in qua cum multa alia mira, tum etiam hoc futurum dixerunt, ut post breue tempus immitteret Deus regem, qui expugnaret Iudaeos, & ciuitates eorum solo aquaret, ipsos autem fame sitiq; confectos obsideret. Tum fore, ut corporibus suorum vescerentur, & consumerent se inuicem: postremo ut capti venirent in manus hostium, & in conspectu suo acerbissime coniuges suas vexari cernerent, violari & prostitui virgines, diripi pueros, allidi paruulos, omnia denique ferro igniq; vastari, captiuos in perpetuum terris suis exterminari: eo quod exultauerant super amantissimum & probatissimum Filium Dei. At dura gens Iudaeorum, vti Prophetias de Christo caeca mente non agnouit, ita neque Christi aut Apostolorum praedictionibus credidit, neque signis de caelo missis adhibuit fidem. Quemadmodum multi etiam hodie peccatores à Deo, ab Angelis, ab hominibus, à propria conscientia moniti, obsurdescunt. Quidquid illis dicas, non ad aures, non ad animum admittunt: induruerunt non secus, ac si lapidi loquereris. Vt ergo isti tales DEVM à se excludunt, ita vicissim cum clamitant ad eum

in extrema necessitate merentur non exaudiri. Quod prædixit illis verbis: *In qua mensura mensi fueritis, remetietur vobis.*

§. III.

Iudæi vicissim excepti, sicut ipsi Christum exceperunt.

Matthæ
21. 5.

Matthæ 62. 11.

Ioan. 10.

31. & IL 8.

Philo in
Flaccum,
& in lega-
tione ad
Caicum.

2. Quia Iudæi ingressum mitissimè Saluatorem, de quo dictum erat: *Dicite filia Sion: Ecce rex tuus venit tibi mansuetus, sedens super asinam & pullum filium subiugalis*; è ciuitate sua eduxerunt, pessimis modis exceptum; quem & lapidare voluerunt: idcirco diuinus iudex alium misit, Titum scilicet, qui truculentus intrauit, & illos eiecit. Immo, vt Philo testatur, ante Titi aduentum cum Iudæi plurimis locis etiam extra Iudæam habitarent, vbique furori populari expositi fuerunt, vbique cadebantur impunè, spoliabantur bonis, impetebantur sordibus & scæcis, omnibus exosi, omnibus ludibrio; nec quemquam capiebat eorum miseratio. In ipsa verò Iudæa affligebantur à Præfectis, & milite Romano, qui maximas illis clades inferebant. Nimirum qui Christum vel non admittunt, vel à se expellunt mansuetè venientem, atque eos ad poenitentiam vocantem; videbunt illum venientem in nubibus

cum

eum potestate magna. Interim, ante eum
diem varios mittit seu hospites, seu hostes,
cum luctu & vastitate necessariò recipien-
dos & tolerandos ab ijs, qui homines à
Deo missos, qui Angelum, qui veritatem
Catholicam, qui Christum ipsum non ad-
miserunt, aut expulerunt, aut etiam lapi-
daverunt durissimè contra eum locuti. *In* Matth. 7.
qua mensura mensi fueritis, remetietur vobis. 2.

§. IV.

*Iudai in Paschate Christum crucifixerunt, in
Paschate quoque obsideri cœperunt.*

3. Diu admodum & sæpe Iudæi Christo
sunt insidiati. Enimverò & consilium ali-
quoties inierunt, quo modo, quibusue do-
lis vel in verbo, vel in facto aliquo illum
caperent. Absq; dubio, etiam tempus ca-
piendi in consilium venit: cum & illud in
concilio dixerint: *Non in die festo, ne forte* Matth.
tumultus fieret in populo. 26. 5. Quamvis placuerit
illis illud tempus, quo maxima undique
ad diem festum multitudo proficiscebatur.
Elegerunt igitur tempus Paschale totius
anni celeberrimum; quo, ex lege Moysis,
undique Iudæi ad festi celebrationem con-
fluebant. Huius consilij causa fuit, quòd
Christi nomen, ob amabiles mores, ob vitæ
sancti-

Deuter.
21. 23.

sanctitatem, ob tot patrata miracula, tot curatos infirmos, & diuinum quid spirantes conciones, famamque celeberrimam, longè lateq; erat notum, multisque persuaferat, hunc esse Messiam. Quare, vt nomen hoc obscurarent, eo tempore, quo vniuersis ex prouincijs confluxerat innumerabilis hominū multitudo, morte turpissima illum tamquam impostorem, & hominem ipso latrone Barabba sceleratiorem, inter homicidas, publicè crucifixerunt. Cū enim jam ab antiquo *maledictus* esset *omnis qui pependit in ligno*, & abominabilis haberetur, sperauerunt, hoc pacto, Christum quoque tamquam blasphemum & furciferum, vnaque eius doctrinam & fidem contemptum iri. Nam ignominiosa illius mors, per omnes illico prouincias vulgabatur, in quibus quantò prius melior fuit de illo opinio, tantò putabant homines postea peius locuturos, si audiissent, fuisse veteratorem. Quoniam igitur, ad Christum capiendum & crucifigendum illud præcipuè tempus elegerunt, quod ad illius infamiam & contumeliam maximè seruiturum arbitrabantur, iusto Dei iudicio factum est, vt Vespasianus Titum filiū suum, Paschali quoq; tempore miserit

miserit ad ciuitatem Ierusalem obsidendā, Ioseph.
quam die 14. Aprilis cœpit obsidere, quo de bell.
tempore iterum Iudæi ex omnibus prouin- Iud. 1. 6.
cijs, ob festi sollennitatem ingenti numero C. 4. & 18.
erant congregati. Putabant nimirum Iu-
dæi, Vespasianum & Titum Coss. quòd ad
arma ciuilia diuertissent, de Hierosolymis
in præsentiarum minùs fore sollicitos, sed ad
stabiliendum Imperium omne studium ac
operam nauaturos, ac proinde hoc saltem
anno ab Hierosolymorum obsidione tem-
peraturos. At hæc eos spes miserè fefellit.
Collectis igitur vndique legionibus; eo tem-
pore urbem cinxerunt, quo, vt ex victimis,
in Paschate, offerri solitis Iosephus colli-
git, Hierosolymis, vigesies centies & septies
centies mille homines fuère; & quidem tan-
tùm eorum Iudæorum, qui mundi panibus
azymis vesci poterant; non annumeratis æ-
gris, peregrinis ethnicis, quorum vtiq; eti-
am haud exiguus numerus erat. Quò num-
erosior autem in vrbe fuit populus, tantò
obfessorum fuit grauior calamitas, quæ se se
in tot hominum necessitates extendebat. In Metth. 7.
qua mensura mensi fueritis, remetietur vo-^{2.}
bis. Peccauit ingens multitudo consentiens
in necem Christi, luit ingens multitudo.

§. V.

§. V.

Iudæi eodem loco puniti, in quo peccauerunt.

Matth.

26.

Luc. 19.

Ioseph.

de bell.

Iud. loc.

sit.

4. Christus passionem suam in monte Oliueti cœpit; vbi sanguinem sudauit; vbi osculo proditus est Iudæis; vbi captus est à cohortibus militum *tamquam ad latronem exeuntium*. Vnde etiam respiciens ciuitatem fleuit super eam, vt qui præ oculis haberet durissimam omnium cladem, quam passuri essent à Romanis. Itaque vicissim etiam in oliueti monte eorum calamitas initium habuit. Nam ibi, teste Iosepho, prope Hierosolymam Titus, in ipso monte Oliueti, posuit castra. Ibi ergo vbi cum gladijs & fustibus alijsq; armis Christum quæsierunt, armis quæsi sunt ipsi postea. Vt enim in monte Oliueti Christus, ob instantem sibi passionem, *cœpit pauere & tremere, & mœstus esse*: ita, hoste in eodem monte castra ponente, incussus est timor & formido Iudæis obsessis; vt non solum Christo mons ille fuerit tremendus, sed etiam postea tot armis relucens, toti ciuitati fieret metuendus. Et vt tanto esset maior comparatio, sicut ibi, cùm Christus caperetur, illi solum Christum, non item discipulos eius quæsierunt, ipso Domino dicen-

te: Si ergo me queritis, finite hos abire. Vt im-
pleretur sermo, quem dixit: Quia quos dedisti
mihi, non perdidisti ex eis quemquam: ita, ante
obsidionem, multi qui iam Christiani erant
Hierosolymis, inde diuina Prouidentia du-
ce, recesserunt. Quod sanè vtrumque vt di-
uinæ illius potentia, ita & prouidentia me-
ritò debet adscribi. Nam alioqui profectò
saltem Petrus non euasisset, qui, coram to-
ta cohorte, & tribuno, & ministris Iudæo-
rum, *habens gladium eduxit eum*, audacter
sanè, nec eduxit tantum, sed etiam percus-
sit Pontificis seruum, & abscidit auriculam eius
dexteram. Quod mirum est seruo Pontifi-
cis passos esse fieri tot armatos. Sed Chri-
stus voluit ostendere, quantam habeat suo-
rum curam. Hoc etiam fecit, in lamenta-
bili illo excidio Hierosolymitano; quo in-
gruente, ait Iosephus, quàm plurimi futu-
rorum malorum non falsi coniectores Hie-
rosolymis elapsi in alias regiones emigra-
runt. Ex quibus fuisse Christianos, qui tunc
ibi degebant, testatur Epiphanius. Hi in ex-
teriore provinciam recedentes, maiore
ex parte, Pellam incoluere, quia sic eos
Christus, vt antè, quàm obsidione cinge-
rentur, aliò se reciperent, olim admonuit.

Hic

Ioan. 13.
8.

Ioseph.
de bell.
Iud. l. 2.
cap. 25.

S. Epiph.
hæres. 29.
& 30.

Matth.

24.

Origen.

tract. 24.

in Matth.

S. Augu-

stin. epist.

80. ad He-

sichium.

Hic enim annus, & hoc tempus est à Domino designatum, quando de ventura Iudeorum clade verba faciens dixit: *Cum videritis circumdari ab exercitu Hierusalem, tunc scitote, quia appropinquavit desolatio eius: tunc qui in Iudaea sunt, fugiant ad montes.* Atque huc respexisse Christum Origenes quoque & D. Augustinus scripserunt. Admonuit autem Dominus, ut primo exercitus Romani aduentu fugam captarent, quia vidit postea non amplius liberum fore ijs, qui Hierosolymis erant, inde recedere. Quippe sequenti post Christum 69. anno sic ciuitas Zelotarum est arctata custodijs, ut nulli amplius egrediendi sit data facultas, nisi qui fortè ingenti vi pecuniarum eam redemisset. Quia igitur Christiani Hierosolymis agentes erant pauperrimi, jamque diu omnibus bonis spoliati eleemosynarum collectione indigebant, probabile est, eos Anno Christi 68. excessisse, & cum Angelis dixisse: *migremus hinc.* Erat autem non vrbs tantum regia excidenda, sed circumposita quoque prouincia vndique & vndique deuastanda, quod coeptum est Anno 69. quando à Nerone Vespasianus in Iudeam est missus. Idcirco Christus non tantum

tantum suos monuit, ut Hierosolymis exi-
rent, sed omnes, inquit, qui sunt in Iudaea, fra-
giant ad montes. Aliquos tamen Hierosoly-
mis mansisse Christianos, quorum itidem
rationem habuerit Deus, scripsit D. Augu-
stinus, cuius hæc verba sunt: *Non enim de-
bemus ambigere, quando eversa est Hierusalem,
fuisse in illo populo electos Dei, qui ex circumci-
sione crediderant, siue fuerant credituri, ele-
cti ante constitutionem mundi, propter quos bre-
uiarentur dies illi, ut tolerabilia mala fierent.*
Hæc S. Pater in illa verba: *Nisi breuiati fuis-
sent dies illi, non fieret salua omnis caro: sed
propter electos breuiabuntur dies illi.* Breuiati
autem sunt, quia diuinæ prouidentiae consi-
lio inexpugnabiles munitiones à Tito citius
fuerunt expugnatae; si enim Romani diu-
tius obsidionem continuassent, & vrbe se-
rius potiti essent, obsessi omnes fame per-
iissent. Quare & reliqui Iudæi, ob electos
hos breuiatis illis diebus, à Christianis istud
beneficium acceperunt, ut ex ijs plurimi, ni-
mirum ex plebe immensus numerus, ex po-
pulo autem, ut Iosephus tradit seruata sint Ioseph de
plusquam quadraginta millia. *Abbreniati* bell. Iud.
sunt autem dies illi, quia ab obsidione usque L. 7. c. 15.
ad expugnationem ciuitatis, nec quatuor
S inte-

S. Augu-
stin. epist.
80, ad
Hesychiū.

Gen. 18.
32

integri menses intercesserunt. Vrbs enim 14. die Aprilis obsideri cœpta, octauo die mensis Augusti à Romanis est capta. Ita non solum electis succurrit Deus, sed etiam alijs, propter electos vnà habitantes: quem admodum & olim, vel propter decem iustos voluit Deus parcere Sodomitis.

§. VI.

Iudai carcere conclusi, qui Christum in carcerem coniecerunt.

5. Christum ita solum captum, vt non in libertatem reponeret, Iudæi noctu, in aula Principis sacerdotum Caiphæ, carcere clausum armata militum manu custodierunt. In obsidione Titus ita conclusit Iudæos, vt illis omnem exitum, ne quis vel ad herbas pascendas egredi posset, prohiberet, aggeribus quinque contra urbem extructis; quod opus cœptum duodecimo mensis Maij, vigesima nona eiusdem mensis perfectum est. Aggeribus tamen his, per Iudæos erumpentes, dissipatis, Titus nouum opus aggressus est; murum enim construxit circa ciuitatem, vt omnis penitus exitus intercepteretur; & quidem tanta celeritate consummatum est hoc opus, vt planè superaret humanum captum. Quod Iosephus admirari

mirans ait: *Murus quidem vno minus quadraginta stadiorum erat. Ad hoc autem foris castella tredecim edificata sunt: eorum gyrus decem stadiis numerabatur. Totum autem opus triduo constructum est, ut tamen dignum mensibus videretur; celeritas verò fide caret. Hoc pacto factum est, quod dixit Christus exitum urbis deslens: Venient dies in te, & circumdabunt te inimici tui vallo: & circumdabunt te (nempe muro) & coangustabunt undiq;.* Et ipse Iosephus ait: *Tum ergo velut in carcerem tota gens conclusa est, & facta hominibus ciuitas obsidebatur. Itaque Iudæi tamquam feræ in cauea, aut rei in carcere claudebantur, ut nemo exire, nemo fugere posset. Verè dictum: in qua mensura mensi fueritis, remetietur vobis.* Nam & ipsi Christus ligatum in vinculis habuerunt; vicissim capiendi & ligandi.

Luc. 19.

Ioseph.
lib. 7. de
bell. Iud.
cap. 17.

Matth. 7.
2.

§. VII.

Iudæi, qui Christo emendo vilissimum pretium constituerunt, vilissimo pretio venditi sunt & ipsi.

6. Ut autem Christum sic capere possent, vilissimo pretio à proditore Iuda Deum emerunt. Triginta argenteis venditus est, cuius sunt omnes thesauri totius mundi. Si

§ 2

jam

iam lytrum vile pro magno belli duce pereretur, ignominiam is sibi illatam putaret. Iudæi pro illo, qui *dux est & legifer noster*, ipsi pretium constituerunt, & quàm vile? Pro eo, pro quo tot martyres vitam & sanguinem posuerunt; pro quo tot Confessores Mundum reliquerunt, non dederunt, nisi 30. argenteos. Ita qui cælum & terram creauit, apud iniquissimos homines, non valet plus, quàm ager figuli. Quare ut in qua mensura mensi fuerant, remetiretur etiam illis, innumerum Iudæi à Tito capti, vilissimo rustici pretio venditi sunt. Captiuorum autem Iosepho numerantur nonaginta septies milia; è quibus, qui infra decimum septimum annum erant, in mancipia, quasi teruncio vendebantur. Immo non erant, qui eorum emere vellent. Et, ut dicam quàm viles tunc habiti sint Iudæi etiam nobilissimi, & dignissimi, sicut illi Christum 30. argenteis emerunt, ita postea 30. Iudæi vno argenteo, immò vno denario venditi sunt. In qua mensura mensi fueritis, remetietur vobis. Vilissima merx, Iudæi, animaduertite iustitiam diuinæ æquitatem, vno denario venditi estis, qui totius Mundi pretium triginta argenteis vendidistis. Nihil est ut conqueri possitis, par pari redditum est.

§. VIII.

Iudai Christo illudentes, vicissim ludibrium facti.

7. Nocte sacra Iudæi varijs modis Christo illuserunt, atque ex eo risui suo spectaculum fecerunt. Alij cachinnis exceperunt; alij fœda illi phlegmata in faciem iecerunt, alij venerandos illi oculos velauerunt; alij ei alapas dederunt, & tamquam falsum Prophetam, sibi prophetare eum iusserunt, à quo percussus esset? Igitur postea, ut eadem illis mensura remetiretur, ad immensa eorum mala & illud accessit, quòd pseudopropheta diceret, Deum omnibus polliceri salutem, qui in templum ascenderent: huic quicumq; fidem habuerunt, atque eò ascenderunt, quorum fuere ad sex milla, incendio consumpti sunt. Addit Iosephus, à seditiosis tyrannis, qui tum Hierosolymis erant, superinductos fuisse pseudoprophetas multos, qui denuntiarent populo, ut expectarent auxilium Dei, ne fugerent, aut deditionem facerent, ut sic vana spe deceptos intra mœnia continerent. Ad quos pseudoprophetas aspexit Christus, illis verbis: *Tunc si quis vobis dixerit: Ecce hic est* Ioseph. de bell. Iud. l. 7. c. 11. *Christus, aut illis, nolite credere: Ecce in de-* Matth. 24

S 3

serio;

Vide S.
Augustin.
ep. 80.

Luc. 18.

Ioseph.
lib. 7. de
bell. c. 13.

serto; nolite exire: Ecce in penetralibus; nolite credere. Surgent enim pseudoChristi, & pseudoprophetae. Animaduertit ex Iosepho Baronijs, cum esset in oraculis, appropinquasse jam tempus, quo ex Iudæa proditurus esset homo, qui summa rerum potiturus, & toti terrarum orbi dominaturus esset, quemque seditiosorum principum, ut se esse illum persuaderet, adseiuisset sibi pseudoprophetas, qui eadem in populum diuulgarent; ut hac etiam arte populi gratiam concilians, velut diuinitus sibi concessum imperium auspicarentur. Quò allusit Christus illis verbis: *Videte ne seducamini, multi enim venient in nomine meo, dicentes: Quia ego sum; & tempus appropinquauit. Nolite ire post eos.* Sic verum Prophetam contemnentes à falsis seduci meruerunt. Ut de Zelotis nihil dicam. Sed & qui Christum ludibrio habuerunt, & spectaculi loco conspuerunt, postea à Tito capti, in theatra pro spectaculis introducti sunt; ubi se ipsos conficere, cum bestiis pugnare, & similia tragica ludicrè facere debuerunt, adeò ut Titus fratris sui Domitiani Natali die 24. Octobr. Anno Christi 73. Caesarem in spectaculum produxerit tantam multitudinem,

tudinem, ut ultra duo millia & quingenta Iudæorum fuerint occisa. *I nunc & verbis, virtutem illude superbis, I, & dic, sanguis eius super nos, & super filios nostros. I, lude cum Deo; qui ait, se quoque in interitu tuo risurum.*

Matth.
27. 25.
Pron. 1.
26.

§. IX.

Iudæi Christum veste spoliantes spoliati quoque ipsi fuerunt.

8. Iudæi Christum sæpius veste exutum inuerecundè nudauerunt, exposuerunt oculis irrisorum, virgis, flagris miserandum in modum ceciderunt. Ut par pari referretur, etiam ipsi, in hac obsidione, à tyrannis in vrbe, & famelicis prædonibus sunt spoliati, profugi autem ex vrbe, vestibus, pecunijs, vita exuti. Quin Syri & Arabes in militiam adlecti, in discissis ventribus eorum pecuniam quæsiuerunt. Et quidem vna nocte duo millia Iudæorum laniata sunt ad hunc modum, in quorū fugitiuorum visceribus aurum quærebatur. Et plures fuissent ad hunc modum mactati, ni Titus id mandato prohibuisset. *In qua mensura mensi fueritis, remetietur vobis.* Virgineum corpus denudastis, vestibus ac vita exuendi fuistis & ipsi, qui pudorem dudum exuistis.

§. X.

Iudei clamantes : Crucifige, crucifigi.

9. Clamor Iudæorum ante Pilatum factus ad cælum ascendit. Quid enim clamant? *Crucifige, crucifige eum. Non hunc, sed Barabbam. Sanguis eius super nos, & super filios nostros.* Factum est, quod voluerunt. Nam primò Titus Iudæum captum in crucem agi pro muro iussit, ut eo spectaculo ceteri territi cederent. Cumque ex Iudæis complures quotidie caperentur, saltem quingenti per singulos dies, & interdum plures: eos omnes ante oculos civium Titus crucibus suffigi iussit; adeoque multiplicatus est eorum numerus, ut (quod Iosephus ait) jam spatium crucibus deesset, & corporibus cruce. Erant hi, qui ex ciuitate, fame urgente, foras egredi coacti sunt, qui dum cibum quærerent, exitium inuenerunt. Crucifixi ex illis ipsis sunt, vel absque dubio illorum filij, qui clamauerunt in Christum: *Crucifigatur, crucifigatur, & : sanguis eius super nos, & super filios nostros.* Viderunt hæc spectacula obsessi è moenibus & turribus ciuitatis, & tamē non recordati sunt, se se ad hoc, Christo crucifigendo obstrinxisse; iamque in quo iudicio iudicauerant, esse iudicatos.

Ioseph.
lib. 6. de
bell. c. 7.

Ibid. c. 12.

Matth.
27. 13.

Matth. 7.
9

§. XI.

§. XI

*Iudæi, profelle & aceto Christo porrecto, quàm
dira fame puniti?*

10. Iudæi Christo in summa siti fel & acetum porrexerunt; ut ergo illis eadem mensura remetiretur, vicissim incredibili fame ac siti plexi sunt. Muro enim septi, adeo fame vexati sunt, ut innumera hominum multitudo sit morte consumpta: quorum corpora nullis sepulchris sufficientibus, cumulatim proijciebantur extra mœnia, quæ circuiens Titus, ubi plena cadaueribus omnia vidit, altamque saniem tabefactis corporibus defluentem aspexit, ingemuit; & extentis manibus Deum testabatur, factum illud suum non esse, sed ex Iudaica pertinacia proficisci. Cumq; fames magis magisque in dies inualesceret, eò necessitatis ciues compulsi, ut foras potius sponte optarent progredi, seque ultro dedere Romanis crucis supplicium subituros, quàm intus fame perire, ac cruciatu tam diuturno. His accessit noua calamitas: eorum namque, qui vrbe egressi ad Romanos confugerant, cum alij auido stomacho cibo gustato protinus interirent, alij verò moniti aliorum exemplo cibum lentè capientes euaderent, eos

Ioseph.
de bell.
Iud. l. 6.
c. 14. & 15.

§ §

Syri

Syri & Arabes immanissimè euiscerarunt. In ipsa autem vrbe cùm neque herbæ aut gramina essent, quibus vesci possent, à stabulis fimum in cibum quæritabant, collectoque stercore tamquam scarabæi vesciebantur. Sed ea inedia magis in dies inuale-
 Ioseph. lib. 7. de bell. c. 6. scente, eos nec ab humanis carnibus temperasse testatur Iosephus; vti & calceamentis, cingulisque, ac insuper corijs, quibus scuta tegebantur detractis, insumptis; veterisque fœni laceramentis magno pretio venditis. Quæ his carebat, eò immanitatis redacta est, fame improba compellente, femina nobilis ac prædiues, Maria nomine, filia Eleazari, à seditiosis jam exuta vitæ substantijs, vt sibi consuleret, fame rabida impulsæ, lactentem filium occidit, quem comestura mox coxit; cuius nidoris odore illecti milites, qui sibi victum, quacumque possent, raptu quærebant, cùm eius peruassissent domum, partem assati filij, quæ supererat intuiti, detecti facinus, abiêre. *Moxq; repleta est eius sceleris famâ tota ciuitas*, ait Iosephus, ante oculos sibi cladem proponens, tamquam hoc ipsa admisisset, horrescebat. Hoc futurum prædi-
 Ibid. c. 8. xit Christus: *Filia Hierusalem, nolite flere super me, sed super vos ipsas flete, & super filios vestros:*
 Luc. 23, 28

vestros: quoniam ecce venient dies, in quibus dicent: Beata steriles, & ventres qui non genuerunt, & ubera, quæ non lactauerunt. Si hoc autem factum est à diuite illa, quid de ceteris nec diuitibus, nec nobilibus erit cogitandum? Quis autem fuerit numerus eorum, qui intus fame consumpti periére à 14. die Aprilis, qua cœpit obsidio, vsque ad Cal. Iulij, custos vnius portæ Manneus Lazari filius transgressus ad Titum testatus est, per eam scilicet portam sibi commissam, elata fuisse cadauera centum quindecim millia & octoginta, absque illis, quæ propinqui domi, vel in hortis sepeliissent. Post hæc nobiliores profugi, mortuorum egenorum sexcenta millia portis eiecta nuntiabant; aliorum verò numerum minimè potuisse comprehendere: nam cum cadaueribus efferendis non sufficerent, congesta dicebant in maximis ædibus cadauera esse inclusa. Quia autem non solum fames ipsa pestem trahit secum, sed etiam præ inedia læcertas & serpentes, & venenata animalia comederunt, idcirco ingens quoque pestis, per illos, grassabatur. Vnde muscarum instar conciderunt mortui, omnibus vndiq; malis appetiti. *Qua mensura mensi fueritis remetietur vobis.*

§. XII.

*Iudæi in vestem Christi sortem mittentes, quàm
graviter & ipsi sub sortem venientes ca-
stigati?*

Ioan. 19. 3
24.

11. Iudæi in tunicam inconsutilem Christi sortem miserunt, quis quid tolleret. Vt ergo par pari referretur, tempore ob-
dionis, ipsi inter se Iudæi sortiti sunt, vter alterius carnifex fieret, atque alterum occi-
deret, ne in manus hostium deveniens gra-
uiora pateretur. Et quia clamarunt: *sanguis
eius super nos, &c.* ideo postquam Titus est
ciuitate potitus, omnes obuij mactati sunt,
omnia cum ipso templo incensa: ita, vt
quamuis incendijs omnia lucerent, plus ta-
men sanguinis, quàm ignis videretur, &
multis locis flamma ipso sanguine extin-
gueretur; quasi aquæ, non sanguis, essent
affusæ. Sunt, qui scribant in sola vrbe ie-
rosolymitana per tempus obsidionis decies
centena hominum millia fame, peste, igne,
ferro interiisse; nonaginta septem millia
capta. Ite, Iudæi, vincula iniicite Messie
vestro, accusate innocentem, percutite,
cædite, occidite, ouis instar obmutescen-
tem: non erit semper tempus tacendi. *Qua
mensura mensi fueritis, remetietur vobis.*

§. XIII.

§. XIII.

Iudai Christum expellentes expulsi.

12. Iudæi Christum non solum eduxerunt è ciuitate sua grauissimo crucis trunco oneratum, sed etiam enixis precibus à Pilato impetrarunt, vt in cruce auersus ab vrbe, versus occidentem suspenderetur, indignum eum iudicantes, qui urbem aspiceret. Pari pacto & ipsi, non solum ex vrbe Hierosolymitana, sed etiam ex tota patria sua sunt exturbati, venditi, capti abducti, itaque vbiq; contempti fuerunt, vt ad nulum honestum officium admitterentur, sed teste Ammiano, non aliter quàm *olidi & fa-* l. 19. de
rentes Iudai appellarentur. Ita odor ille, lud. Cod.
compensatus est, quem Christus inter mor- Theod.
tuorum ossa, in monte Caluariæ, sustinuit. Ammi-
Quin & Ælius Adrianus postea edicto ca- an. Marc.
uit, ne quis de Iudæorum gente amplius cir- lib. 2.
ca rudera ciuitatis compareret. Certè Iudæi non solum exuti templo, sacrificijs, ciuitate, per diuersas orbis partes (vt olim profugus Cain) vagati sunt, & adhuc vagantur, sed etiam omnibus gentibus odiosi & abominabiles redditi fuerunt. Sic impletum est illud: *disperge illos in virtute tua, & Psal. 136*
depone eos, vt omnibus in opprobrium dati, 12.

testimo-

Vide S.
August.
in Plal. 58.
Ioseph. l.
2. de bell.
Iud. c. 17.

testimonium essent, iuxta vaticinia Prophetarum, iam Messiam venisse, sed à Iudæis agnitum non esse; eicientes ergo Christum eiectioni sunt. Atque Captiuorum quidem omnium, ait Iosephus, qui toto bello comprehensi sunt, nonaginta & septem millium comprehensus est numerus: mortuorum vero, per omne tempus obsidionis, undecies centum millia. Ite, exules, qua mensura mensi fueritis, remetietur vobis. Inde expellimini, vnde Dominum vestrum expulistis.

§. XIV.

Iudæi Christum eradicantes, eradicati,

Ioseph.
lib. 7. de
bell. c. 2.

13. Quia autem Iudæorum de Christo consilium fuit, eradamus eum de terra viventium, ideo non solum ipsi, at etiam eorum templum, & ciuitas, & Resp. est eradicata. Licet enim Titus per se, perque Iudæos, qui ad castra Romanorum confugerant, Iudæos ad deditionem honestam sæpius inuitaret, quin etiam rogaret, ut si non sui, saltem templi rationem haberent, ne irruentes illud milites inflammarent, tantum abfuit, ut ipsorum salutem consulentes audirent, etiam his omnibus superbe spretis, obstinato se animo omnia libentius experturos mala iactarunt, quam ut se dedere

dedere vellent Romanis. Titus igitur contestatus Deum & homines, se ad urbis & templi excidium compelli. Quod & fecit inuitus; immò contra eius iussu incensum est à militum furore, ita ut nec lapis super lapidem remaneret. Incenso templo, à Tito licentia militibus data est etiam ciuitatis inflammandæ, & solo æquandæ. De quo excidio hæc Iosephus: *Postquam, quos occideret, quidne raperet, non habebat exercitus, quòd iratis animis omnia deerant, neque enim parcendo, si esset, quod agerent, abstinuissent; iubet eos Cesar totam funditus iam erueret ciuitatem, ac templum, relictis quidem turribus, quæ præter alias eminebant, Phaselo, & Hippico, & Mariamne; muriq; tanto, quantum ciuitatem ab Occidente cingebat, ut esset castrum illic custodia causa relinquendis: turres autem, ut posteris indicarent, qualem ciuitatem, quamne munitissimam Romanorum virtus obtinuisset. Alium verò totum ambitum ciuitatis ita complanauerunt, diruentes; ut qui ad eam accessissent, habitata aliquando esse vix crederent. Eant nunc, & dicant: Eradamus eum de terra viuentium. Erasi sunt ipsi, & templum eorum; qui templum corporis Christi destruxerunt in triduo reædificatum.*

Vide Baronium qui hæc omnia fuisse recitat An. 72. Luc. 21. Ioseph. l. 7. de bell. c. 18.

ficatum. Ite Iudæi, destruite templum hoc.
Qua mensura mensi fueritis, remetietur vobis.

§. XV.

Iudæi, qui sanguinem Christi emerunt, lachrymas suas emere coacti.

S. Hieronymus in
 Sophon.
 cap. 1.

His malis affecti Iudæi, ut saltem lachrymis, quod aliunde non possent, solamen ali-
 quod inuenirent, consueuere, anniuersaria
 die, persoluto tamen pretio (cùm aliter
 non liceret) ea adire loca, lachrymas
 fundere, & miserè lamentari. Usque ad
 presentem diem, ait S. Hieronymus, persi-
 di coloni, post interfectionem seruorum, & ad
 extremum Filij Dei, excepto planctu, prohiben-
 tur ingredi Hierusalem: & ut ruinam sua eis
 flere liceat ciuitatis, pretio redimunt: ut qui
 quondam emerant sanguinem Christi, emant
 lachrymas suas. Videas in die, quo capta est
 Romanis, & diruta Hierusalem, venire popu-
 lum lugubrem, confluere decrepitas muliercu-
 las, & senes pannis annisq; obritos, & in corpo-
 ribus, & in habitu suo iram Domini demon-
 strantes. Congregatur turba miserorum, &
 patibulo Domini coruscante, ac radiante ara-
 scenti eius, de Oliueti monte quoque crucis ful-
 gente vexillo, plangere ruinas templi sui popu-
 lus miserum, & tamen non esse miserabilem.

Adhuc

Adhuc fletus in genis, & linida brachia, & sparsi crines, & miles mercedem postulat, ut illis flere plus liceat. Et dabitur aliquis, cum hoc videat, de die tribulationis & angustia, de die calamitatis & miseria, de die tenebrarum & caliginis, de die nebula & turbinis, de die tuba & clangoris? Habent enim & in luctu tubas; & iuxta prophetiam, vox solennitatis versa est in planctum. Ululant super cineres sanctuarij, & super altare destructum, & super civitates quondam magnas, & super excelsos quondam angulos templi, de quibus quondam Iacobum fratrem Domini precipitauerunt. Talibus lachrymis & lamentis luerunt Iudæi, qui causa fuerunt, ut non solum Petrus fletet amarè, sed etiam Dei Mater, & quotquot à cruce reuertebantur pectora sua percutientes. Ite Iudæi, & Christum, & Matrem Christi, & Apostolos, & omnes pios iubete plorare. *Qua mensura mensi fueritis, remittetur vobis.* Ite & vos, frigidi Christiani, qui viduis, qui pupillis, qui egentibus lachrymas duritiâ vestrâ excutitis; veniet & vobis tempus flendi, gemendi, lamentandi, ut eandem mensuram experiamini, quam vos alijs adhibuistis.

Matthi 7°

2°

T

S. XVI.

§ XVI.

*Christiani Iudæis paria qui perpetrant scelera,
paria metuant supplicia.*

Ita quidem Iudæis potest peccatum & supplicium exprobrari, & nobis; quare cum illis flentibus meritò & nos fleamus. Nam videntur illi mihi dicere: Suspendimus organa nostra: fleuimus, ut meruimus, à nemine deplorandi; quia nullius nos amplius lachrymæ iuuant. Vos Christiani, *Flete super vos, & super filios vestros. Si enim in viridiligno hæc faciunt, in arido quid fiet?* Si nos Iudæi, qui Christum non agnouimus, ita plectimur; quid vobis eueniet, qui Christum profitemini, & sæpe crudeliùs tractatis? Hierusalem Dominum occidens exemplum & imago est, cuiusque animæ, vrbs, regionis, immò totius Mundi Christum repudiantis, contemnentis, & crucifigentis. Mala, quæ fecit, tulit Hierusalem: sensit talionem. Vos quoque talio manet, qui sceleribus Iudæos imitamini. Sic euenit non solum in extremo iudicio malis omnibus, sed etiam multis in hac vita. Et quidem i. illis, qui veros & veridicos Prophetas nolunt audire, sed se sinunt decipi à falsis dicentibus, pacem esse, & non est pax; ponentibus

Lucas

lucem in tenebras, & tenebras in lucem. Quàm multis prædicit Christus interitum, & non credunt? monet, & non audiunt? quàm flet super multos? & non sentiunt? Mundo autem vanissima promittenti, & vanissimè, omnia credunt; quasi nullum venturum sit tempus vindictæ. 2. Illis, qui Titum Christo præoptant, & præeligunt. Plurimi enim dominos sæculares æterno Deo anteponunt, & nesciunt, quàm durum iugum sint passuri; sed serò oculos aperient, cum repentina eis superueniet calamitas. 3. Quàm multi ipsum tempus Paschale eligunt, pro occasione peccandi? Nam, ut taceam, diebus festis omnibus ludo, com-
potationi, Veneri, per totum annum maximè litari; quot jam ipso Paschatis tempore, sacrilegè confitentur, & communicant instar Iudæ proditoris; Christumque crucifigunt denuo, & sacrosanctum sanguinè eius pedibus conculcant? 4. Quanti ad montem Oliueti in tenebris eunt, ut cum Iuda osculum captent, dum amasijs suis in ipsis templis insidiantur; & alijs cum Christo sanctissimè orantibus, ipsi occasionem quærunt saltem oculis libidinandi? 5. Quanti Christum toto anno in SS. Eu-

charistia inclusum sinunt quasi in carcere,
esse, neque eum visitare, aut sumere appe-
tunt, in pectoris sui hospitio collocandū?
6. Quàm vili pretio aut labore eum emunt?
vix ad templum eunt, vix se ad confessio-
nem præparant: vix vnum dolorem, aut sus-
pirium, aut emendationis propositum eli-
ciunt: multi ne vnam quidem lachrymu-
lam pro eo darent, ne vnum gemitum; quid
enim dicam, ne vnum ieiunium, cilicium,
aut flagellum? 7. Immò ei, cum Iudæis,
illudunt mille modis. 8. Eum flagellant,
è domo educunt; eijciunt è ciuitate; è pe-
ctoribus suis, è memoria, ex ipsis iconibus
eradunt. Quid enim aliud est, obliuisci mo-
nitorum Christi, eiusq; beneficia nolle me-
minisse? 9. Quid de magis & sagis dicam,
qui hostiam sacram, in conuentibus suis
concriminantur, & acubus, cultris, pugio-
nibus conuulnerant, neque se sinunt mira-
culo sanguinis inde emicantis commoueri.
Clarissimum prodigium cùm vident, rident;
cùm animaduertunt, contemnunt. An non
hoc est dicere: *sanguis eius super nos, & su-
per capita nostra?* Qui per cruenta bella ve-
nit super capita nostra: vt satis diu experti
sumus. Necdum tamen poenitentiam agi-
mus

mus, vt etiam in obduratione Iudæorum contumaciæ, tandemque etiam pœnæ assimilemur. Et sanè gladius hostilis nondum est in vagina; Turcicus in ceruices Christianorum acuitur. Sicut ergo Iudæis Christum occidentibus, & pœnitentiam non agentibus, ita nobis fieri potest. Nisi cum tandem aliquando conciliemus, paria reddentur.

§. XVII.

Vera pœnitentia opus esse, qui verè veniam consequi volunt.

At conciliamus, per pœnitentiam? per veram, non fictam. Verè recens quidam author scripsit: *Nulla modo exaudiuntur, qui à calamitatibus liberari cupiunt, nec inimiciam, quam cum Deo exercent, ponere vel afflicti cogitant. Ignouit Caesar multis, qui impium contra Maiestatem suam bellum gesserunt, cadibus, incendijs, stupris grassati sunt. Nullius illa oratio fuit: Veniam se cupere, reddi suis prouincijs & opibus, restitui sibi honores & dignitates; interim odisse se adhuc Casarem, inimiciam profiteri, contra eius honorem, voluntatem, commodam, imperium, omnia moliturum, amicum infestum fore. Nemo sic insanit, vt sic ignorantiam flagitet, adeoque precibus conuitia & execrationes in Casarem coniungat. Quod in*

T 8

terrena

terrena & creata fragiliq; Maiestate colenda ac deprecanda detestamur, multi cum ad increatam creatricem Maiestatem veniunt oratum, usurpant. Victoriā, opes, securitatem, pacem, incolumitatē precantur; clades, rapinas, exilia, carceres, servitutem, mortem deprecantur: nec impios tamen affectus, malamq; voluntatem delinquendi, qua se Deo inimicos esse norunt, animo excutiunt. Cetera mala fugiunt, summum malum, quod in Dei odio cernitur, contumaciter retentant; cetera bona concupiscunt, summum bonum, quod in Dei amicitia consistit, abominantur. Audiamus, obsecro, qualis sit in auribus Dei Sabaoth oratio eorum, qui flagellantur, nec tamen pœnitentiam agunt, sed in delictis contabescunt, & obdurantur.

§. XVIII.

Impia impœnitentium oratio.

Magne Deus, Domine exercituum, triumphator, immitte hostibus pauorem & fugam, nobis victoriā concede; hoc inimicus tuus peto, affectu, aut etiam facto in odio tui perseverans; victoria munus tuum, quod postulo, me inclytum & gloriosum faciat; ne tamen in altum olatus inferiores opprimere, arroganterq; calcare desinam; quin & nomen tuum blasphemare pergam. Nec enim hæc mea facta detestor;

stor; nec emendandi propositum habeo, etiam
Principi meo ob stare conor, ne legibus crimina
ulciscatur. Vis aliud orationis paradigma?
Deus refugium meum ☿ virtus, da securita-
tem, ne perpetuo in metu ☿ trepidatione anxi-
am cogar animam habere. Securitatem ab ho-
ste; securitatem huius mundi: da hoc inimico
tuo, ut sine metu fruatur delicijs, ne voluptates,
quibus immersus hareo, quas eripi mihi, etiam
te iubente, nolo, infestis calamitatum nuntijs
turbentur. Deus pacis amator ☿ conciliator,
bella aufer de medio, cessent prae-
dia, cades; da inimico tuo, mihi, inquam, qui
tecum bellum gero, qui legem tuam rumpo,
qui iterum Filium tuum crucifigo, qui pacis
bonis, ad opes, ludos, libidines vii cogito; da
pacem cum hoste ☿ mundo; tuam tibi pacem
habero. Deus, quies vita nostra, da corporis
sanitatem, ut vires mihi sint ad deyciendos alios,
ad epularum assiduitatem, ad luxuriandi po-
tentiam: illa haecenus commisi; illa mihi in po-
sterum scopus sunt, ☿ vitæ finis. Deus iudex
iuste, Deus odio habens iniustitiam ☿ dolum,
redde tribunalia ☿ processus; ut legibus contor-
tis proximum eueriam, munera ut captare, sen-
tentias vendere liceat. Deus omnium largitor,
diuus in omnes, redde veteres, da novas opes,

ut edes mihi splendeant, mensam dapes onerent, edendi, potandi, inebriandi, insultandi, luxuriandi nullum adferatur obstaculum; inimicis tuis diuitias dedisti multas, mihi quoque dona, quamuis ad tuam contumeliam usuro. Demus, cuius templum est domus orationis, redde Ecclesiis, census integros representa. Non ut in illis te orem, tibi psallam, sed ut in illis sericatus inambulem, cultui tuo, & sacrificijs vana colloquia, risus immodestos, verba obscœna, tamquam libamina admisceam, & faciam, ut nomen tuum blasphemetur, ut sacras opes, Filij tui patrimonium pauperibus debitum in profanos usus, luxumq; conuertam, ut multa sacerdotia congeram, nec uno rite fungar. Ista me fecisse non poenitet, & in futurum promitto non omissurum. Mihi enim meam voluntatem reseruo; mihi, non tibi obtemperaturus, mea non tua lege victurus. Nemo sic orat, & si quis sic orat, male orat, ut in concupiscentijs insumat. Sibi veniam petunt, ne bello vexentur, alijs ignoscere nesciant, quorum fortunes & vita insidiantur. Perversa oratio, criminosa flagitatio, qua tamen in nullo auditur templo, quam lingua proferre trepidat; sonat tamen in auribus Dei scrutantis corda & renes. Quisquis enim fide orthodoxa instructus est, inimicam se Dei novit, quam diu de pec-

de peccato praterito non conteritur, de futuro non concipit emendandi propositum. Inimicus Dei est, cui adheret vel in facto delicto complacentia, vel in presente voluptas, vel in futuro voluntas. Ille hunc in modum corde & cupiditatibus orat, inimicus Dei voluntarius, & bonitate Dei ad ipsius contumeliam abutens, non spoliatus, & exul, nec metu impendentium cladum mentem in scelera ardescens mutatur. Quid talis aliud speret, quid expectet, nisi talionem? Quare & iste, & omnes, qui conspirant cum isto, sciant sibi dictum: In qua mensura mensi fueritis, remerietur vobis.

CAPVT XIV.

Alijs etiam profanorum hominum dictis, & exemplis, & quidem ob varia scelerum genera, demonstratur pœna talionis.

§. I.

Qui corpore peccant, meritò etiam corpore luunt.

PLeraque, quæ modò attulimus, sacri scriptores de rebus sacris, tradiderunt, superest nunc, ut eandem talionis legem, etiam vel profano-

T 5

rum

Panorm.
A. de reb.
ab Alfon-
so rege
gestis.

rum authorum testimonijs confirmemus,
vel, si qui authores non erunt profani, sal-
tem exemplis profanis, ut pateat hanc di-
uinam Nemesis ubique gubernantem nulli,
aut nusquam non esse mentuendam, seu in
aulis is degat, seu in templis. Regis Alfonsi
ea sententia fuit, ut qua quisque re pecca-
ret, eadem etiam plecteretur. Hinc cum
equitem luxuriosum, & bonorum suorum,
decoctorem punire vellet, quibusdam ab
eo enixè petentibus, ne in corpore lueret,
debita, quæ ille plurima per luxum libidi-
nemque contraxerat, respondit: Equitem
hunc neque sui regis gratia, neque patriæ
commodo, neque propinquorum & ami-
corum, ære alieno suscepto, tam grande pa-
trimonium profudisse; sed omnem suam
substantiam corpori indulgisse. In corpore
igitur luere æquius esse, ut poena malefa-
ctis ex æquo responderet. Eiusdem senten-
tiæ sunt omnes qui, dum potestate pollent,
peccantes per illa ipsa puniunt, per quæ
delinquunt. Sic in multis Religiosis Ordini-
bus, curiosis oculi ad tempus obligantur,
ne circumspicere possint; garrulis & lingu-
acibus silentium indicitur, ut os refræne-
tur; inquietis & gyrovagis, limites ponun-
tur,

tur, quos non licet transilire. Prudentes quoque Confessarij, gulosis & ebriosis ieiunia, abstinentiam, temperantiam; luxuriosis & libidinosis cilicia, humicubationes, flagella imperant. Quibus in rebus etsi contraria contrarijs curari videantur, tamen ea ipsa corporis membra castigantur, quæ sunt prævaricata. Cur non iustè sic iudicent homines? ita ipse quoque olim iudicabit DEVS. Nulli enim in inferis locis sensus suo cruciatu carebunt, qui hîc fuerunt instrumenta flagitiorum.

§. II.

Auari, luxuriosi, sani talione puniti.

Ita Reges, & Duces, & Iudices iudicant: nec secus fecerunt subditi Iudicum, Ducum, Regum. Rufinus, apud Arcadium præfectus prætorio, quia avarissimus fuit, & manus ad opes colligendas nimium extenderat, à militibus exercituque Romano interfectus est. Capite verò Rufini resecto, & Niceph. Callist. l. 13. hist. cap. 13. lapide in os eius immisso, hasta id infixerunt, & in sublime sustulerunt. Dextram quoque eius abscissam, per urbem circa episcopus officinas circumtulit, verbis his utentes: DATE STIPEM INEXPLEBILIS AVARITIÆ VIRO. Et ridicula ea mendicita multum satis auri collegit.

git. Perlibenter enim in incundo & grato specta-
culo homines aurum contulerunt. Ac Rufinū
quidem imperij affectatio ad eiusmodi vita si-
nem perduxit. Sublimatus est, sed in hasta,
ut caput eius emineret, qui caput omnium
esse voluit; & in ignominiam dextra eius
defuncti mendicavit, quæ ad nimiam po-
tentiam, viua pecunias collegit. *ἢ ὡς τῶν
τῆς ἀμαρτίας, ἢ αὐτῶν καὶ πᾶσι.* Sic su-
perbia, sic auaritia mercedem recepit, pœ-
nā talionis. Quod & experta est libido Va-
lentiniani Hesperia Imperatoris. Cum enim
vultu venusto & rebus alijs ornatam maxime
in matrimonio haberet coniugem, iunioris
Theodosij filiam, Endoxiam, alienas nuptias
turpiter fœdauit &c. tandem vitam fœdissima
morte finijt. Maximus enim, quod Valen-
tinianus uxorem eius stuprasset, remotis
ijs, qui impedire poterant, Imperatoris re-
giam ingressus illum interemit, & coniugem eius
Endoxiam rapuit, eidemq; per stuprum vim
intulit. Per quæ enim quis peccat, per eadem
etiam castigatur, ait historicus. Hæc talio
debeatur luxuriæ. De ira, vel odio, vel
immatura vindicta, apud Zonaram legi-
mus, Leonem Armenum Græcum Impera-
torem impium, quadam ratione vitam cum
impe-

Idem Ni-
cephor.
l. 15. c. 11.

Zonaras
l. 3,

imperio amisisse. Ipso quippe Natali Christi die, de Michaële Balbo maiestatis reo sumpturus supplicium, deprecante Augusta, distulit pœnam, sine dubio consilio vindicis Dei: quandoquidem in ipsum vertit. Etenim nocte insequenti Balbus è carcere elapsus, contrahit veterum coniuratorum manum, cum quibus sub monachorum habitu sicās ferentibus, Imperatorem in symphonicorum choro canentem tollit è medio. *Eo modo, quo perimendus erat, elanculum perimit peremptorem.*

Ita Alexander
Pellegrini
in Matth.
Euang.
c. i. Paradoxo 12.

§. III.

Politici talione luculenta puniti exemplum.

Quoniam autem sæculum nostrum ferax est eiusmodi machinationum, quæ meritò talionis secururæ minis terrendæ sunt, accipe aliud politicum eiusmodi exemplum ex Hugone Falcando, de rege & regijs viris, qui etiam non nominati facile venire possunt in coniecturam. Rex quidam antè, quàm fatis concederet, quia filium relicturus erat regni successorem, admodum iuuenem, cum sciret, neminem sapere ante annos, viro ei adiunxit eruditione & prudentia claros, quorum sapientia dirigeretur. Quos ille, per ætatem, & viuo patre,

tre, sustinuit patienter. Vbi autem paulò
adulescentior factus est, & pater è viuis ex-
cessit, libertatem nactus, sapientissimo pa-
rentis consilio insuper habito, omnes à se
reiecit. Vnicus erat in aula, homo vaser,
qui & ingenio, & eloquentia eminebat, à
puero ad omnem simulandi artem educa-
tus, itaque adulari doctus, vt nemo alius:
Proteum dixisses. Nam etsi probrosa volu-
prate immerfus tenebatur, poterat tamen,
ficta quadam honestatis fronte, delicias suas
tam artificiosè calare, vt Hyppolytus pu-
taretur. Neque Venus illum dumtaxat &
Cupido vinctum tenebat, sed etiam, quia
ingenio superbus erat, insuper incredibili
dominandi libidine flagrabat. Quocirca
omnes ad iuuenem regem aditus observa-
bat. Et ad votum cecidit conatus. Nam
regius iuuenis, ceteris omnibus posthabitis,
hunc probauit, prætulitque. Nullus enim
se indoli illius magis sciuerat accommodare.
Quæcumque nouerat ei placere, laudabat;
quæ ingrata esse, damnabat, totus ad Ge-
nium illius factus. Hunc ergo rex, præ om-
nibus amauit æstimauitque, huic regni sui
gubernacula tradidit, commissa ei suprema
regij Præfecti dignitate, ratus se in Iosephū
aliquem incidisse.

Ad

Ad hunc iste honoris potestatisque gradum ex humillima conditione euectus, breui eam sibi, apud regem, parauit auctoritatem, vt non solum à gratia principis, sed etiam à rebus agendis reliquos omnes pedetentim amoliretur. Non satiat, sed inflammat ambitiosos honor, semperque vltius grassatur. Itaque hoc quasi portu potitus Præfectus, animum ad regnum occupandum transtulit. Quod ne emanaret, varijs artibus texit. Nam regem mendacijs maximis ludificauit, adulationibus assidujs ita deliniuit, vt omnia esse in tuto atque integra arbitraretur; cum interea Præfectus nihil omitteret eorum, quibus consilium suum firmaret. Agebat tum in vrbe regia Archiepiscopum Ecclesiæ cathedralis homo eiusdem fermè ingenij. Erat enim vir industrius, sed ipse quoque corporis voluptati deditus. Cum hoc, similitudine morum amicos conciliante, Præfectus regius consilium iniuit, de rege amouendo, quem dicebat inutilem esse sceptro, & procedente vltius tempore facile in tyrannum degeneraturum. Vt autem ambitionis suæ cogitatio, ne Archiepiscopo quidem in suspensionem veniret, natum regi iuueni filium, dicebat

cebat longè accuratiùs in spem regni posse educari. Ad hoc consortium magis firmandum Archiepiscopo ianuam ad regis familiaritatem patefecit. Existimabat enim futurum, ut, quidquid ipse regi suggereret, id accedente Archiepiscopi comprobatione, maius pondus haberet.

Numquam malorum technæ ita felices habent processus, ut nulla se illis obijciant impedimenta. Igitur & in hac aula Comites aliquot erant boni publici amantes, atque intentum oculum ad regni incolumitatem habentes. Quibus stimulum addebant haud exiguum consiliarii veteres, qui nondum concoxerant dolorem conceptum, ob officij sui amissionem, quam nulli nisi Præfecto regio tribuebant. Quod, ob eorum frequenter conuentus, & clandestina colloquia, non ignorauit Præfectus, alioquin gnarus, neque iniurias citò deleri ex animo læforum; neque carere inuidiâ, si quis è plebe oriundus, inter satrapas, ad summum emerisset. Quare cauendum sibi ratus, prædictos & Comites, & consiliarios, data occasione, infamia rebellionis notauit, regemque induxit, ut hunc exueret vita, illum è regno exterminaret, alium oculis

&

& lingua priuaret; vel alijs modis perderet.

Vnum è Comitibus, quia erat vacillantis fidei, mirabili modo sibi conciliare satagebat. Nam multis adductis rationibus regem impulit, vt illius oppidum quoddam occuparet, & quòd satis esset munitum, & quòd multis rebus opportunum. Quo facto sciebat Comitem vehementer irritatum iri. Ne verò dati consilij ipse author videretur, Comiti mentem regis aperuit, quam aiebat, se omnibus modis improbasse, iurauitque contrarium prorsus suasisse; atque vt regem in tyrannidis suspicionem vocaret, addidit, ab eodem verba iactata fuisse, quæ coniecturam faciant, breui fore, vt pauci nobiles in regno supersint: ita enim velle opes omnes ad se se potentiamque trahere. Hæc Præfectus, in summo secreto se Comiti concedere dicebat. Sed nolebat ea esse secreta Comes, qui culpam omnem in eum regerebat, dictitans, Si quidem talis sit rex, eius officio incumbere, vt id ceteris quoque indicaret, quorum periculum ageretur: omnes enim promptè Reip. indeterius labenti opem laturus. Atque hoc ipsum Præfectus, quamuis inuito vultu, sibi responderi cupiebat. Siquidem hinc occasi-

V

sionem

sionem arripuit, conspiracyem, quam in pectore fouebat, contra regem propagandi. Ergo repente à se ipso alius: Quando video, inquit, te quoque cordi habere res communes, non calabo, plures esse, qui idem & tecum, & mecum sentiant, regemque judicent folio mouendum. Atque in primis huius sententiæ est Archiepiscopus, & alij multi præclari viri; qui quidem me ipsum in locum regis destinant. Verum ego, non meo merito, sed regis errore in Præfectum regium assumptus, agnosco meam imbecillitatem, atque exiguas ingenij animique vires, quæ tantæ dignitati nequaquam sunt pares. Magis igitur censeo, filio seruandam esse paternam sedem; in quo est jus successionis; authoritas sanguinis; & utique etiam totius populi fauor.

Nouerat mores Palatinorum Comes, cui Præfectus regius dudum erat spina in oculis; itaque cum vulpe vulpinandum ratus simulauit, se omnia amicissimo animo accepisse; adiecitque, se minime passurum, ut filius regis parenti succedat, iniurias utique paternas seuerè olim vindicaturus. Enimuerò neminem vllum esse Præfecto ipso vel ingenio, vel usu experientiaque rerum

rerum ad regni negotia aptiorem. In hunc modum Comes Præfectum mulcebat, contra quem jam antè cum alijs nobilibus iniuerat societatem, quorum votum erat, vt, interfecto rege, filius regis substitueretur, & à Præfecto prodicionis pœna exigere-
tur. Quamquam igitur antè jam satis, inter Proceres, constabat, Præfectum atque Archiepiscopum aliquid moliri, longè tamen certiùs, id per hunc Comitem innotuit: vt quem sceleris socium habere cupiebat, cum maximè aduersarium experiretur. Crescebat fama, & augebatur animus nobilitatis ad Præfectum vel vi, vel arte opprimendum: & ipsa quoque contra eum conspirantium multitudo fiebat in dies maior. Eorum igitur aliqui munitissimum quoddam regis castrum occupant, in quod recepti, mittunt, qui protestentur, nullum se regi malum machinari; sed illud dumtaxat agere, vt contra Præfecti regij, atque etiam Archiepiscopi vim se tueantur; cum palàm sit, eos de rege interficiendo conspirasse, & Præfectum totis viribus ad regnum occupandū anhelare. Magna sæpe est, etiam in magnis Principibus cæcitas, vt nihil de eo mali credant, de quo semel bonam opinionem

nionem hauserunt. Quare neque rex ille fidem habuit denuntiationi; quin potius fidelitatem Præfecti putauit causam esse, vt ab inuidentibus accusaretur. Vnde pactionibus certis interpositis, castrum recepit, & motus publicos omnes compescuit, saluo Præfecto suo, omnia salua arbitratus. Quoniam autem audacia vires sumit à felicitate, animaduertens Præfectus, bonam existimationem de se, in regis animo esse stabilitam, tantò magis erectus, eò consilia sua direxit, vt regem in dies redderet magis odiosum: cumq; ipse omnium esset author, tamen apud obuios quosque regis consilia, iussa, amentiam & crudelitatem palàm traduxit; vt & tot querelis oppresso, ipse altiùs emergeret. Et quod omnium erat miserrimum, sic occupatus erat regis animus, vt nemo de Præfecto, apud eum, questionem mouere auderet. Præfectus innocentia, Præfectus oraculum, Præfectus tota curia, totus senatus, Præfectus omnia erat. Væ Principi, qui se subdito suo subdit, & regi potius, quàm dirigi sinit, soloque nomine contentus, seruum sinit dominari! Cùm Præfectus videret, neminem esse, qui iam regem de hoc rerum statu auderet certio-

tiorem

tiorem facere, cœpit ipse amicitias emere,
& benevolentiam sibi vbique conciliare.
In primis stipem largam pauperibus elar-
giebatur. Deinde confessionem crebrò re-
petebat, apud tribunal sacerdotis. Accede-
bat etiam frequenter ad sacram synaxin,
idq; publicè & in omnium conspectu. Cle-
ricos honoribus demulcebat. Milites præ-
mijs affecit; alios largitionibus, laudibus
alios studuit sibi demereri. Inter suos deni-
que amicos & clientes præcipua officia ac
dignitates distribuit. Ita per omnium fauo-
res grassatus est ad coronam, quæ sola illi
deerat, vt rex vocaretur.

Vt sol, cùm in meridie ad summum ve-
nit, in declinui est, atq; iterum descendit, ita
homines plerumque, quando ad altissimum
prouecti sunt felicitatis gradum, iterum de-
ficiunt, immò cadunt. Tali modo & Præfe-
ctus regius expertus est, se non tã in summo,
quàm in præcipiti stetisse. Rumore, immò
famâ in viciniam quoquo versus delatâ, ni-
hil jam Præfecto, præter nomē regis, deesse,
tumultus exoritur. Neque enim ampliùs su-
specta erat illius potentia, sed palàm formi-
dabatur. Ea seditio, quàm primùm illi
innotuit, videbatur haud segniter compe-

scenda. Ad quam rem nemo illi magis idoneus erat, quam nobilis quidam iuuenis, in omnem astum promptus; quem cum multis alijs sibi beneficijs deuinxerat, tum etiam filia illi in matrimonium id sponsæ vinculo obligatum tenebat; vt neque de dextertate, neque de fide illius quidquam dubitandum arbitraretur. Hunc misit ad tumultuantem populum componendum. Qui quidem initio aggressus est innocentiam Præfecti, quibus poterat modis, tueri. Sed Deo tandem finem malitiæ atque ambitionis statuente; is ipse, quo tutore vti voluit, exitum eius fuit. Quippe à factiosis obrutus, & persuasus multis rationibus, cum ijsdem foedus contra Præfectum iniit; eoq̃ue conatus processit, vt filia Præfecti contempta, atque in locum eius filia Comitis promissâ, ipse negotium susciperet Præfecti interficiendi, ad quem defendendum venerat. Callidè tamē mentem hanc suam occultans ad Præfectum regreditur, omniaq̃ue fausta ei nuntiat, tantoq̃ue eum incautiores facit, quanto securiores. Nihil igitur metuent, sceptrum jam sibi in manu habere videbatur, si regem interfecisset; cui proinde rei patranda certam decreuerat diem: certam horam.

horam. Sed antè cum Archiepiscopo conueniendum erat, de tutela regij filij, deque regij thesauri custodia. Ibi nouum ortum est dissidium, nam utroque illam sibi deposcente, fœdus amicitiae, quod inter improbos non potest esse diuturnum, rumpitur, adeò, vt arctissimi conspiratores capitali repente odio à se inuicem distraherentur; & alter alterius vitæ insidias strueret. Diuersis vijs itum est in mutuam necem. Præfectus veneno rem agere, & clam voluit; Archiepiscopus ferro, & palàm. Præuenit Archiepiscopus, qui secutus erat in scelere Præfectum, cædisq; ministrum habuit eum ipsum Iuuenem, cuius amicitia & fide Præfectus nitebatur. Nobilis enim ille iuuenis, vt jam antè alijs quoque promiserat, magna militum manu armatus, redeuntem cum suis eum, nocturno tempore, interceptit, atque miserandum in modum, in ipsis plateis, contrucidauit. Hic fictæ amicitiae, & simulatæ virtutis, regniq; per summum nefas, affectati fructus fuit: hæc tot cædium designatarum compensatio. Quamquam neq; ipse etiam iuuenis tam funestum & atrox facinus impune tulit. Nam rege, ob patratum scelus, illi grauius offenso, aliud maius fa-

cinus cogitavit: vt supplicium euaderet. Quippe, restaurata conspiratione, id effecit, vt rex captus in vincula duceretur. Vnde tamen populi impetu ereptus, iuuenem in custodiam abripi iussit; ex quo tota intellecta est conspiratio. Iuuenis oculis orbarus, deinde incisus supra talos nervis gradiendi facultatem, demum etiam vitam miserrime perdidit. Tandemque ceteris etiam rebellibus domitis, ac locis munitissimis recuperatis, rex, per multos annos, regnum deinceps tranquillum tenuit.

§. IV.

Aulica vita imaginem, in recensita historia, proponi.

Hæc est vita aulicorum; quæ multa docet. Nam primò, cui ea placet, eam eligat. Mihi videtur tutius inrer Scyllam & Charybdi nauigari. Deinde etiam atque etiam considerent Principes, quanti discriminis sit, veteres, & fideles consiliarios ab aulis remouere; atque eorum loco, obscuros, novos, adultores, quadruplatores suscipere, qui Sirenium more suaues potius, quàm vtilis occinant cantilenas; totamque Reipublicæ nauim, non in portum, sed in scopulum inferant. Videant etiam quàm peri-

periculosum sit, vni omnia committere; vnum audire dumtaxat; vni omnia credere; querelas contra eum delatas, tamquam ex inuidia ortas repudiare; plures oculi plura vident. Animaduertant quoque, quàm temerè se se exponant potentiae in alium à se translatae; dum enim ipsi à se labores molestiamque in talem reijciunt; reijciunt vnà etiam auctoritatem. Nec rarò cum auctoritate regna ipsa amittuntur. Quae, si diuina protectione, ad eiusmodi inuasores non transeunt; tamen satius est, nec sibi metuendi, nec alij facere sperandi occasionem. *Vidisti aliquando canem missa frustra panis aperto ore captantem? ait Seneca, quid quid accepit, protinus integrum deuorat, & semper ad spem futuri hiat. Idem euenit nobis, quidquid expectantibus fortuna proiecit, id sine ulla voluptate demittimus, statim ad rapinam alterius erecti & attoniti in Epicureum illud chaos incidimus: inane sine termino est.* Ambitioso primùm gratia placet, & sustentat fauor Principis; postea potestas concessa erigit; mox titillat gloria; denique vt flamma in incendium, ita delectatio honoris erumpit in libidinem dominandi. Quod adeò commune est, vt etiam in ipsis Religiosis

Seneca.
epist. 13.

Ordinibus, cui nimium fiditur, nimium in-
 solescat, coneturque tandem eum de gradu
 ipsum deijcere, qui ei nimium se fecit fami-
 liarem. Quod si Rex, si Princeps attendere
 debet, ne cui nimium credat, quænam erit
 inter ipsos aulicos amicitia constantia?
 quod confidentia fundamentum? Illinè
 tu fidis, quem Principi suo vides non esse
 fidelem? Illius foedere niteris, qui, ut pla-
 ceat, virtutem mentitur? Maximum indi-
 cium malæ mentis est fluctuatio, & inter
 simulationem virtutum, & amorem vitio-
 rum assidua iactatio. Quid de illo tibi pro-
 mittis, quem scis noctu ad lupanaria, vo-
 luptatis causa; interdiu, famæ gratiâ, ad
 templa accedere? Politicorum nunc ista ars
 esse dicitur. Hi tales maximè aulis idonei
 putantur; qui in Machiaueli schola, aliud
 promptum in ore, aliud clausum in pectore
 habere didicerunt. *Verba bilinguis, quasi sim-
 plicia.* Nihil putes sincerius: & ipsa perveni-
 unt usque ad interiora ventris; quia veneni
 instar, tunc demum sentiuntur, quando ad-
 mittuntur. Itaque nihil his in aula perni-
 ciosius. Nocent domino, nocent servis.

PROV. 18.
8. Quia Princeps qui libenter audit verba menda-
 cy, omnes ministros habet impios: vident enim,
 se

PROV. 19.
12.

se non libenter audiri, si non sciant menti-
 ri. Atque hoc ipsum inter aulicos, quam-
 gignit opinionem? quam fidem? Ægyptijs
 olim, quia nullus mentiendi modus, sum-
 maque eius vitij impunitas erat, nemo cre-
 didit; & Epānetus dicere solebat, *mendaces*
omnium scelerum & iniuriarum authores esse.
 Qui enim semel à veritate deflexerit, hic
 non maiore religione ad periurium, quàm
 ad mendacium perducì consuevit. Hoc ita-
 que fieri necesse, vt, vbi tales maximè ido-
 nei censentur, vel omnes tales sint, vel ta-
 les putentur. Si tales putantur, quid illis
 fiditur? Fortasse ille ipse est proditor tuus,
 qui fidissimum se fingit? Enimuerò, esto
 bonus sit; esto sit verus amicus, quis id cer-
 tò nouit? quis non timet? quis non suspi-
 catur? præsertim in eo loco, in quo quoti-
 dianum est, vel fallere, vel falli? Et vel ideò
 quotidianum, quia *mendacia, si non habent,*
quem decipiant, ipsa sibi mentiuntur. Sicut ait
Psal. Mentita est iniquitas sibi. Quid multa
 disputo? iustissima talionis poenâ, menda-
 cia à mendacijs, & ficti amici à fictis amicis
 puniuntur; insidiæque insidijs compensan-
 tur; & qui, ad modum Præfecti regij, vt
 occideret, mentitus est, meritò ipse menda-
 cijs decipitur, vt occidatur.

Alex. lib.
6. cap. 1.

Plutarcha
in Lacon.

S. Chrys.
in c. 21.
Matth.

§. V.

Luculenta talione punita adultera calumniatrix.

Albertus
Cranz. in
Saxon.
l. 4. c. 24.
Siffrid.
presbyt.
in Epito-
me Ba-
ron. tom.
30 Anno
998.

Ne quis autem existimet, Principes, aut Reges ista talia pati tantum, non etiam agere, Albertum Cranzium adeat, apud quem inueniet, An. Christi 998. Othonem III. Imp. Romam profectum, quo initi- nere, iuxta Mutinam in villa Amula dicta diuertit. Ibi ea acciderunt, quæ magna ad- miratione digna metro scripsit Goteфридus Viterbiensis. Augusta vxor illius, Maria nomine, Regis Aragonum filia eodem ho- spitio vsa, hospite quoq; abuti voluit. Nam loci dominus erat Comes, vir integerrimus, æquè formâ ac genere & opibus præstans. In hunc procax femina, Imperatrix oculos coniecit. Oculos secuta est cupiditas: hanc impudentia, qua præualecente, non verita est ab eo crimen petere. Horruit Comes ini- quam petitionem, & fortiter reiecit, no- nus sæculi illius Iosephus. Sed & illa Puti- pharis vxori libidine par, eandem contem- pta, furore, quoq; est imitata. Siquidem re- pulsam passa, atq; amore in odium verso a- trocem calumniam vertit in innocentem, eumq; apud Imperatorem accusauit, quasi
pudi-

pudicitiam suā pertentasset. Nimirum credulus est zelus maritalis, ea de causa & Otho vxoris calumniæ fidem adhibuit, atque subito calore abreptus Comitem extemplò capite plecti iussit. Quod ubi ad coniugem Comitis fuit perlatum, dolore amens cucurrit, & sublatum de terra mariti caput, ingenti audacia, (quam pudoris ac timoris nescius furor ministravit) ante Othonē pro tribunali sedentem in medium proiecit, incredibili vociferatione, viri sui innocentiam protestans, & immeritæ necis illatæ vindictam expetens: neque alium iudicem, neque reum in terris quærens, quàm Imperatorem ipsum, tunc iura reddentem, & iniuriā innocentissimo sanguini facientem. Et quia alij testes deerant, ad naturam atque elementum prouocauit, contrectationem ferri candentis in probationem, & veritatis indicem offerens. Non potuit Imperator contra eiusmodi testem excipere. Parantur omnia, ferrum ignitur. confluunt spectatores, sedet Otho, & vult in muliere Scauolam spectare. Mulier innocentia mariti interfecti conscia, metallum candens ambabus manibus arripit, atque illæsa non secus ac vernos flores contrectat, quo
solum

solùm prodigio attoniti Imperatoris præcordia exurebantur. Exultat primùm ipsa victrix. Mussant deinde, capitibus inter se collatis, qui ad spectandum confluxerant. Palàm tandem ab omnibus mulieri tam heroicæ acclamatur: quæ tum miraculo, tum applausu animata, postulat à gladio Imperatoris, talionis vindictam in ipsum Imperatorem. O quàm alia tunc fuerunt sæcula! nunc mille prætextus excogitarentur ad Principem, in huiusmodi errore, excusandum. Otho clara veritate conuictus, & culpam agnouit, & reum se fassus poenam non detrectauit; iugulumque pro iugulo spondit, solis inducijs, ad negotia quædam expedienda, postulatis. Mirus iustitiæ amor. pro morte innocenti illata, vult mortem oppetere Imperator; & vidua Comitissæ audent eam urgere! Sed non permittunt id aulæ Proceres; circumstant feminam, & pro vital Imperatoris rogant; neque eam multis precibus exorant, fuitque frustra diu laboratum; donec tandem iudicium ea est conditione transactum, ut, quæ prima sceleris causa fuerat, Maria Regis filia, Imperatoris uxor, Augusta illa, & adultera, & calumniatrix, rogo adiudicaretur. Fuit & hoc

hoc arduum Othoni, sed fecit. Arsit igitur infelicibus flammis Imperatrix, quæ illicito atq; impuro igne accensa ita exarsit, ut quem ad facinus inducere non poterat, per calumniam, in interitum nefarie præcipitaret; sed exitio alterius in exitium ipsa incurrit, atque in fumum abiit libidinosa, & calumniosa maiestas. Quo facto suam vitam redemit Imperator, & viduam tribus castris donatam, ut contenta abiret, rogavit.

§. VI.

Iustitia quanta sit vis?

Talionem vides? immò vides æquitatem? Sed Viduæ audaciam miraris? *Putas, ne- minem debere cogi ad iustitiam? cum legas patrem familias dixisse servis: Quoscumq; inueneritis, cogite intrare? Miraris patientiam Imperatoris? Iustitia verò sic amanda est, ut ab eius operibus etiam pœna corporis nos cohibere non debeant, &c. Hinc est, quod ille fortissimus iustitia dilector exclamat: Quis nos separabit à charitate Christi? Tribulatio, an angustia, an persecutio, an fames, an nuditas, an periculum, an gladius?* ait S. Augustinus. Et cogi igitur, appellatione illa, immò prodigio illo ad iustitiam potuit Imperator; & mortem

S. Aug.
48. ep.

Idem ep.
144.

Rom. 8.

Plutarch.
lib. de
doc. Prin-
cip.

tem velle pati. Quod sanè mirum videbitur sæculo nostro, Imperatorem voluisse mori; neque probaturo, ipsam Imperatricem morti adiudicatam. Nimirum *sicut palato non sano pœna est cibus, sano suavis est: & oculis agris odiosa lux, qua incolumis gaudet obtutus: ita displicet iniquis iustitia Dei, cui si subicerentur, non conturbarentur.* Hinc multi memoratam historiam fabulis ascribent; illi scilicet, qui putant, Principes debere suo commodo, non iustitiæ legibus, Rempublicam administrare; cùm vetus sit illud: *Sine iustitia, ne Iouem quidem posse Principem agere.* Iustitia autem est clausis oculis, non aspiciit pœnam; delictum expendit; nec parcat vxori; nec Principi iniuriarum licentiam concedit. Heu quàm deploranda igitur iustitia est illis, qui non solùm summis capitibus, & verticibus Rerumpublicarum volunt omnia impunita esse, verùm etiam licita arbitrantur, neque in quæstionem vocanda! quasi non aliquando vel illorum oscitantia, vel ignorantia, vel avaritia, vel crudelitate, vel iniustitia, mille homines, iterumque mille & mille in exitium trahi sinerentur? Quasi non tot villæ, pagi, arces, & vrbes pessum darentur? Vbi talionis pœna?

na? Sæpe (quandoquidem talium cladium
 authores ipsi se non vocant ad tribunal)
 Deus eos afficit talionis poenâ, cùm illis
 similia mala immittit: Sæpe illis maiora
 reservat supplicia in Acheronte, quia non
 sufficit illis talionis poena. *Audite ergo reges, Sap. 6. 26*
& intelligite, discite iudices finium terra. Pra-
bete aures vos, qui continetis multitudines, &
placatis vobis in turbis nationum: quoniam
data est à Domino potestas vobis, & virtus ab
Altissimo, qui interrogabit opera vestra, & co-
gitationes scrutabitur: quoniam cùm essetis mi-
nistri regni illius, non recte indicastis, nec custo-
distis legem iustitia, neq; secundum voluntatem
Dei ambulastis. Horrendè & citò apparebit vo-
bis: quoniam iudicium durissimum his, qui præ-
sunt, fiet. Exiguo enim conceditur misericordia
potentes autem potenter tormenta patientur.

§. VII.

Malerum militum talio.

Quòd si verò Principes, Duces, Reges,
 ac Imperatores, ob delicta sua, si non atro-
 ciùs, saltem lege talionis puniuntur; quid
 expectandum erit militibus illis, quibus
 tota militia nihil est aliud, quàm rapien-
 di, cædendi, occidendi licentia? Putantné,
 si desunt tribunalia in terris, nullum in cæ-
 lo su-

lo superesse iudicem? Immo sentient aliquē esse, qui omnia videt, & compensat. Hinc enim experiuntur, quicumq; rapinis, alijsue malis artibus ditescunt, se cribro aquā hausisse, atq; opes perinde vt attractæ sunt malè, malè rursus diffluere: rarumque est, militum filios esse opulentos. Verè dixit Isaias:

Isa. 33. 1.

Cum consummaueris depredationem, depredaberis. Euanescent enim spolia, & ingentes gazæ, non aduertentibus illis, dissipantur, vel per conuiuia & comotationes, vel per ludos, quibus sæpe tota patrimonia impendunt; vel per luxum vestium; vel per dona in mulieres & meretrices effusa; vel per furti, rapinas, lites, fraudes, & mille technas, vt iisdē vijs abeant, quibus venerunt. Atq; vt externa hæc fortunæ bona mittam, quid aliud milites minitantur & spirant, quàm vulnera? nonnè & ipsi vulneribus notantur? & quidem hoc ipso iustissimè, quia illi ad hostes sauciandos conscripti, socios, amicos, & si possint, Diuos non verentur plagis temerare. Sed ita plectuntur, vt negati non possit, diuinam manum non abesse.

Ferreol.
Locrius
in Maria
Augusta
l. 1. c. 25.

Anno 1580. 9. & 10. Iulij. Olinerijs Tempelius, vt post I. Lipsium scribit Ferreolus Locrius, vir quamquam militia gnarus, & acer, rerum

tamen

amen pessimarum satagens, par ausum, pari
eventu terminavit, nisi quod hic à conuitijs in
Virginem abstinendi duo reportarit documenta:
unum in Ioanne Zuvykio comite, cui glans
plumbea ex vrbe dimissa, nasum ferit, & au-
fert, quod antea palam iactasset: Se suis mani-
bus Hallensi mulierculæ (Dei parentem in-
telligebat) nasum abscissurum. Posterius in
Ioanne Rysselmanno, eiusdem perfidia scurra
immanissimo; cui quod sacratam se statuam
Bruxellam adducturum, atq; ibi igne subiecto
publicè crematurum, ore impudentissimo pro-
fundisset; ictu tormenti & os, & mentum, &
paulò post vita conciderunt. Ignem iste mi-
natus, ab igne laceratus est: ille meruit, ut
ex boue ipso lora sumerentur, quibus va-
pularet. Ita ergo in scurrantem olim libuis
iocari.

Zuvickius Hallensi nasum defringere Diua
Dum voluit, nasum perdidit ipse suum.
Nam, cum Tempelio, venientem Virgo
Thrasonem.

Audyt horribiles enomuisse minas.
Audyt, ac dicto citius vindicta cruentas
Militie impuri fecit in ore manus.
Extemplo scurra, conceptum fistula plumbū,
Indignatus nefas, expuit in faciem.

Cur tetigit nasum, quem funditus abstulit illi?

Nasutus nimium Zuvickius antè fuit.

§ VIII.

Duellantium talio.

Hæc talia militibus diligenter sunt inculcanda, quibus iocus est, in Diuos dicta iacere; quos qui contemnit, in cælo non videbit. Neque putent verba sua dumtaxat ad aures Iudicis venire; vulnera autem ignorari. Omnes ictus iniquos & spectat, & numerat diuinus oculus, & verò etiam, in tempore compensat. Memini virum fide dignum, in Principis mensa narrasse, Anno Christi 1633. Eluaci, se præsentem, infesto S. Thomæ Apostoli, super mensam, dum alij alia glorianter jactarent, Capitaneum quemdam Suedicum, cum sarcasmo professum esse, *se octo animas habere in conscientia sua, à se occisorum*. Permissus est hoc dicere; ut constaret de iudicio Dei, quo, eo adhuc ipso die, ipse quoque cultro interfectus est; utque à singulis cum animabus accusatum constaret, octo lethalia vulnera accepit. Hoc postquam ita ut dixi, relatum est, subiunxit alter, Parisijs aliquando duellatorem captum, atque ad gladium damnatum,

natum, cum decem validissimos ictus cer-
uice excepisset, & carnifex obstupescens
exclamasset: Mirum, me, qui tot vno ictu
expediui, hunc vnum non posse capite ple-
ctere, tot plagis faucium vicissim exclama-
se: Duo adhuc ictus à te mihi inferendi sunt,
quia ego duodecim duellis, duodecim ho-
mines interemi. Quod & factum. Ne pu-
tate, ô milites, cum qui vno delicto vel hu-
ius, vel alterius vitæ mortem commeruit,
de cetero impunè peccaturum. Omnia
peccata exactissimè numerantur. *In qua*

mensura mensi fueritis, remetietur vobis.

Quod si autem militi vnus hominis iniusta
mors, vel complura duella ad mensuram

computantur; quid illi erit expectandum,
qui, per iniustum bellum, tot mortalium
millia in exitium trahit? nec iam homines,
sed ciuitates integras, integras prouincias,
integra regna & imperia mutilat, affligit,
extinguit? Sed quantum sit malum, aut cur

Deus hoc tantum belli malum iustissi-

mè permittat, propriam exigit

disputationem.

Collegii Societatis Jesu Paderborn:

Omnia ad maiorem DEI gloriam.

X ;

INDEX

Matthi 7^a

2.

Marc. 4.

24.

Luc. 6, 38.

INDEX CAPITVM

***** () *****

INDEX CAPITVM, ET PARAGRAPHORVM.

CAPVT I.

Cur inimicis sit ignoscendum? & tamen ob hoc eorum peccata non manere impunita.

Fol. 1.

§. 1. *Veri honoris lucem, umbra honoris longè esse preferendam.*

Ibidem.

§. 2. *Iniuriarum patientia in heroico exemplo tradita.*

3.

§. 3. *Deum esse longè meliorem vindicem nostrarum iniuriarum, quàm nos ipsos,*

5.

§. 4. *Tertulliani decem rationes, ab quas nos ipsos ulcisci non debemus.*

6.

§. 5. *S. Gregorij Nazianzeni in remittendis iniurijs insignia duo exempla.*

7.

§. 6. *Deo iniuriarum certo Vindici ultionem esse relinquendam.*

10.

CAPVT II.

Quid sit lex, aut poena talionis, & quàm iusta?

Fol. 12.

§. 1. *Quid sit propriè TALIO? quid latè? Ib.*

§. 2. *Rationes & lepida historia contra poenam talionis.*

13.

§. 3. *Sext. Caecilii quid responderit ad ea,*

qua

ET PARAGRAPHORVM.

qua Fanorinus contra legem talionis obiecit? 17.

§. 4. *Lex talionis in diuinis litteris sepius repetita, sed cum limitatione.* 19.

§. 5. *An Christus sustulerit legem Talionis, quando percutienti iussit maxillam alteram preberi?* 21.

§. 6. *An rectè S. Paulus percuti iussus, vicissim percussione sit imprecatus?* 24.

§. 7. *Fructus Talionis.* 26.

CAPVT III.

Etiā virtutibus, & bonis operibus suam esse talionem. Fol. 28.

§. 1. *Talio bonorum à Christo promissa. Ibid.*

§. 2. *Historia mirabilis de bonorum operum retaliationē.* 31.

§. 3. *Misericordiā apud Deum retributio.* 35.

§. 4. *Veniam dantes homini, veniam impetrare apud Deum.* 37.

§. 5. *Misericordiam & liberalitatem misericordia & liberalitate compensari.* 40.

§. 6. *S. Catharina Senensis liberalitas liberalitate Christi compensata.* 43.

§. 7. *Misericordiam misericordiā etiam in alijs pluribus fuisse remuneratam.* 46.

CAPVT IV.

Cecit, nubes in se trahenti, similes esse, qui
X 4
malum,

INDEX CAPITVM.

malum, quod alijs parant, patiuntur, id-
que Poëtarū & fabularum exemplis de-
claratur.

Fol. 50.

- §. 1. *Cacia vento similes esse peccatores. Ibid.*
- §. 2. *Circino, & circumforaneorum pyxidi
similes, qui aliorum famam maculant. 51.*
- §. 3. *Busiris & Phalaris Anei Tauri opifices
suismet inuentis cruciati sunt. 52.*
- §. 4. *Aruntius, Pygmalion, Sciron, ipsi ma-
lum, quod alys dederunt, passi. 54.*
- §. 5. *Ab equis, & vinis mala in authores re-
uersa. 55.*
- §. 6. *Omnia vitia in seipsa retorqueri, & de
superbia auaritiaq; lepidum exemplum. 56.*
- §. 7. *Fur, quod alteri conabatur clepere, cle-
psit sibi. 60.*

CAPVT V.

Varijs S. Scripturæ locis ostenditur, pœ-
nam talionis fuisse indicatam, & incul-
catam.

Fol. 63.

- §. 1. *Fovea alijs destinata, fodienti facta. Ib.*
- §. 2. *Lapis ad voluentem reuertens. 65.*
- §. 3. *Quid lapis in altum missus, & lapis of-
fensionis? 67.*
- §. 4. *Quid fuerit, aut sit lapis oneris? 69.*
- §. 5. *Quid lapis oneris, & laqueus abscondi-
tus significet? 70.*

§. 6.

ET PARAGRAPHORVM.

- §. 6. *Hortorum custodia serpens.* 72.
 §. 7. *Serpentes hominum custodes.* 74.
 §. 8. *Sepem dissipare quàm sit malum?* 75.
 §. 9. *Alia sacra Scriptura sententia de malis
 in caput authoris reuertentibus.* 78.

CAPVT VI.

Iudicium temerarium talione punitum, &
 puniendum. Fol. 80.

- §. 1. *Malè indicatus Deus bene iudicat malè
 iudicantes.* Ibid.
 §. 2. *Christus, & D. Paulus iudicium teme-
 rarium prohibentes.* 81.
 §. 3. *Quo iudicio uti vel non uti debeamus?*
 83.
 §. 4. *Malum ex lege Christiana, malo non
 esse reddendum.* 87.
 §. 5. *Malè iudicati ob domos meretricias.* 88.
 §. 6. *Temerary Iudicij cohibendi miranda in
 Vitalio, & Io: Eleemosynario exempla.* 90.
 §. 7. *Quadam circa recitatam historiam, ob-
 seruatu digna.* 98.
 §. 8. *Ad malos bono fine intrari posse.* 99.
 §. 9. *Cautio in iudicijs adhibenda.* 101.
 §. 10. *Quo modo instum iudicium iudican-
 dum?* 103.

CAPVT VII.

Oris, & Maledicentiae talio. Fol. 104.
 X 5 §. I.

INDEX CAPITVM

- §. 1. *Conuitiante conuitia passi, quibus rebus
similes?* Ibid.
- §. 2. *Dicteria dictis reposita.* 106.
- §. 3. *Lepida retractatio in gratiam rixosa fa-
mina facta.* 109.
- §. 4. *Conuitiatores in ranas mutati.* 111.
- §. 5. *Retorsiones in Adamum, demonem ma-
lum, & alios à Deo facta.* 112.
- §. 6. *Maledicta Deus maledictorum metu
impedit.* 115.

CVPVTVIII.

Quàm sint consilia mala consulenti ipsi
perniciosa? Fol. 117.

- §. 1. *Vnde ortum prouerbiū, Consilium ma-
lum consultori pessimum?* Ibid.
- §. 2. *Aruspex aliud malum consilium luit.*
119.
- §. 3. *Lupus calumniā à vulpe leoni abiectus.*
121.
- §. 4. *Consilia mala Achitopheli, & Themis-
tocli.* 123.
- §. 5. *Entropij lex Entropio perniciosa.* 126.
- §. 6. *Ancilla proditio prodenti noxia.* 128.
- §. 7. *Consiliariorum consilia consulentibus no-
xia.* 129.
- §. 8. *Iudeo imaginum sacrarum hosti consi-
lium proprium quid pepererit?* 131.

CAPVT

ET PARAGRAPHORVM.

CAPVT IX.

Calumniæ in calumniatoris caput reuersa.

Fol. 136.

§. 1. Calumniator cur sibi & alijs perniciosus?

Ibid.

§. 2. Calumniator de mendacio infamis fidem perdit.

137.

§. 3. Qui alterum, aut alterius famam mordet, seipsum mordet.

138.

§. 4. Mendacium occidit animam mentientis.

140.

§. 5. Susanna calumniatores, lapides, quos parauerant, passi.

141.

§. 6. Calumnia à Iudeis Christo imposita & vindicata.

142.

§. 7. Narcisci Episcopi calumniatores suis imprecationibus puniti.

146.

§. 8. Crispi innocentis mors morte compensata.

148.

§. 9. Hiltegardis calumnia facta, in calumniatorem refusa.

149.

§. 10. Hiltegardis historiam non temerè profabula habendam, vel sine utili doctrina putandam.

162.

§. 11. Quæ è factis, & narratâ Hiltegardis fortunâ documenta capiuntur?

163.

§. 12.

INDEX CAPITVM

- §. 12. *Nottonis calumnia in authorem diuinitus relapsa.* 165.

CAPVT X.

Aliud valde insignis calumniatoris exemplum & supplicium. Fol. 167.

- §. 1. *Etiā è fabulis vtilissima trahi documenta.* Ibid.

- §. 2. *Lucij mercatoris, & Nuti famuli eius calumniatoris funesta tragœdia.* 169.

- §. 3. *Multa in narrata historia, sed præcipue patientiam in calumnijs doceri.* 188.

- §. 4. *Ex eadem historia, disci, qualis vindicta, & quale Dei iudicium calumniatoribus sit metuendum?* 191.

CAPVT XI.

Non mentis tantum & sermonis, sed etiam operis iniurias suam habere talionem, è sacris litteris ostenditur. Fol. 194.

- §. 1. *De operum talione dicta profanorum.* Ibid.

- §. 2. *Dicta sacra, & è sacris prompta de operum talione.* 197.

- §. 3. *Factorum talio exemplis sacris demonstrata.* 199.

- §. 4. *Suo gladio pereuntes, inter quos sunt, qui docent Scripturam esse luce meridiana clariorem.* 201.

§. 5.

ET PARAGRAPHORVM.

- §. 5. *Holofernes suo pugione ingulatus; & David adulter adulterys punitus.* 204.
 §. 6. *Ioannis Baptista caput suo capite luit puella saltatrix.* 206.
 §. 7. *S. Paulus an percutienti imprecatus sit, ut vicissim percuteretur?* 208.
 §. 8. *Parentem malè tractans, à filio vicissim malè tractatur.* 210.
 §. 9. *In uxorem crudelis crudeli morte mul- tatur.* 211.
 §. 10. *Machetes tria ipse passus, qua in alijs temere iudicauit.* 214.

CAPVT XII.

- Pœnam talionis, in omnibus elementis, redditam fuisse, è varijs Scriptoribus sacris demonstratur. Fol. 216.
 §. 1. *Fulmina, seu alia Tela in anthores retor- ta, & ledere cupientes ledentia.* Ibid.
 §. 2. *Gladius stringenti ipsi perniciosus.* 219.
 §. 3. *Fur innocentem furti accusans bis sus- penditur.* 221.
 §. 4. *Ignè consumpti, qui tres pueros igne per- dere voluerunt.* 223.
 §. 5. *Calumniator in calcariam mittitur, in quam alium mittere cogitabat.* 224.
 §. 6. *Alius similis calumniator similia passus.* 227.
 §. 7.

INDEX CAPITVM

- §. 7. *S. Ignatio Loyola ignem impresantes, vel
minitantes, quali igne puniti?* 242.
- §. 8. *Cineres sacros videns qui Bacchanalia
celebrarat, cineribus plectitur.* 245.
- §. 9. *Maxentius aquis machinatus malum
Constantino, aquis perit.* 248.
- §. 10. *S. Emmerano, in siti, non prabens po-
tum, sitiens insanit.* 249.
- §. 11. *S. Vilibrordus pœna talionis afficiens
auarum.* 251.
- §. 12. *Sabinus Episcopus mistum venenum bi-
bit innoxium sibi, noxium miscenti.* 254.
- §. 13. *Euthymius eodem curru in exilium ve-
bitur, quo S. Ambrosium euehere volebat:
Uxor eodem mariti feretro ad sepulchrum.* 255.
- §. 14. *Claudenti fores & aures, ne pauperes
audiat, claudit & Christus suas fores & au-
res.* 257.

CAPVT XIII.

Cladem Ierosolymitanæ vrbis ac Iudæo-
rum, ob Dei Filium tam crudeliter tra-
ctatum, illatam, imaginem esse pœnæ
talionis, & eorum, quæ etiam impœni-
tentes Christiani merentur, dum per
quæ quis peccat, per eadem & punitur.

Fol. 260.

§. 16

ET PARAGRAPHORVM.

- §. 1. *Iudeos fletu dignissimam, sed aequissimam
quoque cladem passos.* Ibid.
- §. 2. *Iudai Christum non agnoscentes, in penam,
nec cladis sua nuntios agnouerunt.* 262.
- §. 3. *Iudai vicissim excepti, sicut ipsi Christum
exceperunt.* 266.
- §. 4. *Iudai in Paschate Christum crucifixe-
runt, in Paschate quoque obsideri coeperunt.*
267.
- §. 5. *Iudai eodem loco puniti, in quo peccane-
runt.* 270.
- §. 6. *Iudai carcere conclusi, qui Christum in
carcerem coniecerunt.* 274.
- §. 7. *Iudai, qui Christo emendo vilissimum
pretium constituerunt, vilissimo pretio ven-
diti sunt & ipsi.* 275.
- §. 8. *Iudai Christo illudentes, vicissim ludi-
brium facti.* 277.
- §. 9. *Iudai Christum veste spoliantes spoliati
quoque ipsi fuerunt.* 279.
- §. 10. *Iudai clamantes: Crucifige, crucifigi.*
280.
- §. 11. *Iudai, pro felle & aceto Christo porre-
cto, quam dira fame puniti?* 281.
- §. 12. *Iudai in vestem Christi sortem mitten-
tes, quam grauiter & ipsi sub sortem venien-
tes castigati?* 284.

§. 13.

INDEX CAPITVM.

- §. 13. *Iudei Christum expellentes expulsi.* 285.
 §. 14. *Iudei Christum eradicantes, eradicati.* 286.
 §. 15. *Iudei, qui sanguinem Christi emerunt, lachrymas suas emere coacti.* 288.
 §. 16. *Christiani Iudeis paria qui perpetrant scelera, paria meruant supplicia.* 290.
 §. 17. *Vera poenitentia opus esse, qui verè veniam consequi volunt.* 293.
 §. 18. *Impia impoententium oratio.* 294.

CAPVT XIV.

Alijs etiam profanorum hominum dictis, & exemplis, & quidem ob varia sce-
 rum genera, demonstratur poena talio-
 nis. Fol. 297.

- §. 1. *Qui corpore peccant, meritò etiam cor-
 pore luunt.* Ibid.
 §. 2. *Auari, luxuriosi, sani talione puniti.* 299.
 §. 3. *Politici talione luculentæ puniti exem-
 plum.* 301.
 §. 4. *Aulica vite imaginem, in recensita hi-
 storia proponi.* 312.
 §. 5. *Luculenta talione punita adultera ca-
 lumniatrix.* 316.
 §. 6. *Iustitia quanta sit vis?* 319.
 §. 7. *Malorum militum talio.* 321.
 §. 8. *Duellantium talio.* 324.

INDEX

INDEX RERVM ET VERBORVM.

Prior numerus Caput, posterior Paragraphum significat.

- A** *Abreniati dies quando, & cur?* 13. 5. *Armenus taurus in tormentis.* 4. 3. *equus.* 4. 4.
- Abraham eremita quomodo meretricem conuerterit?* 6. 8. *Agathoclis arguta responsio obfesso militi data.* 7. 2.
- Aetium Christo datum, quo modo compensatum?* 13. 11. *Alfonsi regis de talione sententia.* 14. 16.
- Achab decipi ipse voluit.* 8. 2. *Ambitio quo modo crescat?* 14. 4.
- Achitophel proprio consilio perit.* 8. 4. *Ambrosii exilium destinatum destinanti euenit.* 12. 13. *fores claudenti clauduntur.* 12. 14.
- Adam à Deo ironice illusum.* 7. 5. *Anacharsis patria obscuritas an probrosa?* 7. 2.
- Adonibez, ec passus, qua alijs fecit.* 11. 3. *Anania quid prädixerit Paulus?* 11. 7.
- Adulationis turpitudine.* 7. 2. *Ancilla non sine suo damno prodit S. Athanasium.* 8. 6.
- artes.* 14. 3. *Androcydas claudus melior pugnator.* 7. 2.
- Adulterium Fausta quo modo punitum?* 9. 8. *item* *Dauidis.* 11. 5. *quantam secum ferat maliciam, & poenam?* 14. 5.
- Aegrotus in edium exorsus surgit è morbo.* 12. 13. *Animam ponendi pro amico pulcher modus.* 1. 5.
- Aegyptijs cur nihil sit creditum?* 14. 4. *Antagora responsio data delictis obijcanti.* 7. 2.
- Emilius Censorinus inuentores tormentorum quo modo remanuerant?* 4. 4. *Antigonus congrum opprobrians.* 7. 2. *drachmam petenti respondens.* 7. 6.
- T
- Aquila

INDEX RERUM

- Aquila confixa sagitta con-*
figit iaculatorem. 5. 3.
- Aquie cur exsintus Pharaos?*
6. 1.
- Arae sanguine hostium, &*
suo tinxit Pygmalio. 4. 4.
- Arcus prauum quid?* 12. 1.
- Aristidis consilium & rile. sed*
inhonestum. 8. 4.
- Aristippus adulator quomo-*
do perstrictus? 7. 2.
- Armatu esse, saepe nocet.* 11. 5.
- Aruntium noxi tormentis in-*
uentor, & punitus? 4. 4.
- Arte sua pereuntes.* 4. 3.
- S. Athanasius ab ancilla non*
sine & indicta proditus. 8. 6.
- Auaritia Rufini quo modo*
punita? 14. 2.
- Auarus à pictore ingeniosè*
& indicatus. 4. 6.
- Augures falsi puniti.* 8. 1.
seq.
- Auidius canis in cibo ca-*
piendo. 14. 4.
- Aulicorum malorum mores.*
14. 3.
- Aurea torques est misericor-*
dia. 3. 3.
- Aures pauperi claudens,*
Christi aures clausas ex-
peritur. 12. 14.
- B* *Albus Imperatorem ca-*
nentem in templo occi-
dit. 14. 21.
- Benedictio olei non culpa-*
da. 11. 10.
- Benefacere regem decet.* 3. 7.
- Bibere prohibens, bibere ipso*
nequit. 12. 11. *bibere ve-*
nenum sine damno. 12. 11.
- Bilingues qui & quales?*
14. 4.
- Blasphemia punita.* 14. 7.
- Bonorum calso.* 2. 1.
- Brasidas telo, quo percussus,*
percussit. 11. 16.
- Busiris crudelitas punita*
ratione. 4. 3.
- C* *Adauerum aspectu quo*
modo mortuus Titus? 13. 11.
- Caccia Ventis mirabilis natu-*
ra. 4. 16.
- Cacili pro lege rationis re-*
sponsio. 2. 3.
- Calcaria immissus calum-*
niator. 12. 5.
- Calceis cur luna addita à*
Romanis? 1. 1.
- Calumnia quantum sit ma-*
lum? 9. 3. *in Christum à*
Iudaïs iniquissimè iacta.
9. 6. *retorta.* 8. 3. *qua pena*
& indicata? 10. 4. & 14. 5.
- Calumniosa*

ET VERBORVM.

- Calumniator sibi** & alijs
periculosus. 9. 1. seq. per-
dit fidem. ib. miraculose
punitur. 9. 7. item. 9. 12.
& 10. 2. bis suspenditur.
12. 3. penam ignis, alius
leonum, quam aliter pra-
parauit, ipse patitur.
15. seq.
- Cann** in vorando auditus.
14. 4.
- Cantharides** sui veneni re-
medium. 2. 7.
- Captiuorum liberandorum**
Ordo. 3. 7. numerus Soly-
ma obsessa. 13. 13.
- Caput inclinat Christi** ima-
go Ioanni Gualberto. 3. 4.
10. Baptista. 11. 6. crescit
cum alijs membris, & sem-
per emineat. 3. 7. quid
significet, cum in id ma-
lum aliquod reuerſi dici-
tur? 5. 9. capite pensatur.
11. 6.
- Carcere Christi**, & carcer
Iudaorum. 13. 6.
- Carnifex** cur 12. istius reo
intulerit? 14. 7.
- Caroli Magni** cum Heligar-
de casus. 9. 9.
- Casus memorabilis** ebrj ru-
stici. 2. 2.
- Castitatis testimoniū** ignis.
14. 5.
- S. Catharina Senensis** erga
pauperes liberalitas, quā
Christo grata? 3. 6.
- Cato** cur conuictis abstine-
rit? 7. 6.
- Charitas** erga proximū quid
efficiat? 3. 2. remunera-
ta contra furem. 4. 7.
quomodo malum non cogi-
tet? 6. 3.
- Chorea** complures punita.
11. 6.
- Christiani**, tempore cladis
Hierosolymitana ubi fue-
runt? 13. 5. qui penam
mereantur Iudaorum? 13. 16
- Christus** an legem salomonis
abrogaret? 2. 6. cur alie-
ram maxillā percutienti
ipse non praeberet? 2. 5.
sibi factum censet quod fit
pauperibus. 3. 6. S. Ca-
tharina liberalitate erga
pauperes quomodo appro-
baret? 3. 6. reuertit dicta
in demonem & alios. 7. 5.
aures clausit in misericor-
dians. 12. 14. Genditum vi-
le presso & se vindicant?
13. 7.

INDEX RERVM

- Circino cur similis peccator?* 4. 2.
Cisbarceo quàm ingratus
Dionysius? 3. 5.
Cladis Hierosolymitana qua
caussa? 13. 1. *qui nuntij*
non agniti? 13. 2.
Clarane sit S. Scriptura? 11. 4.
Clandus miles cur melior?
 7. 2.
Clerici immisericordes pu-
niti. 12. 10.
Coluber mordens quid signi-
ficet? 5. 6.
Comitis castitas, & iniqua
mors. 14. 5.
Conspirationes aulica. 14. 3.
Conuictatores in ranas ver-
si. 7. 4.
Compensatio liberalitatis. 3.
 7. *malis varijs modis in S.*
Scriptura expressa. 5. 9.
Consiliari⁹ bonum prestat bo-
no Imp. 8. 7. *quid de-*
beat deponere? ib. & 14. 4.
Consilium quid? 8. 1. *consul-*
torum pessimum unde? ibid.
malum quibus pernicio-
sum? 8. 4. *à magis non pe-*
rendum. 12. 9.
Conuicti conuictio dignum.
 7. 1.
Corpore luendum, si corpore
peccatum. 14. 1.
Cosma Medici in pauperes
liberalitas. 3. 7.
Crispi innocentis calumnia.
erix penita. 9. 8.
Crucifigentes Iudaei crucifi-
xi sunt. 13. 10.
Crucifixi imago caput incli-
nat 10. *Gualberto.* 3. 4.
Cruz argentea à S. Catha-
rina pauperi data, Chri-
sto data. 3. 6.
Culter ladere volentem la-
dit. 12. 1.
Curra illo in exilium vehi-
tur, quo alium vehere vo-
luit calumniator. 12. 13.
Custodes hortorum serpen-
tes. 5. 6. *seq.*
Cyrus mendacij osor. 9. 2.
D *Aniels malum machi-*
nantes malum passi.
 11. 3.
Dari parum vel multum cur
possit, vel non possit? 7. 6.
Date, & Dabitur, duo fra-
tres. 3. 5.
Dauid gigantem suo gladio
occidit. 11. 4. *adulteri*
punitur. 11. 5.
Decectores decepti, 8. 1. seq
Dem.

ET VERBORVM.

- Deus de liberalitate certat* *Eleemosyna fructus.* 3. 5.
cum Ioan. Eleemone. 3. 7. *Elsa Zelus.* 11. 7.
Diabolus à Deo sapius illu- 8. *Exmerano haustus nega-*
sus. 7. 5. *eus, siti pustus.* 12. 10.
Didymus serpentes tractat. *Epanemus quid de mendaci-*
5. 7. *bis senserit?* 14. 4.
Diem perdit, qui nihil boni *Ephebus pius à calumniis lin-*
agit. 3. 7. *beratus.* 12. 5.
Delectio proximi, proximi in- *Episcopus cedit sponte* 8.
urias sentit. 2. 7. *quam* *Gregorius Naz.* 1. 5.
habeat regulam? 3. 1. *Equus aneus in tormentum.*
Dimittere alijs peccata, 4. 4. *Diomedis* 4. 5. *con-*
quid mereatur? 3. 4. *seq.* *scensum per dorsum impe-*
Diogenes olera obijcienti, *ratoris.* 11. 2.
quid obiecerit? 7. 2. *Eradicati cur funditus lu-*
Diomedu equus quo modo *dei?* 13. 14.
compensat? 4. 5. *Eucharistia inhonorata,*
Dionysij ingratitudo. 3. 5. *Sindicata.* 11. 6.
Doctorem inter & stultum, *Euthymius curra aliq para-*
quod discrimin? 7. 2. *to, exit in exilium* 12. 13.
Domitianus malus imp. ha- *Entropius legem malā con-*
buit bonos amicos. 8. 7. *tra se statuit.* 8. 5.
ratione moritur. 11. 2. *Exceptis Iudas, sicut ipsi*
Dorsum, ascensuro in equū, *Christū exceperunt.* 13. 2.
quis prabuere? 11. 2. *Excludentes Christū, à Chri-*
Draco mansuefactus. 5. 7. *sto excluduntur.* 11. 3.
Duodecim homicidiorū rem *Extra ciuitatem Christus*
duodecies puniunt. 14. 7. *passus quo modo id vindi-*
carit? 13. 13.
E *Brietatis damna.* 5. 5. **F** *aber suas compedes ge-*
Ebrj mirabili & lepi- *rit.* 11. 1.
dis casus. 2. 2. *Fabula lupi & Vulpis calū-*
Echo conuissantis imago. 7. 1. *niantium*

INDEX RERVM

- niantium.* 8. 3. *an sit* cede, qua? 3. 7.
Hildegardis casus? 9. 10. *Fridericus Imp. quales volu-*
sape prodest, & adhibe- *erit habere consiliarios,*
sur, ib. & aliter. 10. 1. 8. 7.
Pames Iudaorum Ierosolyma. *Fuga tempore cladis Hieroso-*
 13. 10. *seq.* *lymitana.* 13. 5. *claudis*
Fauores inconsiderati prin- *non prodest.* 7. 2.
cipū quā innoxū? 14. 4. *Fulminatrix legio.* 12. 1.
Fausta calumniatrix Crispi *Fur Dei iudicio furatur si-*
quo modō punita? 9. 8. *bi.* 4. 7. *in horto deprehen-*
Fel Christo datum, quo mo- *sus.* 5. 6. *innocentem fur-*
do compensatum? 13. 11. *ti accusans bis suspendi-*
Femina furiosa lepidè refu- *tur.* 17. 3.
rata. 7. 3. *Furca liberatus ingratus.*
Fides malorum aulicorum. 12. 3.
 14. 4.
Figulus Agathocles quid re-
sponderet militi? 7. 2.
Filius in parentem impius,
Vicissim à filio malè tra-
ctatus. 11. 8. *à matre pra-*
fame absumptus. 13. 11.
Flere Deū qui mementur?
 6. 1. *Iudeos quid coegerit?*
 13. 15. *quid alios impellat?*
 13. 1.
Foras claudenti, fores clau-
duntur. 12. 14.
Formicarum agmen an in-
spuentes venenat? 7. 1.
Fauca fodienti noxia. 5. 1.
Fraternitas Maria de mer-

G *Lacie punita impia*
Saltatrix. 11. 6.
Gladio suo qui perierint? 11.
 1. *seq. an qui gladium ac-*
cipit, gladio pereat? 11. 2.
seq.
Gladius stringenti pernicio-
sus. 12. 2.
Gloria humana luna, celestis
soli similis. 1. 1. *aterna*
quantum excedat? 3. 1.
Goliath suo gladio perit. 11. 4.
S. Gregorius Naz. episcopa-
tu pacis causa, sponte ce-
dit. 1. 5. *qua fuerit mode-*
stia, humilitate, patien-
 116.

ET VERBORVM.

cia, charitate. ib. quo mo-
do populum vindicta cupi-
dum sedarit? ib.

Hæresis per a deceptus.
11. 1.

Hæreticorum insania de Lu-
cifero & Pharaone. 6. 1.
blasphemias in B. V. puni-
ta. 14. 7.

Hannibal suis artibus peti-
tus. 11. 1.

Hæreses male consulentes
male perierunt. 8. 1, seq.

Hæstus negat? sitis punitus.
12. 10.

Heraclides draconem man-
suefactum alit. 5. 7.

Hercules cur Diomedem e-
quis obsecerit? 4. 5.

Hermodio conuictum retor-
tum. 7. 2.

Herodes se ipsum petiit, cum
Christum peteret. 5. 1.

Hesiodi inhumana sententia
corrigitur. 3. 5.

Hesperidum hortum quo modo
custoditum? 5. 6.

Hildegardis qua? quam san-
ctat? quam pascit? quo mo-
do defensa? 9. 9 quo mo-
do eius calumniator pu-
nitus? ib.

Holofernes suo pugione ingre-
ssus. 11. 5.

Homulus maluit unum ma-
lum Imperatorē, qui habe-
ret bonos consultores. 8. 7.

Horatij Cocleius statua per-
niciose mutata. 8. 1.

Hortorum custos serpens. 5. 6.

Hortulanus serpenti impe-
rat. 5. 6.

Hospitibus qui crudeles? 4.
3. seqq. ydem puniti. 12. 11.

Hostis agnoscens 10. Gualber-
tus, quid meritis? 3. 4.

Hyems S. Catharina cur non
molesta? 3. 6. cur patien-
ter possit tolerari? 7. 6.

Iacobus Aragonum rex in-
stitutus Congreg. Ma-
ria de mercede 3. 7.

Ianua clausa claudens. 12.
14.

Icarus ob usum vini inducū
occisus ab ebris. 4. 5.

Idolorum & esens cur non
iudicandus? 6. 2.

Ieremia zelus 11. 7.

Ierusalem quantum casta-
ta? 13. 14.

S. Ignatij Loyola zelus ani-
marum. 6. 5.

Ignis tribus pueris accensum
T 4 occidet.

INDEX RERUM

- occidit occidentes.* 12. 4.
probat innocentes 12. 5. & in-
dicat eum, à quo statua B.
V. intentatus fuerat. 14. 7.
Illudentes Christo Iudas, quo
modo illusi? 13. 8.
Imaginū euerfor Iudaeus ma-
le perit. 8. 8. *aulicarum*
exempla. 14. 3. seq.
Immisericordi immisericors
Christus. 12. 14.
Impatiencia insana. 2. 6.
Imperatores mali bonis confi-
liarijs & si. 8. 7. *quo Zelo,*
scelere, & virtute? 14. 5.
Impunitas peccati mater.
 2. 7.
Infamans infamatur. 4. 2.
Infantum occisor Pharaon in
infantibus punitur. 11. 3.
Ingratitudo Diomysij in Mu-
sicum. 3. 5. *summa erga*
liberatores. 17. 3.
Iniuriarum patientia hero-
ica. 1. 2. *pæne à Deo.* 3. 3.
qui est melior & index,
quàm homo. 16. *quare ob-*
liuisci debeamus? 1. 4. *re-*
missarum exempla 1. 5. *Gla-*
rio diuina. 1. 6. *cur sen-*
sus sit maior, nostrarum,
quàm alienarum? 2. 7.
Innocens in Vno, non innocens
in alio. 11. 9. *ab igne im-*
munus. 4. 5.
Instrumentis proprijs qui la-
dantur? 12. 2.
Inuectores tormentorum sua
arte puniti. 4. 3. seq.
Io. Baptista caput capite luit
puella. 11. 6.
Io. Eleemosynarius cum Deo
liberalitate quasi certat.
 3. 7. *nolens indicare teme-*
 rē. 6. 8.
Io. Gualberti inimica igno-
scientia meritum. 3. 4.
Iosephi Patriarcha fratres
carceris rationē passus 11. 3.
Iphicrati conuictiū non gra-
tis factum. 7. 2.
Iudaeus malus consiliarius in
suum exitum. 8. 8. *cur*
eam omni gente sua fletu-
dit? 13. 1. *aquali a passus*
ys, qua Christo fecit. 16.
seq. expulsus suis sedibus,
cur? 13. 13. *est imago mali*
Christiani. 13. 16.
Iudicium mirabile de rusti-
co ebrio. 2. 2. *pro iudicio à*
Deo reponitur. 6. 1. & si-
mile reponitur. 6. 2. *quan-*
do de proximo ferri & non
ferri

ET VERBORVM.

ferri possit? 6. 3. temerariū
quā grane? 6. 9. quan-
do temerarium? ib.
Iudicans temerē Machetes
facere cogitur, quod in a-
lijs censuit. 11. 10. iudica-
tur. 14. 6.

Iudith Holofernem suo telo
necat. 11. 5.

Iumentum à S. Michaelē de-
fenditur. 12. 1.

Ius alteri statutū, statuen-
ti quoque statutum. 3. 1.

Iustitia Imperatoris, in sua
caussa. 14. 5.

Iuuenalis in fide constans à
Deo defenditur. 12. 1.

K uigundis qua ob sepem
dissipatam, diuinitus
sic punita? 5. 8.

L Achrymanti occasio-
ne clementes Iudaei. 13. 15.

Lacum leonum aliq̃ procu-
rantes, ipsi subierunt. 11. 3.

Lamprini iuuenis insigni
periculum, & auxilium
diuinum. 12. 6.

Lapis ad Voluentem reuer-
tens, quid? 5. 2. in altum
missus, quid? 5. 3. offen-
sionis, quid? ib. quid o-
neris? 5. 4. seq. in calum-

niatorem reuersus. 9. 5.
Laqueum aliq̃ ponens, sibi po-
nit. 5. 5.

Laus humana vana, muta-
bilis. 1. 1.

Leo Imp. ab eo occisus, quem
occisum volebat. 14. 2.

Lex talionis quid? 2. 1. quo-
tuplex, ib. etiam in sacris
litteris reperitur. 2. 4.

Liberalitas liberalitate cō-
pensata. 3. 6. & seq.

Lingua est arcus prauus. 4. 2.

Locus idem pœna, qui culpa
13. 5.

Luciferianorū haresis qua?
6. 1.

Lucij mercatoris innocens
patientia. 10. 2.

Luctus annuus Iudaorū. 13. 15.

Lunulam cur calceis addi-
derint Romani? 1. 1.

Lupus calumnians Vulpem
quomodo punitus? 8. 3.

Luxuria Valentiniani calu-
one plexa. 14. 2.

Macedonium S. Ambro-
sio excludens ex-
cluditur. 12. 14.

Machetes qua temerē indi-
cauit, ipse postea fecit.
11. 10.

T 5

Machi-

INDEX RERVM

- Machiaueli quales discipu-
li?* 14. 4.
*Maculans famam alterius
se ipsum maculat.* 4. 2.
*Magistratus innocensem ad-
iudicat mortis.* 11. 9.
*Maasus primum non officis
caloni.* 3. 1.
*Maledicta maledictis cur si-
nat Deus compensari?* 7. 6.
*Malum pro malo non esse red-
dendum.* 6. 4.
*Manus auara Rufini cur cir-
cumlata?* 14. 2.
*Manuum summitates in Vin-
dictam abscissa.* 11. 3.
*Manna porca Hierosolymi-
tana custos cur fugerit?*
13. 11.
*Marcionista Pharaonis pa-
troni.* 6. 1.
*B. Maria Despara ope Victo-
ria obrenia.* 12. 1. patro-
cinium. 3. 2. de mercede
fraternitas. 3. 7. Vindi-
cta in blasphemum. 14. 7.
imperatricis ingenium.
14. 5.
*Mariam gladio, quem ipse fe-
cerat, peremptus.* 11. 1.
*Maritus uxori crudelis crim-
deliter occiditur.* 11. 9. *fi-*
*bi feretrum ab uxore pa-
ratum, relinquit.* 12. 13.
*S. Martini liberalitas com-
pensata.* 3. 6.
*Matres pro fame filios suos
edunt.* 9. 6. & 13. 11.
*Maxilla altera an prabenda
percutiens?* 2. 5.
*Medica artis quam perita
Hilgardus?* 9. 9.
*Medicina Venus non temere
indiscandus.* 11. 10.
*Mendacium Cyro quantum
displicuit?* 9. 4. occidit
animam mentientem. 9. 4.
quos alios fructus pariat
14. 4.
*Mensura quomodo eadem re-
metiatur Deus?* 3. 1. quo
modo utendum erga pro-
ximum? 3. 2.
*Meretricum domos, qui ca-
stè pieq; adierint?* 6. 5.
seqq.
*S. Michael pecudem defendit
ad se confugientem.* 12. 1.
*Mischaas Propheta non impu-
nè spreus.* 8. 2.
*Migremus hinc, Sox Angelo-
rum.* 13. 1. & 13. 5.
*Militem peccata & pena
14. 7.*

Miseri-

ET VERBORVM.

Misericordia opera quàm
grata? 3. 2. quàm Deo
grata? 3. 3. erga paupe-
res. 3. 5.

Monitiones non admissa. 13. 2.

Murus ingens triduo adifi-
catus. 13. 6.

Narcissus Episcopus à
calumnijs miraculose
liberatus. 9. 7.

Nesum sibi abscindit, digitũ
alterius petens. 12. 2. per-
dit in B. V. blasphemus.
14. 7.

Natiuitatis Domini noctem
Violantes puniunt. 11. 6.

Nero malus Imp. malos ha-
buit consiliarios. 8. 7. ex
ratione infeliciter inter-
st. 11. 2.

Nobilitatis signum torques.
3. 3. laus in Iphicrate. 7. 2.

Nocte natiuitatis saltantes
puniti. 11. 2. occidendus
evadit. 14. 2.

Nottonis calumnia in auro-
rem reuersa. 9. 12.

Nubes cur Cacias attrahat?
4. 1.

Nudus in frigore cur non
frigeat? 7. 6.

Nuntij clavis futura non ag-
niti. 13. 2.

Obscuritas generis cum
conuictio obiecta. 7. 2.

Octo homicidarum reus, octo
vulneribus perit. 14. 7.

Odiu deponendum diebus
festis. 3. 4.

Olera Diogeni male obiecta.
7. 2.

Oleum benedicere, non est
malum. 11. 10.

Olidi Iudaei cur appellati?
13. 13.

Oliueti mons Christo Passio-
nis, Iudaei in eum eladit.
13. 5.

Oneris lapsi quid? 5. 4. seq.

Opibus alienis iubians pro-
pria perdit. 11. 1.

Oratio impia impenitentia.
13. 18.

Ossa Scironis crudelis in sco-
pulos versa. 4. 4.

Othonis III. zelus, casus, in-
ficta. 14. 5.

Poenā remedium pecca-
ti. 2. 7.

Penitenti poena prodigiose
remissa. 12. 11.

Penitentia ficta, & Deum
irridens, qua? 13. 17.

Papyrius Cursor, quo omine
pugnabit? 8. 2.

Par

INDEX RERUM

- Par pari reddendum etiam in malis, quis docuerit?* 6. 4.
- Parentis percussor vicissim à filio percussus.* 11. 8.
- Paries dealbatus cur Ananias?* 11. 7.
- Paschatis tempore cur Christus, cur Iudaei passi?* 13. 3.
- Patientia mira insuranti.* 1. 2. quatenus athen apud Deum non semper manent impunita. 1. 3.
- memoria rationis iuatur.* 2. 7. mirabili exemplo 10. 2. seq. 9. 9.
- Patria obscuritas Anacharsis male obiecta.* 7. 2.
- Patrocinium Despara.* 3. 2.
- Patroni Luciferi & Pharaonis haeretici.* 6. 1.
- Paulus percussus penam praedicat Anania.* 11. 7.
- Pauperibus misericordia exhibenda* 3. 5. quia Christo exhibetur, quod pauperibus exhibetur. 3. 6.
- Pauperes audire nolens, non exaudietur à Christo* 12. 14.
- Phalaridis taurus compensatus.* 4. 2.
- Pharaonis patroni Marcionista.* 6. 1. talio 6. 1. 11. 3.
- Pharisaeus male iudicans Magdalenam.* 6. 3.
- Phinees ingressus ad sortum bonus.* 6. 8.
- Peccati remedium poena.* 2. 7. similitudo Caccas, 4. 1. opera manuum nostrarum. 5. 5.
- Pecunia in Gentibus quaesita.* 13. 9.
- Pelagius spe in R. V. contra hostes validus.* 12. 1.
- Pellibus Gentes non iudicant temere.* 11. 10.
- Per qua quis peccat, puni- tur.* 14. 2.
- Perillus suo tauro cruciatus.* 4. 3.
- Persecutores Ecclesiae seipsos persequuntur.* 5. 1.
- Petri Malchum percussentis animus.* 13. 5.
- Pistor de avaro ingeniose se elatens.* 4. 6.
- Pietas ephebum liberat de calcaria.* 12. 6. & alium à leonibus. 11. 3.
- Pluvia crudeli arte petita.* 3. 4.
- Politicorum artes sibi noxia.* 14. 3. Pons-

ET VERBORVM.

Ponitur quantus nequam?

10. 2.

Porticus heptaphonos quid?

7. 1.

Potentium pericula.

14. 6.

Prado fit prada.

11. 2. puni-

tur.

14. 7.

Profectus aula & affertimus,

male perit.

14. 3.

Proterum Christi vendit quo

modo puniunt?

13. 7.

Proditio ancilla noxia.

8. 6.

Propheta S. Pauli de Ana-

nia percutiendo.

11. 7.

Proverbia de Talione.

11. 1.

Proximi amandi mensura

amor sui.

3. 2.

Pseudopropheta ludas fal-

lentes.

13. 8.

Puer draconem fidelem alens.

5. 7.

Pugione suo perijt Holofer-

nes.

11. 5.

Pugnare, licet contra dicen-

ribus Haruspibus, Cri-

le.

8. 2.

Purco demersus mirabili

Dei providentia.

3. 2.

Pygmalion aras, hospitem

& suo sanguine imbuat.

4. 4.

Q *Padriga male parata,*

bene & surpata.

12. 3.

Querela de calumnijs quo

modo compefcantur?

1. 3.

Quies animi insurijs unde

haberi possit?

1. 4.

R *Ana e conuicatoribus*

nata.

7. 4.

Regnare est beneficia facere.

3. 7. insidias pati.

14. 3.

Reliqua ss. a Pontifice pe-

nitia per Imperatorem.

9. 9.

Rixosa femina lepidè seda-

ta.

7. 3.

Robur corporis lapide proba-

tum.

5. 4. seq.

Romani nobiles cur calceis

lunulam addiderint?

1. 1.

Rota reuolutio Sesostrim sa-

pere facit.

5. 2.

Rufini auaritia punita.

14. 1.

Ryffelmannus blasphemus

punitus.

14. 7.

S *Sabinus Venenum in-*

noxie bibit.

12. 12.

Sacra res consilium.

8. 2.

Sagitta in altum missa in

authorem relapsa.

5. 3.

Saltatrix pro capite

Bapt. punita.

11. 6.

Sanguinis quantum fufum

Hieris

INDEX RERVM

- Hierosolymis?* 13. 12.
Scandalizati malè in Christo Pharisæi. 6. 8.
Scriptura sacra Græcè et hebreè, sibi contraria. 11. 4.
Schola & artes Machiavellicæ. 14. 4.
Sciron cur in mare precipitatus? 4. 4.
Scorpius sui Veneni remedium habet. 2. 7.
Selini Imp. aulica fortuna. 12. 6.
Sennacherib prædæ prædæ factus. 11. 2.
Sepem qui dissipent? 5. 6.
quàm id graue? 5. 8.
Serpens hortorum custos. 5. 6. & hominum. 5. 7.
Sertorius Gentis opes & incertus hostem. 4. 1.
Sesostrie rota reuolutione sapit. 5. 2.
Simulatio abesse debet à consiliario. 8. 7. Politica. 14. 3.
Sisyphi saxum quid sit? 5. 2.
Sitis in tormento. 12. 10. et succurrendum. 16.
Socrus calumniatori non fiderendum docet. 9. 1.
Sollicitudo temporalium nec habenda, nec temerè indicanda. 6. 2.
Solonis dictum de puniendè iniurijs. 2. 7.
Sororis Vestem Christi quam sortem passus? 13. 12.
Spelunca cur in honorem B. V. sacrata? 12. 1.
Spueum in formicas iactum quid efficiat? 7. 1.
Statua Horatij malè translata. 8. 1.
Steriles cur beata dictæ? 13. 11.
Stipendia militi quo modo pauper dux Agathocles soluere cogitasset? 7. 2.
Stultici imago lapide facta. 4. 6.
Stultus per iocum vocatus, quid recorsisset? 7. 2.
Superbia cum auaritia certat. 4. 6.
Superiores quid humiliet? 5. 2. non laudandos. 5. 3. inclementes quid faciat? 5. 5.
Susanna calumniatores talione puniti. 9. 5.
Suspiciones cautum facientes. 14. 3.
T*alundus quantum calumniator?* 9. 9.
Talio quid propriè sit, quid lateat? 2. 1. per eam veteres vin-

ET VERBORVM.

- Vindictam intellexerunt.* *Themistoclis consiliam Grile,*
ibid. rationes & lepida *sed inhonestum.* 8. 4.
historia contra panā ra- *Theophanū liberalitas erga*
tionis. 2. 2. eadem panā de- *pauperes quā Deo gra-*
fenditur. 2. 3. lex talionis *ta?* 3. 6.
in sacris etiā litteris re- *Thoas puer draconem gratū*
peritur. 2. 4. sed cum li- *aluit.* 5. 7.
mitatione. ibid. non pote- *Thrasillo cur drachma peti-*
rat irrogari, nisi peteret *ta, negata?* 7. 6.
latus. ibid. eam legem non *Thrasius sua arte perijt. 4. 3.*
abrogauit Christus. 2. 5. *Tolumnius augur cadit pri-*
eius fructus. 2. 7. Talio o- *mus.* 8. 2.
peris variè expressa. 11. 1. *Torques antea, misericordia*
Judeis irrogata ob ea, qua *3. 3.*
Christo intulerunt. 13. 1. *Trebellius suo Marinum gla-*
seqq. ab Alphonso rege de- *dio interfecit.* 11. 1.
creta. 14. 1. *Triginta argenti pro Chri-*
Taurum Perillianens. 4. 3. *sto dati, quomodo vindic-*
Telo percussus, quo percussus *catus?* 13. 7.
quidā. 11. 1. sic hostem. 12. 1. *Tunica Christi sub sortem*
Temerarij iudicij iudiciū. 6. *veniens* 13. 12.
1. prohibitio à Christo & **V** *alentini luxuria, lu-*
Paulo. 6. 2. exemplum *xuria punita. 14. 2.*
mirum. 6. 3. *Valerianus talionem passus*
Templi aditu prohibita cur *11. 2.*
Kunigundis? 5. 8. cur Eu- *Vallo cur, & quomodo cir-*
tropius? 8. 5. *cum data Ierusalem? 13. 6.*
Testis castitatis ignis. 14. 5. *Vanitas ingrati Dionysij. 3. 5.*
mendax punitus. 9. 4. fal- *Veneficus Hebraus deprehen-*
sus infamie ipso iure. 9. 2. *sus perit.* 8. 8.
Thalmodistarum insania de *Venenata, in medicinā. 2. 7.*
Deo flente. 6. 1. *famelici in cibum. 13. 11.*

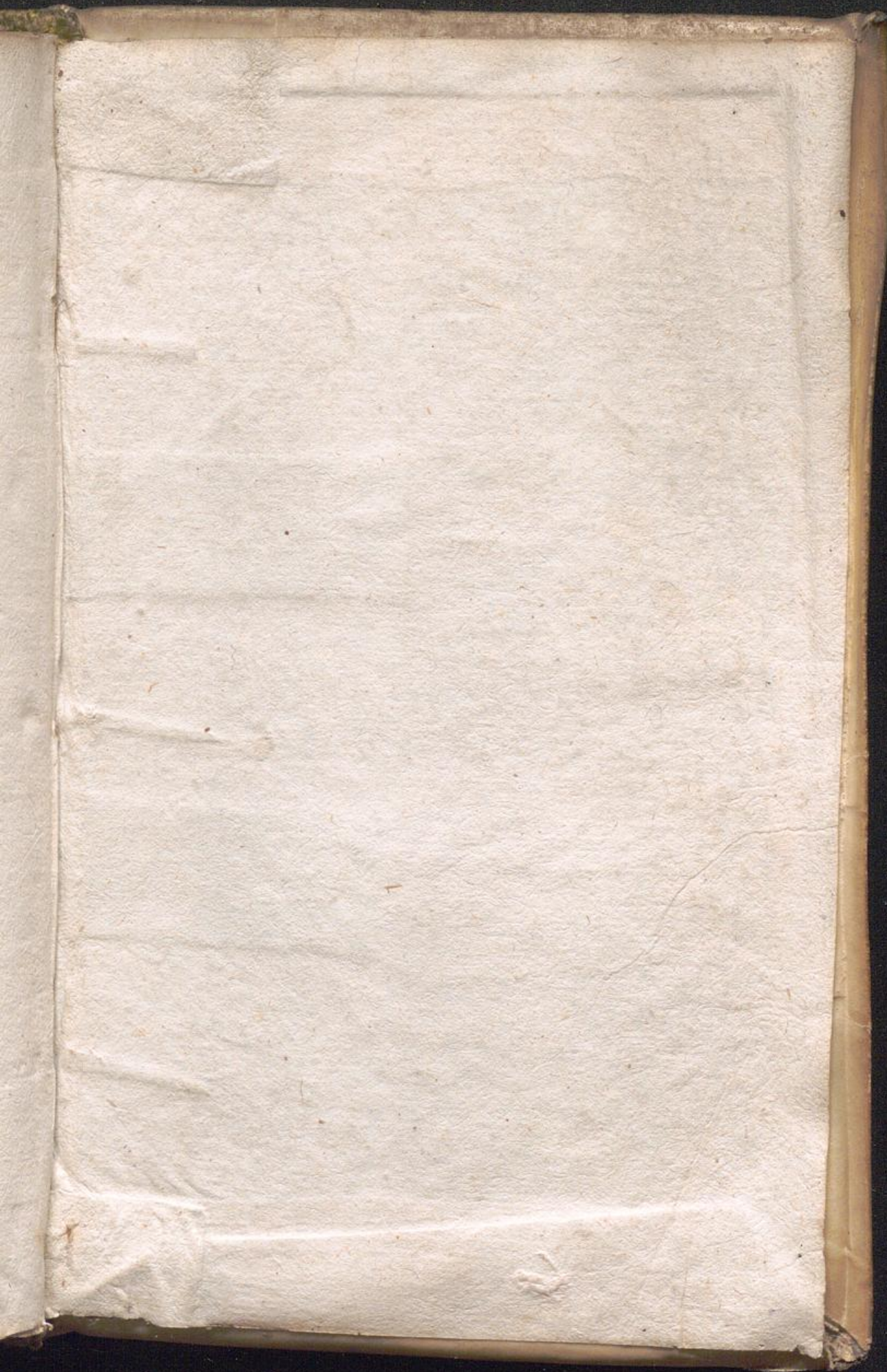
non

INDEX RERVM ET VERBORVM.

- non nocent bibenti.* 12. 12. *Vulpes calumnianti lupeca-*
Veniam dans Veniam mere- *lumniam reddit,* 8. 2.
tur. 3. 4. *Vxor malè tractata, vindica-*
Venti attrahentis nubes na- *ta.* 11. 9. *prior moritur*
tura. 4. 1. *pulvere hostes* *marito, cui ferecrum pa-*
obruentis causa. ib. *rauerat.* 12. 13.
Ventres discissi ob pecuniam. **S. VV** *Ilbrordus*
 13. 9. *inhospita-*
Veste spoliantes spoliati. 13. 9. *liter tractatus, vindica-*
Victoria ope B. V. obtenta. 12. *tus.* 12. 11.
 1. ope Venti. 4. 1. **X** *Enophon quid de Cyro*
Vini & sum docens ab ebrijs *mendacij osore scri-*
occiditur. 5. 5. *pserit?* 9. 2.
Vita longa Vanè à Iuda pro- **Z** *Achaum visitans malè*
missa. 8. 8. *indicatus Christus.*
S. Vitalij mirus zelus ani- *6. 8.*
marum. 6. 5. *Zelimi calumniatoris pœna*
Vltor iniuriarum Deus. 1. 3. *12. 6.*
seqq. subinde etiam San- *Zelota quid egerint tempore*
cti. 2. 6. *cladis Solymea?* 13. 5.
Vmbra corpori adhaerescens *Zelotypia Caroli Magni.* 9. 9.
cui par? 3. 7. *Othonis Imp.* 14. 5.
Vni non omnia committen- *Zelus animarum mirificus.*
da. 14. 4. *G. 5. seqq. Elia, Ieremia.*
Vocationem non sine pœna *S. Pauli.* 11. 7.
negligi. 11. 3. *Z&vickij heretici blasphemis*
Voluptas Voluptate compen- *punita,* 14. 7.
sata. 3. 1.

FINIS.

oca-
8. 26
lica-
itur
pa-
2. 131
rdus
ica-
ica-
2. 11.
Cyro
cri-
9. 21
uale
tus.
enas
dore
5.
9.
5.
ns.
ia.
7.
nia
7.

Talio
P. Georgii
Ster. ly
Mun
Biblio. 2. 3a

Th

3089